

รหัสโครงการ SUT2-204-45-12-23

รายงานการวิจัย

แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย

**Trend of Communication Arts Curriculum Development
in Thailand**

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ผลงานวิจัยเป็นความรับผิดชอบของผู้วิจัยแต่เพียงผู้เดียว

รหัสโครงการ SUT2-204-45-12-23

รายงานการวิจัย

แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย

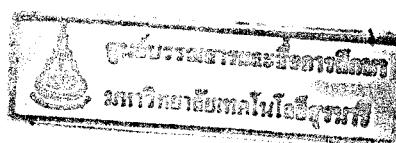
Trend of Communication Arts Curriculum Development in Thailand

หัวหน้าโครงการ
นางสาว หนึ่งหาดย ขอผลกลาง
สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ
สำนักวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสารสนเทศ

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ประจำปีงบประมาณ 2545

ผลงานวิจัยเป็นความรับผิดชอบของผู้วิจัยแต่เพียงผู้เดียว

มีนาคม 2545

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีงบประมาณ 2545 ระยะเวลา 12 เดือนที่ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำเสนอเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ดังที่ปรากฏอยู่นี้ ไม่สามารถสำเร็จลงได้ หากขาดความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย

ขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร. กัญจนा แก้วเทพ ผู้เป็นทั้ง “ครู” และ “แรงบันดาลใจ” ให้เกิดงานวิจัยฉบับนี้

ขอบคุณรองศาสตราจารย์อุบลรัตน์ ศิริบุศักดิ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่ง

ขอบคุณคณาจารย์ในทุกระดับชั้นที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้กับผู้วิจัย

ขอบคุณสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนด้านนิเทศศาสตร์ทุกแห่ง ที่ให้ความกรุณาอนุเคราะห์ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ยิ่ง

ขอบคุณผู้ช่วยคนสำรอง อุณฑิต อินทรอมadal พัชรินทร์ วงศ์ตาพา เสกสรร หอมแพงไว มสารัตน์ เกสา และ เบญจรัตน์ แสนพร ที่เป็นเรี่ยวแรงให้งานนี้สำเร็จลงได้

ขอบคุณเอกสารชุด อมรพาดิ สำหรับความช่วยเหลือและนำ้ใจ

ขอบคุณชัยวัฒน์ สนธิ สำหรับกำลังใจและความห่วงใย ที่มีให้ตลอดการดำเนินการวิจัย ท้ายที่สุด ขอบคุณ แม่ และยาย ที่เป็นแรงบันดาลใจสำหรับทุกอย่างก้าวของความสำเร็จ

หนึ่งหน้า ขอผลักดัน

ธันวาคม 2545

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบัน แนวโน้มและทิศทางในอนาคตของ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ประชากรในการวิจัย คือ คณาจารย์ นักศึกษามหาวิทยาลัยที่ เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ และผู้ประกอบการสื่อสารมวลชน ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การแจกแบบสอบถาม และการวิจัยเอกสาร

ผลการวิจัย สรุปว่า

1. มหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยมีจำนวน 34 แห่ง โดย มหาวิทยาลัยที่มีจำนวนมากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยเอกชน สถานภาพปัจจุบัน จำแนกได้เป็น สถานภาพ เป็นคณะ สถานภาพเป็นสาขาวิชา หรือภาควิชาและสถานภาพเป็นหลักสูตรย่อย หลักสูตรนิเทศศาสตร์ จัดได้เป็น 2 กลุ่ม คือ การจำแนกสาขาวิชาตามสื่อ และการไม่จำแนกสาขาวิชาตามสื่อ สาขาวิชาที่เปิดสอน มากที่สุด คือ สาขาวิชาสื่อสารมวลชน กระบวนการคัดเลือกเข้าศึกษา ได้แก่ การสอบคัดเลือกโดยผ่าน ทบทวนมหาวิทยาลัย และการสอบคัดเลือกโดยมหาวิทยาลัยคัดเลือกเอง ปริญญาที่ได้รับจำแนกเป็น 4 กลุ่ม คือ ปริญญาในนิเทศศาสตรบัณฑิต ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต และ ปริญญาวิทยาการสารสนเทศบัณฑิต

2. แนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย การจำแนกสาขาวิชาตามประเภทของสื่อ มีความเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารจัดการ การปรับปรุงหลักสูตร และการเปิดสอนสาขาวิชาใหม่

3. โครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ วิชาศึกษาทั่วไป วิชาเฉพาะ และวิชาเลือกเสรี การศึกษาควรปลูกฝังให้นักศึกษาเกิดกระบวนการคิด เข้าใจสังคมและรับบทบาท สังคม

4. การบริหารหลักสูตรในอนาคต มี 3 ทิศทาง คือ หลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวคื้งเคิน หลักสูตรนิเทศศาสตร์เพื่อธุรกิจ และหลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวภาคโน้ม โลหิต

5. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในอนาคต ควรตอบสนองห้องถินและความต้องการการพัฒนา หลักสูตรครรภาระจากไปทุกภูมิภาคของประเทศไทย และควรได้รับการยกสถานภาพเป็นคณะ มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งความมีเอกลักษณ์ของหลักสูตรและปรัชญาที่ชัดเจนในการบริหารหลักสูตร

6. คณาจารย์หลักสูตรนิเทศศาสตร์เพิ่งพาใจต่อการบริหาร โครงสร้างหลักสูตร ความ เหนำะสนใจของคุณวุฒิของอาจารย์เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนการสอน รูปแบบการเรียนการสอนใน ปัจจุบัน คือการบรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก แต่คณาจารย์เห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสม มากที่สุด คือ อาจารย์สอนและให้นักศึกษานำเสนอรายงานในประเด็นนั้นเพิ่มเติม การคัดเลือก เข้าสาขาวิชาตามความสมัครใจของนักศึกษาเป็นวิธีที่ดีที่สุด คณาจารย์ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนด ทิศทาง นโยบายและการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์มากขึ้น และหลักสูตรควรปรับทิศทางให้เข้ากับ ความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของสังคม นักศึกษาควรมีความรับผิดชอบต่อการกิจหน้าที่และ ความรู้เฉพาะสาขาวิชาอย่างลึกซึ้ง

7. จากการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักศึกษา พบว่า โครงสร้างหลักสูตร นิเทศศาสตร์ในปัจจุบันมีความเหมาะสม วิธีที่ดีที่สุดในการคัดเลือกเข้าสาขาวิชา คือ ความสมัครใจของ นักศึกษา รูปแบบการเรียนการสอนที่นักศึกษาต้องการมากที่สุด คือ การศึกษาโดยใช้กรณีศึกษาจาก เหตุการณ์จริงหรือจากสถานประกอบการด้านสื่อมวลชน รายวิชาที่ควรเพิ่มเป็นรายวิชาเกี่ยวกับการ ฝึกทักษะ และวิชาที่ต้องนำไปใช้ในสังคมปัจจุบัน

8. เมื่อศึกษาความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ประกอบการสื่อ ผู้ประกอบการสื่อมีความ พึงพอใจต่อความกล้าแสดงออกและมีความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา อย่างไรก็ตาม หลักสูตร นิเทศศาสตร์ยังคงให้ความรู้ภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ นักศึกษาไม่ได้รับการเตรียมให้นำความรู้ ไปใช้ในภาคปฏิบัติ นักศึกษามีข้อจำกัดในด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและความรู้ด้าน สถานการณ์ปัจจุบัน นักศึกษาควรได้รับการเตรียมและพัฒนาความรู้ในด้านธุรกิจหรือการตลาดด้วย

Abstract

The objectives of this study were to examine the present status, trends and future direction of Communication Arts curricula in Thailand. The surveyed population consisted of instructors and undergraduates from universities offering Communication Arts curricula, and mass communication companies. Data were collected through interviews, questionnaires developed by the researcher and documentary analysis.

The findings of the study were:

1. Communication Arts curricula are offered in 34 universities in Thailand, mostly in private universities. The curriculum status is that of faculty, department, school or sub-curriculum. The curriculum is generally one of two kinds, media-oriented, and non-media oriented. Public Relations is the program offered in most institutions. Admission is based on the national entrance examination as well as direction admission to each university. Four types of degree are conferred – Bachelor of Communication Arts, Bachelor of Arts, Bachelor of Commercial Arts and Bachelor of Information Technology.
2. Regarding trends in Communication Arts curricula, the traditional media-based curriculum will be enhanced by changes in course management, curriculum development and the offer of new courses.
3. Communication Arts curricula normally comprise 3 types of course—general education, core courses, and electives. Learning skills are integrated to foster analytical thinking and understanding of society and social context.
4. In future curricula will tend to be of three types : the traditional media-based curriculum, Communication Arts for Business and Communication Arts and Technology.

5. In future Communication Arts curricula should focus on meeting local and developmental needs. Curricula should be offered in institutions in every region of Thailand. Communication Arts should be given faculty status. Each university offering the curriculum should promote the uniqueness of its own curriculum, with a clear and well thought out philosophy.

6. Instructors are satisfied with the structure of the curricula. The instructors' qualifications are the factors supporting learning and teaching. Although lectures are widely used, oral presentations and projects are also very effective. Students' desire or need to join the program of study is the best criterion for admission. Teachers' involvement in policy and curriculum development should be enhanced : curricula should be revised to match social needs and social change. Students should become more responsible for their work, as well as being well-rounded in their field.

7. From the study of students' attitudes and needs, it was found that the present curriculum structure is appropriate. The best admission criterion is students' desire to study. Case studies from real situations or from the mass communication companies are most effective and popular. Courses which focus on equipping students for present day society should be added.

8. Mass Communication companies express moderate satisfaction and expectations concerning graduates. They are impressed with students' powers of expression, initiative and creativity. However, curricula seem to be theory-based rather than practical. As a result, students are not very well prepared to apply their knowledge practically. Moreover, students' skills in using English for communication, and their knowledge of current trends and issues are limited. Business and marketing skills also need to be enhanced.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
ปัญหานำการวิจัย.....	10
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
ขอบเขตของการวิจัย.....	11
นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย.....	12
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
ประเภทของข้อมูล.....	56
แหล่งข้อมูล.....	59
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	61
การสร้างและทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	61
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
การนำเสนอข้อมูล.....	66
บทที่ 4 สถานภาพของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย.....	67
บทที่ 5 ความพึงพอใจและความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์.....	113
บทที่ 6 แนวโน้มหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย.....	160

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 7 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุป.....	191
อภิปรายผล.....	202
ข้อเสนอแนะ.....	207
บรรณานุกรม.....	209
ภาคผนวก.....	215
แบบสอบถามความพึงพอใจและความคาดหวังของคณาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์	215
แบบสอบถามความพึงพอใจและความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์	225
แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้บริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์.....	233
แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการสื่อ.....	234
ประวัติผู้วิจัย.....	235

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงประชากร ข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	
จำแนกตามวัตถุประสงค์.....	58
ตารางที่ 2 แสดงรายชื่อนามพ拉อี้ที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์	
จำแนกตามลักษณะการสังกัด.....	69
ตารางที่ 3 แสดงรายชื่อนามพ拉อี้ที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์	
จำแนกตามภูมิภาค.....	70
ตารางที่ 4 แสดงจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์	
จำแนกตามภูมิภาค.....	72
ตารางที่ 5 แสดงรายชื่อนามพ拉อี้ที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์	
จำแนกตามลักษณะสถานภาพ.....	74
ตารางที่ 6 แสดงจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์	
จำแนกตามลักษณะสถานภาพ.....	76
ตารางที่ 7 แสดงรายชื่อนามพ拉อี้ที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์	
จำแนกตามการแยกประเภทของสื่อ.....	78
ตารางที่ 8 แสดงจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์	
จำแนกตามการแยกประเภทของสื่อ.....	79
ตารางที่ 9 แสดงรายชื่อนามพ拉อี้ที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์	
จำแนกตามสาขา.....	76
ตารางที่ 10 แสดงจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์	
จำแนกตามสาขา.....	81
ตารางที่ 11 เปรียบเทียบรายวิชาในกลุ่มสาขาวิชาฯ ประจำสัมพันธ์	
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กับสาขาวิชาโภชนาและสาขาวิชาประชารัฐ.....	
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.....	83
ตารางที่ 12 แสดงผลคะแนนสูงสุด-ต่ำสุดของการสอนคัดเลือกผ่าน	
ทบทวนมหาวิทยาลัยหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยจำกัด จำนวนรับของรัฐ พ.ศ. 2542-2545.....	89

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 13 แสดงโครงสร้างหลักสูตรของมหาวิทยาลัย 4 กลุ่ม.....	93
ตารางที่ 14 แสดงรายชื่อวิชาบังคับในหมวดของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ในมหาวิทยาลัย 3 ประเภท.....	95
ตารางที่ 15 แสดงรายวิชาบังคับตามหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัย ที่จำแนกสาขาตามสื่อ.....	97
ตารางที่ 16 แสดงรายวิชาบังคับในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัย ที่ไม่จำแนกสาขาตามสื่อ.....	100
ตารางที่ 17 แสดงรายชื่อนามมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ จำแนกตามลักษณะการฝึกปฏิบัติงาน.....	103
ตารางที่ 18 แสดงรายชื่อนามมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ จำแนกตามปริญญาที่ได้รับ.....	106
ตารางที่ 19 แสดงจำนวนคณาจารย์ก่อตัวห้องจำแนกตามเพศ.....	113
ตารางที่ 20 แสดงจำนวนคณาจารย์ก่อตัวห้องจำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด.....	113
ตารางที่ 21 แสดงจำนวนคณาจารย์ก่อตัวห้องจำแนกตามอาชีว.....	114
ตารางที่ 22 แสดงจำนวนคณาจารย์ก่อตัวห้องจำแนกตามคณะที่สังกัด.....	114
ตารางที่ 23 แสดงจำนวนคณาจารย์ก่อตัวห้องจำแนกตามสาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ.....	115
ตารางที่ 24 แสดงจำนวนคณาจารย์ก่อตัวห้องจำแนกตามประสบการณ์ในการสอน.....	116
ตารางที่ 25 แสดงจำนวนคณาจารย์ก่อตัวห้องจำแนกตามตำแหน่งงานบริหาร.....	116
ตารางที่ 26 แสดงจำนวนคณาจารย์ก่อตัวห้องตามรูปแบบการเรียนการสอน ที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน.....	117
ตารางที่ 27 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นจำแนกตามความคิดเห็นต่อการจัด โครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของคณาจารย์ก่อตัวห้อง.....	118
ตารางที่ 28 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียน การสอนของคณาจารย์ก่อตัวห้อง.....	119
ตารางที่ 29 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรปัจจุบันของคณาจารย์ ก่อตัวห้อง.....	120

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 30 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกรูปแบบการเรียนการสอน ที่เห็นว่าเหมาะสมต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์.....	121
ตารางที่ 31 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ของคณาจารย์กลุ่มตัวอย่าง.....	122
ตารางที่ 32 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ของคณาจารย์กลุ่มตัวอย่าง.....	124
ตารางที่ 33 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของคณาจารย์ เกี่ยวกับคุณสมบัติที่ดีของนักศึกษานิเทศศาสตร์.....	125
ตารางที่ 34 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคาดหวัง เกี่ยวกับคุณสมบัติของนักศึกษานิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์.....	126
ตารางที่ 35 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็น ของคณาจารย์เพื่อการปรับปรุงหลักสูตรนิเทศศาสตร์.....	127
ตารางที่ 36 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ.....	133
ตารางที่ 37 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถาบันการศึกษา.....	133
ตารางที่ 38 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคณะที่สังกัด.....	133
ตารางที่ 39 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาขาวิชาที่สังกัด.....	134
ตารางที่ 40 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชั้นปี.....	135
ตารางที่ 41 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเกรดเฉลี่ยสะสม.....	135
ตารางที่ 42 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวิธีการเข้าศึกษา.....	136
ตารางที่ 43 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามมูลเหตุwhy ใจ ที่เลือกเรียนนิเทศศาสตร์.....	137
ตารางที่ 44 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรูปแบบ การเรียนการสอนที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน.....	138
ตารางที่ 45 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจต่อการจัดโครงสร้างหลักสูตร นิเทศศาสตร์ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง.....	139

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 46 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารหลักสูตร นิเทศศาสตร์ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง.....	140
ตารางที่ 47 แสดงค่าเฉลี่ยระดับตามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจ ที่มีต่อหลักสูตรปัจจุบันของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง.....	141
ตารางที่ 48 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคาดหวัง กับการเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตร์	142
ตารางที่ 49 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรูปแบบการสอน ด้านนิเทศศาสตร์ที่ต้องการ.....	143
ตารางที่ 50 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงรายวิชา ในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง.....	144
ตารางที่ 51 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นของนักศึกษา เกี่ยวกับคุณสมบัติที่คือของนักศึกษานิเทศศาสตร์.....	145
ตารางที่ 52 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุง หลักสูตรนิเทศศาสตร์.....	146

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ความสำคัญของหลักสูตรนิเทศศาสตร์

“นิเทศศาสตร์” หรือ “สื่อสารมวลชน” เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งในหลากหลายสาขาวิชาที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาของไทยซึ่งได้รับความนิยมเลือกเข้าศึกษาเป็นลำดับต้น ๆ อย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาหลายปี นิเทศศาสตร์เป็นสาขาวิชาที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องโดยตรงกับสังคม ด้วยปรัชญาของหลักสูตรซึ่งมุ่งผลิตบุคลากรไปทำงานที่สื่อมวลชน อันมีบทบาทเป็นผู้ประสานเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ในสังคม และเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ทัศนคติ ความคิดเห็นสู่สาธารณะโดยอาศัยสื่อมวลชนเป็นช่องทางสำคัญ ซึ่งเป็นการกิจที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม นอกจากนี้ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจในประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ขององค์กรสถาบัน กับกลุ่มนบุคคลที่เกี่ยวข้อง จึงอาจกล่าวได้ว่า สื่อมวลชนเป็นเครื่องชี้วัดและสะท้อนให้เห็นสภาพที่ดำรงอยู่ และความเปลี่ยนแปลงในสังคมส่วนตัว ๆ ในปัจจุบัน และยังสามารถมีบทบาทในการชี้นำสังคม สร้างความเปลี่ยนแปลงได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ดังนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะสื่อมวลชนมีสัมพันธภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรืออย่างน้อยก็ใกล้ชิดกับสังคม (สมควร กวียะ, 2539 : 117) นอกจากนี้ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนได้รับการยอมรับแล้วว่าเป็นวิชาชีพแขนงหนึ่ง อันหมายถึง เป็นอาชีพที่ต้องมีมาตรฐานกำหนดเป็นเอกสารณฑ์เฉพาะ (David Croteau and William Hoynes, 2000 : 233)

ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศที่ประเทศไทยเข้าสู่ยุคสังคมเศรษฐกิจความรู้ (Knowledge-Based Economy) กระตุ้นให้อุตสาหกรรมทุกแขนงต้องมีการคิดค้นเพื่อรับเปลี่ยนการบริหารให้สอดคล้องกับสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป สถาบันสื่อมวลชนนับได้ว่า เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบหนักกัน เพราะเป็นองค์กรธุรกิจที่ทำงานในเชิงอุดมการณ์ พร้อมกับการแสดงผลกำไร แต่สินค้าที่สื่อมวลชนผลิตมีความแตกต่างจากสินค้าอื่นในแง่ของคุณภาพ น้ำหนักนิยม ให้ข้อคิด ช่วยพัฒนาทักษะของผู้รับสาร

(พญานาค ศรีบุญรอด, 2545 : 65) ทั้งนี้ จึงอาจสรุปได้ว่า ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนปัจจุบันต้องมีทั้ง ความรู้ ความตระหนัก และจรรยาบรรณวิชาชีพที่ต้องถูกหล่อหัดจากกระบวนการทำงาน และจาก อิทธิพลสถานที่ที่นับบทบาทต่อการหล่อหัดอบรมบูณฑิตที่จะออกไปประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน คือ สถาบันการศึกษา

ในประเทศไทย การศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ได้รับการยอมรับในฐานะศาสตร์แขนงหนึ่งใน สถาบันอุดมศึกษานับแต่ พ.ศ.2482 อันเป็นปีที่มีการศึกษาสาขานี้เป็นครั้งแรก ณ แผนกอักษรศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากนั้น ความเดินทางของสาขาวิชาดังกล่าวดำเนินอย่าง ต่อเนื่องมาโดยตลอด แม้ในระยะแรกเริ่ม มีช่วงที่ต้องหยุดชะงักไปบ้างอันเป็นผลจากสงครามโลก ครั้งที่ 2 แต่เมื่อได้กลับมามีการเรียนการสอนใหม่อีกรั้ว หลักสูตรนิเทศศาสตร์ก็เป็นที่นิยมอย่างสูง โดยมีผู้เลือกเข้าศึกษาเป็นลำดับหนึ่งและสองในการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยโดยทบวง มหาวิทยาลัย(entrance) เป็นจำนวนมากที่สุดสาขานั้นทั้งในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน กระทั้งถึงใน พ.ศ.2545 ยังคงปรากฏว่า คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นที่นิยม อันดับสูงสุดในจำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มีผู้เลือกเข้าเป็นอันดับแรกมาก ที่สุดในกลุ่มนักเรียนชายศิลป์ โดยมีผู้ที่คะแนนสูงสุดถึงร้อยละ 83.21 และต่ำสุดร้อยละ 71.27 (ผู้จัดการรายวัน , 6 พฤษภาคม 2545)

ลักษณะการศึกษาตามหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย จำแนกเป็นสาขาย่อย ๆ โดยใช้ ประเภทของสื่อเป็นเกณฑ์จำแนก โดยเริ่มต้นจากสื่อประเภทหนังสือพิมพ์เป็นสาขาวิชาแรกเมื่อ พ.ศ.2482 ด้วยความนุ่งหมายในการเปิดสอน คือ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบอาชีพหนังสือพิมพ์มี คุณภาพสูงขึ้น ต่อมา เมื่อสังคมขยายตัวและเข้าสู่ยุคของการพัฒนาในทุกด้าน รัฐจึงส่งเสริมให้มีการ พัฒนาศักยภาพสาขาวิชาสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์เป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ และเมื่อ เทคโนโลยีการสื่อสารก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ จึงจัดการสอนในสาขาวิชุ กระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เพื่อรับรองต่อการพัฒนาและอาศัยสื่อดังกล่าวเป็นเครื่องมือพัฒนา ประเทศ โดยพบว่า วัตถุประสงค์ที่อยู่เบื้องหลังการขยายการศึกษาไปในสื่อต่าง ๆ ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คือ เป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจการของรัฐเป็นประการสำคัญ

ย้อนรอยทันราภิหลักสูตรนิเทศศาสตร์

การก่อตัวเนิดของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย มีไส้เรื่นต้นจากการเป็นคณะ นิเทศศาสตร์ หากแต่เริ่มจากการเป็นเพียงสาขาวิชานั่นสังกัดคณะอื่นที่มีอยู่แล้วในสถาบันอุดมศึกษา

ดังหลักฐานจากสถาบันอุดมศึกษา 4 แห่งแรกที่เปิดสอนด้านนิเทศศาสตร์ ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และวิทยาลัยกรุงเทพ (หรือมหาวิทยาลัยกรุงเทพในปัจจุบัน) ล้วนไม่ได้เริ่มนับต้นจากการเป็นคณะนิเทศศาสตร์ กล่าวคือ เมื่อมีการสอนครั้งแรกที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ.2482 ในสาขาวิชาหนังสือพิมพ์ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ 1 ปี สังกัดคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยความริเริ่มของขอนพล ป. พิมูลสังคม หรือในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เปิดสอนครั้งแรกในสาขาวิชาสื่อสารมวลชน สังกัดคณะมนุษยศาสตร์ โดยความริเริ่มของหม่อมหลวงดุลย ชุมสาย คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ เมื่อ พ.ศ.2507 และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การก่อตั้งนิตยสารหลักสูตรวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนเริ่มนับต้นจากการเป็นหลักสูตรวิชาการหนังสือพิมพ์ภาคค่ำเมื่อ พ.ศ.2509 เวลาเรียน 3 ปี สังกัดคณะสังคมสงเคราะห์โดยการคำริของกรมหมื่นราชอิปพรศปประจำพันธ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในสมัยนั้น และในวิทยาลัยกรุงเทพ ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งแรกที่เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ได้จัดการสอนในหลักสูตรการประชาสัมพันธ์ สังกัดคณะบริหารธุรกิจ โดยความริเริ่มของนายสุรัตน์ โวสถานุเคราะห์ ผู้ก่อตั้งวิทยาลัยกรุงเทพ (หนังสือข้อมูลกลาง, 2541 : 49-53)

เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งหลักสูตรนิเทศศาสตร์ นับแต่แรกเริ่มที่จัดขึ้น ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้ว่า เพื่อเตรียมคนเข้าประกอบอาชีพข้าราชการ และฝึกอาชีพหรือผลิตนักหนังสือพิมพ์ และผลิตนักประชาสัมพันธ์เพื่อไปพัฒนาประเทศ (อุบลรัตน์ ศิริชุวัศก์, 2528 : 29) ซึ่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่อันเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่เปิดสอนสาขาวิชาสื่อสารมวลชน ได้กำหนดวัตถุประสงค์ว่า เพื่อสร้างและผลิตบุคลากรไปปฏิบัติงานแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งฝึกบุคลากรทำงานด้านวิทยุกระจายเสียง โดยเฉพาะวิทยุเพื่อการศึกษา (อุบลรัตน์ ศิริชุวัศก์, 2528 : 32) ส่วนในการสอนสาขาวิชาสัมพันธ์ในครั้งแรก ระบุไว้ว่าเพื่อฝึกอบรมข้าราชการที่ปฏิบัติงานด้านประชาสัมพันธ์ในหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจหลักในการติดต่อสื่อสารกับมวลชน และเมื่อพิจารณาถึงสาขาวิชาที่เปิดสอนในระยะหลัง พบว่า มักเปิดในสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะในภาคธุรกิจที่มีการขยายตัว อันได้แก่ โฆษณาและประชาสัมพันธ์ หนังสือพิมพ์ และสาขาวิชาภาษาไทยและวิทยุโทรทัศน์

เมื่อเข้าสู่ช่วงทศวรรษใหม่ อันเรียกวันว่าเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งนับว่าเป็นช่วงการปรับตัวครั้งยิ่งใหญ่ของโลก ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีทางการสื่อสารมวลชนซึ่งมีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็ว ระบบและรูปแบบการสื่อสารมวลชนเปลี่ยนแปลงไปมากกระทำทั้งผู้ประกอบวิชาชีพด้านการสื่อสารมวลชน

ต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้เท่าทันเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในการส่งข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะ ดังนั้น การศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาจำนวนไม่น้อยจึงจัดการสอนที่เน้นความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศในงานสื่อสารมวลชนแบบต่าง ๆ เช่น การออกแบบและสร้างสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การรายงานข่าว การวางแผนพัฒนาผ่านระบบการสื่อสารผ่านเครือข่าย เป็นต้น ดังเช่นในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนด้านนิเทศศาสตร์ในแนวเทคโนโลยีอันได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยวิลลักษณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร

ข้อค้นพบจากการพัฒนาการของหลักสูตรนิเทศศาสตร์

จากวัตถุประสงค์ของการเปิดสอนสาขาดังกล่าวขึ้นแต่อดีตถึงปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นว่า การผลิตบัณฑิตด้านนิเทศศาสตร์เท่าที่ผ่านมา ดำเนินไปโดยสนองความต้องการของสังคมและการผลิตแรงงานในลักษณะของการก้าวตามสังคมมากกว่าเป็นผู้นำ ลักษณะการจัดการบริหารการศึกษาที่เป็นอยู่ค่านิยม ไปท่ามกลางการพัฒนาอุตสาหกรรมและการบริการ และการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นแรงผลักดันที่สำคัญ

ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา นอกจากกระบวนการเมือง เศรษฐกิจที่เปิดกว้างขึ้น จะส่งผลกระทบต่อทิศทางและจังหวะชีวิตของประชาชนอย่างกว้างขวางแล้ว ยังนำไปสู่การขยายตัวของอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน อันได้แก่ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และภาพบนจอเรียบง่าย นอกจากนี้ งานที่เกี่ยวเนื่องกับสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ก้าวสู่ช่วงยุคแห่งการปฏิวัติเทคโนโลยีครั้งใหญ่ เช่น ระบบสารสนเทศในและระหว่างองค์กรธุรกิจ โทรทัศน์ ระบบดาวเทียม การสื่อสารข้ามชาติ เมื่ออุตสาหกรรมการสื่อสารดังกล่าวเดิบโตขึ้น โอกาสการทำงานของบัณฑิตในสาขาวิชานิเทศศาสตร์ย่อมเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ทำให้ในแต่ละปีมีผู้สนใจเข้าศึกษาในสาขาดังกล่าวเป็นจำนวนมาก

ในขณะเดียวกัน เมื่อสภาพเศรษฐกิจ ตั้งคุณ การเมือง และบริบทแวดล้อมต่าง ๆ เปลี่ยนแปลง นอกเหนือจากการผลิตบัณฑิตให้มีจำนวนมากเพียงพอ กับความต้องการของตลาดแรงงาน อันเป็นการพัฒนาในเชิงปริมาณแล้ว สิ่งสำคัญที่พึงได้รับความสนใจ คือ การพัฒนาในเชิงคุณภาพ เนื่องด้วยสาขาวิชานิเทศศาสตร์มีความเกี่ยวพันกับศาสตร์แขนงอื่น ๆ และเกี่ยวข้องกับสภาพสังคมและบริบทแวดล้อมที่มีการพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง

วิพากษ์หลักสูตรนิเทศศาสตร์

จากการศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ สาขานิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชนมีพัฒนาการน้อยมากในด้านเนื้หางлавัสดุ ลักษณะความเปลี่ยนแปลงของสาขาวิชาดังกล่าวจะดำเนินไปในลักษณะของการเพิ่มสาขาวิชา เปิดสอนเพิ่มในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และปรับรายละเอียดวิชาบังเล็กน้อย แต่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักนับจากการก่อตั้งของสาขานิเทศศาสตร์ในประเทศไทย เมื่อว่า ช่วงตลอดระยะเวลา 60 ปี ที่สาขานิเทศศาสตร์เดิมโടดีนี้ จะมีการขยายจำนวนนักศึกษามากจนเปิดสอนแทนทุกมหาวิทยาลัยในประเทศไทย แต่สิ่งนี้ ไม่ใช่เกณฑ์ตัดสิน หรือเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาในเชิงคุณภาพ

แม่จะพิจารณาในเชิงปรินิพณ์และความนิยม หลักสูตรนิเทศศาสตร์ นับได้ว่า ได้รับความนิยมจากนักเรียนระดับนี้รยมศึกษาตอนปลายในลำดับแรกเสมอมา ซึ่งได้รับการวิพากษ์ว่า ส่วนหนึ่งมาจากกระแสผู้มีชื่อเสียงในวงการบันเทิง ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยสำหรับการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ส่งผลต่อความนิยมให้นักเรียนสนใจเลือก โดยมิใช่เพียงเพื่อเรียนรู้ แต่หวังเพื่อความก้าวหน้าในการประกอบวิชาชีพ อันนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์ถึงคุณสมบัติของผู้สำเร็จการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ เช่น มีความรู้มาก แต่ขาดความชำนาญ (ราชบัณฑิต ศูรเช่น, 2538 : 811) มีความคิดไม่ซัดเจน ไม่รู้จักสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (สุขจิต ศรีสุกนธ์, 2538: 54) ขาดความรอบรู้ในด้านกว้างอันเป็นพื้นฐานของการตรวจสอบความรู้อย่างเป็นองค์รวม ทำให้ขาดความลุ่มลึกทางความคิดอย่างที่แบ่งในสาขาวิชานุមัธศาสตร์เคยมีมา (รัชพรณ รัฐวัฒนานนท์, 2543 : 144) สิ่งที่ตลาดแรงงานต้องการแต่ยังไม่ได้รับการตอบสนองมากเท่าที่ควร คือ ความรู้ความสามารถและทักษะในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสำคัญอันเกี่ยวข้องกับการทำงาน นอกจากนั้น การเรียนการสอนไม่ได้ปูกูกฝังให้มีกระบวนการทางความคิดเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ แต่กลับเน้นในเรื่องท่องจำมากกว่า (พงษ์ศักดิ์ พยัคฆ์วิเชียร, 2539 : 26) เป็นต้น

ข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่อคุณสมบัติของผู้สำนักงานศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ ปรากฏอย่างต่อเนื่องตลอดมา และการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์ในสถานบันยุคศึกษาได้รับการท้าทายจากสังคมเสมอมาทุกครั้งเมื่อเกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน หรือเมื่อเกิดปัญหาสังคมทั้งจากผู้ประกอบการ วิชาชีพสื่อมวลชน สถานบันทางสังคม ข้อวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าว ได้แก่ การวิจารณ์ในด้านคุณสมบัติบัณฑิต ความสามารถเฉพาะตัว และการวิพากษ์วิจารณ์จริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เช่น จริยธรรมของนักโฆษณา จรรยาบรรณของนักเขียน เป็นต้น

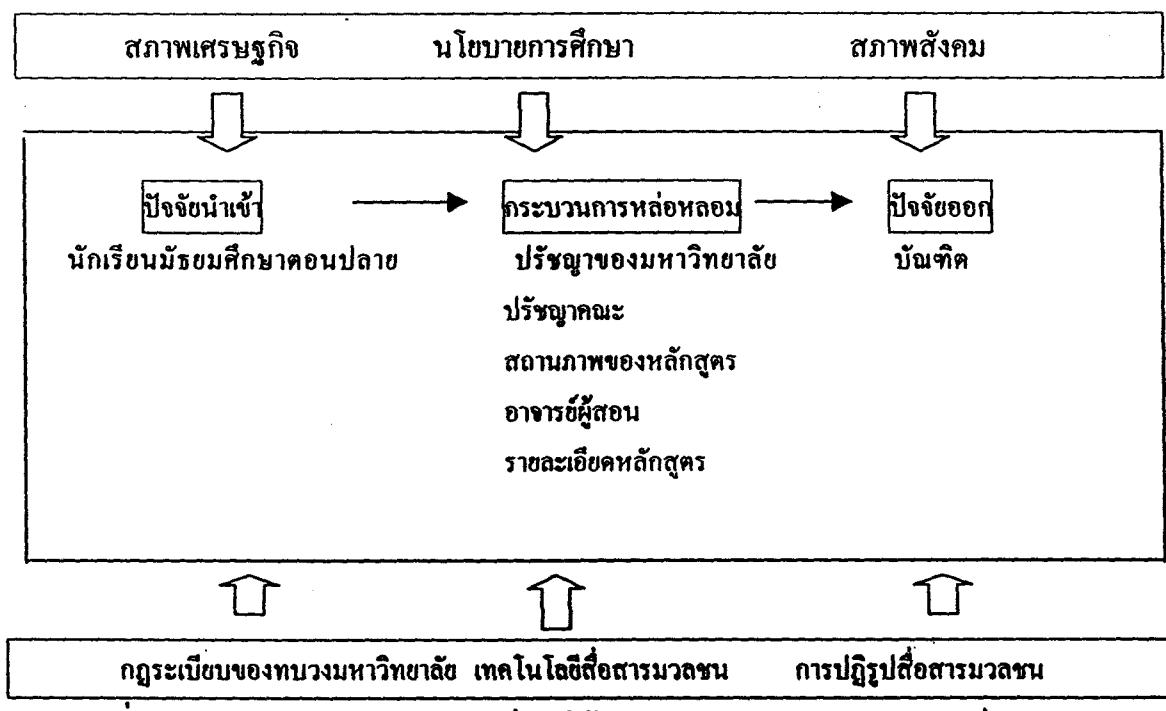
ในสถานบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์เองได้มีความพยายามสำรวจข้อมูลเพื่อการวางแผน ทบทวนและประเมินผลการผลิตบัณฑิตออกไปสู่ตลาดแรงงานเข่นกัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาทบทวนและพัฒนาการสอนให้เหมาะสม เข่น การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพรายได้ และการศึกษาต่อของบัณฑิตนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อปรับปรุงหลักสูตร การเรียนการสอนของคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ.2528 ผลการสำรวจ ข้อมูล หัวหน้าหน่วยงานที่รับบัณฑิตนิเทศศาสตร์เข้าทำงาน ให้ความเห็นว่า ควรพิจารณาปรับปรุง หลักสูตร โดยเพิ่มวิชาความรู้ด้านการใช้สื่อและผลิตสื่อประเภทต่าง ๆ วิชาการเขียนข่าว การเขียน สารคดี วิชาความรู้ในสาขาทั่วไป เข่น ศัลยศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาอังกฤษ มนุษยสัมพันธ์ การโฆษณาและการตลาด เป็นต้น รวมถึงการเพิ่มการฝึกภาคปฏิบัติให้มากขึ้นด้วย (ครุภี หริัญรักษ์ และกันทิมา ชนะ-โสภณ, 2528 : 59) แม้ว่า จะเป็นผลสำรวจในอดีต แต่เป็นภาพสะท้อนที่ปรากฏ ให้เห็นว่า นับจากอดีต การเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์ยังคงมีปัญหาที่ควรได้รับการทบทวนและ วางแผนการดำเนินการแก้ไขจากผู้มีบทบาทเกี่ยวข้อง

ความจำเป็นในการทบทวนทิศทางของหลักสูตรนิเทศศาสตร์

จากข้อวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวซึ่งมีอย่างต่อเนื่องและทวีขึ้นตามจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่มาก ขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละปีการศึกษา ผนวกกับความผันผวน เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและระดับโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความ เปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นำไปสู่คำถามที่พึงทบทวนและ แสวงหาคำตอบ ว่า การศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ตามแนวทางที่ดำเนินมากว่า 60 ปี สามารถรองรับและ ตามทันต่อกระแสการพัฒนาที่เกิดขึ้นได้หรือไม่เพียงใด โดยสมมติฐานที่อยู่เบื้องหลังคำถาม คือ แนวทางที่จะก่อประโภชน์อย่างแท้จริงในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ คือ การ พัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขที่รากฐาน อันได้แก่ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดการสอนอยู่ในปัจจุบัน

ผู้วิจัย ในฐานะนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ ซึ่งได้นำเสนอวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับพัฒนาการ ของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ได้กันพบข้อสรุปว่า ทิศทางและแนวโน้มของหลักสูตร นิเทศศาสตร์ในประเทศไทย นับแต่เริ่มเปิดดำเนินการสอนใน พ.ศ.2482 ถึง พ.ศ.2542 มหาวิทยาลัย เคิมที่เกย์เปิดสอนด้านนิเทศศาสตร์ยังคงสอนตามแนวทางของหลักสูตรเคิม คือ เน้นการศึกษาที่ด้วยสื่อ แต่ละประเภท ยังไม่มีความเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการปรับหลักสูตรใหม่ โดยอาจมีเพียงการ ปรับเนื้อหารายวิชา หรือเพิ่ม-ลดรายวิชาบ้างตามความเหมาะสมและตามสภาพสังคมและเทคโนโลยี ที่เปลี่ยนไป

จากข้อมูลที่ค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า ควรได้มีสำรวจให้ชัดเจนต่อไปว่า แนวทางของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในอนาคตยังคงดำเนินตามทิศทางเดิมที่เคยดำเนินมาดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร หลักสูตรที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันรองรับต่อความต้องการของสังคม และตลาดแรงงานหรือไม่ เพียงใด เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทบทวนหลักสูตร แสวงหาแนวทางที่พึงประสงค์ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและสนองตอบความต้องการของสังคมต่อไป จนควรเป็นประเด็นที่พึงตั้งคำถามว่า การจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาตามประเภทของสื่อดังกล่าวสอดคล้อง และเหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงานเพียงใดทั้งในเชิงคุณภาพ (อันหมายถึงคุณสมบัติ ความรู้ความสามารถของบัณฑิต) และปริมาณ (อันหมายถึง จำนวนของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา สู่ตลาดแรงงาน) สำหรับในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนด้านนิเทศศาสตร์ที่มีความแตกต่างออกไป คือเน้นนิเทศศาสตร์ในแนวเทคโนโลยี อันได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยขลักษณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสิรินธร ระบบการศึกษาตามแนวทางดังกล่าวนี้ เป็นแนวทางที่พึงประสงค์ สำหรับการพัฒนาบัณฑิตด้านนิเทศศาสตร์ทั้งต่อสังคม และรองรับกับตลาดแรงงานแล้วหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ไว้ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า : ทรัพยากรสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร

ในการสำรวจให้ทราบถึงสถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์รวมถึงแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตร สิ่งที่ควรให้ความสำคัญและศึกษานี้เป็นลำดับแรก คือ ปัจจัยนำเข้า (input) ได้แก่ ตัวผู้เรียน ค่าตอบแทนที่ควรตรวจสอบอย่างไร นิยามความสมหรือไม่เพียงใด ระบบการคัดเลือกที่ใช้การทดสอบความรู้พื้นฐานและการสัมภาษณ์เพียงพอหรือไม่ รวมถึงสาเหตุของการเลือกเข้าศึกษาของผู้ที่ได้รับการคัดเลือกว่า มีความรัก ความเข้าใจ และความสนใจในหลักสูตรนิเทศศาสตร์และเข้าใจปัจจัยของหลักสูตรอย่างลึกซึ้งหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงสถานภาพปัจจุบัน ปัญหา และสามารถนำไปสู่แนวทางการพัฒนากระบวนการคัดเลือกผู้เข้าศึกษาให้เหมาะสมต่อไป

เมื่อศึกษาให้เข้าใจถึงทรัพยากรบุคคลอันเป็นปัจจัยนำเข้าแล้ว สิ่งที่ควรศึกษาคือกระบวนการหล่อหลอมทรัพยากรบุคคล ซึ่งแม้ว่าการศึกษาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งอาจไม่มีความแตกต่างกันในด้านเนื้อหาวิชาโดยภาพรวม แต่เนื่องด้วยปัจจุบัน มีสถาบันอุดมศึกษาจำนวนมากที่เปิดสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐที่จำกัดจำนวนรับและมหาวิทยาลัยของรัฐที่ไม่จำกัดจำนวนรับ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ แต่มหาวิทยาลัยเหล่านี้ มีความแตกต่างกันในด้านโครงสร้างการบริหารจัดการ ลักษณะสถานภาพในโครงสร้างที่มีความแตกต่างกัน เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสหคุณภาพ จัดหลักสูตรนิเทศศาสตร์เป็นสาขางานนี้ในสังกัดคณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในสาขาวิชานครและวิศว์ฯ และสาขาวิชาด้วย ในภาควิชานิเทศศิลป์ สังกัดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ในขณะที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บริหารจัดการหลักสูตรในสถานภาพของคณะนิเทศศาสตร์ ซึ่งลักษณะทั้ง 3 คณะดังกล่าวข่ายมีความแตกต่างกันไปในด้านปรัชญาและวัตถุประสงค์ ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาให้ทราบถึงความแตกต่างและความเหมือนที่เกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการหลักสูตรว่า ส่งผลต่อการบริหารหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตรหรือไม่

การศึกษากระบวนการหล่อหลอมบุคลิก ย่อมต้องให้ความสำคัญต่ออาจารย์ผู้สอน ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ไปให้นักศึกษา เมื่อจากอาจารย์มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ เป็นกลไกรสำคัญต่อการจัดระบบและการดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ประเด็นที่ควรศึกษา คือ ปริมาณ และคุณภาพของอาจารย์ผู้สอน คือจำนวนคณาจารย์ผู้สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบันเพียงพอต่อนักศึกษาหรือไม่ อาจารย์ผู้สอน

นิเทศศาสตร์มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถและศักยภาพของตนเองได้มากหรือน้อยเพียงใด ในมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง คุณลักษณะ แนวคิดและวิธีการสอนของอาจารย์มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ปัญหาอันเกิดจากอาจารย์ผู้สอนคืออะไร เพื่อให้ได้คำตอบอันจะสามารถนำไปสู่แนวทางการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ต่อไป

นอกจากตัวอาจารย์ผู้สอนแล้ว สิ่งที่เป็นองค์ความรู้สำคัญ ที่คณาจารย์ต้องมีบทบาทในการถ่ายทอด คือ เนื้อหาหลักสูตร สิ่งที่ควรศึกษา วิเคราะห์ คือ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดอยู่ในปัจจุบัน มีความเหมาะสมเพียงพอที่จะทำให้บัณฑิตได้รับความรู้ ประสบการณ์ที่จะออกไปปฏิบัติงานได้ หรือไม่ รายวิชาในภาคทฤษฎีได้ให้ความรู้ในเชิงหลักการเพียงพอหรือไม่ รายวิชาในภาคปฏิบัติ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะการปฏิบัติงานจริงเพียงใด รายวิชาที่ศึกษาได้หล่อหลอมให้บัณฑิตเป็นไปในลักษณะใด สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมที่ต้องการให้บัณฑิตที่ พึงประสงค์มีความเก่งทั้งด้านวิชาการ วิชางาน และวิชาชีวิต มีคุณค่าต่อสังคม และคิดเป็นทำเป็น หรือไม่ (กรุงเทพธุรกิจ : 2 เมษายน 2544)

ปัจจัยนำออก : ดัชนีบัณฑิตความสำเร็จของหลักสูตรนิเทศศาสตร์

การศึกษาถึงกระบวนการหล่อหลอมบัณฑิตค้านนิเทศศาสตร์จะมีลักษณะเป็นรูปธรรม ชัดเจนขึ้น หากได้ศึกษาถึงปัจจัยนำออก (output) ได้แก่ บัณฑิต ผู้ซึ่งผ่านกระบวนการหล่อหลอม และออกไปปฏิบัติงานในแวดวงวิชาชีพส่วนมากจะว่า มีความสามารถ และคุณสมบัติที่เพียงพอ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้เพียงใด ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการหรือไม่เพียงใด การปฏิบัติงานของบัณฑิตนิเทศศาสตร์เท่าที่ปรากฏอยู่ ประสบปัญหาดังคำวิพากษ์วิจารณ์ถึงคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของบัณฑิตนิเทศศาสตร์หรือไม่ รวมทั้งตอบสนองต่อปัจจัยของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์หรือไม่

การวิเคราะห์แนวโน้มของหลักสูตร เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงคงกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดการวิเคราะห์แนวโน้มที่จะเป็นไปของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในสถานบันดูคุณศึกษาของประเทศไทยและแนวโน้มที่พึงประสงค์ว่า แนวโน้มทั้งสองเป็นแนวทางเดียวกันหรือไม่ มีปัจจัยใดที่นำไปสู่ทิศทางแนวโน้มดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อให้งานวิจัยนี้เป็นข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและก่อประเสริฐผลดีตามปรัชญาของการศึกษา ด้านนิเทศศาสตร์ต่อไป

นอกจากการได้มาซึ่งแนวทางการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์แล้ว สิ่งที่จะได้ตามมา คือ ผลผลิตจากการกระบวนการหล่อหลอม คือ บัณฑิตนิเทศศาสตร์ ที่จะได้มีคุณสมบัติเป็นบัณฑิต ที่พึงประสงค์ อันนำไปสู่ความเป็นสื่อมวลชนที่มีคุณภาพ เป็นผู้ชี้นำสังคม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหานำการวิจัย

1. การบริหารจัดการหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่ดำเนินอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเทศ มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
2. กระบวนการผลิตบัณฑิตนิเทศศาสตร์ รวมทั้งบัณฑิตด้านนิเทศศาสตร์เป็นที่พอใจและ พึงประสงค์ของผู้ประกอบการหรือไม่ อย่างไร
3. มีปัญหาใดบ้างที่เกิดจากการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน
4. ทิศทางของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยจะดำเนินต่อไปอย่างไร มีความเปลี่ยนแปลงไปจากปัจจุบันหรือไม่ เพียงใด
5. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทยควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย
การสำรวจให้ทราบถึงสถานภาพที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพยากรณ์ทิศทางและแสวงหาแนวทางที่เหมาะสม เนื่องด้วยการศึกษาให้ทราบถึงทิศทางในอนาคต สิ่งสำคัญคือ ต้องสำรวจให้เข้าใจถึงสภาพที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน โดยลักษณะการสำรวจดังกล่าว จะศึกษาเปรียบเทียบในด้านองค์ประกอบหลักสูตร โครงสร้าง เนื้อหา และรูปแบบการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาแต่ละประเทศ อันได้แก่ มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน
2. เพื่อศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย
งานวิจัยนี้ ให้ความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการศึกษาที่พึงประสงค์ในอนาคตของ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทยด้วยตัวของข้อมูลข่าวสาร และ การขยายความสำคัญของสื่อมวลชนแต่ละประเทศ ซึ่งลักษณะแนวโน้มดังกล่าว จำแนกได้เป็น

- แนวโน้มที่เป็นจริง
- แนวโน้มที่พึงประสงค์ ตามความต้องการของตลาดแรงงาน และแนวโน้มที่พึงประสงค์ ตามปรัชญาการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์

การแสวงหาแนวทางที่พึงประสงค์ จะใช้การนำทั้งสองแนวทางมาประสานร่วมกันเพื่อ กำหนดทิศทางของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ใหม่ประลิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในด้านปรัชญา วัตถุประสงค์ องค์ความรู้ กระบวนการวิธีศึกษา งานวิจัยและจริยธรรม โดยมุ่งนำผลที่ได้ไปใช้จริงในทางปฏิบัติ เพื่อ ให้หลักสูตรนิเทศศาสตร์มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในการตอบสนองต่อการพัฒนาสังคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะช่วยให้ทราบถึงแนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ใน ประเทศไทย ทั้งทิศทางที่ควรเป็นไปในอุดมคติของสาธารณะน แทนักวิชาการ และแนวทางตาม ความต้องการของตลาดแรงงาน โดยอาศัยการประเมินจากสภาพปัจจุบัน อันจะทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อ การทบทวนการเรียนการสอนที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน และกำหนดทิศทางการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ ให้สอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อการประกอบวิชาชีพของนักศึกษาในอนาคต รวมถึงเป็น ประโยชน์ต่อตลาดแรงงานซึ่งจะได้บันฑิตด้านนิเทศศาสตร์ที่มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์

นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย เมื่อนำไปพิจารณาประกอบกับข้อมูลจาก ทบทวนมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการ พัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรนิเทศศาสตร์ให้มีความทันสมัย มีคุณภาพยิ่งขึ้นในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ ศึกษาเฉพาะหลักสูตรนิเทศศาสตร์ สื่อสารมวลชน วารสารศาสตร์และสื่อสาร มวลชน ในระดับปริญญาตรีที่จัดการเรียนการสอนขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่สังกัด ทบทวนมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชน โดยไม่ครอบคลุมการศึกษาในระดับอื่น เช่น การศึกษาใน สถาบันราชภัฏ การศึกษาระดับอนุปริญญา ระดับสูงกว่าปริญญาตรี รวมทั้งไม่ศึกษาในรายละเอียด ขององค์ประกอบบางส่วนของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ เช่น อาจารย์ผู้สอน เอกสาร งานวิจัยด้าน นิเทศศาสตร์ หรือ คำราประกอบการสอนในสาขานิเทศศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยอาจนำมาศึกษา วิจัยในลำดับต่อไปได้ เพื่อการพัฒนาโดยองค์รวมของสาขาวิชาดังกล่าว

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

แนวโน้ม	หมายถึง ทิศทางที่ควรเป็นไปในอนาคตของการจัดการเรียนการสอน ด้านนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย โดยจำแนกเป็นแนวโน้มที่ เป็นไปโดยพิจารณาจากพื้นฐานข้อมูลที่มีอยู่จริง และแนวโน้ม ตามความคาดหวังของสังคม
การพัฒนา	หมายถึง การเจริญเติบโต ความก้าวหน้าในเชิงคุณภาพของการศึกษา หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย
หลักสูตรนิเทศศาสตร์	หมายถึง หลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนระดับปริญญาบัณฑิตด้าน นิเทศศาสตร์ หรือสื่อสารมวลชน ในมหาวิทยาลัยของรัฐ และ เอกชน และมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ซึ่งหลักสูตร การสอนดังกล่าวอาจมีสถานภาพเป็นคณะ หรือมีสถานภาพเป็น ภาควิชา หรือสาขาวิชานั่น สังกัดคณะอื่นก็ได้ โดยจัดการสอน ในสาขาใดสาขานั่น หรือหลายสาขาต่อไปนี้ อันได้แก่ วิทยุ กระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ โฆษณา ประชาสัมพันธ์ ภายนคร ภาคถ่าย วิทยุวิทยา สื่อสารการ宣傳 นิเทศศาสตร์ ธุรกิจ สื่อสารมวลชน การบริหารสื่อสารมวลชน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

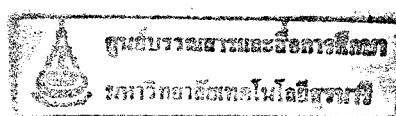
งานวิจัยเรื่อง “แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย” เป็นการศึกษาเชิงสำรวจเพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย และเพื่อศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ คือ การสำรวจเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และแบบสอบถาม โดยใช้แนวคิดทฤษฎีหรือกรอบแนวคิดในการอธิบายงานวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร
2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรนิเทศศาสตร์ต่างประเทศ
3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9
4. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
5. แผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมเพื่อการพัฒนาคน และสังคม
6. แนวโน้มธุรกิจสื่อสารมวลชน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยมีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร

หลักสูตร หมายถึง เอกสาร แนวทางการจัดการศึกษาแต่ละระดับ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มวิชา ขอบข่ายของเนื้อหาวิชา โครงสร้าง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนและเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และทักษะที่ดี สามารถนำไปใช้พัฒนาการดำรงชีวิตได้ (กองวิจัยทางการศึกษา, 2542 : 5)

ทบทวนมหาวิทยาลัย ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรีเพื่อการรักษา มาตรฐานวิชาการและวิชาชีพเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการรับรองวิทยฐานะ มาตรฐานการศึกษาและเพื่อ ให้การบริหารงานด้านวิชาการดำเนินไปด้วยดี ดังนี้ (ส่วนมาตรฐานการศึกษาและหลักสูตร สำนัก มาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบทวนมหาวิทยาลัย, 2543 : 19-22)

1. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มุ่งให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของชาติ และสอดคล้องกับปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษาและมาตรฐานทางวิชาการ และวิชาชีพของสาขาวิชานั้น โดยมุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความรอบรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการคิดและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ รวมทั้งเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม
2. ระบบการจัดการศึกษา ใช้ระบบทวิภาค โดยหนึ่งปีการศึกษาแบ่งเป็น 2 ภาคการศึกษา ปกติ หนึ่งภาคการศึกษามีระยะเวลาการศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ ส่วนระบบไตรภาค หนึ่งปีการศึกษาแบ่งเป็น 3 ภาค รวมภาคฤดูร้อน หนึ่งภาคการศึกษาปกติมีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 12 สัปดาห์

3. การคิดหน่วยกิต

- 1) สถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาระบบทวิภาค คิดหน่วยกิตดังนี้
 - 1.1) รายวิชาภาคทฤษฎีที่ใช้เวลาบรรยายหรืออภิปรายปัญหาไม่น้อยกว่า 15 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค
 - 1.2) รายวิชาภาคปฏิบัติที่ใช้เวลาฝึกหรือทดลองไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค
 - 1.3) การฝึกงานหรือฝึกภาคสนาม ที่ใช้เวลาฝึกไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค
 - 1.4) การทำโครงการหรือกิจกรรมการเรียนอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายที่ใช้เวลา ทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นไม่น้อยกว่า 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษาปกติ ให้มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตระบบทวิภาค
- 2) สถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาระบบไตรภาค ให้เทียบเคียงหน่วยกิตกับระบบทวิภาค ดังนี้
 - 2.1) 1 หน่วยกิตระบบไตรภาค เทียบได้กับ 12/15 หน่วยกิตระบบทวิภาค หรือ 4 หน่วยกิตระบบทวิภาค เทียบได้กับ 5 หน่วยกิตระบบไตรภาค

2.2) จำนวนหน่วยกิตร่วมและระยะเวลาการศึกษา หลักสูตรปริญญาตรี ให้มีจำนวนหน่วยกิตร่วมไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 150 หน่วยกิต ใช้เวลาศึกษาอย่างมากไม่เกิน 8 ปีการศึกษาสำหรับหลักสูตรที่เรียนเต็มเวลา และอย่างมากไม่เกิน 12 ปีการศึกษาสำหรับหลักสูตรที่เรียนไม่เต็มเวลา

4. โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยมีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตของแต่ละหมวดวิชา ดังนี้

1) หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่นและสังคม เป็นผู้ฝรั่ง สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการคิดต่อสื่อความหมาย ได้ดี มีคุณธรรม ะระหนักรักในคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาชนนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

สถาบันอุดมศึกษาอาจจัดวิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะจำแนกเป็นรายวิชา หรือลักษณะบูรณาการก็ได้ โดยผสมผสานเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมสาระของกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาและกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาศึกษาทั่วไป โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตร่วมไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

2) หมวดวิชาเฉพาะ หมายถึง วิชาแทน วิชาเฉพาะด้าน วิชาพื้นฐานวิชาชีพ และวิชาชีพ ที่มุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติงานได้ โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตร่วม ไม่น้อยกว่า 84 หน่วยกิต

สถาบันอุดมศึกษาอาจจัดหมวดวิชาเฉพาะในลักษณะวิชาเอกเดี่ยว หรือวิชาเอกคู่ หรือวิชาเอกและวิชาโทก็ได้ โดยวิชาเอกต้องมีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต และวิชาโทต้องมีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต ในกรณีที่จัดหลักสูตรแบบวิชาเอกคู่ ต้องเพิ่มจำนวนหน่วยกิตของวิชาเอกอีกไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต และให้มีจำนวนหน่วยกิตร่วมไม่น้อยกว่า 150 หน่วยกิต

3) หมวดวิชาเลือกเสรี หมายถึง วิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ตามที่ตนเองสนใจหรือสนใจ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนรายวิชาได้ ๆ ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีตามที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตร่วมไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

จำนวนและคุณสมบัติของอาจารย์ ต้องมีอาจารย์ประจำที่มีคุณวุฒิตรงกับสาขาวิชาที่เปิดสอน ไม่น้อยกว่า 3 คน และในจำนวนนั้นต้องเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิทางปริญญาโทหรือเทียบเท่า หรือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์จำนวนอย่างน้อย 1 คน

การจัดการศึกษาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ลักษณะจำนวนหน่วยกิตและการจัดการบริหาร หลักสูตรในปัจจุบัน สถาบันต้องกับแนวทางดังกล่าว คือ ประกอบด้วยหมวดวิชา 3 หมวดหลัก โดยใช้เกณฑ์ คือ วัดถูกประสงค์ในการปลูกฝังความรู้ จำแนกได้เป็น 3 หมวดวิชา ได้แก่ (ธิรนันท์ อนวัชศรีวงศ์, 2533 : 25)

1. หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป (General Education) มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจสังคม และสิ่งแวดล้อม รอบตัว กล่าวคือ มีโภคทรัพย์ กว้าง และเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิชาชีพในปีที่ 3 และ 4 หมวด วิชาดังกล่าว มักเป็นสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาไทย อังกฤษ และคอมพิวเตอร์- วิทยาศาสตร์

2. หมวดวิชาชีพ หรือวิชานิเทศศาสตร์ เป็นหมวดวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ในแขนงวิชา ของตนเอง เพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ จำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1) วิชาแกน หรือวิชาบังคับ เป็นกลุ่มวิชาที่นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ทุกคน ต้องเรียนเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาในเชิงลึก มักเป็นหลักการเกี่ยวกับ สื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เมื่อถัดและความรู้เบื้องต้นทางการสื่อสาร จำนวน หน่วยกิต ระหว่าง 15-60 หน่วยกิต
 - 2) วิชาเอก เป็นวิชาเฉพาะด้านเพื่อเพิ่มพูนทักษะในเชิงลึกสำหรับสื่อแขนงต่าง ๆ จำนวนหน่วยกิตระหว่าง 18-54 หน่วยกิต
 - 3) วิชาเลือก หรือวิชาโท เป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาเลือกเรียนตามความ สนใจ มักเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อชั้นสูง จำนวนหน่วยกิต 15-34 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกอื่น ๆ หรือวิชาเลือกเสริม มีวัดถูกประสงค์เพื่อเป็นการเสริมความรู้ประกอบ สาขาวิชาเอก ซึ่งอาจเป็นวิชาเลือกภายในคณะ หรือเลือกจากคณะอื่น ๆ มีลักษณะแตกต่างกันออกไป ในแต่ละสถาบันการศึกษา มีจำนวน 3-18 หน่วยกิต

1. จุดมุ่งหมาย ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร วัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เฉพาะวิชา จุดประสงค์การเรียนการสอน

2. เนื้อหาและประสบการณ์ ซึ่งจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมาย

3. กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบในกระบวนการจัดการเรียนการสอน

4. การนำหลักสูตรไปใช้ มุ่งไปที่การแปลงหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนในระดับโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้

5. การประเมินผล ประกอบด้วยการวัดผลและประเมินผลการเรียน การสอน และการประเมินผลหลักสูตร

ในการเรียนการสอนหลักสูตรใดก็ตาม ประเด็นสำคัญที่ผู้บริหารหลักสูตรควรให้ความสนใจคือ การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาหลักสูตร ทั้งนี้ เพื่อให้ทันต่อสภาพสังคม และต่อความต้องการของตลาดแรงงานและเพื่อความเหมาะสม โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร ได้แก่ (Itchaya Supasri อ้างจาก Ansdres and Nancisco, 1989 , 1996 : 35)

1. ธรรมชาติของสังคม (มรดกทางสังคม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จริยธรรมและปัญหาของประชาชน)

2. ผลประโยชน์ ความต้องการ ประสบการณ์ในอดีต และปัญหาของผู้เรียน

3. การประเมินค่า ปัจจัยทางจิตวิทยา ที่ขึ้นอยู่กับการค้นพบศาสตร์และการทดลองใหม่ ๆ

Palma (อ้างใน Itchaya Supasri, 1996 : 35) เชื่อว่า หลักสูตรอยู่บนพื้นฐานของพันธกิจ และเป้าหมายในการจำแนกแยกแยะทิศทางการสร้างความร่วมมือ และการปรับตัวให้เข้ากับสังคม

สำหรับการพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดเป็นนโยบายให้มีการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาให้เป็นระบบ ดังนี้ (ส่วนมาตรฐานการศึกษาและหลักสูตร สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2543 : 49-50)

1. ส่งเสริม สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนมีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีมาตรฐานที่เป็นมาตรฐานที่เป็นสากล

2. การพัฒนาหลักสูตรให้คำนึงถึงทิศทางความก้าวหน้าทางวิชาการ และความต้องการของประเทศ ด้วยการนำทรัพยากรและองค์ความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญจากฝ่ายต่าง ๆ มาร่วมคิดและจัดทำหลักสูตรอย่างกว้างขวาง

3. ให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการพัฒนาหลักสูตรได้โดยอิสระตามปัจจัย และจุดมุ่งหมายของแต่ละสถาบัน

4. ส่งเสริมให้สถาบัน องค์กร หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนรวมทั้งสมาคมวิชาการและวิชาชีพ ทั้งภายในและต่างประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรอุดมศึกษาอย่างกว้างขวาง รวมทั้งการรวบรวมและระดมทรัพยากรที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีระบบการติดตามและประเมินผล หลักสูตร โดยหลักสูตรเดิมให้มีการติดตามประเมินผลหลักสูตรทุก 5 ปี ส่วนหลักสูตรใหม่ให้มีการติดตามประเมินผลเมื่อมีการดำเนินการครบวงจรตามระยะเวลาของหลักสูตรนั้น ๆ และหลังจากนั้น ให้มีการติดตามประเมินผลหลักสูตรทุก 5 ปี

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรมาใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตร นิเทศศาสตร์ และวิเคราะห์แนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์โดยให้สอดคล้องกับภาระเบี่ยงความไม่สงบทางการเมืองของประเทศไทย

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรนิเทศศาสตร์ต่างประเทศ

หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากต่างประเทศ ทั้งนี้ ในการจัดการศึกษาในยุคแรก ได้นำแนวคิดตามแบบตะวันตกเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนด้วย ดังนั้น จึงควรศึกษาเพื่อเปรียบเทียบการเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดอยู่ในปัจจุบันทั้งหลักสูตรของตะวันตก และหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของประเทศไทยในทวีปเอเชีย เพื่อการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ กับหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดการสอนอยู่ในประเทศไทยปัจจุบัน

ในการศึกษาเปรียบเทียบ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาสถาบันอุดมศึกษาที่สอนด้านนิเทศศาสตร์ 4 แห่งใน 4 ภูมิภาค ได้แก่

1. The University of Wisconsin-Madison ประเทศไทย
2. The University of Warwick ประเทศไทย
3. The University of Melbourne ประเทศไทย
4. University of The Philippines-Diliman ประเทศไทย
5. The University of Iowa ประเทศไทย

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. The University of Wisconsin-Madison , ประเทศไทย

The University of Wisconsin-Madison นับเป็นมหาวิทยาลัยลำดับแรก ๆ ที่สอนด้านนิเทศศาสตร์ในสหรัฐอเมริกา จัดการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในคณะนิเทศศาสตร์ (Department of Communication Arts) ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (Bachelor of Science หรือบัณฑิตวิชาชีวะ B.S.) ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตผู้มีความเชี่ยวชาญในด้านกระบวนการสื่อสารและทักษะการสื่อสารเข้าไปรองรับตลาดวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ เพื่อให้การสื่อสารเป็นกลไกขับเคลื่อนสังคม

คณะนิเทศศาสตร์ ของ The University of Wisconsin-Madison จำแนกเป็น 2 สาขา คือ (<http://www.wisc.edu/commarts/>)

- 1) การสื่อสารและวิทยา (Communication Science and Rhetorical Studies) เน้นการใช้ศาสตร์ในการสื่อสารและกระบวนการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ภายในรูปแบบทางสังคม ได้แก่ จิตวิทยาและปรัชญา เน้นการสื่อสารระหว่างบุคคลและองค์กร การสื่อสารสาระณะ ผู้สำเร็จสาขานี้จะมีความชำนาญด้านการวิจัย การวิเคราะห์ การเขียนและการพูด ซึ่งสามารถประกอบวิชาชีพได้ในแวดวงวิชาชีพต่าง ๆ เช่น กฎหมาย การตลาด การขาย การบริหารองค์การ งานให้คำปรึกษาแนะนำ งานโฆษณา งานประชาสัมพันธ์ เป็นต้น
- 2) วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ (Radio-Television-Film) สอนแนวคิดทฤษฎี การวิพากษ์วัฒนธรรมศึกษา และกระบวนการผลิตงานสื่อสารมวลชน 3 ประเภท ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ โดยมุ่งให้นักศึกษามีทักษะในการผลิตและมีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีหลักการและมีเหตุผล

2. The University of Warwick ประเทศไทย

เป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในการค้านงานวิจัยเป็นอันดับ 5 ของสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 100 แห่งที่มีความเป็นเลิศด้านงานวิจัยในประเทศไทยและได้รับการจัดอันดับอยู่ในกลุ่มนมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดของประเทศไทยเมื่อ พ.ศ.2544 จัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ โดยอยู่ในคณะศิลปศาสตร์ ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต โดยในคณะดังกล่าว จัดการสอนหลากหลายสาขาวิชา และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มีจำนวน 2 สาขาวิชา ได้แก่ (<http://www.warwick.ac.uk/fac/arts/>)

- 1) สาขาวิชาภาพยนตร์และโทรทัศน์ (Film and Television Studies) เน้นการสอนให้นักศึกษา รู้จักวิเคราะห์ และเข้าใจศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์และโทรทัศน์ ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสุนทรียศาสตร์ของภาพยนตร์จากต่างประเทศ รวมถึงกระบวนการผลิต งานภาพยนตร์ทุกชั้นตอน
- 2) สาขาวิชาละคร (Theatre Studies) เน้นการสอนการแสดงละครสมัยใหม่ และ ประวัติศาสตร์การละครของยุโรปด้วย

3. The University of Melbourne ประเทศไทยอสเตรเลีย

The University of Melbourne ได้รับการจัดอันดับเป็นเป็นมหาวิทยาลัยดีเด่นแห่งปี พ.ศ.2544-2545 เปิดสอนด้านสื่อและการสื่อสาร (Media and Communications) ในคณะศิลปศาสตร์ ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (Bachelor of Arts มีชื่อย่อปริญญาคือ B.A. Media and Communications) วัตถุประสงค์หลักของหลักสูตร คือ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความ ชำนาญในงานด้านสื่อ โดยมีความเด่นด้านสังคมศาสตร์และนิยมศาสตร์ที่มีลักษณะปรับเปลี่ยน ประจำ เช่น การใช้เทคโนโลยีสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร สามารถประยุกต์ความรู้ เข้ากับอุตสาหกรรมสื่อในท้องถิ่น และมีความเข้าใจเป็นอย่างสูงต่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ใน มหาวิทยาลัยแห่งนี้ ไม่มีการจำแนกเป็นสาขาบ่อย

4. University of the Philippines-Diliman ประเทศไทยฟิลิปปินส์

เปิดสอนในคณะสื่อสารมวลชน (College of Mass Communication) ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (Bachelor of Arts มีชื่อย่อปริญญา คือ B.A.) ประกอบด้วย 4 สาขาย่อย คือ

- 1) สื่อสารการกระจายเสียง (Broadcast communication) ให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถ ในทุกแขนงวิชาของการกระจายเสียง ได้แก่ วิทยุ และโทรทัศน์
- 2) การวิจัยนิเทศศาสตร์ (Communication Research) ผู้ให้นักศึกษาได้รับความรู้ด้าน ทฤษฎีและการปฏิบัติด้านงานวิจัยเพื่อการสื่อสารมวลชนและการสื่อสาร
- 3) ภาพยนตร์ การสื่อภาพและเสียง(film and Audio-Visual Communication) สอนทั้ง ด้านการผลิต และการสร้างสรรค์งานในเชิงเทคนิค
- 4) วารสารศาสตร์ (Journalism) เป็นสาขาเก่าแก่ที่สุดในคณะ สอนด้านการผลิตงานหนังสือ พิมพ์ที่เน้นอิสระในการทำหน้าที่ และจรรยาบรรณวิชาชีพ

5. The University of Iowa ประเทศญี่ปุ่น

The University of Iowa จัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (College of Liberal Arts and Science) ซึ่งจำแนกเป็นสาขาวิชา และสำนักวิชาต่าง ๆ โดยสาขา และสำนักวิชาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คือ (<http://www.uiowa.edu>)

- 1) School of Journalism and Mass Communication เป็นการจัดการสอนด้านนิเทศศาสตร์โดยมีสำนักวิชารับผิดชอบดำเนินการ เน้นการสอนด้านการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อกระจายเสียง เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ การประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ การถ่ายภาพเชิงวารสารศาสตร์ และการวิจัยสื่อ เน้นการเรียนที่ให้ผู้เรียนได้ทั้งหลักการทางทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อไปประกอบวิชาชีพ ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ชื่อย่อปริญญาคือB.A.) หากเลือกเรียนวิชาพื้นฐานในหมวดวิชาสังคมศาสตร์หรือนิเทศศาสตร์ และหากเลือกเรียนรายวิชาพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เป็นหลัก จะได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (ชื่อย่อปริญญาคือ B.S)
- 2) สาขา Communication Studies เป็นการจัดการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์โดยความรับผิดชอบของวิทยาลัยศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ชื่อย่อปริญญา คือ B.A.) เน้นการฝึกทักษะการเขียน การออกแบบสื่อ การวิเคราะห์ วิจารณ์สื่อ โดยอยู่บนพื้นฐานความรู้ทางสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ รวมทั้งการฝึกปฏิบัติงานสื่อตามความสนใจ
- 3) สาขา Cinema and Comparative Literature เป็นการจัดการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์โดยความรับผิดชอบของวิทยาลัยศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต ศึกษาด้านภาพยนตร์และวรรณคดีเบรเยนเทียน สำหรับสาขาภาพยนตร์ นักศึกษาต้องศึกษาให้เข้าใจถึง ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์นานาชาติที่สำคัญ ในยุคสมัยต่าง ๆ การวิเคราะห์ วิจารณ์ รวมถึงการผลิตภาพยนตร์ และการฝึกปฏิบัติงานด้านการผลิตภาพยนตร์

จากการศึกษาด้วยหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดขึ้นมหาวิทยาลัยในภูมิภาคต่าง ๆ พบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ยังเน้นความสำคัญของสื่อเป็นหลัก รวมทั้งการศึกษารายวิชาพื้นฐาน ไม่แตกต่างกัน คือ ความรู้เบื้องต้นทางการสื่อสารมวลชน กฏหมายสื่อสารมวลชน ทฤษฎีสื่อสารมวลชน และจริยธรรมสื่อสารมวลชน แต่เนื้อหารายวิชาจะปรับประยุกต์ให้เข้ากับสังคมและเทคโนโลยีของประเทศไทย ขณะเดียวกันก็เน้นการผนวกสื่อเข้ากับบริบททางสังคมนั้น ๆ ด้วย เช่น วิชาสื่อมวลชนกับสังคม (Mass Media and Mass Society) เป็นต้น

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรนิเทศศาสตร์ต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบ วิเคราะห์ทิศทาง ข้อดี ข้อเสีย รวมทั้งข้อสังเกตจากหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในต่างประเทศดังกล่าว เพื่อนำเสนอและวิเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

การศึกษาสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 จะทำให้สามารถเข้าใจถึงทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคต ทั้งนี้ เพื่อสามารถนำข้อมูลดังกล่าวพยากรณ์แนวโน้มที่พึงประสงค์ของการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ให้มีลักษณะสอดคล้องกับแนวทางของแผน และตอบสนองต่อกระบวนการทัศน์ในการพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ประเมินภาพรวมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยในรอบ 4 ทศวรรษที่ผ่านมา พบว่าการพัฒนาของสังคมไทยที่ดำเนินไปขาดความสมดุล เป็นความสำคัญในเชิงปริมาณ หากแต่ขาดความสมดุลในด้านคุณภาพ ทำให้การพัฒนาด้านมิติของคนและการปรับโครงสร้างของระบบต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวคน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการบริหารจัดการที่ดีขึ้นอยู่ในสภาพทั่วไป และไม่สามารถแก้ไขได้ทันการ เป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2543 : 21)

จากการประมวลสภาพปัจุหที่เกิดขึ้นต่อสังคมไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงกำหนดยุทธศาสตร์และรายละเอียดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 โดยสรุปเป็นสาระสำคัญได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2543 : 23- 40)

ปรัชญานำทาง

จุดมุ่งหมายของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เน้นให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่คู่มีสุขของคนไทย” โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และการพัฒนาอย่างมี “คุณภาพ” ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในสังคมมีความสุขด้านหน้า สามารถพึ่งตนเองและก้าวทันโลก โดยยังคงเอกลักษณ์ความเป็นไทย

ค่านิยมที่บรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 สร้างจิตสำนึกให้ คนไทยตระหนักรถึงความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการการคิด ทัศนคติและกระบวนการการทำงาน ให้อธิบายต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพ คุณภาพ รู้เท่าทัน และ ก้าวทันโลก โดยมีความสามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม และมี ความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงควบคู่ไปกับความมีคุณธรรมและชื่อสัตย์สุจริต

วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลัก

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 กำหนดวัตถุประสงค์หลัก คือ การปรับ โครงสร้างการพัฒนาประเทศให้เข้าสู่คุณภาพ โดยเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการ พัฒนาในเชิงปริมาณมาสู่การพัฒนาในเชิงคุณภาพควบคู่ไปกับสร้างความเป็นธรรมในสังคม และ ความสามารถก้าวทันโลกที่จะอำนวยประโยชน์ต่อกันส่วนใหญ่ของประเทศ อันจะนำไปสู่การพัฒนา ประเทศอย่างยั่งยืน

ในการพัฒนาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงกำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศใหม่ ไปสู่การพัฒนาประเทศที่มีรากฐานเข้มแข็ง มีการกระจายผลประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง สามารถแก้ ปัญหาความยากจนและกระจายรายได้ รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถและโอกาสในการพึ่งตนเอง พร้อมทั้งยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ

ส่วนภารกิจสำคัญของชาติ คือ การอนึ่งพัลความร่วมนือของทุกฝ่ายในการปฏิรูปสังคมไทย ให้เกิดระบบการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลงไปสู่โครงสร้างการพัฒนาที่ได้คุณภาพ มุ่งสู่เป้าหมาย หลัก คือ การแก้ปัญหาความยากจน ภายใต้แนวคิดสำคัญ คือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การ ปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจบุคใหม่ และการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจภาคและเศรษฐกิจ ชุมชนให้เกื้อกูลกัน

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ภายใต้วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักดังกล่าว การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 จึงได้มุ่งประเด็นต่อไปนี้

1. การสร้างขีดความสามารถจากฐานรากของสังคมให้เข้มแข็งและรู้เท่าทันโลก โดยมุ่ง พัฒนาคน ครอบครัว ชุมชนและสังคมเป็นแกนหลัก

2. การปรับตัวทางเศรษฐกิจให้เท่าทันโลก และเศรษฐกิจบุคใหม่ หรือเศรษฐกิจบุคเทศในโลก สารสนเทศ สามารถแบ่งขันและร่วมนือได้บนพื้นฐานการพึ่งตนเอง

**3. การปฏิรูประบบบริหารจัดการให้เกิดธรรมาภิบาลในทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อขับเคลื่อน
ทุจริตประพฤติมิชอบ**

จากเป้าหมายที่มุ่งไว้วัดกล่าว นำมาสู่การกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพและการคุ้มครองทางสังคม โดยมุ่งพัฒนาระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาทักษะฝีมือให้สูงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้คนไทยมีคุณภาพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและวิถยาการสมัยใหม่บนพื้นฐานการนำหลักธรรน และวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ มีภาวะผู้นำ มีความรับผิดชอบ ควบคู่ไปกับระบบการคุ้มครองทางสังคม

2. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน โดยปรับการจัดการพื้นที่ในมิติใหม่ที่ประสานการพัฒนาชนบทและเมืองให้เชื่อมโยงและเกื้อกูลกัน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างชนบทและเมือง โดยพัฒนาศักยภาพของคนและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบูรณาการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มุ่งการจัดการเพื่อนรู้กษัตรีพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการพื้นฟูบูรณะ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการดำเนินการและร่วมรับภาระค่าใช้จ่าย ควบคู่ไปกับการสร้างกลไกกฎระเบียบที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์และพื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คืนสู่สภาพที่เอื้อต่อความสมดุลของระบบนิเวศและเกื้อหนุนต่อการดำรงชีวิตของคนทุกกลุ่ม

4. ยุทธศาสตร์การจัดการระบบบริหารเศรษฐกิจส่วนรวม เน้นการบริหารเศรษฐกิจมหภาค ทั้งในด้านนโยบายการเงินและตลาดทุน และนโยบายการคลังเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจ ภายใต้กระแสการเปลี่ยนเส้นทางการค้า การเงินและการลงทุน รวมทั้งการปรับตัวสู่ระบบเศรษฐกิจโลกใหม่

5. ยุทธศาสตร์เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย โดยการปรับโครงสร้างการผลิตของประเทศไทยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย โดยใช้เทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่เพิ่มผลผลิต เพิ่มทักษะแรงงาน และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมในภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ พัฒนาความร่วมมือกันต่างประเทศ ลดข้อจำกัดการจัดการและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพ และมาตรฐานความปลอดภัย เพื่อสนับสนุนการสร้างงาน ยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ในประเทศไทยให้ดีขึ้น

6. ยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งไทยมีความอ่อนแ้อย่างสิ้นเชิง ให้สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทันสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดการพึ่งพา สร้างความเสมอภาคของการเข้าถึงเทคโนโลยีและยกระดับรายได้เพื่อสร้างความสามารถในการแบ่งขันของประเทศในอนาคต โดยการต่อยอดการพัฒนาองค์ความรู้ให้ได้มาตรฐาน ประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นภายใต้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย ได้อย่างกลมกลืน

7. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่ธรรมาภิบาล ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 นี้ถือเป็นยุทธศาสตร์ที่เป็นจื่อน ไขสำคัญสูงสุดที่ต้องดำเนินการ เพื่อให้การพัฒนาตามยุทธศาสตร์ทั้งหมดสามารถบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ โปร่งใส ประชาชนมีส่วนร่วม โดยยึดหลักธรรมาภิบาลควบคู่กับการระดมพลังจากทุกฝ่ายในสังคมและทุกระดับ Narawan กันผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง

ผู้จัดฯได้นำแนวคิดที่กำหนดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พิจารณาประกอบการวิเคราะห์หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน ว่า หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบันมีความสอดคล้องกับทิศทางของแผนฯ หรือไม่ อย่างไร และเพื่อกำหนดแนวโน้มของการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์ในลำดับต่อไป

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

การวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) เป็นการวางแผนในระบบเปิดที่จัดให้มีการระดมความคิดและรับฟังความเห็นของประชาชนอย่างกว้างขวาง ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในอดีต โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นตามประเด็นต่อไปนี้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอุดมศึกษา

1. กระแสโลกวิวัฒน์

จากสภาพการณ์ที่โลกไร้พรมแดน ไม่ว่าจะวิเคราะห์ในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการเข้าถึงองค์ความรู้ได้ถูกกำหนดให้เป็นกติกาของสังคม โลกปัจจุบันและกำลังทิวิวนรุนแรงขึ้นในอนาคต ดังนั้น ทุกประเทศจึงถูกกำหนดบทบาทให้มีการแบ่งขันในตลาดโลกทั้งที่มีศักยภาพแตกต่างกัน ปัจจัยสำคัญมีดังนี้

- 1) การเปิดเสรีทางการศึกษา เมื่อการศึกษาถูกกำหนดให้เป็นอีกประเภทหนึ่งของอุตสาหกรรมบริการ ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ จะต้องเปิดเสรีทางการศึกษาซึ่งหมายความว่าสถาบันการศึกษาของประเทศหนึ่งสามารถขยายบริการในอีกประเทศหนึ่งได้โดยไม่มีการกีดกัน
- 2) ศักยภาพการสื่อสารโทรคมนาคม การขยายศักยภาพของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ประกอบกับการสื่อสารโทรคมนาคมที่ได้รับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีราคาถูกลง เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นการปฏิวัติชีวิตรีบูรณะของมนุษย์ยุคปัจจุบันและอนาคต ทำให้เกิดการศึกษาไร้พรมแดน
- 3) ความรู้ด้านทรัพยากรสำคัญของประเทศ ความได้เปรียบทางเศรษฐกิจของประเทศเกี่ยวข้องกับความสามารถของประเทศในการแสวงหาและประยุกต์ใช้ความรู้ในกระบวนการผลิตทางเศรษฐกิจ ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าหรือการมีค่าจ้างแรงงานราคาถูก แต่มาจากการสามารถในการใช้ความรู้ของตนเองในการกระบวนการพัฒนาประเทศ

2. ประชากร

ผลจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2542-2559 พบว่า จำนวนประชากรของประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น แต่อัตราการเพิ่มของประชากรค่อนข้างต่ำ ลดลง จำนวนเกิดใหม่แนวโน้มที่ลดลง แต่จำนวนตายมีแนวโน้มที่สูงขึ้น นอกจากนั้น โครงสร้างอายุและเพศของประชากรจะค่อนข้างเปลี่ยน จากการมีประชากรวัยเด็กมาก กลยายนี้เป็นประชากรวัยเด็กลดลง ประชากรวัยสูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

3. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้ ประชาชนมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ และมีเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นผ่านการพูด การเขียน การพิมพ์ และการสื่อความหมายโดยวิธีการอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยเฉพาะในเรื่องคดีความที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรศัพท์ และวิทยุโทรคมนาคม ถือเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ ในการจัดสรรต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้ง การแข่งขัน โดยเสริมยกระดับการศึกษา (มาตรา 40) การกระจายระบบสารสนเทศไปยังและสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและท่ามทั่วประเทศ (มาตรา 78) การนิ

สิทธิในการรับการศึกษาบนขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อบ่างหัวถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 43) นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติเพื่อปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม (มาตรา 81)

จากสาระคังกล่าวในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทำให้สื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เข้ามายึดบทบาทสำคัญร่วมกับการจัดการศึกษาของประเทศไทยในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาคนและสังคมไทย ดังนั้น เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2542 คณะกรรมการศรีจึงมีมติให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคม (พ.ศ. 2542 - 2551) ตามที่คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอ โดยเป็นแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคม ซึ่งเชื่อมโยงและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ตามลำดับ

5. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดสาระสำคัญว่าบุคคลมีสิทธิและความสามารถในการได้รับการศึกษา การจัดการศึกษาจะต้องเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับปวงชน ในการจัดให้ชีดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยการจัดการศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างกว้างขวาง และหลากหลาย ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรัฐส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกรูปแบบในชุมชน ผลที่เกิดขึ้นที่สำคัญ ได้แก่ การจัดตั้งกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อกำกับดูแลกิจการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เพียงกระทรวงเดียว และให้มีคณะกรรมการอุดมศึกษาทำหน้าที่กำกับดูแลกิจการด้านอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดเอกภาพ

6. ความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษา

จากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้ความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้น จากก่อตุ้นเป้าหมายปกติ ได้แก่ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งความต้องการในการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ ความต้องการเพียงวุฒิการศึกษาระดับปริญญา และความต้องการในการแสวงหาความรู้ อันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต แต่จำนวนความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สามารถประนามาณการ ได้อาจพิจารณาจากผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ที่รัฐจัดให้โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

สภาพการณ์ปัจจุบันของอุดมศึกษา

ชุดแข็ง

ปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาก่อตั้งขึ้นอย่างรัวๆและเอกชน รวมทั้งหน่วยงานของรัฐอีกทั้ง ๗ แห่งที่ว่าประเทศ อีกทั้งภาคเอกชนมีความแข็งแกร่งร่วมรับภาระอุดมศึกษาได้มากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมกับอุดมศึกษาระดับสากล ดังนั้น ชุดแข็งที่สำคัญของอุดมศึกษาไทยจึงน่าจะอยู่ที่ศักยภาพในเชิงปริมาณที่สามารถขยายการกิจกรรมรับความต้องการจำนวนมากโดยเปิดโอกาสให้แก่ประชากรกว่า 1.6 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 20 ของประชากรในวัย ๑๘ - ๒๔ ปี

ชุดอ่อน

ปัจจุบันอุดมศึกษาไทยกำลังประสบภาวะวิกฤตทั้งด้านคุณภาพและประสิทธิภาพ อีกทั้งยังไม่สามารถทำหน้าที่ก่อให้เกิดความต้องการแก่ปัจจุหาวิกฤตของชาติได้ตามบทบาทหน้าที่อันควรจะเป็น อุดมศึกษายังสร้างปัญญาไม่ลึก เน้นเพียงการท่องจำจากการถ่ายทอดและการสอน แม้จะมีปัจจุบันเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากแต่มีนักศึกษาเกิดขึ้นน้อย ในสังคมปัจจุบัน อุดมศึกษาขาดเอกภาพในเชิงนโยบายและการบริหารจัดการ อุดมศึกษายังกระจากตัวอยู่ในกรุงเทพ สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการสอน ละเลยกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ เกิดปัญหาการขาดแคลนอาจารย์ที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยสรุปแล้วชุดอ่อนที่สำคัญของอุดมศึกษาจะเกี่ยวข้องกับประเด็นเชิงคุณภาพ ทั้งคุณภาพของหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนการสอน ขาดแคลนอาจารย์ และขาดการวิจัยอย่างจริงจัง

โอกาส

สังคมให้ความสำคัญกับการศึกษาระดับอุดมศึกษามากขึ้น การปฏิวัติทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในสถาบันอุดมศึกษาเปิดโอกาสให้อุดมศึกษาสามารถพัฒนาตนเองได้รวดเร็วกว่าเดิม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ช่วยเสริมสร้างกลไกในการพัฒนาอุดมศึกษา ทั้งในการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การประกันคุณภาพ และการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปสู่สถาบัน การขยายตัวของภาคเอกชนที่เข้ามานำบทบาทในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรีและต่ำกว่าปริญญาตรี สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนสร้างโอกาสให้เกิดการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้มากขึ้น

ภัยคุกคาม

ในสภาวะปัจจุบัน พบว่า ภาระดดดอย่างเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ส่งผลให้เกิดการปรับลดงบประมาณ โดยเฉพาะงบประมาณด้านอุดมศึกษา อาจมีการเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมหรือค่าห้องพักที่สูงกว่าเดิม ให้เกิดความเดือนร้อนแก่ประชาชนและผู้ปกครอง สังคมให้ความสำคัญกับ “ปริญญา” มากกว่าความรู้ ทักษะ และศติปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษา การเปิดเสรีทางการ

ศึกษาที่ทุกประเทศทั่วโลกมีสิทธิในการให้บริการการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศต่าง ๆ ทั้งการจัดการศึกษาทางไกลและทางไกล อาจเป็นภัยคุกคามต่อสถาบันอุดมศึกษาของไทยหากไม่สามารถปรับตัวยกระดับคุณภาพหรือพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่มั่นคง

วิสัยทัศน์การพัฒนาอุดมศึกษา

การพัฒนาอุดมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) เป็นการปรับฐานความคิดหรือกระบวนการทัศน์โดยให้คน ชุมชน และสังคม เป็นแกนหลักของการพัฒนา แล้วปรับระบบอุดมศึกษาให้มีการพัฒนาเป็นหลักเพื่อสนับสนุนตอบต่อความต้องการดังกล่าว ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมในสังคมอย่างเป็นสุข สร้างองค์ความรู้ ให้เป็นที่พึงพาได้ รวมทั้งสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

ดังนั้น จุดมุ่งหมายสูงสุดของการพัฒนาอุดมศึกษา คือ การทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่บีดคนและชุมชนเป็นศูนย์กลาง มีคุณภาพทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

จากหลักการดังกล่าว การพัฒนาอุดมศึกษาจึงมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาอุดมศึกษาทั้งระบบให้ประกอบด้วย สถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพสามารถผลิตและพัฒนาทรัพยากรัตนธรรมนุยงค์ระดับกลางและระดับสูงที่มีคุณภาพทัดเทียมนานาชาติ เป็นแหล่งรวมของผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถชี้นำและผลักดันการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนฐานองค์ความรู้ (knowledge based economy) มากยิ่งขึ้น

ดังนั้น จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์สำหรับการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ไว้ดังนี้

1. สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีความเป็นผู้นำ มีจิตสำนึกรักการสร้างงานของตนเอง มีความคิดและวิชาญญาณ มีความริเริ่มสร้างสรรค์ มีวินัย มีความรับผิดชอบ นำไปสู่การพัฒนาประเทศได้

2. อุดมศึกษาไทยเป็นการศึกษาของปวงชน กระจายโอกาสสู่ปวงชนทุกระดับ ทุกอาชีพให้สามารถเข้าศึกษาในหลักสูตรทั้งเพื่อรับปริญญาและไม่รับปริญญา จากการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

3. อุดมศึกษาไทยมีเอกภาพเชิงนโยบายและมาตรฐาน สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ ภายใต้กลไกการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสม และสามารถพัฒนายกระดับให้ทัดเทียมกับสถาบันได้

4. สถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา มีพันธกิจในการให้การศึกษาชั้นสูงทางวิชาการและวิชาชีพ จัดฝึกอบรม และพัฒนาทักษะที่เป็นความต้องการในการพัฒนาห้องถัง ชุมชน และประเทศชาติ มีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี จัดบริการวิชาการและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามวิสัยทัศน์การพัฒนาอุดมศึกษา จึงกำหนดวัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ไว้ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อสร้างคนไทยให้มีคุณภาพทึ้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ มีความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ชุมชน และห้องถัง มีสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีจิตสำนึกรักการสร้างงานของตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยตนเองตลอดชีวิต มีปริมาณและคุณภาพเพียงพอในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

2. เพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้และภูมิปัญญาไทย มีการศึกษาวิจัยและนวัตกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ชุมชน และห้องถัง สร้างเสริมภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤตของชาติ และส่งเสริมนบทบาทของประเทศไทยในประชาคมโลก

3. เพื่อสร้างฐานการพัฒนาให้เกิดความมั่นคงของชุมชน และห้องถังให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ รู้ทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและมีการศึกษาเพียง

4. เพื่อปรับปรุงระบบบริหารและการจัดการอุดมศึกษาทั้งในระดับรัฐบาลและระดับสถาบัน ให้มีความอิสระคล่องตัว เกิดประสิทธิภาพและคุณภาพทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี โดยให้ภาคเอกชน ชุมชน และสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้น

เป้าหมายหลักของการพัฒนาอุดมศึกษา

เป้าหมายการพัฒนาอุดมศึกษาที่สำคัญล้วนกับกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) นั่น ให้เกิดสังคมไทยที่พึงประสงค์เข้มแข็งและมีคุณภาพ 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ มีคนเก่งและคนดี มีวินัย มีคุณธรรม มีการเมืองการปกครองที่โปร่งใสยุติธรรม สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีคนที่คิดเป็นทำเป็น มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความคิดสร้างสรรค์ สืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทร

คือกัน คำร่วมไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของสังคมไทยที่พึงพา กัน พัฒนาเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง มุ่งพัฒนาประเทศที่มีรากฐานที่เข้มแข็ง มีการกระจายผลประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง สามารถแก้ปัญหาความยากจนและกระจายรายได้ รวมทั้งเพิ่มความสามารถและโอกาสในการพึ่งพาตนเอง พร้อมทั้งยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศไทย

เป้าหมายหลักในการพัฒนาอุดมศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9

ในการพัฒนาอุดมศึกษาให้เป็นไปตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาประเทศ และวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 ทั้ง 4 ประการ จึงกำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับสถาบันอุดมศึกษา ดังต่อไปนี้

1. มุ่งปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาอุดมศึกษา ไปสู่การพัฒนาในเชิงคุณภาพ มุ่งลดความสูญเสียจากการศึกษา เพื่อให้เกิดการขยายตัวในเชิงปริมาณจากทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นหลัก

2. มุ่งส่งเสริม สนับสนุนความรับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

3. มุ่งกระจายโอกาสการได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้กว้างขวางทั่วถึง มิใช่เฉพาะกลุ่มนักเรียนชั้นพื้นฐานเท่านั้น แต่ต้องรวมถึงกำลังแรงงานปัจจุบัน ทั้งในและนอกสถานประกอบการ

4. มุ่งปรับบทบาทและพันธกิจของอุดมศึกษาโดยนำชุมชนท้องถิ่น และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาร่วมวางแผนกรอบแนวคิดในการพัฒนาอุดมศึกษา

5. มุ่งพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้มีเอกภาพเชิงนโยบายและมาตรฐานการศึกษา มีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถตรวจสอบได้

6. มุ่งพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้มีความหลากหลายในการปฏิบัติการกิจกรรมนโยบาย ทั้งที่มุ่งพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ เพื่อการแข่งขันของประเทศไทย และสถาบันเพื่อพัฒนาสังคมชุมชนและท้องถิ่น

เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์

1. เป้าหมายการสร้างคนไทยให้มีคุณภาพ

ก. การกำหนดขนาดของอุดมศึกษาจากจำนวนนักศึกษา

1) กำหนดจากสัดส่วนประชากรวัย 18–24 ปี

สถาบันอุดมศึกษาทุกประเภทต้องรับนักศึกษาเข้าเรียนได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 28 ของประชากรวัย 18–24 ปี หรือจำนวนประมาณ 1,942,000 คน โดยมีสถาบันอุดมศึกษาประเภท จำกัดจำนวนรับทั้งของรัฐและเอกชน สามารถรับนักศึกษาเข้าเรียนได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของประชากรวัย 18–24 ปี หรือประมาณจำนวน 1,369,000 คน

2) กำหนดจากสัดส่วนนักศึกษาใหม่ต่อจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขึ้นพื้นฐาน

สถาบันอุดมศึกษาประเภทจำกัดจำนวนรับสามารถรับนักศึกษาใหม่ จากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขึ้นพื้นฐานได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 74 ของจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขึ้นพื้นฐาน หรือจำนวนประมาณ 545,300 คน

๖. กำหนดความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาจากจำนวนประชากรวัย 18 – 24 ปี จำนวน 1,942,000 คน จำแนกตามประเภทสถาบัน ดังนี้

1) สถาบันอุดมศึกษาของรัฐจำกัดจำนวนรับต้องรับนักศึกษาได้ในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 47 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมด หรือจำนวนประมาณ 912,740 คน

2) สถาบันอุดมศึกษาของรัฐไม่จำกัดจำนวนรับสามารถรับนักศึกษาเข้าศึกษาได้ในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 39 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมดหรือจำนวน 757,830 คน

3) สถาบันอุดมศึกษาเอกชนต้องรับนักศึกษาเข้าศึกษาได้ในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 14 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมด หรือจำนวนประมาณ 271,880 คน

ค. การกระจายโอกาสอุดมศึกษาและความเป็นธรรม

1) กำหนดจากสัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาขึ้นพื้นฐาน ผู้สำเร็จการศึกษาขึ้นพื้นฐาน แต่ละจังหวัดต้องเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาทุกประเภททุกระดับได้อย่างน้อยร้อยละ 60 ของจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาขึ้นพื้นฐาน

2) กำหนดสัดส่วนของนักศึกษาใหม่ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐประเภทจำกัดรับที่มาจากครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างไม่น้อยกว่าร้อยละ 16 และร้อยละ 8 ของนักศึกษาใหม่ระดับอุดมศึกษาของรัฐประเภทจำกัดรับ

3) กำหนดสัดส่วนนักศึกษาใหม่จากระบบโครงการหรือรับตรงจากเขตบริการ กับการสอบรวมเพื่อคัดเลือกนักศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นตามความเหมาะสม ของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง

ง. การกำหนดคุณภาพที่พึงประสงค์ของบัณฑิต

1) ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย ภาคภูมิใจในวิชาชีพ มีจิตสำนึกรองการเป็นผู้ประกอบการ มีความเป็นผู้นำ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

- 2) ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านวิชาชีพ สามารถประกอบอาชีพในสถานประกอบการ มีความรอบรู้ มีความคิดด้านวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ สามารถพัฒนาประยุกต์แนวทางใหม่ เพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถใช้เทคโนโลยีพื้นฐานได้เป็นอย่างดี มีทักษะในการสื่อสารโดยใช้ภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 2 ภาษา ตลอดจนสามารถสร้างงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง ทำงานในสภาพการทำงานที่เป็นสากลได้
- 3) ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถทำงานเป็นทีม มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

จ. พัฒนากำลังคนและพัฒนาวิทยาลัยของรัฐประเภทจำกัดจำนวนรับในสาขาวิชาหลัก 3 ด้าน ได้แก่ สาขาวิชาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาวิชาศาสตร์สุขภาพ และสาขาวิชาสังคมศาสตร์/มนุษยศาสตร์ ในสัดส่วน 45:18:37 ตามลำดับ

2. เป้าหมายด้านการสร้างสรรค์องค์ความรู้

- 1) ภูมิปัญญาท่องถิน ได้รับการพื้นฟู และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนา ชุมชนสังคม และประเทศ
- 2) สถาบันอุดมศึกษาเป็นที่พึ่งของชุมชนและสังคมในการชี้แนะ เฝ้าระวังเตือนภัย วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อให้สังคม สามารถรับรู้ เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไป ประกอบการตัดสินใจที่ถูกต้อง
- 3) สังคมไทยได้รับการพัฒนาไปสู่สังคมการเรียนรู้ที่สามารถรับรู้ถึงปัญหา และ ภาวะคุกคาม ที่จะเกิดขึ้นทำให้สามารถป้องกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันท่วงที
- 4) ปัญหาพื้นฐานด้าน โครงสร้างทางสังคมของชุมชนท่องถิน ได้รับการแก้ไขโดย การใช้แนวทาง กลไก และวิธีการที่มีประสิทธิภาพ
- 5) มีการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อลดการพึ่งพาจากต่างประเทศ และเพิ่ม ศักยภาพในการแข่งขันของประเทศไทย รวมทั้งสร้างระบบบริหารจัดการ ทรัพยากรทรัพย์สินทางปัญญาและองค์กร
- 6) จัดระบบฐานข้อมูลด้านการวิจัยและนักวิจัยทุกสาขาวิชาในแต่ละภูมิภาค
- 7) สถาบันอุดมศึกษาผลิตและพัฒนานักวิจัยที่มีคุณภาพในสาขาวิชาต่างๆ เพิ่มขึ้น เป็นจำนวนมากที่เหมาะสมเพียงพอต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ชีวภาพ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

- 8) สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการผลิตผลงานวิจัยเชิงค้านอย่างลึกซึ้ง และมีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ สามารถพิมพ์เผยแพร่ผลงานได้ในระดับสากล
- 9) สถาบันอุดมศึกษานี้ระบบการประเมิน และพัฒนาประสิทธิภาพการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อรองรับการขยายตัวของงบประมาณด้านการวิจัยของประเทศ

3. เป้าหมายด้านการปรับปรุงระบบบริหารจัดการ

- 1) ระบบอุดมศึกษาเป็นระบบที่มีเอกภาพเชิงนโยบายและมีมาตรฐานสากล
- 2) สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีความเป็นอิสระ และคล่องตัวในการบริหารจัดการในด้านวิชาการ บริหารงานบุคคล บริหารการเงินและงบประมาณที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้
- 3) สถาบันอุดมศึกษามีโครงสร้างการบริหารที่มีความยืดหยุ่นได้ เพื่อรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น
- 4) สถาบันอุดมศึกษาไทย มีระบบบริหารจัดการที่มีมาตรฐานในระดับสากล และเอื้ออำนวยให้การบริหารวิชาการและการวิจัยได้รับการยอมรับจากต่างประเทศมากขึ้น โดยมีการร่วมมือในลักษณะเครือข่ายและการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม
- 5) สถาบันอุดมศึกษาสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และได้รับการจัดสรรอย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์หลากหลาย รองรับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนของชุมชน สังคมและประเทศไทย ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพื่อพolleและหนาแน่นในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ
- 6) บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาได้รับการสร้างและพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

ผู้วิจัยได้นำข้อกำหนดที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาอุดมศึกษานั้นที่ 9 เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ว่า มีลักษณะสอดคล้องตามปรัชญาและแนวคิดที่ปรากฏหรือไม่มีประเด็นใดที่สอดคล้องหรือแตกต่าง และลักษณะหลักสูตรที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาอุดมศึกษาฉบับที่ 9 ควรเป็นอย่างไร

แผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคมเพื่อการพัฒนาคนและสังคม
(พ.ศ.2542-2551)

ตามที่สื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมได้เข้ามายึดทบทาต่อกระบวนการพัฒนาคนและสังคมและทวิบุปบาทขึ้นเรื่อย ๆ ตามกรอบแนวคิดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แต่จากการทบทวนนโยบายและสถานการณ์ของการพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคมที่เอื้อต่อการพัฒนาคนและสังคมยังมีจุดจำกัด เนื่องจากปัญหาการกระจายตัวของสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงสื่อได้อย่างเท่าเทียมกัน ผู้รับและผู้ใช้สื่อยังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิต ชุมชนและสังคมโดยรวม ดังนั้น จึงนำไปสู่แนวคิดที่จะต้องมีการกำหนดควาสัยทักษะการพัฒนาสื่อสาร

ในสังคม เทคโนโลยีในการสื่อสารได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนยุคปัจจุบัน ได้เกิดสื่อทางด้านอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากหรือที่เรียกว่า “สื่อสมัยใหม่” (new media) ซึ่งสามารถกระจายข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและกว้างไกล การสร้างเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไม่เพียงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเครื่องขักรเท่านั้น หากยังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง กระบวนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่แปลกใหม่ออกไป การค้นพบเทคโนโลยีมัลติมีเดียซึ่งสามารถนำข้อมูลจำนวนมหาศาลแสดงผลร่วมกับภาพกราฟฟิก วิดีโอ เสียงดนตรี และภาพเคลื่อนไหวเสมือนจริงต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้มีการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในงานด้านการสื่อสารมากขึ้น (พรพิไล เลิศวิชา, 2542 : 18)

ปัจจุบัน นับได้ว่า เป็นยุคที่เทคโนโลยีการสื่อสารได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วกว่ายุคสมัยใดและยังได้ก่อให้เกิดช่องทางการสื่อสารหรือสื่อรูปแบบใหม่ สื่อที่น่าสนใจ คือ เครือข่ายคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต ซึ่งมีข้อคิดเห็นจากนักวิชาการจำนวนมากดังคำสอนว่า สื่อใหม่ดังกล่าวจะเข้ามาแทนที่สื่อเดิมที่มีอยู่หรือไม่ จะเป็นช่องทางนำเสนอด้วยสารที่ไม่เหมาะสมให้แก่สังคมหรือไม่อย่างไร

นอกเหนือจากการก่อการนิคของสื่อใหม่ดังกล่าวแล้ว สื่อมวลชนที่ยังคงผลิตสารสู่ผู้รับในรูปแบบเดิมได้มีการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการนำเสนอไปมาก เช่น หนังสือพิมพ์ ซึ่งใช้ระบบการนำเสนอผ่านเครือข่าย หรือหนังสือพิมพ์ออนไลน์ เป็นต้น (นฤทธิรา อิน kaz สาร และวงศ์ ชาติประเสริฐ, 2540 : 179) อันนับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของสื่อสิ่งพิมพ์ เมื่อคนทุนเคยกับคอมพิวเตอร์มากขึ้น ความนิยมอ่านหนังสือพิมพ์ออนไลน์ก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อรูปแบบของสื่อเปลี่ยนไป

การรับรู้ของคนจากการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้น ผู้ที่อยู่ในแวดวงการสื่อสารจึงควรให้ความสนใจต่อการปรับรูปแบบการนำเสนอ และผลด้านจิตวิทยาที่จะมีต่อตัวผู้รับสารด้วย

สำหรับสื่อกระจายเสียง ชั่วโมงเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เก่าแก่ที่สุดและยังคงแพร่หลายอยู่จนถึงปัจจุบันยังมีพัฒนาการทั้งในด้านเทคโนโลยีการผลิตรายการ การส่งกระจายเสียงให้ครอบคลุมและการพัฒนาเครื่องรับ ปัจจุบันใช้วิธีการกระจายเสียงผ่านดาวเทียม หรือการกระจายเสียงผ่านเคเบิล ไบแก้วนำแสงไปสู่ผู้ฟังโดยตรง (อรรถพ เธียรดา, 2542 : 104) นอกจากนี้ การผลิตและการนำเสนอรายการ ได้มีการนำระบบดิจิตอลและคอมพิวเตอร์มาประยุกต์กับการผลิตรายการและเสนอรายการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพสื่อผู้ที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาดังกล่าวต้องทำความเข้าใจและใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเหล่านี้อย่างเหมาะสมและให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

อย่างไรก็ตาม ลักษณะปัญหาอันเกิดจากเทคโนโลยีการสื่อสารมวลชนก็ยังมีเป็นอันมาก โดยเฉพาะการพัฒนาสื่อสารมวลชนและโทรคมนาคมที่ผ่านมาซึ่งไม่เอื้อต่อการพัฒนาคนและสังคมเท่าที่ควร ทั้งนี้ เนื่องมาจาก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542 : 2-55)

1. ประเทศไทยมีสื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์เป็นจำนวนมาก แต่เป็นไปเพื่อธุรกิจการค้าและความบันเทิงเป็นสำคัญ แหล่งที่ตั้งก็มักกระจายอยู่ในเมืองใหญ่ หรือพื้นที่ ๆ มีความเจริญทางเศรษฐกิจมากกว่า ในขณะที่ชนบทไม่ได้รับบริการดังกล่าวเท่าที่ควร

2. กิจการโทรคมนาคม และเทคโนโลยีสารสนเทศที่ตั้งขึ้นมาหรือมีอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารมากกว่าการให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้

3. ในอดีต รัฐยังไม่มีแนวคิดว่า คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคมเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ รัฐจึงยังไม่มีนโยบายหลักที่จะจัดสรรงคลื่นดังกล่าวเพื่อการพัฒนาคนและสังคมโดยตรง

เมื่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 มุ่งให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงศักยภาพสูงสุดของมนุษย์ด้านของการเรียนรู้ตลอดชีวิต สื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมซึ่งเข้ามายืนหนาทึกสำคัญร่วมกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย เนื่องจากสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมมีบทบาทและอิทธิพลอย่างมหาศาลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิด ทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของคนในสังคม ดังนั้น จึงได้เกิดแผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคม โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของสื่อให้มีความสมดุลระหว่างภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชน และภาคธุรกิจเอกชน รวมทั้งมีการกระจายครอบคลุมพื้นที่ทั่วในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท
2. เพื่อพัฒนาผู้ผลิตสื่อให้มีจิตสำนึก มีจรรยาบรรณ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถผลิตสื่อที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาคนและสังคม
3. เพื่อพัฒนาผู้รับ และผู้ใช้สื่อให้มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะการสร้างนิสัยรักการอ่าน และพัฒนาทักษะการอ่านเป็น พึงเป็น คูเป็น และคิดเป็น สามารถเลือกสรร กัดั่นกรอง และใช้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม
4. เพื่อปรับระบบบริหารจัดการสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม ให้เปิดโอกาสแก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชนนี้ ส่วนร่วมในการบริหารจัดการระบบสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคนและสังคมมากขึ้น

โดยได้กำหนดเป้าหมายดังนี้

1. กำหนดศักดิ์ส่วนเนื้อหาสาระของราชการวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรศัพท์เพื่อการพัฒนาคนและสังคม (รายการเพื่อการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะ อื่น) อย่างน้อยร้อยละ 50
2. กำหนดศักดิ์ส่วนของผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรศัพท์ โดยแบ่งเป็นภาครัฐซึ่งครอบคลุมภาคราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน และการปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 40 ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชน ร้อยละ 20 และภาคธุรกิจเอกชน ร้อยละ 40
3. มีสถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชนระดับจังหวัดอย่างน้อยจังหวัดละ 1 สถานี รวมทั้งให้มีสถานีวิทยุโทรศัพท์ชุมชนด้วย
4. ประชาชนอย่างน้อยร้อยละ 80 ของประเทศ มีนิสัยรักการอ่าน มีการสื่อสารผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ได้ทั่วถึงทุกตำบล และร้อยละ 20 ของประชาชนทั้งประเทศมีโอกาสใช้อินเทอร์เน็ต
5. มีองค์กรประชาชนที่สามารถควบคุม ตรวจสอบ และปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้รับ และผู้ใช้สื่อได้อย่างเข้มแข็งทั้งระดับชุมชนและระดับชาติ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาไว้ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสื่อ

- 1.1 สนับสนุนการจัดสรรค์ลี่นความถี่ และเครือข่ายวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ให้เหมาะสมกับพื้นที่
- 1.2 ส่งเสริมให้มีการกระจายบริการ โทรคมนาคมและทอกโนโลยีสารสนเทศที่มีคุณภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ มีอัตราการใช้บริการที่เหมาะสมกับสาธารณะ และมีโอกาสเข้าถึงบริการเป็นพิเศษสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส
- 1.3 ส่งเสริมและสนับสนุนอุดสาหกรรมที่เกี่ยวกับการผลิตสิ่งพิมพ์ เพื่อให้ดันทุนการผลิตสิ่งพิมพ์ลดลง และประชาชนสามารถเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีคุณภาพได้มากขึ้น
- 1.4 ส่งเสริมการกำหนดสัดส่วนรายการทั้งของวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ให้มีความสมดุล ระหว่างภาคบันเทิงและโฆษณา กับภาคสาระ เพื่อการยกระดับสติปัญญาและพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 1.5 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำเครือข่ายสารสนเทศการพัฒนาคนและสังคมในด้านต่าง ๆ โดยกำหนดให้หน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา หรือองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระที่เหมาะสมเป็นศูนย์กลางเครือข่ายสารสนเทศแต่ละด้านตามความพร้อมและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
- 1.6 ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารมายใหม่เพื่อเป็นสื่อกลางในการรับรู้และถ่ายทอดข่าวสารระหว่างชนชั้นท้องถิ่น ภาคเอกชน หน่วยงานของรัฐและโลกภายนอก
- 1.7 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคมที่เอื้ออำนวยและสนับสนุนต่อการพัฒนา กิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาคน และสังคม
- 1.8 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาอุดสาหกรรมสารสนเทศทั้งในด้านระบบข้อมูล การผลิตอุปกรณ์ ด้านโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์
- 1.9 จัดให้มีอัตราการใช้บริการที่เกี่ยวเนื่องกับโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศแห่งชาติในอัตราพิเศษสำหรับการศึกษาและจัดให้มีการกองทุนเพื่อส่งเสริมให้มีการใช้โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศเพื่อการศึกษา
- 1.10 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำเครือข่ายสารสนเทศภาครัฐ เพื่อให้การใช้เครือข่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเอกสาร และคุ้มค่าการลงทุน

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้ผลิตสื่อ

- 2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มวิชาชีพทางด้านสื่อสารมวลชนที่เข้มแข็ง เพื่อกำกับดูแลและตรวจสอบตื่นเตือนภัยกันเองให้มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาคน และสังคม มีจรรยาบรรณในการผลิตสื่อ มีการกำหนดมาตรฐานการนำเสนอข่าวและมาตรการควบคุมและลงโทษผู้เกี่ยวข้องกับการผลิตและเผยแพร่สื่อสารมวลชนและสื่อสารสนเทศที่บิดเบือนข้อเท็จจริง
- 2.2 ส่งเสริมการปฏิรูปองค์กรสื่อของรัฐให้มีสถานะเป็นองค์การมหาชน มีการกิจในการพัฒนาคนและสังคมที่ชัดเจนหรือเป็นบรรษัทสาธารณะที่เป็นองค์กรธุรกิจสื่อสารมวลชนที่ปลดขาดจากการควบคุมของรัฐ
- 2.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีศูนย์กลางการวิจัยและผลิตสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบใหม่ เช่น มัลติมีเดีย การเผยแพร่ ฝึกอบรมบุคลากรให้มีทักษะและความชำนาญด้านการผลิตสื่อมัลติมีเดีย เช่น การจัดตั้งสถาบันมัลติมีเดียแห่งชาติ เป็นองค์กรอิสระเพื่อรับผิดชอบดำเนินการ
- 2.4 ส่งเสริมให้มีการจัดสรรงำไรส่วนหนึ่งของสื่อทุกประเภท พัฒนาบุคลากรและมาตรฐานการผลิตของคนเอง ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนพัฒนาบุคลากรสื่อประเภทที่ยังพึงคนเองไม่ได้ เช่น สื่อพื้นบ้าน ให้มีการผลิตสื่อย่างมีคุณภาพและสร้างสรรค์
- 2.5 ส่งเสริมการผลิตสื่อเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ
- 2.6 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและเผยแพร่สื่อในรูปแบบพิเศษสำหรับผู้ด้อยโอกาส
- 2.7 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและสื่อสารมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลและเสนอข่าวที่ถูกต้องเป็นประโยชน์และทันต่อการแก้ปัญหาในแต่ละสถานการณ์ โดยส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้โฆษณาการประชาสัมพันธ์เชิงรุก
- 2.8 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาครัฐและเอกชนจัดแบ่งตำแหน่งภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย รวมทั้งวิจัยและพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับแบ่งภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย
- 2.9 ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการผลิต พัฒนา และเผยแพร่เทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคนและสังคมในรูปแบบต่างๆ
- 2.10 ส่งเสริมและสนับสนุนการยกระดับคุณภาพ ทักษะความรู้ จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรผู้ผลิตสื่อทุกประเภทอย่างต่อเนื่อง

- 2.11 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีหน่วยงานอิสระขัดข้ามมาตรฐานในการวัดและประเมินคุณภาพและความนิยมราษฎรการสื่อมวลชนแต่ละประเภทเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการดำเนินรายการ
- 2.12 สร้างหลักประกันความมั่นคงในการทำงาน และความก้าวหน้าในวิชาชีพ ตลอดจนเสริมสร้างสวัสดิการแก่บุคลากร ในการต่อสู้สาธารณะ
- 2.13 สร้างหลักประกันความมั่นคงในการทำงาน และความก้าวหน้าในวิชาชีพ ส่งเสริมและพัฒนาศูนย์หรือสถาบันฝึกอบรมด้านโตรคณนาคมที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้รับและผู้ใช้สื่อ

- 3.1 สนับสนุนสื่อมวลชนศึกษาเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจสื่อ สามารถเดือกรับและกลั่นกรองข่าวสารข้อมูลจากสื่อ
- 3.2 สร้างนิสัยการอ่านของคนไทย โดยส่งเสริมสนับสนุนการผลิตและเผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์ ให้มีความหลากหลาย มีราคาที่ถูกและครอบคลุมทั่วถึง ทั้งในรูปแบบของธุรกิจการค้าและสื่อเพื่อสาธารณะประโยชน์
- 3.3 ส่งเสริมการศึกษาตามอัชญาศัย ทั้งในสถาบันการศึกษา ครอบครัวและชุมชน
- 3.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีระบบการร้องเรียนและการคุ้มครองผู้บริโภคข่าวสารที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสื่อ โดยการรวมตัวของผู้บริโภคข่าวสารเป็นกลุ่ม ทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ
- 3.5 สร้างหลักประกันสิทธิของประชาชนจากการละเมิดของสื่อและอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 3.6 ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการศึกษาทางไกลงมาใช้ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส
- 3.7 สนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ ธุรกิจเอกชน องค์กรเอกชนและชุมชน ในกระบวนการกระจายบริการเทคโนโลยีสารสนเทศไปยังกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มในรูปแบบต่างๆ
- 3.8 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีแหล่งความรู้และข้อมูลระดับท้องถิ่นที่ประชาชน โดยเฉพาะผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสอื่นสามารถเข้าถึงสื่อแต่ละประเภทได้ง่าย และไม่เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม
- 3.9 ส่งเสริมความรู้พื้นฐานทางค้านคอมพิวเตอร์ และภาษาอังกฤษ รวมทั้งทักษะทางค้านเทคโนโลยีสารสนเทศแก่นักเรียน นักศึกษาและประชาชน

3.10 จัดให้มีเครือข่ายเพื่อการศึกษาที่ครอบคลุม โรงเรียนทุกจังหวัดทั่วประเทศ และส่งเสริมให้สถานบันการศึกษาทุกรายดับพัฒนาระบบข้อมูลที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารจัดการ

- 4.1 ยกเลิกระบบผูกขาดโดยรัฐในกิจการโทรคมนาคม และยกเลิกระบบการผูกขาดการเป็นเจ้าของสถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรศัพท์ โดยส่งเสริมให้มีการกำหนดขอบเขตการจัดสรรคลื่นและการลงทุนด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมให้ชัดเจน
- 4.2 สนับสนุนองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ โดยเฉพาะองค์กรด้านกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรศัพท์ และองค์กรด้านกิจการสื่อสาร โทรคมนาคมและสารสนเทศให้ปฏิรูปการจัดการระบบสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 4.3 ส่งเสริมการใช้มาตรการทางภาษี มาตรการทางการเงินการคลังและมาตรการการส่งเสริมการลงทุนอื่นเพื่อจูงใจภาคเอกชนในการผลิต และขยายขอบเขตการให้บริการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคมในพื้นที่ชนบท
- 4.4 ส่งเสริมและสนับสนุนการระดมทุนเพื่อพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมให้เข็มต่อการพัฒนาคนและสังคม
- 4.5 ปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมให้ทันสมัยและชัดเจน รวมทั้งให้มีบทบังคับใช้ที่จริงจัง
- 4.6 ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมเพื่อการพัฒนาคนและสังคม
- 4.7 กำหนดให้มีการวิจัยและพัฒนาร่วมกันการจัดทำสารสนเทศเพื่อการพัฒนาคนและสังคม เป็นเงื่อนไขหนึ่งในการอนุญาตประกอบกิจการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม รวมทั้งการส่งเสริมการลงทุนในกิจการที่เกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและเนื้อหาที่ปรากฏใน แผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโตรคุณาคมเพื่อพัฒนาคนและสังคมมากำหนดแนวทางที่พึงประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตร นิเทศศาสตร์ในประเทศไทย พร้อมทั้งวิเคราะห์ว่า แนวโน้มหลักสูตรนิเทศศาสตร์มีพิธีทางที่ สอดคล้องกับบทบัญญัติในแผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโตรคุณาคม หรือไม่ อย่างไร

แนวโน้มธุรกิจสื่อสารมวลชน

Croteau and Hoynes(2000 : 25-29) กล่าวว่า เหตุผลที่ทำให้ธุรกิจสื่อสารมวลชนมีลักษณะ แตกต่างจากธุรกิจอื่น ๆ ได้แก่

1. สถานการณ์ทางการตลาดที่เป็นเอกลักษณ์ ธุรกิจอื่นขายสินค้าให้ลูกค้า รูปแบบความ สัมพันธ์จึงเป็นแบบ buyer-seller relation แต่ธุรกิจสื่อเป็น dual product market คือ ผลิตสินค้าที่เป็น สื่อ (ได้แก่ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ฯลฯ) เพื่อส่งไปยังลูกค้า ได้แก่ ผู้ชม หรือผู้ฟัง แต่ ขณะเดียวกัน ต้องหาทางเข้าถึงลูกค้าเพื่อเข้าไปสู่สินค้าหรือบริการด้วย (เพราะในที่สุด แม้สื่อจะทำ เพื่อประชาชน แต่ผลกำไรและความอยู่รอดของบริษัทก็ต้องขึ้นอยู่กับโฆษณาเป็นสำคัญ)

2. ผลิตภัณฑ์สื่อเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและการเมือง เสนอข้อมูลแหล่งทรัพยากรของสื่อ เป็นศูนย์กลางของแหล่งความรู้ และการบูรณาการทางสังคม

สื่อเป็นแหล่งทรัพยากรตั้งต้นของประชากร ทั้งเหตุการณ์ปัจจุบันและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน อคติ เช่น เป็นแหล่งให้ข้อมูลสำหรับการตัดสินใจของปัจเจกบุคคล แหล่งข้อมูลเพื่อการไคร์ครัวญ อย่างรอบคอบของสาธารณะ

นอกเหนือจากการเป็นแหล่งข้อมูลแล้ว สื่อมวลชนยังมีบทบาทต่อไปนี้

- 1) เป็นผู้ให้ความรู้อย่างไม่เป็นทางการ (informal educator)
- 2) ให้ความบันเทิง
- 3) เป็นหน้าต่างของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์
- 4) แนะนำให้รู้จักชีวิต มุมมองของบุคคลที่ไม่รู้จักมาก่อน
- 5) เปิดมุมมองใหม่ ๆ แก่คนทุกเพศวัย
- 6) ให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และสร้างความเข้าใจแก่โลก

3. สื่อได้รับการยกย่องคุณภาพเป็นพิเศษเสนอจากกฎหมายและข้อบัญญัติต่าง ๆ เพราะในสังคม ประวัติไทย มีค่าก่อค่าว่า เมื่อใดสื่อถูกกฎหมาย แสดงว่า สังคมนั้นเกิดปัญหาด้านบรรเทาความแห่ง ความเป็นประวัติไทย

เนื่องจากสื่อมวลชนเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญและมีลักษณะพิเศษดังกล่าว จึงต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเข้าใจถึงคุณลักษณะพิเศษดังกล่าวเข้าไปปฏิบัติงาน ความสำเร็จของบุคคลในวิชาชีพสื่อมวลชน มีลักษณะขึ้นลง ไม่สม่ำเสมอ เพราะต้องขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของตลาดที่ทำนายได้ยาก การทำงานด้านสื่อจึงมีคิดที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ประกอบกัน

จากการที่สื่อมวลชนได้รับการยอมรับโดยทั่วไปว่า มีลักษณะเป็นวิชาชีพ อันหมายถึง มีมาตรฐานที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ดังนั้น สื่อมวลชนที่พึงประสงค์ จึงควรมีคุณลักษณะดังนี้ (Croteau and Hoyne , 2000 : 234)

1. สื่อมวลชนควรมีความเข้มแข็งพอที่จะกันตัวเอง หรือสร้างกำแพงแยกธุรกิจออกจาก การทำหน้าที่สื่อได้
2. สื่อต้องอุทิศเนื้อที่และเวลาให้กับการปฏิบัติหน้าที่และบทบาทที่พึงประสงค์ของสื่อ
3. สื่อต้องให้ความสำคัญต่อสาธารณะ ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และเสนอเรื่องราวของสาธารณะ

แนวโน้มโครงสร้างธุรกิจสื่อสารมวลชน

Croteau and Hoyne(2000 : 73) ทำนายว่า โครงสร้างธุรกิจสื่อมวลชนในอนาคต มีแนวโน้ม จะมีความเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. มีการควบโคลดี้การผนวกรวม (merger) หรือการเข้าซื้อกิจการ (take over) ทำให้สื่อ เดิมโตขึ้นกว่าสามัญก่อน ทั้งนี้ การรวมกิจการของธุรกิจสื่อสารมวลชนเป็นกระแสของโลกธุรกิจที่ กำลังแพร่หลาย ทำให้ธุรกิจขนาดใหญ่มีความเข้มแข็งขึ้น แต่ผลกระทบที่เกิดตามมา คือ การผูกขาด ทางธุรกิจสื่อของบริษัทใหญ่
2. มีการรวมตัวกันในแนวนอนมากขึ้น คือ ผนวกธุรกิจหลากหลายสื่อเข้าไว้ในบริษัทเดียว(media conglomerate) เช่น ภาพหนักร ละคร เทป โฆษณา ในขณะเดียวกัน กิจกรรมรวมตัวกันในแนวดัง ด้วย คือ ดำเนินการผลิตสื่อแบบครบวงจร ตั้งแต่ขั้นเตรียมการก่อนการผลิต (pre-production) ผลิต (production) และตัดต่อ(post-production) ซึ่งธุรกิจที่ผนวกรวมดังกล่าว ล้วนเป็นธุรกิจที่เอื้อประโยชน์ ต่อกันทั้งสิ้น
3. ธุรกิจจะขยายสู่ความเป็นสาก烙มากขึ้น
4. การรวมศูนย์อำนาจจะบังคับอยู่ที่เจ้าของธุรกิจเป็นสำคัญ

แนวโน้มธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์

ธุรกิจหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์เป็นธุรกิจที่ได้รับความกระหึ่มจากการผลิตของเศรษฐกิจได้ง่ายที่สุด โดยเฉพาะเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจตึ้งแต่ พ.ศ.2540 หนังสือพิมพ์หลายฉบับดังนี้ ปิดตัวลง หนังสือพิมพ์ที่ยังคงอยู่มีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดโดยปลดพนักงานอันเนื่องจากปัญหาด้านรายได้ เพราะรายได้จากการโฆษณาและยอดการจำหน่ายหนังสือพิมพ์ลดลง ทำให้ผู้ผลิตหนังสือพิมพ์หลายฉบับไม่สามารถรักษารายได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ผู้จัดการรายสัปดาห์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 787 31 ธันวาคม 2544 - 6 มกราคม 2545) อย่างไรก็ตาม ยังคงมีการเปิดหนังสือพิมพ์ฉบับใหม่อุ่นบ้าง แม้จะเป็นเดิบໂຕในเชิงปริมาณที่เป็นไปอย่างช้า ๆ ก็ตาม การเกิดใหม่ของหนังสือพิมพ์ส่งผลให้หนังสือพิมพ์ในแนวเดียวกันมียอดขายโดยเฉลี่ยลดลง (ประชาชาติธุรกิจ 6-9 ธันวาคม 2544 ฉบับที่ 3329 : 24)

ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นประเด็นที่มีการวิจารณ์และมีข่าวปรากฏอยู่บ่อยครั้ง หากแต่ทางผู้ประกอบวิชาชีพดังกล่าวก็มีกระบวนการตรวจสอบและดำเนินการโดยสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพ เช่น สภาพการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ เป็นต้น

ในขณะเดียวกัน สื่อนิยมสารมีแนวโน้มจะขยายตัวในลักษณะการเจาะกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น สื่อนิยมสารการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก ซึ่งเริ่มนิยมการแบ่งขันกันมากขึ้น รวมถึงการเสนอเนื้อหา นิยมสารผ่านคอมพิวเตอร์ ในระบบที่เรียกว่า “แมกกาζีนคอมพิวเตอร์” (magazine computer) กล่าวคือ เป็นการให้บริการข้อมูลต่าง ๆ ผ่านคอมพิวเตอร์ เช่น มิวสิควิดิโอที่ได้รับความนิยมโปรแกรมภาพบนเครื่องที่นำเสนอใน สารคดีที่นำเสนอใน เกมประจำเดือน ซึ่งโปรแกรมดังกล่าวสามารถเพิ่มจำนวนเข้าไปตามความนิยม โดยข้อมูลแต่ละเครื่องจะสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้บริการในบริเวณที่สถานที่ตั้งเครื่อง เช่น ห้างสรรพสินค้า (ไทยแลนด์ แอคเวอร์ไทรชั่น แอนด์ มาร์เก็ตติ้ง ปีที่ 2 ฉบับที่ 17 ประจำเดือนพฤษภาคม 2539, 3)

แนวโน้มธุรกิจสื่อการจ่ายเสียง

ภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ สื่อวิทยุเริ่มนีบทบาทเพิ่มขึ้นในแง่ของการเป็นสื่อโฆษณาและทำกิจกรรมด้านการตลาด เพราะมีจุดเด่นที่เข้าของสามารถลงโฆษณาและทำกิจกรรมแบบเจาะพื้นที่ได้ดีกว่าสื่ออื่น ๆ การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจนทำให้เกิดการสูญเสียค่าใช้สอยในอัตราต่ำมาก (ประชาชาติธุรกิจ 29 พฤษภาคม 2544-2 ธันวาคม 2544 ฉบับที่ 3327 : 21-22) และจากการที่สื่อวิทยุมีราคาถูกเมื่อเทียบกับสื่อมวลชนแขนงอื่น ทำให้การขยายตัวของตลาดวิทยุยังคงดำเนินไป โดยบริษัทใหญ่มีแนวโน้มเข้ามาลงทุนมากขึ้น

นอกจากการขยายตัวในภาคธุรกิจแล้ว สื่อวิทยุยังมีพิสูจน์ความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการดำเนินการอีกประการหนึ่ง คือ การบริหารงานโดยภาคประชาชน ดังเช่น วิทยุชุมชน หรือเครือข่ายวิทยุประชาสัมพันธ์ ซึ่งถือกำเนิดขึ้นในปลายปี พ.ศ.2542 ระหว่างที่ร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคคลื่นความถี่และการกำกับดูแลกิจการวิทยุและโทรทัศน์กำลังอยู่ในการพิจารณาจากสภาพแวดล้อมรายภูมิ โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อใช้เป็นช่องทางการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ภาคประชาชนมีบทบาทในการเข้าถึง การมีส่วนร่วม และการจัดการด้วยตนเอง (กรุงเทพธุรกิจ : 7 เมษายน 2545 ปีที่ 15 ฉบับที่ 4945) ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 40 ซึ่งแม้ว่า รูปแบบและการบริหารงานของวิทยุชุมชนในปัจจุบันยังคงประสบปัญหาในด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ และบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ความเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ประชาชนมีส่วนร่วมในสื่อมากขึ้น ดังกล่าวเป็นพิสูจน์ที่สื่อมวลชนผู้ประกอบการด้านวิทยุกระจายเสียงควรให้ความสำคัญ

ในขณะเดียวกัน เมื่อประชาชนมีบทบาทในสื่อวิทยุมากขึ้น ผู้ประกอบวิชาชีพนักจัดรายการวิทยุกลับได้รับการวิจารณ์ในด้านการแสดงบทบาทหน้าที่ เช่น มีบทบาทเพียงให้ความบันเทิงโดยการเปิดเพลง โฆษณาสรุปคุณของสินค้าที่เป็นผู้สนับสนุนรายการ และขาดความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตรายการรูปแบบใหม่ ๆ เป็นต้น (กรุงเทพธุรกิจ : 8 พฤษภาคม 2545 ปีที่ 15 ฉบับที่ 4976)

สำหรับสื่อโทรทัศน์ ยังคงเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมในลำดับแรกของผู้บริโภค พิจารณาได้จากการใช้งบประมาณในการโฆษณาผ่านสื่อในช่วง 10 เดือนแรกของ พ.ศ.2544 สื่อที่มีอัตราการเติบโตสูงสุด คือโรงภาพยนตร์ เพิ่มขึ้นถึง 89% ตามด้วยสื่อถือกล่องแจ้ง 32% โทรทัศน์ 7 % หนังสือพิมพ์ 6 % นิตยสาร 2% และวิทยุ 1% โดยสื่อโทรทัศน์ยังคงเป็นสื่อที่มีส่วนแบ่งการตลาดสูงสุด ถึง 66% ตามด้วยหนังสือพิมพ์ 15% และวิทยุ 9% แม้จะอยู่ในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ แต่สื่อโทรทัศน์ยังคงได้รับความนิยมอยู่ในลำดับแรก (ประชาชาติธุรกิจ 29 พฤษภาคม 2544 ฉบับที่ 3327 : 1)

นอกจากการเติบโตในเชิงปริมาณแล้ว สื่อโทรทัศน์ยังมีความเติบโตในเชิงคุณภาพด้วย จากการแสดงเรื่องขันที่ค่อนข้างรุนแรงในสภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ส่งผลให้สถานีโทรทัศน์ต้องแข่งขันกันเพื่อความหลากหลายโดยการยกระดับคุณภาพรายการ การแข่งขันความเป็นหนึ่งในด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น สถานีโทรทัศน์สีไอทีวีมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โทรทัศน์ดิจิทัล หรือการนำเสนอข่าวสาร โทรทัศน์มือถือ (ฐานเศรษฐกิจ ปีที่ 21 ฉบับที่ 654 20-22 ธันวาคม 2544 : 17) และมีแนวโน้มเข้าสู่สื่อสื่อสารมวลชน หรือ Interactive TV ซึ่งผู้ชมสามารถสื่อสาร โต้ตอบกับรายการที่รับชมได้ โดยใช้ต้นแบบจากโทรศัพท์ ระบบที่สามารถสื่อสารกับผู้ใช้ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ เช่น Facebook, Twitter, YouTube ฯลฯ ที่ช่วยให้ผู้ชมสามารถเข้าร่วมสนับสนุน แสดงความคิดเห็น หรือร่วมสนับสนุนรายการที่ต้องการ ทำให้สื่อโทรทัศน์มีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัล

หรือ set-top อยู่ด้วย หรืออาจมีการต่อพ่วงกับคอมพิวเตอร์ในการใช้งาน โดยทั่วไปจะเป็นส่วนประกอบอื่น ๆ ที่ช่วยในการทำงานด้านการถอดรหัสสัญญาณ เช่น ในปัจจุบันเครื่องแปลงสัญญาณของเกเบิลทีวีจะมีคีย์การ์ดในการถอดรหัส ซึ่งหมายความว่า ในปัจจุบันระบบโทรทัศน์ของประเทศไทย ใกล้ความเป็น interactive TV มาแล้ว (ไทยแอนด์ แอคเวอร์ไทยชั่ง แอนด์ มาร์เก็ตติ้ง ปีที่ 2 ฉบับที่ 18 ประจำเดือนมิถุนายน 2539 : 5)

สำหรับด้านเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ การกำหนดผังรายการจะมีความซัดเจน เป็นระบบมากขึ้น นอกจากนั้น สถานีโทรทัศน์แต่ละแห่งพยายามกำหนดผังรายการที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองเพื่อกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ในขณะที่อัตราค่าโฆษณาของสถานีโทรทัศน์ซึ่งคงมีการปรับไม่นำกันนัก (ประชาชาติธุรกิจ 17-19 ธันวาคม 2544 ฉบับที่ 3332 : 1)

แนวโน้มธุรกิจสื่อภาพยนตร์

แม้ธุรกิจสื่อประเภทอื่นจะอยู่ในภาวะตกต่ำอันเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ แต่ธุรกิจภาพยนตร์ในประเทศไทยกลับมีอัตราเติบโตขึ้น เนื่องจากการเพิ่มของจำนวนภาพยนตร์ ผนวกกับการเพิ่มของจำนวนโรงพยาบาล เนื่องมาจากการเติบโตด้านรายได้ของภาพยนตร์ ทำให้ผู้ประกอบการมีความมั่นใจที่จะลงทุนขยายโรงพยาบาลเพิ่มขึ้นด้วย

สาเหตุอีกประการที่ทำให้ธุรกิจภาพยนตร์มีความดีนี้ขึ้น เนื่องจากตลาดภาพยนตร์โฆษณา มีการแข่งขันกันสูงขึ้น ประกอบกับเข้าของสินค้ามีแนวโน้มจะต้องปรับนาฬิกาผลิตภาพยนตร์ โฆษณาลง ทำให้บุคลากรที่ทำงานด้านการโฆษณาหันมาทำงานในแวดวงภาพยนตร์มากขึ้น (ประชาชาติธุรกิจ ฉบับที่ 3335 27-30 สิงหาคม 2544 : 17)

นอกจากนั้น บริษัทผู้ผลิตภาพยนตร์มีแนวโน้มขยายการลงทุน และสร้างภาพยนตร์ไทยมากขึ้น ภาพยนตร์หลายเรื่องได้รับการยอมรับในต่างประเทศ รวมทั้งผู้ผลิตภาพยนตร์ไทยพยายามนำภาพยนตร์ไปเสนอขายต่างประเทศ เป็นการแสดงถึงโอกาสที่เปิดกว้างมากขึ้นในการสร้างสรรค์ผลงาน จนสำนักข่าวรอยเตอร์ได้นำเรื่องราวของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยไปเผยแพร่ ทั่วโลกว่า นับแต่ พ.ศ 2544 เป็นต้นมา เป็นช่วงของ “การเกิดใหม่” อิกครั้งของหนังไทย คือ เป็นการเติบโตทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ภาพยนตร์ไทยยังคงได้รับการวิจารณ์ว่า เติบโตเฉพาะในด้านกระบวนการผลิต (production) แต่บกพร่องในด้านบทภาพยนตร์

“บทบาทนั้นควรจะเป็นปัญหาของหนัง เพราะเรามีคนทำงานในโปรดักชันที่ดี (ซึ่งก็ไม่น่า羨慕อหังการที่จะคว้าไปทั่ว ๆ แล้วได้) แต่ยังขาดคนที่เข้าใจในเรื่องของบทหนัง โดยเฉพาะส่วนของน้ำหนักต่าง ๆ แรงงุนใจและการกระทำ”

(นันทบวัง สิริสุนทร, เนชั่นสุดสัปดาห์ ปีที่ 10

ฉบับที่ 511 18-24 มีนาคม 2545)

แม้จะยังคงมีคำวิจารณ์ในด้านบทภาพยนตร์ แต่การขยายตัวของภาพยนตร์ไทยยังสะท้อนให้ทราบว่า ภาพยนตร์ไทยได้สร้างกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ ให้เข้ามายังภาพยนตร์ไทยมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใหญ่ ซึ่งต่างจากเดิมที่เป้าหมายของลูกค้าเน้นเฉพาะกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานอายุไม่เกิน 40 ปี เป็นหลัก (ผู้จัดการรายวัน 12 ธันวาคม 2544 ปีที่ 12 ฉบับที่ 3434: 24)

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ควรระหันกและให้ความสำคัญสำหรับธุรกิจภาพยนตร์ คือ กระแสความนิยมของผู้ชมภาพยนตร์ ซึ่งมิอาจคาดเดาได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นความไม่แน่แจ้งของตลาด ความไม่แน่นอนของผู้ชมซึ่งหากต่อการคาดเดาอนาคต เนื่องจากผู้ชมพร้อมจะทุ่มเทความสนใจไปยังภาพยนตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ไม่ได้มายความว่า ตลาดคงกว้างให้ความสนใจตอบรับ หรือเลือกเพื่อคุณภาพของภาพยนตร์ แต่เป็นสภาพที่เอื้อต่อการสร้างกระแสโฆษณาชวนเชื่อ ทำให้บริษัทผู้ผลิตภาพยนตร์ที่มีสื่อทดลองประเภทอยู่ในมือได้เบริญ ในขณะที่บริษัทผู้สร้างอิสระอยู่ในสภาพเดียวกัน (ผู้จัดการรายวัน 1 มกราคม 2545 ปีที่ 12 ฉบับที่ 3449 : 11)

แนวโน้มธุรกิจโฆษณาและประชาสัมพันธ์

ธุรกิจโฆษณาเป็นธุรกิจสื่อที่ได้รับผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจและความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ง่ายกว่าธุรกิจสื่อประเภทอื่นและมีผลกระทบเกิดขึ้น วิธีทางการตลาดที่บริษัทโฆษณาดำเนินการ คือ ลดหรือตัดงบโฆษณา และระบบการคัดพนักงานออก แต่อย่างไรก็ตาม จากกระแสการแข่งขันของสินค้าและบริการ จะทำให้การโฆษณาข้างคงมีบทบาทและสามารถเติบโตได้ เนื่องจากแนวโน้มเศรษฐกิจดีขึ้น การแข่งขันจึงมีมากขึ้น นอกจากนั้น ความซับซ้อนของลูกค้าที่มีมากขึ้น บทบาทของผู้สร้างสรรค์งานโฆษณา (creative) จึงมีมากขึ้นด้วย (ฐานเศรษฐกิจ ปีที่ 21 ฉบับที่ 1653 16-19 ธันวาคม 2544 : 17-18) แต่ที่น่าสนใจ คือ ธุรกิจโฆษณาที่เติบโตมักเป็นธุรกิจโฆษณาของบริษัทด้วยกัน ซึ่งก็มีบริษัทโฆษณาของไทยที่มีการรวมตัวกันเพื่อสร้างฐานอำนาจต่อรองให้เข้มแข็ง และรักษาฐานลูกค้ารายใหญ่ได้ โดยใช้ข้อคิดของบริษัทโฆษณาไทย คือ การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับ

สื่อมวลชนไทยແບ່ນດຳ ຈາກ (กรุงເທົ່ງຮູກຈີ 29 ຊັນວັນ 2544) ນອກຈາກນີ້ ການປະກອບຮູກຈີດ້ານສື່ອໂມຍພາ ຈະມີການແຍກສ່ວນອຍ່າຍໜັດເຈນຮ່ວງຮູກຈີສ່ອ (media planning) ກັບບໍລິຫານສ້າງສຽງສະບັບ ທີ່ມີການໂມຍພາ(creative planning) ການໃໝ່ນປະມານໃນການໂມຍພາແລະປະຫາສັນພັນທີຈະເປັນໄປດ້ວຍຄວາມຮັມຕະວັງນາກຂຶ້ນ (ຜູ້ຈັດການ, 29 ເມສາຢານ 2545)

ແນວໂນ້ມຮູກຈີໂມຍພາໃນອາຄາຕ ຈະເປີ່ຍືນແປ່ລົງໄປໃນຮູບແບບ “segmentation” ທີ່ອ ການທຳໂມຍພາແບບເຈະຈົງກຸ່ມເປົ້າໝາຍເພາະກຸ່ມ ສື່ອໂທຣທັນນີ້ແນວໂນ້ມເປັນສື່ອສໍາຫຼັບສ້າງຮະແສເນື່ອງຈາກກົດບຸທົ່ງທີ່ໃຊ້ເປັນກາຣ່ວມສື່ອຫລາຍປະເທດເຂົ້າວ່າກັນ ທີ່ອ IMC (Integrated Marketing Communication) ການໂມຍພາດັບການປະຫາສັນພັນທີ່ຈະກາຍເປັນຮູກຈີທີ່ຄວາມຄຸ່ກັນ ແລະໄຟສາມາຮດແຍກຈາກກັນອອກໄດ້ຂັດເຈນ ຮູກຈີທີ່ມີແນວໂນ້ມໃໝ່ນປະມານໃນການໂມຍພານາກ ຄື່ອ ຮູກຈີໂທຣຄັພທີ່ມີອື່ອ ເນື່ອຈາກມີກະແສກາຮແບ່ງຂັນກັນສູງ ໃນຂະໜາດທີ່ເຄື່ອງດື່ມແອຸກອໝອລົມກາຮົບຍາຍຕົວໃນປະມານ ຂອນຂັງສູງແລະເຮັ່ນເຈະກຸ່ມເປົ້າໝາຍເພາະນາກຂຶ້ນ ຈະມີກະແສເຮັກຮ້ອງຈາກສັງຄົມໃຫ້ມີກາຣທບທວນຖືກຄູ່ໝາຍ ແລະຮະເນີຍທີ່ເກີ່ວຂົງກັນການໂມຍພາເຄື່ອງດື່ມປະເທດດັ່ງກ່າວ (กรุงເທົ່ງຮູກຈີ , 26 ຊັນວັນ 2544) ຮວມถື່ງກາຣມກາຣຄວາມສອນໂມຍພາ ພິຈານາຂໍ້ອ້ອງເຮັນແລະມາຕກາຮແໜ່ງຂັ້ນສິນຄ້າທີ່ໄຟປ່ຽນດີຕາມຄໍາຕັດສິນ ເປັນກາຣກຳນົດຄູແລກັນເອງກາຍໃນແວດວງວິຊາເສີພາກໂມຍພາ (ສູານເສດຖະກິດ ປີທີ່ 21 ລັບນີ້ 1649 2-5 ຊັນວັນ 2544 : 20)

ແນວໂນ້ມຂອງຮູກຈີໂມຍພາ ຈາກວິຊາຈະເຂົ້າມານີ້ທີ່ກາທຕ່ອກກາຣທຳກາຣຄວາມສິນຄ້າ ແນວ່າ ບາງຄັ້ງຈາກວິຊາຈາກໄຟໄວ້ໃດ້ບຸ້ນພື້ນຖານຂອງຫລັກວິຊາກາຮທີ່ຄຸກຕ້ອງ ແຕ່ຜູ້ສ້າງສຽງສະບັບໃນໂມຍພາ (creative) ຢັ້ງຄົງຕ້ອງນຳພັດກາຣວິຊາທາງກາຣຄວາມປະບຸກຕົກເພື່ອເຂົ້າໃຈຜູ້ບໍລິໂພກແຕ່ລະກຸ່ມເປົ້າໝາຍໃໄໄດ້ (ສູານເສດຖະກິດ ປີທີ່ 21 ລັບນີ້ 1654 13-15 ສິງຫານ 2545 : 28)

ແນວໂນ້ມຮູກຈີສ່ອອິນເກອຣ໌ເນື້ອ

ອິນເກອຣ໌ເນື້ອມີແນວໂນ້ມຈະເປັນສື່ອທີ່ມີທຳນາທນາກໃນປັ້ງຈຸບັນ ກາຣຮັນສື່ອຕ່າງໆໃນປັ້ງຈຸບັນ ສາມາຮັບຜ່ານອິນເກອຣ໌ເນື້ອ ໄນວ່າຈະເປັນກາຣອ່ານໜັງສື່ອພິມພໍຜ່ານອິນເກອຣ໌ເນື້ອ ຂໍມາຮັກໂທຣທັນ ແລະພິ່ງວິທີທາງອິນເກອຣ໌ເນື້ອ ຮູກຈີກາຮອິນເກອຣ໌ເນື້ອ ຮວມທັງເກົດໂນໂລຢີມີແນວໂນ້ມຈະພັດນາໄປອ່າງຕ່ອນເນື່ອ ທຳໄ້ອິນເກອຣ໌ເນື້ອເປັນທີ່ສັນໃຈທັງຕ່ອງຜູ້ປະກອບກາຣແລະຜູ້ບໍລິໂພກນາກຂຶ້ນ ກາຣທຳຮູກຈີກາຮອິນເກອຣ໌ເນື້ອຈຶ່ງເປັນຫ່ອງກາງໃໝ່ສໍາຫຼັບຮູກຈີໃນປັ້ງຈຸບັນ ໂດຍພນວ່າ ຮູກຈີໂມຍພາທາງອິນເກອຣ໌ເນື້ອ (web advertising) ເປັນຮູກຈີທີ່ສ້າງຮາຍໄດ້ລັກໃຫ້ບິນທຶນ 80% ຂອງຮາຍໄດ້ທັງໝາດ (ປະຫາຕີຮູກຈີ ລັບນີ້ 3328 3-5 ຊັນວັນ 2544 : 30)

นอกจากนั้น หน่วยงานภาครัฐยังมีความพยายามผลักดันให้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อสารมวลชนโดยการสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) วางแผนขยายอินเทอร์เน็ตสาธารณะในโครงการเดลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เชื่อมโยง 76 จังหวัดทั่วประเทศ เพื่อให้บริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะให้ได้ในทุกอำเภอทั่วประเทศจำนวน 756 อำเภอ

ในขณะเดียวกัน เนื้อหาทางอินเทอร์เน็ตเป็นประเด็นที่ได้รับการกล่าวถึงมากขึ้น เช่น การให้บริการที่ผิดกฎหมายและผิดศีลธรรมทางอินเทอร์เน็ต การพนัน เนื้อหาที่ไม่เหมาะสมสมสำหรับเด็กและเยาวชน อาชญากรรมทางเพศ ซึ่งยังไม่มีมาตรการหรือกฎหมายที่ชัดเจนของการลงบัญชี (กรุงเทพธุรกิจ ปีที่ 15 ฉบับที่ 4846, 29 ธันวาคม 2544 : 2)

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับแนวโน้มธุรกิจสื่อสารมวลชน เป็นกรอบในการวิเคราะห์แนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ว่าหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรมีการปรับติดตามอย่างไรเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในธุรกิจสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้มีผู้ดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ดังสามารถจำแนกเป็นกลุ่ม ได้ดังนี้

(ก) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรนิเทศศาสตร์

อุบลรัตน์ ศิริชุวศักดิ์ (2527) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ (ระดับอุดมศึกษา) ในประเทศไทย” ได้ข้อสรุปว่า หลักสูตรนิเทศศาสตร์หรือสื่อสารมวลชนของทุกมหาวิทยาลัยมีแนวทางเดียวกันในการผลิตนักสื่อสารมวลชน หรือนักนิเทศศาสตร์ ซึ่งได้แก่ นักหนังสือพิมพ์ นักวิทยุ โทรทัศน์ นักสร้างภาพยนตร์ นักโฆษณาและประชาสัมพันธ์ นอกจากลักษณะหลักสูตรที่เหมือนกันแล้ว ยังได้รับอิทธิพลเรื่องการศึกษาแบบทางเดียวมาจากตะวันตก ซึ่งมีผลทำให้การศึกษาในสาขานี้ จำกัดเฉพาะด้านการสื่อสารมวลชน ไม่ครอบคลุมถึงการสื่อสารทั้งหมดของมนุษย์

งานวิจัยดังกล่าว เน้นการอธิบายสถานภาพที่เป็นอยู่ของ การศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ แต่ยังไม่ครอบคลุมการดำเนินการ นโยบาย โน้มหรือความเปลี่ยนแปลงในอนาคต ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า สิ่งสำคัญในการพัฒนา หลักสูตรควรเป็นการนำสถานภาพในปัจจุบันแสวงหาแนวทางที่พึงประสงค์ในอนาคต ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาว่า แนวโน้มการศึกษาในสาขานิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์ของสังคมไทย ข้างต้นค้านในไปในแนวทางดังกล่าวหรือไม่

สุกัญญา บูรณเดชาชัย (2531) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ พนฯ มาตรฐานการเรียนการสอนด้านหลักสูตร ความรู้ในเนื้อหา สื่อการสอน การประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง และสิ่งที่อาจารย์ผู้สอนต้องการให้มีการพัฒนามากที่สุด คือ ด้านหลักสูตร ความรู้ในเนื้อหาวิชาการ สื่อการสอน การวัดและการประเมินผล ส่วนปัญหาด้านการเรียนการสอนที่พบมากที่สุด คือ ขาดงบประมาณ อุปกรณ์การศึกษาไม่เพียงพอ ขาดตำแหน่ง และอาจารย์ผู้สอน

ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยดังกล่าวเพื่อศึกษาเบรียณเทียบว่า แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์ในระดับมหาวิทยาลัยมีรูปแบบเป็นอย่างไร มีความแตกต่างหรือคลึงกัน ข้อค้นพบที่ได้รับจากสถาบันราชภัฏหรือไม่

ธรษย พิพัฒน์สุนณหา (2539) ศึกษาโดยนัยและทิศทางการเรียนการสอนสาขาวิชาการสื่อสารมวลชนในทศวรรษหน้า : ตามความคิดเห็นของนักวิชาการสาขาวิชาการสื่อสารมวลชน พนฯ โดยนัยและทิศทางการเรียนการสอนสาขาวิชาการสื่อสารมวลชนที่เป็นไปได้มากที่สุดในอีก 10 ปีข้างหน้า คือ การศึกษาด้วยปรับให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคม การเปลี่ยนแปลงนี้ส่วนหนึ่งเข้ามาเสริมทักษะด้านอาชีพ และอีกส่วนหนึ่งสนับสนุนการศึกษาในระเบียบวิธีใหม่ เช่น การเรียนรู้โดยผู้เรียนค้นคว้าจากเครือข่ายข้อมูลข่าวสารทางไกล จะเกิดความรู้ด้านทฤษฎีใหม่ ๆ จากการวิจัยเพื่อปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ สังคมล้วน และระบบความเชื่อในระบบสังคม วัฒนธรรมดั้งเดิม สถาบันต้องเข้มข้นทางด้านวิชาการโดยพسانอย่างสอดคล้องกับการฝึกทักษะ อาจต้องเน้นในเรื่องจริยธรรม คุณธรรม วัฒนธรรม การพัฒนาหลักสูตรในอนาคต ต้องปรับการศึกษาให้ผู้ศึกษารู้และเข้าใจ ความคิดและทักษะที่จะควบคุมเครื่องมือเทคโนโลยีการสื่อสารคอมนาคม ให้แพร่กระจายถึงผู้รับอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาควรมีทักษะด้านภาษาดีเพื่อการติดต่อสื่อสารและการทำงานในลักษณะสากล สถาบันการศึกษาต้องให้ความรู้ความเข้าใจอย่างรู้เท่าทันในสถานการณ์ปัจจุบัน ควรเพิ่มการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ในการสร้างนวัตกรรมสังคมควรเติมอุดมการณ์ ปรัชญา ให้ผู้ศึกษามองการศึกษาเป็นปัจจัยเสริมของการพัฒนาโดยการรู้ถึงการทำหน้าที่อย่างชอบธรรม

ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยดังกล่าว เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ว่าจะมีทิศทางสอดคล้องและเป็นไปตามผลการวิจัยดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

อิชยา สุภาศรี (2541) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในภาคเหนือตอนบน พนฯ มาตรฐานการเดรีบัมของเปิด-ปิด และปรับปรุงหลักสูตร

ของแต่ละสถาบันค่อนข้างล่าช้า ปัญหาที่ผู้บริหารหลักสูตรพบ คือ การขาดการประสานงานที่ดี ระยะเวลาในการปฏิบัติค่อนข้างล่าช้า ขาดบุคลากรที่เข้าใจในเรื่องหลักสูตรและวิชาชีพเฉพาะด้าน ส่วนคณาจารย์ผู้สอนด้านนิเทศศาสตร์ประสบปัญหาด้านการจัดสรรงบประมาณ ข้อกฎหมายกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเพื่อให้ค้นพบว่า การพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์โดยภาพรวมของประเทศไทยประสบปัญหาหรือมีอุปสรรคประการใดบ้าง รวมถึงแนวทางการจัดการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์จะมีทิศทางไปอย่างไร

หนึ่งท้าย ขอผลกلاح (2541) ศึกษาพัฒนาการของการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย พบร่วมกับ ลักษณะการศึกษาตามหลักสูตรนิเทศศาสตร์ตั้งแต่แรกตั้งมาจนถึงปัจจุบัน ได้รับรูปแบบมาจากต่างประเทศ และยังคงจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนในลักษณะปรับหลักสูตรแม้ว่า ต้นแบบคือภูมิภาคตะวันออกจะมีการเปลี่ยนแปลงไปมากแล้วก็ตาม สำหรับแนวทางการสอนด้านนิเทศศาสตร์แนวใหม่ซึ่งเกิดขึ้นในภายหลัง คือ การศึกษาในแนวเทคโนโลยีสารสนเทศ

อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยดังกล่าว ยังไม่ได้นำเสนอข้อสรุปหรือผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางที่พึงประสงค์ของการศึกษาสาขาวิชาดังกล่าวในอนาคตได้ ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเพื่อให้ค้นพบว่า การพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์โดยภาพรวมของประเทศไทยในอนาคตมีทิศทางไปอย่างไร

(iv) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนนิเทศศาสตร์

นิภาวรรณ์ แก้วสุวรรณ (2532) ศึกษาความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อการศึกษาวิชา นิเทศศาสตร์ พบร่วมกับ นิสิตนักศึกษาเลือกเข้าศึกษาด้วยตนเองมากที่สุด เหตุผลในการตัดสินใจเพาะช่องวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอน และเป็นอาชีพที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่ ด้านการเรียนการสอน นิสิตนักศึกษาเห็นว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนให้ทราบอย่างชัดเจน เนื้อหารายวิชาเป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง การเรียนการสอนควรเน้นทางปฏิบัติตามที่สุด มีการประเมินจากคะแนนเก็บ จากการผลงานและการสอบตลอดทั้งภาค ส่วนทางค่านการประกอบอาชีพ นิสิตนักศึกษามีความปรารถนาประกอบอาชีพในหน่วยงานเอกชนที่ใช้ความรู้ทางสาขาวิชานิเทศศาสตร์

ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยดังกล่าวมาเพื่อศึกษาว่า ความคิดเห็นและความนิยมต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบันของนักศึกษานิเทศศาสตร์ทั่วประเทศ มีแนวคิดเป็นไปในทิศทางดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร และนักศึกษานิเทศศาสตร์มีความพึงพอใจและความต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์หรือไม่ อย่างไร

ปิติพร ถาวรสุข (2534) ศึกษาความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพอาจารย์นิเทศศาสตร์ในวิทยาลัยครุ : ศึกษาเฉพาะกรณีสาขาวิชาลัยรัตนโกสินทร์ พบว่า อาจารย์นิเทศศาสตร์ สาขาวิชาลัทธิ์ รัตนโกสินทร์ มีสมรรถภาพด้านเนื้อหาความรู้และด้านการจัดการเรียนการสอน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักศึกษา ส่วนด้านบุคลิกภาพ อาจารย์นิเทศศาสตร์มีสมรรถภาพโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง แต่นักศึกษาเห็นว่า อาจารย์มีสมรรถภาพอยู่ในระดับปานกลาง อาจารย์นิเทศศาสตร์มีความต้องการพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอน ส่วนด้านบุคลิกภาพ อาจารย์ไม่ต้องการพัฒนา เพราะเห็นว่า ได้มีการปฏิบัติอยู่แล้วในระดับสูง ส่วนนักศึกษาเห็นว่า อาจารย์ควรมีการพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอนและบุคลิกภาพในระดับสูง วิธีการที่อาจารย์ต้องการใช้พัฒนาสมรรถภาพของตนเองมากที่สุด คือ การอบรมทางด้านนิเทศศาสตร์ เนพะแต่ละแขนงวิชา และการอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดให้มีช่างเทคนิคควบคุมห้องปฏิบัติการ เป็นอันดับรองลงมา

ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยดังกล่าวมาเพื่อวิเคราะห์ว่า อาจารย์ผู้สอนด้านนิเทศศาสตร์ และนักศึกษานิเทศศาสตร์มีทัศนะต่อการจัดการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์อย่างไรทั้งในด้านคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน และบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติ ผลการวิจัยที่ได้รับมีความสอดคล้องหรือแตกต่างจากผลการวิจัยดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

(ค) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบัณฑิตนิเทศศาสตร์

พรรภพิพา สินไชย (2530) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์สาขาวิชา นิเทศศาสตร์ของวิทยาลัยครุเกี่ยวกับการผลิตบัณฑิตเพื่อเป็นนักสื่อสารพัฒนาการในระดับท้องถิ่น พบว่า ผู้บริหาร และอาจารย์เห็นตรงกันว่า นักสื่อสารพัฒนาการในระดับท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของท้องถิ่นที่คนปฏิบัติงานอยู่เป็นอย่างดี ส่วนคุณสมบัติเฉพาะตัวที่สำคัญ คือ มีความกระตือรือร้น และตั้งใจในการทำงาน วิชาที่ควรเน้น คือ วิชาที่เน้นความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ ส่วนวิช蜴สอนควรให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติจริงมากที่สุด ใช้การสอนแบบบรรยายน้อยที่สุด อุปกรณ์การสอนควรนำสื่อหรือทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นเป็นสื่อให้มากที่สุด การประเมินการสอนควรใช้การทดสอบภาคปฏิบัติในสถานการณ์จริง การผลิตบัณฑิตควรมุ่งให้สามารถประกอบอาชีพอิสระได้มากที่สุด

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยดังกล่าว เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของนักนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์ ว่า ผู้บริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนด้านนิเทศศาสตร์และผู้ประกอบการด้านสื่อสารมวลชนมีความต้องการนักนิเทศศาสตร์ที่มีคุณลักษณะอย่างไร มีลักษณะสอดคล้องกับผลการวิจัยดังกล่าว หรือไม่ อาย่างไร

ศั้นสนี ชุมนุมณี (2533) ศึกษาคุณลักษณะของนักข่าวและนักข่าวในการพัฒนาสังคม เปรียบเทียบความคิดเห็นของบรรณาธิการกับอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ คุณลักษณะที่นักข่าวควรมีซึ่งบรรณาธิการเห็นด้วยมากที่สุด คือ การจับประเด็นใจความเก่ง และมีจินตนาข่าว ส่วนคุณลักษณะที่เป็นจริงในปัจจุบัน บรรณาธิการเห็นว่า ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ และด้านทักษะความสามารถทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าคุณลักษณะอื่น ทางด้านอาจารย์เห็นว่า ความมีคุณธรรม และมีจินตนาข่าวเป็นคุณลักษณะที่ควรมีมากที่สุดของนักข่าว แต่ที่เป็นจริงในปัจจุบันอาจารย์เห็นว่า เงินเดือนและสวัสดิการและการใช้ภาษาของนักข่าวยังต่ำกว่าคุณลักษณะอื่น

บทบาทในการพัฒนาสังคม บรรณาธิการเห็นว่า นักข่าวควรมีบทบาทในการส่งเสริมระบบอนประชาธิปไตย และต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคม ขณะเดียวกันที่เป็นจริง นักข่าวมีบทบาทในการพัฒนาสังคมด้านการส่งเสริมภาพพจน์เกี่ยวกับสตรีในทางสร้างสรรค์และส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้ของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ อาจารย์เห็นว่า นักข่าวควรมีบทบาทในการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคม และวิพากษ์วิจารณ์เพื่อแก้ไขสิ่งไม่ดีในสังคม แต่ที่เป็นจริง นักข่าวยังคงมีบทบาทด้านส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้อ่านและสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้อ่านเกิดการริเริ่ม พัฒนาตนและอยู่ในระดับต่ำ

ผู้วิจัย ได้นำแนวคิดที่ได้มามีวิเคราะห์คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการหนังสือพิมพ์ ว่ามีลักษณะเช่นนี้หรือไม่ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในสาขาวิชาการหนังสือพิมพ์ในอนาคต ควรเป็นเช่นใด

ดวงรัตน์ คุหเจริญ และรัตนาวดี ศรีทองถาวร (2534) ศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการประชาสัมพันธ์และการโฆษณาตามความคิดเห็นและความต้องการของหัวหน้าหน่วยงาน พบว่า ในอีก 3 ปีข้างหน้าหน่วยงานประชาสัมพันธ์ของภาครัฐและเอกชนส่วนใหญ่มีแนวโน้มจะรับบัณฑิตเข้าทำงานเพิ่มขึ้น โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาเรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1.ปริญญาตรีทางนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ การสื่อสารมวลชน 2.ประสบการณ์ในการทำงาน 3.บุคลิกภาพและความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ส่วนบริษัทตัวแทนโฆษณาส่วนใหญ่ มีแนวโน้มรับบัณฑิตเข้าทำงานเพิ่มขึ้น โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ 1.ผลการเรียนตลอดหลักสูตร 2.ประสบการณ์ในการทำงาน 3.บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

หัวหน้าหน่วยงานประชาสัมพันธ์และบริษัทตัวแทนโฆษณา ต้องการให้บัณฑิตมีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ความรู้ความสามารถพิเศษที่ช่วยในการปฏิบัติงานและบุคลิกภาพในการปฏิบัติงานสูงกว่าคุณลักษณะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และเสนอว่า บัณฑิตควรมีจรรยาบรรณหรือจริยธรรมในวิชาชีพและมีความสามารถในการทำงานเป็นหมู่คณะ นอกจากนั้น หน่วยงานประชาสัมพันธ์รัฐบาล รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจเอกชนประเทกอุดสาหกรรมและพาณิชกรรม และธุรกิจเอกชนประเทกบริการและการเงิน ต้องการบัณฑิตที่มีคุณลักษณะแตกต่างกันตามภาระหน้าที่ของหน่วยงานและลักษณะของงานด้วย

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยดังกล่าว เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของบัณฑิตในสาขาวิชาโฆษณาที่พึงประสงค์ ว่า สังคมและผู้ประกอบการด้านธุรกิจโฆษณา มีความต้องการนักโฆษณาที่มีคุณลักษณะอย่างไร มีลักษณะสอดคล้องกับผลการวิจัยดังกล่าว หรือไม่ อย่างไร

สุนีย์ ปิยวารพงศ์ (2534) ศึกษาการถ้าวเข้าสู่อาชีพของบุคลากรในการผลิตละครโทรทัศน์ กรณีศึกษา : ละคร โทรทัศน์เรื่อง “มนิ้นกับปุ่น” พบว่า การถ้าวเข้าสู่อาชีพของบุคลากรหลังจาก เป็นผลมาจากการติดต่อกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการบันเทิง สถาบันการศึกษาไม่ใช่ตัวเปิดโอกาสให้แต่อย่างใด เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษามาโดยตรง ส่วนการถ้าวสู่อาชีพของนักแสดง มักจะเดิมพันกับบุคลากรหลังจาก แต่ต้องอาศัยปัจจัยเกื้อหนุน คือ รูปร่างหน้าตาดี และมีความสามารถด้านการแสดง ส่วนการถ้าวสู่อาชีพของผู้เขียนบท เช่นเดิมกับบุคลากรในสองกลุ่มแรก แต่ต่างกันที่ปัจจัยเกื้อหนุนคือ การมีความสามารถเฉพาะบุคคล สิ่งที่จะให้เข้าสู่อาชีพของบุคลากรหลังจาก คือ เป็นงานที่แปลง ดิกว่างานที่ทำอยู่ มีภูมิลำเนาอยู่ใกล้สถานที่ทำงาน ซึ่งไม่มีงานทำ ส่วนสิ่งที่จะให้เข้าสู่อาชีพของนักแสดง คือ มีความสนใจในอาชีพนี้อยู่ก่อนแล้ว และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความไม่มั่นคงของอาชีพนักแสดงที่ประกอบอยู่แล้วก่อนเข้าสู่อาชีพผู้เขียนบท

ดังนั้นในการถ่ายทอดอาชีพที่สำคัญ คือ กลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มเพื่อนร่วมอาชีพ การเรียนรู้ด้วยตนเอง สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน และประสบการณ์ที่ได้รับจากอาชีพอื่น

ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยนี้มาใช้ในการวิเคราะห์คุณสมบัติอันเป็นความแตกต่างระหว่างผู้ที่สำเร็จการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์กับผู้ที่ไม่สำเร็จการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ในการถ้าวเข้าสู่วิชาชีพในสาขาวิชุโทรทัศน์

ปิกมน ลินานุเคราะห์ (2537) ศึกษาคุณลักษณะที่เป็นจริงและคุณลักษณะที่คาดหวังของนักเข้าสู่เศรษฐกิจในทศวรรษของนักเข้าสู่วงและบรรษัทการเข้า พนว่า คุณลักษณะที่เป็นจริงของนักเข้าสู่เศรษฐกิจด้านบุคลิกลักษณะทั่วไป ค้านความรู้ ความสามารถ และค้านความสำนึกร่วมในวิชาชีพ

ที่มีอยู่มากที่สุดในทศวรรษของบริษัทการข่าว เรียงตามลำดับคือ เป็นโสด จบการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นอย่างน้อย และให้โอกาสผู้ตัดสินใจเป็นข่าวได้ชี้แจง ส่วนคุณลักษณะที่คาดหวังของนักข่าวเศรษฐกิจที่มีอยู่มากที่สุดเรียงตามลำดับในด้านต่าง ๆ คือ ตรงต่อเวลา มีความสามารถในการตั้งประเด็นข่าว และไม่รับสินบนรูปแบบใด ๆ คุณลักษณะที่เป็นจริงของนักข่าวเศรษฐกิจในด้านบุคลิกลักษณะทั่วไป ด้านความรู้ความสามารถและด้านความสำนึกระหว่างวิชาชีพที่มีอยู่มากที่สุดในทศวรรษของนักข่าว เรียงตามลำดับคือ คล่องแคล่วว่องไว จบการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นอย่างน้อย และเสนอข่าวที่เป็นจริง ส่วนคุณลักษณะที่คาดหวังของนักข่าวเศรษฐกิจที่มีอยู่มากที่สุดเรียงตามลำดับในด้านต่าง ๆ คือ ตรงต่อเวลา มีความสามารถในการตั้งประเด็นข่าว และเสนอข่าวที่เป็นจริง

**ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยนี้มาเพื่อวิเคราะห์สถานภาพปัจจุบันของคุณลักษณะของบัณฑิตในสาขา
วิชาหนังสือพิมพ์ และความคาดหวังของผู้บริหารสื่อสิ่งพิมพ์ ที่มีต่อบัณฑิตที่พึงประสงค์**

สุนันท์ เครือคล้าย (2541) ศึกษา สถานภาพการผลิตบัณฑิตนักนิเทศศาสตร์ท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบสาขาวิชาลัทธิอยุธยา ในด้านโครงสร้างหลักสูตรระดับปริญญาตรี ของสภากาแฟ ฝึกหัดครุ พ.ศ.2530-2531 พนว่า หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่ใช้ในสาขาวิชาลัทธิ โครงสร้างและองค์ประกอบหลักสูตรครบถ้วนตามเกณฑ์ที่บูรณาการไว้ หน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนในท้องถิ่นต้องการคุณลักษณะบัณฑิตนักนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์สอดคล้องกันในระดับมาก ทั้งด้านคุณลักษณะในเชิงธุรกิจ และการจัดการทั่วไป และงานอาชีพนิเทศศาสตร์ และความต้องการนักประชาสัมพันธ์มีมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่นักโฆษณา นักหนังสือพิมพ์ และนักวิทยุ-โทรทัศน์

ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย ว่ามีลักษณะสอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์สำหรับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เช่นเดียวกับบัณฑิตนักนิเทศศาสตร์ท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบสาขาวิชาลัทธิอยุธยาหรือไม่

สุเทพ เศรษฐีพ (2544) ศึกษาความคาดหวังของนักวิชาชีพประชาสัมพันธ์ที่มีต่อบัณฑิตสาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ พนว่า หัวหน้าหน่วยงานประชาสัมพันธ์มีความคาดหวังให้บัณฑิตมีความสามารถในการประสานงานและทักษะการสื่อสารด้านต่าง ๆ มากที่สุด ส่วนคุณสมบัติที่ช่วยในการปฏิบัติงาน หัวหน้าหน่วยงานประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่คาดหวังให้บัณฑิตมีความรู้ความสามารถพิเศษทางด้านคอมพิวเตอร์ รวมทั้งบุคลิกภาพในการปฏิบัติงาน รวมทั้งมีความภูมิใจในวิชาชีพประชาสัมพันธ์

การเตรียมความพร้อมในการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนสาขาวิชาการประชารัฐพันธ์ในสถาบันอุดมศึกษา สุเทพ เดชะชีพ พบว่า วิชาค้านบุคลิกภาพและมารยาทสังคมมีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษเพื่อการต่อสาธารณชน และวิชาคอมพิวเตอร์ เพื่อการสร้างสรรค์งานประชารัฐพันธ์เบื้องต้น ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยดังกล่าวมาใช้วิเคราะห์ความต้องการของผู้ประกอบวิชาชีพด้านการประชารัฐพันธ์ว่ามีความต้องการบัณฑิตที่มีคุณสมบัติดังกล่าวหรือไม่ และในสาขาวิชาสื่อสารมวลชนด้านอื่น มีความต้องการบัณฑิตที่มีคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกันนี้หรือไม่ อย่างไร

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยจากการรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดการเรียนการสอนอยู่ในปัจจุบัน วิเคราะห์คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ และนำมาใช้เป็นข้อมูลเพื่อประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย” เป็นการศึกษาเชิงสำรวจโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย คือ การสำรวจเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และแบบสอบถาม ให้ได้มาซึ่งคำตอบตามวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย และเพื่อศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย

ประเภทของข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของข้อมูลที่ต้องการ ดังนี้

1. สถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย
2. ความพึงพอใจและความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย
3. แนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย

โดยในการได้นำซึ่งข้อมูลที่ต้องการดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือดำเนินการ และประชากร เพื่อตอบวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ดังตารางด้านไปนี้

วัตถุประสงค์	ประชากร	ข้อมูลที่ต้องการ	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
1. เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย	เอกสารคู่มือหลักสูตรของมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์	ปรัชญาการศึกษา รายละเอียดหลักสูตร	เอกสารคู่มือหลักสูตรของมหาวิทยาลัยคู่มือตัวอย่าง
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน	ผู้ประกอบการสื่อสารมวลชน อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์	- ความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน - ความคาดหวังที่มีต่อนักนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์ - ความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน - ความคาดหวังที่มีต่อนักนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์ - ความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน - ความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน	แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบสอบถาม แบบสอบถาม
3. เพื่อศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย	ผู้บริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์	- แนวโน้มหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์	แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ตารางที่ 1 แสดงประชากร ข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามวัตถุประสงค์

แหล่งข้อมูล

ผู้จัดได้กำหนดแหล่งข้อมูลเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย แหล่งข้อมูลได้แก่ เนื้อหาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย
2. ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย แหล่งข้อมูลได้แก่ มหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ โดยศึกษาข้อมูลจากผู้บริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ และนักศึกษานิเทศศาสตร์
3. ข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ได้แก่ แหล่งข้อมูลได้แก่ มหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ โดยศึกษาข้อมูลจากผู้บริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์

ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยซึ่งจัดการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน มีจำนวนทั้งสิ้น 33 แห่ง จำแนกเป็นกลุ่มได้ ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยองร็อช จำนวน 11 แห่ง จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1) มหาวิทยาลัยที่จำกัดจำนวนรับ (มหาวิทยาลัยปิด) หมายถึงสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่กำหนดจำนวนรับโดยใช้วิธีการสอบคัดเลือกผู้เข้าศึกษา ต่อ ซึ่งจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มีจำนวน 9 แห่ง ได้แก่

- 1.1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.2) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 1.3) มหาวิทยาลัยบูรพา
- 1.4) มหาวิทยาลัยนเรศวร
- 1.5) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- 1.6) สถาบันเทคโนโลยีจัยเขต
- 1.7) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- 1.8) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 1.9) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- 2) มหาวิทยาลัยที่ไม่จำเป็นต้องมีบ้านพักนักศึกษา (มหาวิทยาลัยปีค) หมายถึง สถาบันอุดมศึกษา ของรัฐสังกัดทบทวนมหาวิทยาลัยที่ไม่มีการสอบคัดเลือกผู้เข้าศึกษาต่อ ซึ่งจำนวนมหาวิทยาลัยปีคที่จัดการสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มีจำนวน 2 แห่ง คือ
- 2.1) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 - 2.2) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

2. มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาที่ไม่เป็นส่วนราชการ มีการบริหารงานที่เป็นอิสระ แต่อย่างไรให้กำกับดูแลของทบทวนมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่จัดการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มีจำนวน 2 แห่ง ได้แก่

- 1) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- 2) มหาวิทยาลัยวัฒลักษณ์

3. มหาวิทยาลัยเอกชน หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบทวนมหาวิทยาลัยที่บริหารและจัดการโดยบุคคล นิติบุคคล หรือหน่วยงานเอกชน มหาวิทยาลัยเอกชนที่เปิดการสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มีจำนวน 17 แห่ง ได้แก่

- 1) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- 2) มหาวิทยาลัยเกริก
- 3) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 4) มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
- 5) มหาวิทยาลัยเชนต์จอห์น
- 6) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
- 7) มหาวิทยาลัยพายัพ
- 8) มหาวิทยาลัยรังสิต
- 9) มหาวิทยาลัยชลประทาน
- 10) มหาวิทยาลัยศรีปทุม
- 11) มหาวิทยาลัยสยาม
- 12) มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- 13) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
- 14) มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย
- 15) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสหวิทยาลัย
- 16) มหาวิทยาลัยคริสเตียน
- 17) มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. วิทยาลัย หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีวิทยฐานะเป็นวิทยาลัยสังกัดทบทวน
มหาวิทยาลัย วิทยาลัยที่สอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มี จำนวน 4 แห่ง ได้แก่

- 1) วิทยาลัยนานาชาติแสตนฟอร์ด-ชิลเลอร์
- 2) วิทยาลัยโยนก
- 3) วิทยาลัยทองสุข
- 4) วิทยาลัยรัตนบัณฑิต

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและปรินาม ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบ
เจาะลึก และการแจกแบบสอบถาม ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจึง ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้บริหาร
2. แบบสอบถามอาจารย์
3. แบบสอบถามนักศึกษา
4. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการค้านสื่อสารมวลชน

การสร้างและทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ (reliability) ผู้วิจัยได้ทดสอบเครื่องมือที่ใช้ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลจากการเปรียบเทียบระหว่าง
มหาวิทยาลัยต่างๆ และกับบุคลากรฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (crosscheck) และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความ
เที่ยงตรง (validity) ผู้วิจัยจึงเป็นผู้บันทึกข้อมูลเอง

2. แบบสอบถาม ผู้วิจัยออกแบบแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ โดยกำหนดขอบเขตค่าตามจากการ
ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจทาน และทำการทดสอบ (pre-test) กับกลุ่มทดลองที่มี
คุณสมบัติเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน และนำกลับมาแก้ไขให้เหมาะสม แล้วจึงนำไปเก็บ
ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากประชากร ได้แก่ ผู้บริหารหลักสูตร คณาจารย์ นักศึกษา
นิเทศศาสตร์ และผู้บริหารองค์กรสื่อสารมวลชนทั้งหมด มีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้บริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 10 คน ได้แก่

- 1) รองศาสตราจารย์ ดร.茱มพล รอดคำดี คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธีรวัฒน์ วรรณกุล หัวหน้าภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 3) อาจารย์ กิตติมา สรสนธิ ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะสารสนเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 4) อาจารย์ ชาเรนี รอดสนห์ หัวหน้าสาขาวิชาสื่อสารมวลชน ภาควิชาศิลปปิฎกศ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 5) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลธร เถื่อนจิวี คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีจุฬาภรณ์
- 6) รองศาสตราจารย์ ดร.สมควร กวียะ คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก
- 7) รองศาสตราจารย์ นภากරณ์ อัจฉริยกุล อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ (นิเทศศาสตร์) ส้านักวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 8) อาจารย์ ศรีธารณ์ โกรจนสุพจน์ หัวหน้าสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
- 9) อาจารย์ มาริสา จันทนาศ หัวหน้าสาขาวิชาโฆษณา มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

2. การเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้บริหารงานสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภารพยนตร์ โฆษณา ประชาสัมพันธ์ จำนวนทั้งสิ้น 8 คน เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้แก่

- 1) คุณอัษฎา สุวรรณปากเพรก ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์สีไอทีวี
- 2) คุณวิรัตน์ นาคชาติ หัวหน้าส่วนประชาสัมพันธ์ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย
- 3) คุณชนินทร์ ชนะโชคิ กรรมการผู้จัดการ บริษัท พานิรามาดอกคิวเมนท์
- 4) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปั้นคดา ธนสติตย์ บริษัท กันคนา กรุ๊ป
- 5) คุณสมหมาย ปราจิณัต์ บรรณาธิการบริหาร บริษัท มติชน จำกัด
- 6) คุณสรรค์รัตน์ บุญเกตุ กรรมการผู้จัดการ บริษัทเซนทิโนเมดี้ จำกัด
- 7) คุณนภัสพร ไตรวิทยาวารีกุล ผู้ช่วยผู้จัดการ บริษัทเอ-ไทน์ มีเดีย จำกัด
- 8) คุณชนิดา จิตต์นฤกุล บริษัทไทยเกอร์ทีม

3. การเลือกแบบสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน เพื่อแจกแบบสอบถามแก่อาจารย์และนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- 1) การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่
 - 1.1) มหาวิทยาลัยที่จำกัดจำนวนรับของรัฐ (มหาวิทยาลัยปิด)
 - 1.2) มหาวิทยาลัยที่ไม่จำกัดจำนวนรับของรัฐ (มหาวิทยาลัยเปิด)
 - 1.3) มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
 - 1.4) มหาวิทยาลัยเอกชน

- 2) เลือกตัวอย่างเฉพาะเจาะจง ได้แก่มหาวิทยาลัยทั้งสิ้น 17 แห่ง กำหนดให้กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค มีลักษณะสถานภาพที่มีความแตกต่างกัน ดังนี้
 - 2.1) มหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 9 แห่ง ได้แก่
 - 2.1.1) มหาวิทยาลัยที่จำกัดจำนวนรับ (มหาวิทยาลัยปิด) จำนวน 8 แห่ง ได้แก่
 - 2.1.1.1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 2.1.1.2) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 - 2.1.1.3) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - 2.1.1.4) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 - 2.1.1.5) มหาวิทยาลัยนูรพา
 - 2.1.1.6) มหาวิทยาลัยเรศวร
 - 2.1.1.7) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 - 2.1.1.8) สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
 - 2.1.2) มหาวิทยาลัยที่ไม่จำกัดจำนวนรับ (มหาวิทยาลัยเปิด) จำนวน 1 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

 - 2.2) มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยลักษณ์

 - 2.3) มหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 7 แห่ง ได้แก่
 - 2.3.1) มหาวิทยาลัยเซนต์约翰
 - 2.3.2) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 - 2.3.3) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
 - 2.3.4) มหาวิทยาลัยพายัพ

- 2.3.5) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
- 2.3.6) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร
- 2.3.7) มหาวิทยาลัยราชภัฏกุลดิษฐ์

3) สู่มเลือกนักศึกษาที่ศึกษาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ สถาบันละ 50 คน จำนวนทั้งสิ้น 1000 คน และอาจารย์ สถาบันละ 15 คน คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 300 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งเป็น 2 ฉบับ คือ

- ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับอาจารย์
- ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับนักศึกษา

ทั้งนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการในเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน พ.ศ.2545 โดยผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกตามประเด็นที่ตั้งไว้และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับโดยวิเคราะห์ควบคู่ไปกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่อไปนี้

1. สถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย
2. ความพึงพอใจและความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย
3. แนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย โดยจำแนกเป็น
 - 1) แนวโน้มที่เป็นจริง
 - 2) แนวโน้มที่พึงประสงค์

ข้อมูลเชิงปริมาณ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม สำหรับค่าสถิติที่ใช้ จะอาศัยหลักสถิติที่จำเป็น เช่น ความถี่ เปอร์เซ็นต์ ค่าเฉลี่ย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC เป็นเครื่องมือดำเนินการ พร้อมใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับคำถ้ามแปลงเป็นคัวข้อ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามที่กำหนดไว้ โดยวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

1. สถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย
2. ความพึงพอใจและความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย

ในการวิเคราะห์แบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้วิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

โดยในการวิเคราะห์ข้อมูลการแสดงความคิดเห็น ผู้วิจัยได้กำหนดค่าระดับความคิดเห็นไว้ดังนี้

4.01 – 5.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.01 – 4.00	เห็นด้วยมาก
2.01 – 3.00	เห็นด้วย
1.01 – 2.00	ไม่เห็นด้วย
0.01 – 1.00	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการแสดงความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของการจัดการเรียนการสอน และการบริหารหลักสูตร ผู้วิจัยได้กำหนดค่าระดับความคิดเห็นไว้ ดังนี้

4.01 – 5.00	เหมาะสมอย่างยิ่ง
3.01 – 4.00	เหมาะสมมาก
2.01 – 3.00	เหมาะสม
1.01 – 2.00	ไม่เหมาะสม
0.01 – 1.00	ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง

ส่วนในการกำหนดรายวิชาที่คณาจารย์และนักศึกษากลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ควรเพิ่ม ควรคงไว้ และควรตัดทิ้ง ผู้วิจัยได้กำหนดค่าระดับความคิดเห็นไว้ ดังนี้

3.01 – 4.00	ควรเพิ่มรายวิชา
2.01 – 3.00	ควรคงรายวิชาดังกล่าวไว้
1.01 – 2.00	ควรตัดรายวิชาดังกล่าวออกไป

การนำเสนอข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การนำเสนอข้อมูลด้วยการพรäsentเชิงวิเคราะห์ โดยนำแนวคิด ทฤษฎีในบทที่ 2 มาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการแจกแบบสอบถาม โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 4 บท คือ

บทที่ 4 สถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย

บทที่ 5 ความพึงพอใจและความคาดหวังต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย

บทที่ 6 แนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย

บทที่ 7 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

สถานภาพของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย

การศึกษาเรื่อง “แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย เพื่อสำรวจให้เข้าใจถึงสภาพที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน โดยการศึกษาเปรียบเทียบในด้านองค์ประกอบหลักสูตร โครงสร้าง เนื้อหาและรูปแบบการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาสังกัดทบทวนมหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน และเพื่อศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยและทิศทางที่พึงประสงค์หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ใช้เทคนิควิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth Interview) และการแจกแบบสอบถามควบคู่ไปกับการวิจัยเอกสาร (documentary research)

ในการศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงสถานภาพที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นนำเสนอดังต่อไปนี้

1. การบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์
2. สถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์
3. ปรัชญาของหลักสูตรนิเทศศาสตร์
4. กระบวนการคัดเลือกนักศึกษา
5. ลักษณะการจำแนกสาขา
6. โครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์
7. รายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์
8. การฝึกปฏิบัติงานในหลักสูตรนิเทศศาสตร์
9. ปริญญาที่ได้รับจากการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์
10. เปรียบเทียบสถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยประเภทต่างๆ

โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การสังกัดของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำแนกมหาวิทยาลัยออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยของรัฐ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่
 - 1) มหาวิทยาลัยจำกัดจำนวนรับของรัฐ (มหาวิทยาลัยปิด)
 - 2) มหาวิทยาลัยไม่จำกัดจำนวนรับของรัฐ (มหาวิทยาลัยเปิด)
2. มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
3. มหาวิทยาลัยเอกชน

ดังนี้

การบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์

เมื่อสำรวจมหาวิทยาลัยทั้งหมดในประเทศไทย พบร่วมกันว่า มีจำนวนทั้งสิ้น 75 แห่งสามารถจำแนกได้เป็น มหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 22 แห่ง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ 2 แห่ง และมหาวิทยาลัยเอกชนจำนวน 51 แห่ง พบร่วมกันว่า มหาวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์มีจำนวนทั้งสิ้น 34 แห่ง คิดเป็น 45.33% ของมหาวิทยาลัยทั้งหมดในประเทศไทย โดยแบ่งตามกลุ่มสถาบันได้ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 11 แห่ง จำแนกเป็น
 - 1) มหาวิทยาลัยจำกัดจำนวนรับ (มหาวิทยาลัยปิด) จำนวน 9 แห่ง
 - 2) มหาวิทยาลัยไม่จำกัดจำนวนรับ (มหาวิทยาลัยเปิด) จำนวน 2 แห่ง
2. มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 2 แห่ง
3. มหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 21 แห่ง จำแนกเป็น
 - 1) มหาวิทยาลัย จำนวน 17 แห่ง
 - 2) วิทยาลัย จำนวน 4 แห่ง

ดังสามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยของรัฐ	มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ	มหาวิทยาลัยเอกชน
มหาวิทยาลัยจำกัดจำนวนรับ (มหาวิทยาลัยปิด) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยนูรพา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยราชภัฏด้วย	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเกริก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยเช่นด้อห์น มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มหาวิทยาลัยพายัพ มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยชลธิตกุล มหาวิทยาลัยศรีปทุม มหาวิทยาลัยสยาม มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยนราธิวาส มหาวิทยาลัยศรีเดือน มหาวิทยาลัยภาคตะวันออก เนียงหนือ วิทยาลัยนานาชาติชิลเลอร์ – แสตนฟอร์ด วิทยาลัยโภนก วิทยาลัยทองสุข วิทยาลัยรัตนบัณฑิต
มหาวิทยาลัยไม่จำกัดจำนวนรับ (มหาวิทยาลัยเปิด) มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช		

ตารางที่ 2 แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำนวนยกย.ParseException การสังกัด

จากตารางที่ 2 แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนด้านนิเทศศาสตร์ จำนวนยกย.ParseException การสังกัด พนบฯ มหาวิทยาลัยประเภทที่เปิดสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยเอกชน และพบว่ามีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ รวมทั้งวิทยาลัยที่มีแนวโน้มเปิดสอน

หลักสูตรนิเทศศาสตร์เพิ่มขึ้นด้วย ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งล่าสุดที่เปิดสอนค้านหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คือ วิทยาลัยรัตนบัณฑิต ในขณะที่มหาวิทยาลัยของรัฐ แทนไม่มีการเปิดสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์เพิ่มอีก โดยมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งล่าสุดที่เปิดสอนนิเทศศาสตร์ คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบอัตราการขยายตัวในเชิงปริมาณของการศึกษา ในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยทั้ง 2 ประเภท พบร่วม มหาวิทยาลัยเอกชนมีการขยายตัวเร็วกว่า ทั้งนี้ เป็นการตอบสนองต่อการเติบโตอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วของอุตสาหกรรมที่มีความต้องการบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตร์เพื่อรับรองต่อตลาดแรงงานภาคเอกชนเป็นสำคัญ

เมื่อใช้เกณฑ์ค้านภูมิภาคที่มหาวิทยาลัยสังกัดเป็นเกณฑ์จำแนก สามารถจำแนกได้ดังนี้

ภาค	มหาวิทยาลัยของรัฐ		มหาวิทยาลัยในกำกับ ของรัฐ	มหาวิทยาลัย เอกชน
	มหาวิทยาลัยปีด	มหาวิทยาลัยปีด		
เหนือ	มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่		-	มหาวิทยาลัยพายัพ วิทยาลัยโภนก
กลาง		มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมราช		มหาวิทยาลัย เชียงราย
ตะวันออก เฉียงเหนือ	มหาวิทยาลัย มหาสารคาม		มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีสุรนารี	มหาวิทยาลัย วงศ์ชวิตกุล มหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ
ใต้	มหาวิทยาลัยสงขลา นครินทร์		มหาวิทยาลัย ราชภัฏกัมปส์	วิทยาลัยนานาชาติ ชิลเลอร์ -แสตนฟอร์ด
ตะวันออก	มหาวิทยาลัยบูรพา			
	จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยี เชียงใหม่	มหาวิทยาลัย รามคำแหง		มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเกริก มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่

ตารางที่ 3 แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามภูมิภาค

ภาค	มหาวิทยาลัยของรัฐ		มหาวิทยาลัยในกำกับ ของรัฐ	มหาวิทยาลัย เอกชน
	มหาวิทยาลัยปีด	มหาวิทยาลัยเปิด		
กลาง				มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม มหาวิทยาลัยสยาม มหาวิทยาลัย หอการค้าไทย มหาวิทยาลัย อัสสัมชัญ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์น เอเชีย มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีมหานคร มหาวิทยาลัย กรีฑีบัน วิทยาลัยรัตนบัณฑิต

ตารางที่ 3 (ต่อ) แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำนวนกิตามภูมิภาค

อนึ่ง จากตารางที่ 3 แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำนวนกิตามภูมิภาค สามารถสรุปจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนด้านนิเทศศาสตร์ในภูมิภาคต่างๆ ได้ ดังนี้

ภาค	สาขาวิชา		มหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์	มหาวิทยาลัยที่กำกับของรัฐ	มหาวิทยาลัยเอกชน	รวม
	มหาวิทยาลัยปิด	มหาวิทยาลัยเปิด				
เหนือ	2	-	-	-	2	4
กลาง	0	1	-	-	1	2
ตะวันออก	1	-	-	-	0	1
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1	-	1	2	4	
ใต้	1	-	1	1	3	
กรุงเทพมหานคร	4	1	-	-	15	21
รวม	9	2	2	21	34	

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามภูมิภาค

จากตารางที่ 4 แสดงจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามภูมิภาค พบว่า สถาบันที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ส่วนใหญ่ยังคงรวมอยู่เฉพาะในกรุงเทพ โดยส่วนใหญ่ เป็นมหาวิทยาลัยเอกชน แสดงว่า หลักสูตรนิเทศศาสตร์เป็นที่นิยมและมีนักเรียนจำนวนมากพลาด หวังจากการสอนเข้ามามหาวิทยาลัยของรัฐซึ่งมีการกำหนดจำนวนรับที่จำกัดไม่ได้ รวมทั้งเหตุผล อีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ ความสะดวกในการทำงาน เนื่องจากคลาสงานค้านสื่อสารมวลชน ส่วนใหญ่ เช่น บริษัทโฆษณา สถานีโทรทัศน์ บริษัทผู้ผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น มักมีที่ตั้งอยู่ใน กรุงเทพมหานคร

สถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์

สถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ จำแนกได้เป็น

1. ลักษณะสถานภาพเป็นคณะ โดยใช้ชื่อ คณะนิเทศศาสตร์หรือวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน และโครงการขัดตั้งคณะวิชาการสื่อสาร ซึ่งรับผิดชอบสอนตามหลักสูตรนิเทศศาสตร์หรือ สื่อสารมวลชน โดยเฉพาะ

2. ลักษณะสถานภาพเป็นสาขา หรือ ภาควิชา ที่สังกัดคณะอื่น โดยในปัจจุบันคณะที่ หลักสูตรนิเทศศาสตร์เข้าไปสังกัดเป็นส่วนหนึ่งในคณะดังกล่าว ได้แก่

- 1) คณะบริหารธุรกิจ
- 2) คณะศิลปศาสตร์
- 3) คณะมนุษยศาสตร์
- 4) คณะมนุษยศาสตร์และศิลปศาสตร์
- 5) คณะสังคมศาสตร์

- 6) คณะวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์
- 7) โครงการจัดตั้งคณะวิทยาการสารสนเทศ

3. ลักษณะสถานภาพเป็นหลักสูตรบอย หรือวิชาเอกแขนงหนึ่งของสาขาวิชาหรือภาควิชา ที่สังกัดคณะอื่น โดยสาขาวิชา ที่หลักสูตรนิเทศศาสตร์เข้าไปสังกัด ได้แก่

- 1) ภาควิชานิเทศศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
- 2) ภาควิชาศิลป์นิเทศ คณะมนุษยศาสตร์
- 3) สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม
- 4) สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักวิชาสารสนเทศศาสตร์

โดยสามารถแสดงได้ ดังตารางต่อไปนี้

ประเภท สถานภาพ	มหาวิทยาลัยของรัฐ		มหาวิทยาลัยในกำกับ ของรัฐ	มหาวิทยาลัย เอกชน
	มหาวิทยาลัยปิด	มหาวิทยาลัยเปิด		
สังกัดคณะกรรมการอธิการบดี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช*	-	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นแอดิเชียมหาวิทยาลัยศรีปทุมมหาวิทยาลัย เช่นเดียวกันมหาวิทยาลัยรังสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์มหาวิทยาลัยเจ้าพระยามหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมหาวิทยาลัยสห�ภพมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

ตารางที่ 5 แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ จำแนกตามลักษณะสถานภาพ

ประเภท สถานภาพ	มหาวิทยาลัยของรัฐ		มหาวิทยาลัยในกำกับ ของรัฐ	มหาวิทยาลัย เอกชน
	มหาวิทยาลัยปิด	มหาวิทยาลัยเปิด		
1. สังกัดคณะ นิเทศศาสตร์				วิทยาลัย รัตนบัณฑิต
คณะวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน	มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์			
โครงการจัดตั้งคณะ วิชาการสื่อสาร	มหาวิทยาลัยสงขลา นครินทร์			
2. การเป็นสาขานิ่ง สังกัดคณะ				
คณะนิเทศศาสตร์ และศิลปศาสตร์				มหาวิทยาลัยเกริก
คณะบริหารธุรกิจ		มหาวิทยาลัย รามคำแหง		มหาวิทยาลัย เทคโนโลยี มหานคร
คณะมนุษยศาสตร์	มหาวิทยาลัย เชียงใหม่	มหาวิทยาลัย รามคำแหง		
คณะสังคมศาสตร์				มหาวิทยาลัย พายัพ
คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์	มหาวิทยาลัยนเรศวร			
คณะศิลปศาสตร์	มหาวิทยาลัยบูรพา			
คณะศิลปศาสตร์				วิทยาลัยนานาชาติ ชิลเลอร์– แสตนป์ฟอร์ด
คณะวิทยาศาสตร์ และศิลปศาสตร์				มหาวิทยาลัย กรีสเดียน
โครงการจัดตั้งคณะ วิชาการสารสนเทศ	มหาวิทยาลัย มหาสารคาม			

ตารางที่ 5 (ต่อ) แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามลักษณะสถานภาพ

ประเภท สถานภาพ	มหาวิทยาลัยของรัฐ		มหาวิทยาลัยใน กำกับของรัฐ	มหาวิทยาลัย เอกชน
	มหาวิทยาลัยปีด	มหาวิทยาลัยปีด		
3. การเป็นหลักสูตร ย่อยหรือวิชาเอก				
สาขาวิชาเทคโนโลยี สารสนเทศ สำนักวิชา เทคโนโลยีสังคม			มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีศรีราชา	
สาขาวิชาเทคโนโลยี สารสนเทศ สำนักวิชา สารสนเทศศาสตร์			มหาวิทยาลัย วัฒนธรรม	
ภาควิชานิเทศศิลป์ คณะสถาปัตยกรรม ศาสตร์	สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณ ทหารลักษณะนิยม			
ภาควิชาศิลป์ปั้นเทป คณะมนุษยศาสตร์	มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์			

ตารางที่ 5 (ต่อ) แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ จำแนกตามลักษณะสถานภาพ

* หมายเหตุ แม้มหาวิทยาลัยสู่ไข่ทั้งธรรมาธิราช ใช้ชื่อหลักสูตร คือ สาขาวิชานิเทศศาสตร์ แต่ในการจำแนกดังกล่าวสาขาวิชานิเทศศาสตร์นี้ฐานะเทียบเท่าคณะเนื้องจากมิได้สังกัดคณะอื่นใด จึงจัดให้อยู่ในกลุ่มที่ 1 ไม่จัดรวมอยู่ในกลุ่มที่ 2

จากการศึกษา สามารถจำแนกจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ตามลักษณะ
สถานภาพ ได้ ดังนี้

สถานบัน สถานภาพ	มหาวิทยาลัยของรัฐ		มหาวิทยาลัยใน กำกับของรัฐ	มหาวิทยาลัย เอกชน	รวม
	มหาวิทยาลัยปีด	มหาวิทยาลัยปีด			
การเป็นคณะ	2	1	-	16	19
การเป็นสาขาวิชานั่งของ คณะอื่น	4	2	-	5	11
การเป็นหลักสูตรใน สาขาวิชานั่งของคณะอื่น	2	-	2		4
รวม	8	3	2	21	34

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ จำแนกตามลักษณะสถานภาพ

จากตารางที่ 6 แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามลักษณะสถานภาพ พนบว่าหลักสูตรนิเทศศาสตร์มีลักษณะการบริหารขั้นการแต่ก่อต่างไปจากการศึกษาในศาสตร์อื่นที่มีลักษณะการสังกัดที่ชัดเจน เช่น คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ แต่หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยมีลักษณะการบริหารหลักสูตรที่มีความหลากหลาย ในมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีสถานภาพที่แตกต่างกันออกไป แสดงถึงการจัดลำดับความสำคัญที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ลักษณะสถานภาพเป็นคณะ แสดงถึงการให้ความสำคัญต่อหลักสูตรดังกล่าว เป็นศาสตร์หนึ่งที่ไม่ขึ้นตรงหรือไม่แยกประเภทมาจากศาสตร์อื่น การเป็นสาขาวิชอยู่ในคณะต่าง ๆ แสดงถึงการให้ความสำคัญต่อธรรมชาติของหลักสูตรตามคณะที่สังกัด และการจัดให้เป็นเพียงสาขา หรือวิชาเอกแขนงหนึ่ง ในสาขาวิชาหนึ่งของคณะวิชา แสดงถึง การจัดลำดับความสำคัญของหลักสูตรนิเทศศาสตร์เป็นสาขาวิชาย่อยที่มีธรรมชาติของวิชาหรือการเรียนการสอนที่มีลักษณะบางประการร่วมกับหลักสูตรอื่น จากลักษณะการจัดสถานภาพของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย สะท้อนให้ทราบถึงปรัชญาของคณะ และปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ให้ความสำคัญของการศึกษาในหลักสูตรดังกล่าวด้วย

จากตารางที่ 6 แสดงจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามลักษณะสถานภาพ พนบว่า มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการเป็นคณะมากที่สุด ในขณะที่การเป็นสาขาวิชาหนึ่งในคณะอื่น มีลำดับรองลงมา และการเป็นหลักสูตรหนึ่งในสาขาวิชาหนึ่ง มีจำนวนน้อยที่สุด นอกจากปรัชญาของแต่ละคณะและแต่ละมหาวิทยาลัยแตกต่างกันแล้ว ปัจจัยหนึ่งที่สามารถนำไปสู่ความแตกต่างในการจัดสถานภาพดังกล่าว คือ ความพร้อมในการยกระดับ ทั้งความพร้อมด้านงบประมาณ และบุคลากร

ลักษณะการจำแนกสาขาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์

การบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์เมื่อพิจารณา การจำแนกสาขา สามารถจัดได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. การจำแนกเป็นสาขาวิชาตามสื่อ โดยมหาวิทยาลัยที่มีการจำแนกเป็นสาขา มักเป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในคณะนิเทศศาสตร์ เมื่อรับปริญญา จะระบุสาขาวิชาที่จบ
2. การไม่จำแนกตามสื่อ โดยหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ไม่ได้ระบุการเรียนการสอนที่เป็นสื่ออย่างชัดเจน และปริญญาที่ได้รับจะไม่วรบสาขาที่จบ

สถานบัน การจำแนกสาขา	มหาวิทยาลัยของรัฐ		มหาวิทยาลัยใน กำกับของรัฐ	มหาวิทยาลัยเอกชน
	มหาวิทยาลัยปีด	มหาวิทยาลัยปีด		
การจำแนกเป็น สาขางานสื่อ	จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยนูรพา ¹ สถาบันเทคโนโลยี เจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง	มหาวิทยาลัย รามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมราช	-	มหาวิทยาลัย วงษ์ชวลิตกุล มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเกริก มหาวิทยาลัยเกษตร บัณฑิต มหาวิทยาลัย เจ้าพระยา มหาวิทยาลัย เชنตูลีห์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม มหาวิทยาลัยสยาม มหาวิทยาลัย หอการค้าไทย มหาวิทยาลัย อีสเทิร์นเอเชีย มหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัย คริสเดียน มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัย อัสสัมชัญ วิทยาลัยทองสุน วิทยาลัยโภนก วิทยาลัยรัตนบัณฑิต

ตารางที่ 7 แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามการแยกประเภทของสื่อ

สถานัน การจำแนกสาขา	มหาวิทยาลัยของรัฐ		มหาวิทยาลัยใน กำกับของรัฐ	มหาวิทยาลัยเอกชน
	มหาวิทยาลัยปิด	มหาวิทยาลัยเปิด		
การไม่จำแนกตามสื่อ	มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม มหาวิทยาลัยสงขลา นครินทร์	-	มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัย วไลยลักษณ์	มหาวิทยาลัยพายัพ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีมหานคร วิทยาลัยนานาชาติ ชิลเลอร์-แสตนฟอร์ด

ตารางที่ 7 (ต่อ) รายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามการแยกประเภทของสื่อ

โดยสามารถจำแนกจำนวนได้ดังนี้

สถานัน การจำแนกสาขา	มหาวิทยาลัยของรัฐ		มหาวิทยาลัยใน กำกับของรัฐ	มหาวิทยาลัยเอกชน	รวม
	มหาวิทยาลัยปิด	มหาวิทยาลัยเปิด			
การจำแนกเป็นสาขา ตามสื่อ	6	2	-	18	26
การไม่จำแนกสาขา ตามสื่อ	3	-	2	3	8
รวม	9	2	2	21	34

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามการแยกประเภทของสื่อ

จากตารางที่ 7 และ 8 พบว่า มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ที่เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ให้ความสำคัญต่อการศึกษาให้ชำนาญเฉพาะด้านตามประเภทของสื่อ โดยพบว่า กลุ่มที่ไม่แยกประเภทของสื่อ มากเป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในสังกัดคณะอื่น โดยเห็นว่า นักศึกษามีความรู้ในศาสตร์แขนงต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง จะทำให้สามารถทำงานได้หลากหลาย กว่า การศึกษาเพียงสาขาใดสาขาหนึ่งอย่างเฉพาะเจาะจงลงไป อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่ไม่ได้แบ่งสาขา นับว่ามีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่มมหาวิทยาลัยที่มีการจำแนกสาขา

สาขาวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์

เมื่อประมาณสาขาวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ สามารถจำแนกได้เป็นสาขาว่าด้วย

ดังนี้

1. สาขาวิชาสัมพันธ์ จำนวน 15 แห่ง
2. สาขาวิชามา จำนวน 14 แห่ง
3. สาขาวิชามาและประชาสัมพันธ์ จำนวน 7 แห่ง
4. สาขาวิชญและโทรทัศน์ จำนวน 7 แห่ง
5. สาขาวิชาสื่อสารมวลชน จำนวน 5 แห่ง
6. สาขานั้งสื่อพิมพ์/วารสารศาสตร์/วารสารสนเทศ จำนวน 13 แห่ง
7. สาขาวิชาภาษาไทย/การสื่อสารการแสดง จำนวน 2 แห่ง
8. สาขาวิชาพาณิชย์ วิศว์ไอ ภาคถ่าย จำนวน 7 แห่ง
9. สาขาวิชาเกษตรธุรกิจ จำนวน 1 แห่ง
10. สาขาวิชาศศิลป์ จำนวน 1 แห่ง
11. สาขาวิชาศาสตร์ จำนวน 1 แห่ง
12. สาขาวิชาการสื่อสารการตลาด จำนวน 1 แห่ง

โดยจำแนกมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในสาขาต่าง ๆ ได้ดังนี้

สาขาวิชาที่เปิดสอน	มหาวิทยาลัย
สาขาวิชาสัมพันธ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , วิทยาลัยทองสุข , มหาวิทยาลัยศรีปทุม , มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น , มหาวิทยาลัยรังสิต , มหาวิทยาลัยนเรศวร , มหาวิทยาลัยเกริก , มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย , มหาวิทยาลัยบูรพา , มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , มหาวิทยาลัยกรุงเทพ , มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ , มหาวิทยาลัยสยาม
สาขาวิชามา	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , วิทยาลัยทองสุข , มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ , มหาวิทยาลัยศรีปทุม , มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น , มหาวิทยาลัยรังสิต , มหาวิทยาลัยเกริก , มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย , มหาวิทยาลัยกรุงเทพ , มหาวิทยาลัยบูรพา , จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ , มหาวิทยาลัยสยาม , มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สาขาวิชามาและประชาสัมพันธ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง , วิทยาลัยโภนก , มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย , มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย , มหาวิทยาลัยชลธิตกุล , มหาวิทยาลัยคริสเดียน
สาขาวิชญและโทรทัศน์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย , มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
สาขาวิชาสื่อสารมวลชน	มหาวิทยาลัยรามคำแหง , มหาวิทยาลัยเกริก , มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , มหาวิทยาลัยบูรพา

ตารางที่ 9 แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามสาขา

สาขาวิชาที่เปิดสอน	มหาวิทยาลัย
สาขานั่งสื่อพิมพ์ สาขาวารสารศาสตร์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ใช้ชื่อวารสารสนเทศ), มหาวิทยาลัยรังสิต, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, มหาวิทยาลัยคริสตีียน, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, วิทยาลัยโภนก, มหาวิทยาลัยภาคตะวันออก เฉียงเหนือ, มหาวิทยาลัยวงศ์ชวิตกุล, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, มหาวิทยาลัยสยาม, มหาวิทยาลัยบูรพา
สาขาวิชาภาษาไทย / สื่อสาร การแสดง/ศิลปะการแสดง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ใช้ชื่อภาษาไทยและสื่อสารการแสดง), มหาวิทยาลัย บูรพา, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
สาขาวิชานิเทศศาสตร์	มหาวิทยาลัยลักษณ์อัถกัณณ์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, วิทยาลัยนานาชาติ แสดงฟอร์ด, มหาวิทยาลัยพายัพ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, มหาวิทยาลัย มหาสารคาม
สาขาวิชาพยนตร์ วิศว ภาพถ่าย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถาบันเทคโนโลยี เจ้าคุณทหารลาดกระบัง, มหาวิทยาลัยรังสิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
สาขานิเทศศาสตร์ธุรกิจ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
สาขานิเทศศิลป์	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
สาขาวิชาสื่อสารการตลาด	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ตารางที่ 9 (ต่อ) แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามสาขา

ทั้งนี้ สามารถแสดงจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามสาขาต่าง ๆ ได้ดังนี้

สาขา	มหาวิทยาลัยของรัฐ		มหาวิทยาลัยใน กำกับของรัฐ	มหาวิทยาลัย เอกชน	รวม
	มหาวิทยาลัยปีค	มหาวิทยาลัยปีด			
สาขาวิชาสัมพันธ์	5	1	0	9	15
สาขาวิชานโยบาย	1	3	0	10	14
สาขาวิชานโยบายและประชาสัมพันธ์	0	1	0	6	7
สาขาวิชุและไทรทัศน์	2	1	0	3	6
สาขาวิชาสื่อสารมวลชน	4	1	0	1	6
สาขานั่งสื่อพิมพ์ วารสารศาสตร์	4	1	0	9	14
สาขาวิชาภาษาไทย / สื่อสารการ แสดง	2	0	0	1	3

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามสาขา

สาขาวิชา	มหาวิทยาลัยของรัฐ		มหาวิทยาลัยใน กำกับของรัฐ	มหาวิทยาลัย เอกชน	รวม
	มหาวิทยาลัยปีด	มหาวิทยาลัยปีค			
สาขาวิชาพาณิชย์	4	1	0	2	7
วิศวกรรมศาสตร์	0	0	0	1	1
สาขาวิชาสังคมศึกษาฯ	0	0	0	1	1
สาขาวิชาการค้าระหว่างประเทศ	1	0	2	3	6
สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ	0	0	0	1	1
รวม	23	9	2	47	81

ตารางที่ 10 (ต่อ) แสดงจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามสาขา

ข้อสังเกตจากตารางที่ 10 แสดงจำนวนมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามสาขา พนวณ สาขาวิชาที่เป็นมากที่สุด คือ สาขาวิชาสัมพันธ์ และเปิดสอนในมหาวิทยาลัยเอกชน แทนทุกแห่งที่สอนด้านนิเทศศาสตร์ ส่วนมหาวิทยาลัยปีดใหม่ มักมีสาขาวิชาใหม่ซึ่งตอบสนองและสอดคล้องค่อนปรับซุยของมหาวิทยาลัยนั้น เช่น สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในสาขาวิชาพาณิชย์และพาณิชย์ และสาขาวิชาศิลป์ ตอบสนองค่อนปรับซุยของสถาบันฯ ที่มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้เชิงศาสตร์และศิลป์ในการผลิตงานส่วนมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ซึ่งเน้นการผลิตบัณฑิตรองรับตลาดแรงงานในภาคธุรกิจ เปิดสาขาวิชาสื่อสารการตลาด เป็นต้น นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจำนวนสาขาวิชาที่เปิดสอน ยังพบว่า มหาวิทยาลัยเอกชน จัดการเรียนการสอนสาขาต่าง ๆ ในหลักสูตรนิเทศศาสตร์มากที่สุดในบรรดามหาวิทยาลัยทั้ง 3 ประเภทด้วย

นอกจากนี้ จากการศึกษา พนวณ ในมหาวิทยาลัยบางแห่งใช้ชื่อสาขาวิชาสื่อสารมวลชนที่มุ่งเน้นการสอนในสื่อที่แตกต่างกัน เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การศึกษาในสาขาวิชาสื่อสารมวลชน คือ การศึกษาที่เน้นสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ส่วนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คือการศึกษาสื่อทุกประเภทโดยกว้าง และมุ่งเน้นที่การบริหารงานสื่อสารมวลชน ในขณะที่ การสอนด้านวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์จะจัดการสอนในสาขาวิทยุและโทรทัศน์ ทั้งนี้ หากนักเรียนนักศึกษามิได้ศึกษาในรายละเอียดของสาขาวิชาให้ละเอียดถี่ถ้วนก่อน อาจเกิดความเข้าใจผิดในการเลือกเข้าศึกษาได้

มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ แยกสาขาวิชาระยะของจากการประชุมสัมพันธ์ ซึ่งนักเป็น มหาวิทยาลัยที่สอนด้านนิเทศศาสตร์นานา ในขณะที่บางสถาบันจะ分วงเป็นสาขาวิชาเดียวกัน

การผนวกร่วมเป็นสาขาวิชา หรือการจำแนกเป็นสองสาขานั้น ไม่มีความแตกต่างในรายวิชาที่ศึกษา มากนัก แต่อาจมีความต่างเล็กน้อยในด้านความลุ่มลึกของเนื้อหารายวิชาที่ศึกษา ดังด้าวย่างรายวิชา ในกลุ่มวิชาสาขาวิชาโภชนา สาขาประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เปรียบเทียบสาขา โภชนาและสาขาประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่แสดงได้ดังตาราง ต่อไปนี้

สาขาวิชา	สาขาประชาสัมพันธ์	สาขาวิชาและประชาสัมพันธ์
การโภชนาภัยสังคม	การประชาสัมพันธ์ของรัฐและธุรกิจ	การประชาสัมพันธ์ของรัฐและธุรกิจ
การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ	การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ	จิตวิทยาการสื่อสาร
การเขียนข้อความโภชนา	การเขียนเพื่อการประชาสัมพันธ์	การเขียนเพื่อการโภชนาและประชาสัมพันธ์
การจัดการผลิตงานโภชนา	ระบบประชาสัมพันธ์	การจัดการโภชนา
กลยุทธ์สื่อโภชนา	สื่อการประชาสัมพันธ์	การผลิตสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์
การวางแผนรองรับโภชนา	การวางแผนประชาสัมพันธ์	การวางแผนสื่อโภชนา
วิทยาศาสตร์	วิทยาศาสตร์	การพูดเพื่อการสื่อสาร
การบริหารงานโภชนา	การบริหารงานประชาสัมพันธ์	การจัดการประชาสัมพันธ์
การสร้างสรรค์งานโภชนา	การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค	การสร้างสรรค์งานโภชนา
หลักการตลาด	หลักการตลาด	การผลิตงานโภชนา
การวิจัยการโภชนา	การวิจัยเพื่อการประชาสัมพันธ์	การวิจัยและประเมินผลการประชาสัมพันธ์
การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้รับสาร	สัมมนาการประชาสัมพันธ์	สัมมนาการโภชนาและการประชาสัมพันธ์
การบริหารงานประชาสัมพันธ์		การฝึกวิชาชีพการโภชนาและการประชาสัมพันธ์
การสื่อสารการตลาดมูลนิธิการ		
การออกแบบโภชนา		
การวางแผนสื่อโภชนา		

ตารางที่ 11 (ต่อ) เปรียบเทียบรายวิชาในกลุ่มวิชาสาขาวิชาโภชนา สาขาประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ กับสาขาวิชาโภชนาและสาขาประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จากตารางที่ 11 พบว่า มหาวิทยาลัยที่รวมสาขาวิชาการโภชนาและประชาสัมพันธ์ไว้ด้วยกัน มักเป็นมหาวิทยาลัยเอกชน สะท้อนปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่มุ่งผลิตบัณฑิตไปประกอบธุรกิจในหน่วยงานภาคเอกชน โดยพบว่า จัดการสอนทั้งรายวิชาด้านการโภชนาและประชาสัมพันธ์จำนวนเท่า ๆ กัน และบางรายวิชาผสมผสานเนื้อหาการโภชนาและการประชาสัมพันธ์ไว้ด้วยกัน ด้วยความมุ่งหมายให้บัณฑิตสามารถออกไปประกอบวิชาชีพได้ทั้งสองแขนง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการตลาด ในปัจจุบันที่ในองค์กรธุรกิจส่วนใหญ่ร่วมงานทั้ง 2 ประเภทนี้ไว้ด้วยกัน ประกอบกับการดำเนินธุรกิจในองค์กรภาคธุรกิจปัจจุบันความแตกต่างในรูปแบบการโภชนาและประชาสัมพันธ์มีน้อยลง จนสามารถผสมผสานและใช้ร่วมกันได้

มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ เรียนวิชาสื่อกระจายเสียงร่วมกัน เป็นสาขาวิทยุและโทรทัศน์ ยกเว้นภาควิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีการเรียนการสอนสาขาวิทยุและโทรทัศน์ แตกต่างไปจากมหาวิทยาลัยอื่น ๆ คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่แยกสาขาวิทยุ และสาขาโทรทัศน์จากกัน เนื่องจากมีความพร้อมด้านอุปกรณ์ด้านสื่อกระจายเสียง และคณาจารย์ที่สำเร็จในด้านนี้จำนวนมาก เพียงพอ ในขณะที่รวมสาขาวิชาการโภชนาและการประชาสัมพันธ์เป็นสาขาวิชาเดียว เนื่องด้วยเมื่อแรกตั้ง สาขามีการเปิดสอนในวิชาโภชนาเป็นวิชาพื้นฐานเพียงวิชาเดียว และเมื่อเปิดสอนในสาขาวิชาประชาสัมพันธ์ จึงนำวิชาโภชนาบรรจุเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสาขาวิชาประชาสัมพันธ์ด้วย นอกจากนั้น ยังเป็นความมุ่งหมายของภาควิชาฯ ที่ต้องการให้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในสาขานี้มีโอกาสเลือกงานได้ทั้งสองสาขา และสามารถผสมผสานทั้งสองสาขาวิชาในการทำงานด้วย

...เรามองว่า อย่างให้นักศึกษามีทางเลือก คือว่า นักศึกษาที่เข้ามาสาขาวิชาประชาสัมพันธ์ คุณจะเลือกประชาสัมพันธ์เพิ่ง ๆ เลยก็ได้ คุณจะเดินสายโภชนาเพิ่ง ๆ เลยก็ได้ หรือคุณคิดว่า คุณอยากจะผสมผสานทั้งโภชนา และประชาสัมพันธ์ ก็ไปด้วยกันได้....

(ธีรภัทร วรรณฤทธิ์, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2545)

สำหรับในมหาวิทยาลัยไม่จำกัดจำนวนรับ ได้แก่ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พนบว่า เปิดสอนในสาขาวิชาซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน คือ สาขาวิชาโภชนาและประชาสัมพันธ์ และสาขาวิชาสื่อสารมวลชน ในขณะที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งมุ่งเน้นการเพิ่มพูนคุณภาพให้กับบุคลากรในสาขาวิชาชีพ เปิดสอนในทุกสาขาวิชานอกสื่อ

กล่าวโดยสรุป จากการสำรวจสาขาวิชาที่เปิดสอน พนบฯ การศึกษาสาขาวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย มุ่งการผลิตบัณฑิตเพื่อรองรับต่อตลาดแรงงานภาคธุรกิจเป็นสำคัญ และยังคงมีแนวโน้มในอนาคตที่จะดำเนินไปเช่นนี้ ทำให้การศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ยังไม่สามารถเป็นกลไกช่วยเชื่อมสังคมได้ดังปรัชญาที่แท้จริงของการศึกษาได้

ปรัชญาของหลักสูตรนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีปรัชญาในการดำเนินการเรียนการสอนต่างกัน ซึ่งการจัดหลักสูตรในแต่ละคณะย่อมต้องมีลักษณะตอบสนองต่อปรัชญาดังกล่าวด้วย ดังนั้น การศึกษาให้เข้าใจถึงปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่จัดการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เข้าใจถึงปรัชญาของหลักสูตร ได้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ สามารถจำแนกมหาวิทยาลัยได้เป็นกลุ่มต่าง ๆ ตามปรัชญาที่ระบุไว้ ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยที่เน้นการปลูกฝังความรู้ เช่น มหาวิทยาลัยเกริก กำหนดปรัชญาไว้ว่า “ความรู้ทำให้คุณเป็นคนดี” โดยกำหนดความรู้ที่บัณฑิตต้องมี คือ ความรู้ในหน้าที่ความรับผิดชอบของพลเมืองดี รวมทั้งความประพฤติของผู้ดี ความรู้ที่แฝงอยู่ในวิชาชีพ ความรู้ในภาษาไทยและวรรณธรรมไทย ความรู้และจิตสำนึกในประวัติศาสตร์ ความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้รอบตัว ตลอดจนจิตสำนึกในวิทยาศาสตร์

2. มหาวิทยาลัยที่เน้นความสำคัญของการผลิตบัณฑิตเพื่อรองรับธุรกิจ เช่น มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มุ่งเน้นให้นักศึกษามีความรู้และความสามารถ ตลอดจนมีลักษณะทางค้านการสื่อสารเพื่อธุรกิจหรือนิเทศศาสตร์ธุรกิจที่สามารถนำไปประยุกต์ให้เป็นประโยชน์ต่อวงการธุรกิจ มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจกว้างขวาง และลึกซึ้งเพียงพอที่จะพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งมีหลักและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องในการศึกษาค้นคว้า วิจัย ประเมินผลและวางแผนในอันที่จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า ให้แก่ก่วงการธุรกิจ

3. มหาวิทยาลัยที่เน้นการบริการสังคม ได้แก่ มหาวิทยาลัยเอกชนที่ก่อตั้งโดยมูลนิธิแห่งสถาบันคริสตจักรในประเทศไทย เช่น มหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งกำหนดปรัชญาไว้ว่า จะยึดมั่นใน “สังคม-

บริการ” โดยแสวงหาความคือเลิศทางวิชาการ และคุณธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจ เห็นแจ้งในสังคม แห่งชีวิต และจะเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการบริการรับใช้สังคม และมหาวิทยาลัยคริสต์ ที่เน้น การแสวงหาคืนค่าวัสดุและเปลี่ยน ถ่ายทอด ท่านบำรุงและพัฒนาความรู้ เพื่อให้เกิดความเจริญ ของงานทางภูมิปัญญาที่เพียบพร้อมด้วยสรรพวิทยาการและคุณธรรม ตลอดจนชื่นและสืบทอด เอกสารนี้ที่ดีของสังคม เพื่อความจำเริญและดำรงไว้ซึ่งความเป็นอารยประเทศ เน้นการผลิตบัณฑิต ที่มีความรักในเพื่อนมนุษย์ พร้อมจะให้บริการแก่สังคม มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ มีวิสัยทัศน์ สามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยไปใช้ในการพัฒนาวิชาชีพและการดำรงชีวิต มีวินัย ยึดมั่นในศีลธรรม เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

4. มหาวิทยาลัยที่เน้นการผลิตบัณฑิตที่รองรับตลาดแรงงานในส่วนภูมิภาค ได้แก่ มหาวิทยาลัยที่เปิดใหม่ในส่วนภูมิภาค เช่น มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งมุ่งผลิตบัณฑิตใหม่ปัจจุบัน ให้หา ความรู้ และคุณธรรม สร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นที่พึงทางวิชาการ สืบสานวัฒนธรรม ชื่นนำแนวทางการพัฒนาแก่สังคม และสนับสนุนการพัฒนาภาคตะวันออก

5. มหาวิทยาลัยที่เน้นผลิตบัณฑิตที่มีความเป็นเลิศทางเทคโนโลยี โดยมากมักเป็น มหาวิทยาลัยที่เน้นการสอนในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และสถาบันเทคโนโลยีโลหะศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษา การค้นคว้าวิจัย และการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของ ประเทศ โดยมีวิสัยทัศน์มุ่งเป็นสถาบันชั้นนำทางการศึกษาวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับ นานาชาติ

ปรัชญาของคณะ

เพื่อให้บรรลุตามปรัชญาที่มหาวิทยาลัยกำหนด ไว้ ทุกหลักสูตรที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัย จึง ต้องมีปรัชญาเป็นเสมือนแนวทางนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนและการบริหารหลักสูตรให้ สอดคล้องกับปรัชญาที่ดี ไว้ เช่นกัน ดังด้านข้างปรัชญาการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยที่ สอนด้านหลักสูตรนิเทศศาสตร์ 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ

- 1) มหาวิทยาลัยจำกัดจำนวนรับ (มหาวิทยาลัยปีค) กรณีศึกษาคณานิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีดังนี้

- 1.1) มีความรอบรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคม วัฒนธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานในการ เข้าใจปัญหาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
- 1.2) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และตัดสินใจ ปัญหาเกี่ยวกับวิชาชีพอายุร์วิทยา นิคุณธรรม จริยธรรม และรับผิดชอบต่อสังคม
- 1.3) มีทักษะด้านการแสดงออกและการนำเสนอข้อมูลวิชาการ วิชาชีพว่าด้วยการใช้ เทคโนโลยีสื่อความหมายกับผู้อื่น ในรูปแบบที่หลากหลายและสามารถดำเนิน ชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) มหาวิทยาลัยจำกัดจำนวนรับ (มหาวิทยาลัยปีด) กรณีศึกษา สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- แนวคิดในการจัดหลักสูตรสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช ดำเนินไปเพื่อผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรในสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ทางด้านการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ การโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการวิจัยและค้นคว้าในสาขาวิชาเนคศาสตร์ รวมทั้ง เพื่อเผยแพร่ความรู้วิชาการด้านนิเทศศาสตร์แก่สังคมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
2. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ กรณีศึกษา สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยขลักษณ์
- แนวคิดในการจัดหลักสูตรสาขาวิชานิเทศศาสตร์เป็นไปเพื่อผลิตบัณฑิตด้านการสื่อสาร มวลชนให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเน้นทั้งการศึกษาทฤษฎี หลักเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติงานด้านสื่อสารมวลชน โดยใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถระดับ มาตรฐานบุคลากรในด้านนี้ของประเทศไทยได้ยิ่งขึ้น
3. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเอกชน กรณีศึกษา หลักสูตรนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- คณานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มุ่งผลิตนักนิเทศศาสตร์บุคใหม่ที่มีความรู้ในเชิง ทฤษฎีและปฏิบัติ มีความสามารถในการวิจัย การวางแผน การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รวมทั้งมีความคิด สร้างสรรค์ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีศิลปะและเหมาะสมกับ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามกระแสโลก
- จากตัวอย่างปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่สอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าว พน ว่า มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในปรัชญาการศึกษา แม้จะมีจุดเน้นที่ ต่างกันออกไป แต่โดยภาพรวมของปรัชญาและวัตถุประสงค์ทางการศึกษามีความคล้ายคลึงกัน

ทั้งนี้ พิจารณาได้จากรายวิชาที่จัดการสอนในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งยังคงมีรายวิชาและเนื้อหาที่คล้ายกัน

กระบวนการคัดเลือกผู้เข้าศึกษาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์

ปัจจุบัน กระบวนการคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย สามารถจำแนกได้เป็น 2 วิธีการ ดังนี้

1. การสอบคัดเลือกโดยผ่านทบทวนมหาวิทยาลัย
2. การสอบคัดเลือกโดยมีมหาวิทยาลัยคัดเลือก (การรับตรง) จำแนกได้เป็น 3 วิธีการ คือ
 - 1) การจัดสรรโควตา
 - 2) การรับด้วยวิธีพิเศษ
 - 3) การรับสมัครโดยตรง

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การสอบคัดเลือกโดยผ่านทบทวนมหาวิทยาลัย

การสอบคัดเลือกผ่านทบทวนมหาวิทยาลัย (entrance) เป็นการคัดเลือกนักศึกษาในมหาวิทยาลัย โดยทบทวนมหาวิทยาลัยใช้ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตร ในระดับนั้นของศึกษาตอนปลาย (GPA.) มาปรับเป็นคะแนนส่วนหนึ่งของการสอบคัดเลือกคิดเป็นร้อยละ 10 ของคะแนนทั้งหมด โดยนักศึกษามีสิทธิเข้าสอบคัดเลือกได้ 2 ครั้งต่อปี (คือในเดือนมีนาคมและเดือนตุลาคม) และเลือกคะแนนครั้งที่ดีที่สุดเพื่อเลือกคณะที่ตนเองต้องการและมีคะแนนสูงเพียงพอที่จะสามารถผ่านการคัดเลือกได้ ระบบการคัดเลือกดังกล่าวเริ่มใช้ในปีการศึกษา 2542 เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อและให้นำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ประกอบการพิจารณา

ระบบการคัดเลือกดังกล่าว มีข้อดี คือ นักเรียนสามารถประเมินศักยภาพ ความต้องการและความสนใจของตนเอง ส่งผลให้คณะที่มีคะแนนระดับกลางมีผู้เลือกจำนวนมาก ทำให้อัตราการแบ่งขั้นสูงขึ้น ส่วนคณะที่มีอัตราการแบ่งขั้นสูงกลับมีผู้สนใจสมัครลดลง เช่น คณะนิเทศศาสตร์ 槃纡拉ังกรณ์มหาวิทยาลัย คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อจากนักเรียนที่สอบได้คะแนนต่ำ หรือหักดึงข้อจำกัดด้านโอกาสที่จะสามารถเข้าศึกษาได้ เพราะผู้ที่ผ่านการคัดเลือกมักเป็นผู้ที่มีผลการเรียนดี

จากการวิจัย พบว่า นักศึกษาที่สอบคัดเลือกเข้าคณะนิเทศศาสตร์ มีผลคะแนนสอบคัดเลือกอยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่องทุกปี ดังผลคะแนนสูงสุด-ต่ำสุดของการสอบคัดเลือกผ่านทบทวนมหาวิทยาลัยหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยจำกัดจำนวนรับของรัฐ พ.ศ.2542-2545 ดังนี้

ปีการศึกษา	2542		2543		2544		2545	
	คะแนน สูงสุด	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน ต่ำสุด
คณะนิเทศศาสตร์ ฯพลฯกรณ์ มหาวิทยาลัย (สอบคณิตศาสตร์ 2)	315.25	264.75	370.86	300.15	356.79	317.04	353.92	312.32
คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ (สอบคณิตศาสตร์ 2)	302.25	250.75	335.21	294.22	362.98	300.21	332.50	303.02
คณะมนุษยศาสตร์ ศิลปะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (สอบคณิตศาสตร์ 2)	265.75	231.25	288.00	262.92	305.50	266.04	285.73	267.75
คณะมนุษยศาสตร์ ศิลปะ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ (สอบคณิตศาสตร์ 2)	328.50	293.50	362.63	337.68	372.91	353.17	395.85	350
คณะมนุษยศาสตร์ สาขานิเทศศาสตร์ (ศิลป์) มหาวิทยาลัย บูรพา	191.75	177.75	281.27	266.11	279.31	260.86	285.49	237.27
คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวรรณสัมพันธ์ (ศิลป์) มหาวิทยาลัย นเรศวร	214.00	193.00	262.01	238.68	261.82	237.10	263.60	210.15

ตารางที่ 12 แสดงผลคะแนนสูงสุด-ต่ำสุดของการสอบคัดเลือกผ่านทบทวนมหาวิทยาลัยหลักสูตร
นิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยจำกัดจำนวนรับของรัฐ พ.ศ.2542-2545

จากตารางที่ 12 แสดงผลคะแนนสูงสุด-ต่ำสุดของการสอบคัดเลือกผ่านทบทวนมหาวิทยาลัย หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยจำกัดจำนวนรับของรัฐ พ.ศ.2542-2545 พบว่า คะแนนการสอบเข้าอยู่ในเกณฑ์สูง และส่วนใหญ่มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี แสดงถึงความนิยมในการเข้าศึกษาในหลักสูตรดังกล่าวที่บังคับมีอย่างต่อเนื่อง และในมหาวิทยาลัยที่เป็นนิยมกับบังคับมีผลการเรียนดี เลือกเข้าศึกษามากขึ้น ซึ่งทำให้การแข่งขันในกลุ่มนักเรียนที่เรียนดีสูงขึ้นเช่นกัน

2. การสอบคัดเลือก โดยมหาวิทยาลัย (การรับตรง)

การรับตรงเป็นการรับสมัครโดยมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งคัดเลือกเองโดยไม่ผ่านกระบวนการคัดเลือกของทบทวนมหาวิทยาลัย จำแนกได้เป็น 3 วิธีการ ได้แก่

1) การจัดสรร โควตา

การจัดสรร โควตา เป็นการให้สิทธิพิเศษแก่นักเรียนที่อยู่ในภูมิภาคที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ โดยพิจารณาจากผลการศึกษาในระดับมัธยมปลายเป็นเกณฑ์โดยไม่มีการสอบข้อเขียน การจัดสรร โควตา เป็นการขยายโอกาสแก่นักเรียนและลดการแข่งขันกับนักเรียนในส่วนกลาง ลักษณะการจัดสรร โควตาจำแนกได้เป็น โควตาจังหวัด โควตากภาค และโควตาโรงเรียน โดยใช้วิธีการสอบสัมภาษณ์ นักเรียนที่ยื่นความจำนงขอ โควตา ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยของรัฐทุกแห่งมีการให้สิทธิพิเศษ โดยการจัดสรร โควตา ผลการคัดเลือกคงกล่าวทำให้ได้นักเรียนที่มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี แต่จากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนดีเด่นในระดับภูมิภาคจำนวนไม่น้อยสละสิทธิ์การได้รับ โควตาของมหาวิทยาลัยในภูมิภาคของตน เพื่อไปร่วมสอบคัดเลือกโดยทบทวนมหาวิทยาลัย (entrance) เพื่อให้ได้ คณะที่ต้องการในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงมากกว่า

2) การรับคัววิธีพิเศษ

ตัวอย่างของการรับคัววิธีพิเศษ ได้แก่ โครงการช้างเผือก ซึ่งรับนักเรียนเรียนดีของชนบท นักเรียนที่มีความสามารถด้านดนตรี กีฬาและด้านอื่นๆ มหาวิทยาลัยที่สังกัดของรัฐและเอกชนทุกแห่ง ที่เปิดรับนักศึกษานิเทศศาสตร์เข้าศึกษาด้วยวิธีพิเศษนี้ ซึ่งมักกำหนดจำนวนรับไว้แล้วในแต่ละปี การศึกษา โดยมีจำนวนไม่นัก และมักเป็นการรับนักศึกษาที่มีความสามารถทางกีฬา ทั้งนี้ ปัญหาของนักศึกษากลุ่มดังกล่าวเมื่อเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา คือ ต้องทำกิจกรรมอื่นๆ ตามกำหนดที่มหาวิทยาลัยกำหนดเพื่อนำไปใช้ในการรับเข้าศึกษาไว้ เช่น ต้องแข่งกีฬาในนามนักกีฬาตัวแทนของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีเวลาในการศึกษาในชั้นเรียนไม่เดือนที่ ส่วนนักเรียนคนไม่สามารถรับการช้างเผือกที่ได้รับ การคัดเลือกจากผู้ที่เรียนดีจากชนบทมักมีความกระตือรือร้นมากกว่านักเรียนที่มาจากส่วนกลาง

3) การรับสมัครโดยตรง จำนวนได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1) การรับสมัครสอบคัดเลือก

เป็นการรับสมัครสอบโดยมหาวิทยาลัยดำเนินการคัดเลือกเองโดยใช้ข้อสอบที่จัดทำขึ้น โดยไม่การสอบผ่านการดำเนินการของทบวงมหาวิทยาลัย มักเป็นการจัดสอบโดยมหาวิทยาลัยเอกชน ภายหลังการสอบคัดเลือกโดยผ่านทบวงมหาวิทยาลัยแล้ว เพื่อรับนักเรียนที่ไม่ผ่านการสอบคัดเลือกของทบวงมหาวิทยาลัย ใช้ทั้งการสอบข้อเขียน และสอบสัมภาษณ์ หรือการสอบสัมภาษณ์เพียงอย่างเดียว แต่จากการศึกษาพบว่า ไม่มีมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งใดใช้วิธีการรับเข้าศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์โดยการจัดสอบโดยตรง

การจัดสอบโดยมหาวิทยาลัยเอกชน มักเป็นการสอบวิชาพื้นฐาน เช่นเดียวกับการสอบคัดเลือกโดยทบวงมหาวิทยาลัย การสัมภาษณ์มักเป็นการสอบถดถ้วนและความสนใจของนักเรียนมากกว่าการคัดเลือกคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาให้เหมาะสมกับสาขาวิชาที่เลือกเข้าศึกษา

3.2) การรับสมัครโดยไม่มีการสอบ

การรับสมัครอีกประเภทหนึ่ง คือ การรับสมัครแบบไม่จำกัดจำนวนรับของมหาวิทยาลัยของรัฐ ได้แก่ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช เปิดโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ไม่ผ่านการสอบคัดเลือกของทบวงมหาวิทยาลัย และไม่ประสงค์จะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยรามคำแหงรับสมัครผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช รับสมัครทั้งผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวช.) เพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีอีก 2 ปี ดังนั้น ผู้เข้าศึกษาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ (ซึ่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชเรียกว่า สาขานิเทศศาสตร์) จึงมีทั้งผู้ที่เพิ่งสำเร็จการศึกษา และผู้ที่ทำงานแล้วแต่ต้องการปรับบุคลิกการศึกษา

กล่าวโดยสรุป กระบวนการคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบันเป็นการคัดเลือกโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และความสามารถด้านอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้ได้นักศึกษาที่มีคุณสมบัติอย่างน้อยด้านใดด้านหนึ่งต่อไปนี้ คือ เรียนดี มีความสามารถพิเศษด้านใดด้านหนึ่ง หรือมีทุนทรัพย์เพียงพอ ตามแต่เงื่อนไขการคัดเลือกของมหาวิทยาลัย แต่ละประเภท แต่กระบวนการคัดเลือกคงกล่าวยังไม่มีเกณฑ์ในการคัดเลือกตามความสนใจ หรือความพร้อมที่จะเข้าศึกษาในวิชาชีพ แม้มหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชซึ่งไม่ได้จัดการสอบคัดเลือก โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาเลือกเข้าศึกษาตามความสมัครใจ แต่ยังคงไม่มีกระบวนการคัดเลือกให้ได้ผู้สนใจในหลักสูตรนิเทศศาสตร์อย่างแท้จริง

โครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยทั้ง 3 ประเภท จัดโครงสร้างหลักสูตรเหมือนกัน คือ มีจำนวนหน่วยกิตระหว่าง 135-145 หน่วยกิต สำหรับมหาวิทยาลัยที่สอนในระบบทวิภาค และประมาณ 175 หน่วยกิต สำหรับมหาวิทยาลัยสอนในระบบไตรภาค ใน การวิเคราะห์เปรียบเทียบ โครงสร้างหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ทั้ง 3 ประเภท ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างในการศึกษาดังนี้

1. มหาวิทยาลัยจำกัดจำนวนรับของรัฐ
 - 1) มหาวิทยาลัยจำกัดจำนวนรับของรัฐ ศึกษาฯพัฒกรณ์มหาวิทยาลัย
 - 2) มหาวิทยาลัยไม่จำกัดจำนวนรับของรัฐ ศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช
2. มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ศึกษามหาวิทยาลัยลักษณ์
3. มหาวิทยาลัยเอกชน ศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ

โดยสามารถเปรียบเทียบ โครงสร้างหลักสูตรของมหาวิทยาลัยทั้ง 3 ประเภท ได้ดังตาราง ด่อไปนี้

สถาน โครงการสร้างหลักสูตร	อุปการณ์ มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมธิราช	มหาวิทยาลัย ราชภัฏด้าน มนุษยศาสตร์	มหาวิทยาลัย กรุงเทพ
ระบบการศึกษา	ทวิภาค	ทวิภาค	ไตรภาค	ทวิภาค
จำนวนหน่วยกิตขั้นต่ำ	135	144	169	135
หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	30 หน่วยกิต (รายวิชาศึกษา ทั่วไปตามข้อ กำหนดของ มหาวิทยาลัย 18 หน่วยกิต ตามข้อกำหนด ของคณะ 12 หน่วยกิต)	45 หน่วยกิต	39	30
หมวดวิชาเฉพาะด้าน นิเทศศาสตร์	82-93 หมวดวิชาชีพ เฉพาะสาขาวิชา 30-41 หน่วยกิต (ตามแต่ละสาขาวิชา) วิชาเสริมไม่ต่ำ กว่า 18 หน่วยกิต	51 หมวดวิชาแกน 11 ชุด วิชา หมวดวิชาเฉพาะ 6 ชุด	85 กลุ่มวิชาเอกบังคับ 48 หน่วยกิต กลุ่มวิชาเอกเลือก 28 หน่วยกิต กลุ่มวิชาสาขาวิช ศึกษา 9 หน่วยกิต	96
วิชาเลือกเสรี	-	6	6	9

ตารางที่ 13 แสดงโครงการสร้างหลักสูตรของมหาวิทยาลัย 4 กลุ่ม

จากตารางที่ 13 แสดงโครงการสร้างหลักสูตรของมหาวิทยาลัย 4 กลุ่ม สามารถจำแนก
รายละเอียดองค์ประกอบของหลักสูตร ได้ดังนี้

- หมวดวิชาศึกษาทั่วไป เป็นรายวิชาที่เกี่ยวกับพื้นฐานความรู้ทางสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ โดยประกอบด้วย 4 หมวดวิชา คือ
 - กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ได้แก่รายวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์
 - กลุ่มวิชานุยศาสตร์ ได้แก่ รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับ
สังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ตรรกวิทยา ปรัชญา อารยธรรม จริยศาสตร์
 - กลุ่มวิชาภาษา ได้แก่ รายวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาเปรียบเทียบ

4) กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ “ได้แก่ รายวิชาสถิติ คณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์”

2. หมวดวิชาเฉพาะ คือ หมวดวิชาที่เกี่ยวข้องรายวิชาในคณะหรือสาขาวิชาที่เลือกศึกษา ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มวิชาแกน หรือ วิชานังคบัน เป็นรายวิชาที่นักศึกษาต้องลงทะเบียนเรียนเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาในระดับสูง มักเป็นรายวิชาที่เกี่ยวกับสื่อแต่ละสาขา ซึ่งรายวิชา มักเป็นต้นฉบับของรายวิชาด้วย “ความรู้เบื้องต้น” หรือ “หลักการ” เป็นต้น มหาวิทยาลัยทุกกลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันมากนักในรายวิชาดังกล่าว
- 2) กลุ่มวิชาเลือก เป็นวิชาเฉพาะสาขาวิชาในระดับสูง
- 3) กลุ่มวิชาเลือก เป็นวิชาที่นักศึกษาสามารถเลือกลงทะเบียนเรียนได้ตามความสนใจ แต่นักปีเดียวบางวิชา มิได้เปิดตามรายวิชาที่ปรากฏในหลักสูตรทั้งหมด ทั้งนี้ เนื่องจากข้อจำกัดในด้านจำนวนและคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอนและการ ควบคุมจำนวนนักศึกษา บางรายวิชามีผู้ลงทะเบียนเรียนน้อย มหาวิทยาลัย สามารถประกาศปิดรายวิชานั้น และให้นักศึกษาเลือกลงทะเบียนรายวิชาอื่นที่ยังคง เปิดอยู่ ผลคือ แม้จะเป็นกลุ่มวิชาเลือก แต่ทำให้นักศึกษามิได้เลือกตามรายวิชาที่ สนใจอย่างแท้จริง หรือที่นักศึกษามักเรียกว่าเป็นการ “บังคับเลือก”

3. หมวดวิชาเลือกเสริม นักกำหนดให้นักศึกษาเลือกศึกษาความสนใจในหมวดวิชา หรือ นอกหมวดที่ได้มักเป็นรายวิชาที่เปิดให้นักศึกษาเลือกความสนใจ ซึ่งอาจเป็นรายวิชาในหมวด วิชาด้านนิเทศศาสตร์หรือในอกหมวดวิชานิเทศศาสตร์ก็ได้ ซึ่งนักศึกษามักเลือกรายวิชาที่เรียนง่าย มี ความสนิทสนมกับอาจารย์ผู้สอน หรือได้คะแนนดี มากกว่าจะเลือกโดยคำนึงถึงประโยชน์ในการนำไปใช้ประกอบวิชาชีพ เนื่องจากนักศึกษามักต้องการผลการเรียนดีเพื่อประโยชน์ต่อการสมัครงาน แต่ไม่ได้คำนึงถึงการนำความรู้ที่เป็นประโยชน์ไปใช้งานในอนาคต

กล่าวโดยสรุป โครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยยังคงเป็นไปตามข้อกำหนด ของทบทวนมหาวิทยาลัย โดยยังคงให้ความสำคัญต่อมหาวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และ หมวดวิชาเลือกเสริม ซึ่งตอบสนองต่อปรัชญาพื้นฐานการศึกษาทั้งสามหมวดวิชา ที่ให้นักศึกษามี ความรู้เกี่ยวกับสังคมโดยกว้าง มีความชำนาญเฉพาะวิชาชีพ และมีโอกาสได้เลือกเรียนบางรายวิชา ตามความสนใจ

รายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์

โดยทั่วไป มหาวิทยาลัยที่สอนด้านนิเทศศาสตร์แต่ละก่อตุ้น มีลักษณะรายวิชาไม่แตกต่างกัน สำหรับมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ทั้ง 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยราชภัฏลักษณ์ใช้หลักสูตรเดียวกันเนื่องจากมหาวิทยาลัยลักษณ์นำหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีไปปรับใช้ ทั้งนี้ สามารถจำแนกรายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ได้ดังนี้

1. วิชาบังคับ เป็นรายวิชาที่ว่าด้วยการศึกษาวิชาพื้นฐานด้านสื่อและประเภท มีความแตกต่างกันเพียงชื่อวิชา เช่น

ชุดผลงานร่วมมหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช	มหาวิทยาลัยราชภัฏลักษณ์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
นิเทศศาสตร์เมืองดัน	หลักและทฤษฎีการสื่อสาร	การสื่อสารมวลชน	นิเทศศาสตร์เมืองดัน
ทัศนสารปริทรรศน์	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์	ภาษาถันพฤติกรรมการสื่อสาร	การเขียนเพื่อการสื่อสาร
ภาษาเพื่อการสื่อสาร	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์	เทคโนโลยีสื่อสารมวลชน	ศิลปะการพูดและการนำเสนอ
ภาษาเพื่อการสื่อสารขั้นสูง	หลักการโฆษณาและประชาสัมพันธ์	หลักการออกแบบและสร้างสาร	การถ่ายภาพ
การสื่อข่าวและเขียนข่าวเมืองดัน	ภาษาเพื่อการสื่อสาร	การเขียนบทความและสารคดี	การวิจัยการสื่อสารเมืองดัน
การสื่อสารมวลชนเมืองดัน	กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน	การเขียนบทวิถุโทรทัศน์และภาคข่าว	หลักการตลาดสำหรับนักนิเทศศาสตร์
การประชาสัมพันธ์เมืองดัน	สถาบันและการวิจัยสื่อสารมวลชน	เทคโนโลยีการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์	กฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน
การโฆษณาเมืองดัน	พุทธิกรรมการสื่อสาร	กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน	สื่อมวลชนกับสังคม
หลักและการปฏิบัติทางวานิเทศ	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร	เทคโนโลยีการผลิตสื่ออิเล็กทรอนิกส์	
ภาษาด้วยเพื่อการสื่อสาร	หลักเศรษฐศาสตร์เมืองดัน	การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์	
ภาษาอังกฤษสำหรับสาขาฯ	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาษาอังกฤษและภาษาบนคร	เทคโนโลยีในการสื่อสารสังคมและประชาสัมพันธ์	

ตารางที่ 14 แสดงรายชื่อวิชาบังคับในหมวดของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัย 3 ประเภท

ชุดผลงานครุ่มมหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยสูงที่มี ธรรมนิริราช	มหาวิทยาลัยลักษณ์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
ภาษาอังกฤษสำหรับสาขา วิชา 2		การวิจัยนิเทศศาสตร์	
ภาษาอังกฤษต่อสาร		การบริหารองค์การ สื่อมวลชน	
		สัมมนานิเทศศาสตร์	

ตารางที่ 14(ต่อ) แสดงรายชื่อวิชาบังคับในหมวดของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัย 3 ประเภท

จากตารางที่ 14 แสดงรายชื่อวิชาบังคับในหมวดของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัย 3 ประเภท พนบว่า จากรายวิชาบังคับดังกล่าว อาจสามารถจำแนกได้เป็นวิชาเฉพาะด้านนิเทศศาสตร์และ รายวิชาในศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ และวิชาหลักการใช้ภาษา ทั้งภาษา อังกฤษ และภาษาไทย โดยในรายวิชาด้านศาสตร์อื่น มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่บรรจุเป็นวิชาพื้นฐาน ในขณะที่บางแห่งบรรจุเป็นรายวิชาบังคับ

สำหรับมหาวิทยาลัยกรุงเทพกำหนดให้นักศึกษาเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษเข่นกัน แต่กำหนดค เป็นวิชาบังคับนอกสาขา 2 วิชา ได้แก่ การอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ และการพูดภาษาอังกฤษ สำหรับนักนิเทศศาสตร์

2. วิชาเอก หรือวิชาแกน เป็นวิชาที่ศึกษาเฉพาะด้านของสื่อแต่ละประเภท หรือเป็นการ ศึกษาระบวนการผลิตสื่อในขั้นสูง จำแนกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ สำหรับสถาบันที่สอนแยกสาขา วิชาที่เกี่ยวกับการผลิตสื่อขั้นสูงจะเป็นวิชาบังคับ ส่วนสถาบันที่ไม่แยกประเภทสื่อ วิชาสื่อขั้นสูงจะ เป็นวิชาเลือกที่เปิดสอนสำหรับนักศึกษาที่สนใจในสื่อแต่ละประเภทและต้องการศึกษาให้มีความรู้ ความชำนาญในเชิงลึก

ในการศึกษารายวิชาเฉพาะด้านของสื่อ สามารถจำแนกการวิเคราะห์มหาวิทยาลัยได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักศึกษาที่จำแนกสาขาวิชาตามประเภทของสื่อ และ กลุ่มนักศึกษาที่ไม่ได้จำแนก สาขาวิชาตามประเภทของสื่อ

จากการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในกลุ่มนักศึกษาที่จำแนกสาขาวิชาตามประเภทของสื่อ พนบว่า ลักษณะรายวิชาที่จัดการสอนจะมีรายวิชาที่เฉพาะเจาะจงในแต่ละแขนงลง ไปอีก เพื่อให้

นักศึกษาได้รับความรู้ที่ลุ่มลึกและเกิดความชำนาญเฉพาะด้านมากขึ้น ดังตัวอย่างรายวิชาในสาขาวิชา ต่าง ๆ ที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยกรุงเทพที่นำมาใช้เป็นกรณีศึกษา ดังนี้

สาขา	รายวิชาที่สอนในสาขาฯ
การประชาสัมพันธ์	การเขียนเพื่อการประชาสัมพันธ์ การเขียนชั้นสูงเพื่อการประชาสัมพันธ์ การถ่ายภาพเพื่อการประชาสัมพันธ์ ศิลปะเพื่อการสื่อสาร สื่อและการผลิตเพื่อการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ธุรกิจ การวิจัยเพื่อการประชาสัมพันธ์ ประชามติและการ โฆษณาชวนเชื่อ [*] การวางแผนการประชาสัมพันธ์ พฤษคิกรรมและการสื่อสารในองค์การ สัมมนาการประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์
การโฆษณา	การ โฆษณาและพฤษคิกรรมผู้บริโภค การสร้างสรรค์งานโฆษณา การสร้างสรรค์งานโฆษณาชั้นสูง กลยุทธ์สื่อโฆษณา การวิจัยการ โฆษณา สัมมนาการ โฆษณา การ โฆษณา กับสังคม การผลิตงาน โฆษณา การจัดการ โฆษณา การ โฆษณาระหว่างประเทศและ การส่งเสริมการขาย การวางแผนรองรับโฆษณา

ตารางที่ 15 แสดงรายวิชาบังคับหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยที่จำแนกสาขาตามสื่อ

สาขา	รายวิชาที่สอนในสาขา
วารสารศาสตร์	การสื่อข่าว 1 การสื่อข่าว 2 การเขียนเพื่อวารสารศาสตร์ การถ่ายภาพเพื่อวารสารศาสตร์ การออกแบบจัดหน้า การวิจัยเพื่อวารสารศาสตร์ สถานการณ์ปัจจุบัน บรรณาธิกรณ์ข่าว บรรณาธิกรณ์นิตยสาร การบริหารงานวารสารศาสตร์ สัมมนาวารสารศาสตร์ การปฏิบัติงานวารสารศาสตร์
วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และภาพยนตร์	การเขียนข่าววิทยุกระจายเสียง การเขียนข่าววิทยุโทรทัศน์ ศิลปะเพื่องานวิทยุโทรทัศน์ การวิจัยสื่อสารมวลชน การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง 1 การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง 2 การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ 1 การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ 2 กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน เทคนิคการสัมภาษณ์เพื่องานวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ การผลิtipภาพยนตร์ การวิเคราะห์ผู้รับสาร การบริหารงานวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ สัมมนาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ งานฝึกวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

ตารางที่ 15 (ต่อ) แสดงรายวิชาบังคับหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยที่จำแนกสาขาวางาน

สาขา	รายวิชาที่สอนในสาขา
ศิลปะการแสดง	การออกเสียง การแสดง 1 การแสดง 2 การเขียนบท 1 การเขียนบท 2 วรรณกรรมการละครตะวันออก วรรณกรรมการละครตะวันตก ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายและ การแต่งหน้า การสร้างจากแหล่งเวลา การกำกับการแสดง 1 การกำกับการแสดง 2 ทฤษฎีและการวิจารณ์การแสดง สัมมนาการแสดง

ตารางที่ 15 (ต่อ) แสดงรายวิชานังคับหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยที่จำแนกสาขาวิชาตามสื่อ

เมื่อศึกษารายวิชาในหมวดวิชาเอกหรือวิชาแกนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยที่ไม่จำแนกสาขาวิชาตามประเภทของสื่อ พบว่า รายวิชาที่จัดการเรียนการสอนเป็นรายวิชาที่ว่าด้วยสื่อและประเภทโดยกว้าง เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ครอบคลุมสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปศึกษาให้ลึกซึ้งเพิ่มเติมตามความสนใจได้ ดังตารางที่ 16 แสดงรายวิชานังคับในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยที่ไม่จำแนกสาขาวิชาตามสื่อ 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และมหาวิทยาลัยวัฒลักษณ์ ดังนี้

มหาวิทยาลัยสู่ทัยธรรมราช	มหาวิทยาลัยลักษณ์
<u>รายวิชาบังคับ</u> <u>สื่อสารเพื่อการพัฒนา</u> <u>การวางแผนและจัดการงานสื่อสารมวลชน</u> <u>ประสบการณ์วิชาชีพนิเทศศาสตร์</u>	<u>รายวิชาบังคับ</u> <u>การสื่อสารมวลชน</u> <u>ภาษาอังกฤษดิจิกรรมการสื่อสาร</u> <u>เทคโนโลยีสื่อสารมวลชน</u> <u>หลักการออกแบบและสร้างสาร</u> <u>การเขียนบทความ สารคดี</u> <u>การเขียนบทวิทยุโทรทัศน์และภาพยนตร์</u> <u>เทคโนโลยีการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์</u> <u>กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน</u> <u>เทคโนโลยีการผลิตสื่ออิเล็กทรอนิกส์</u> <u>การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์</u> <u>เทคโนโลยีในการสื่อสารสังคมและการนิเทศ</u> <u>การวิจัยนิเทศศาสตร์</u> <u>การบริหารองค์การสื่อมวลชน</u> <u>สัมมนานิเทศศาสตร์</u>
<u>เลือก 1 ชุดวิชาจากชุดวิชาด่อไปนี้</u> <u>การผลิตหนังสือพิมพ์</u> <u>การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง</u> <u>การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์</u> <u>การผลิตภาพยนตร์ขั้นสูง</u>	<u>เลือกจากรายวิชาต่อไปนี้ไม่น้อยกว่า 28 หน่วยกิต</u> <u>จิตวิทยาการสื่อสาร</u> <u>การวิเคราะห์ผู้รับสารและกลุ่มเป้าหมาย</u> <u>การสื่อสารธุรกิจ</u> <u>หลักการจัดรายการสื่อสารมวลชน</u>

ตารางที่ 16 แสดงรายวิชาบังคับในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยที่ไม่จำแนกสาขา
ตามสื่อ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช	มหาวิทยาลัยลักษณ์
<u>เลือก 1 ชุดวิชาจากชุดวิชาต่อไปนี้ (ต่อ)</u> การสร้างสรรค์และผลิตงานโฆษณา การผลิตงานประชาสัมพันธ์	<u>เลือกจากรายวิชาต่อไปนี้ไม่น้อยกว่า 28 หน่วยกิต (ต่อ)</u> เทคโนโลยีสื่อสารทางการเมือง การสื่อสารต่างและระหว่างวัฒนธรรม การวางแผนสื่อสารมวลชนและการเผยแพร่ พฤติกรรมและการสื่อสารในองค์กร
<u>เลือก 2 ชุดวิชาจากชุดวิชาต่อไปนี้</u> การข่าวและบรรณาธิกร การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง การบริหารงานวิทยุกระจายเสียง การจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ การบริหารงานวิทยุโทรทัศน์ การสร้างสรรค์และผลิตภาพ奔เต็งดัน การบริหารงานภาพยนตร์ ธุรกิจการโฆษณา การบริหารงานโฆษณา การวางแผนการประชาสัมพันธ์ การบริหารงานประชาสัมพันธ์	

ตารางที่ 16 (ต่อ) แสดงรายวิชาบังคับในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยที่ไม่จำแนก

สาขาวิชาสื่อ

จากตารางที่ 16 แสดงรายวิชาบังคับในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยที่ไม่จำแนกสาขาวิชาสื่อ พนว่า รายวิชาบังคับที่นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ทุกคนต้องเรียนไม่เจาะจงศึกษาที่สื่อประเภทใดประเภทหนึ่งอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมหลักการสื่อสารมวลชนทั่วไปที่สามารถปรับใช้ได้กับสื่อทุกประเภท และเปิดโอกาสให้นักศึกษาเลือกศึกษาเฉพาะสื่อทางประเภทได้ตามความสนใจในรายวิชาเลือก

ลักษณะการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยทั้ง 3 กลุ่มนี้ลักษณะการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในปี 1 นักศึกษามักเรียนวิชาพื้นฐานร่วมกัน และแยกเข้าศึกษาตามสาขาวิชาในปี 2 โดยพิจารณาความ

สมัครใจ และใช้กระบวนการคัดเลือกโดยการสัมภาษณ์ ไม่มีการสอบข้อเขียน เมื่อนักศึกษาแยกเข้าเรียนตามสาขาวิชาแล้วนักศึกษาจะเรียนวิชาเอกหรือวิชาบังคับเพื่อเป็นพื้นฐาน จากนั้น จึงเรียนวิชาเฉพาะด้าน และวิชาเลือกเสรี และฝึกปฏิบัติงานภายนอกในช่วงฤดูร้อน โดยภายในกลับจากฝึกปฏิบัติงานภายนอก นักศึกษาต้องจัดทำรายงานส่ง หรือนำเสนอผลการปฏิบัติงานต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

วิธีการสอนของอาจารย์ด้านนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยทุกประเภทในปัจจุบัน ยังคงไม่มีความแตกต่างกัน และยังคงดำเนินไปเช่นเดียวกับวิธีการในอดีต คือ การบรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก โดยอาจารย์ผู้สอนมอบหมายงานหรือการบ้านให้นักศึกษาได้ฝึกฝนทักษะ

การฝึกปฏิบัติงานในหลักสูตรนิเทศศาสตร์

การฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษานิเทศศาสตร์ปัจจุบัน จำแนกตามเกณฑ์ระยะเวลาได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การฝึกปฏิบัติงานระหว่างปีภาคเรียน
2. การฝึกปฏิบัติงานในภาคการศึกษา
3. การฝึกปฏิบัติงานในระบบสหกิจศึกษา

จากการศึกษา อาจสามารถจำแนกลักษณะการฝึกปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยก่อรุ่มต่าง ๆ ได้ดังตารางต่อไปนี้

สถานบัน ดักยณะ การฝึกปฏิบัติงาน	มหาวิทยาลัยของรัฐ		มหาวิทยาลัย ในกำกับของรัฐ	มหาวิทยาลัยเอกชน
	มหาวิทยาลัยปิด	มหาวิทยาลัยเปิด		
การฝึกปฏิบัติงาน ระหว่างปีดภาคเรียน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนูรพา มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สถาบันเทคโนโลยี เจ้าคุณทหารลาดกระบัง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	มหาวิทยาลัย รามคำแหง	-	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเกริก มหาวิทยาลัย เกษมบัณฑิต มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา มหาวิทยาลัย เชنต์อหัน มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิตย์ มหาวิทยาลัยพายัพ มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัย วงศ์ชวิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม มหาวิทยาลัยสยาม มหาวิทยาลัย หอการค้าไทย มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์น เอเชีย ¹ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี มหานคร มหาวิทยาลัยคริสเดียน

ตารางที่ 17 แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำนวนกิตาบลักษณะการฝึก
ปฏิบัติงาน

สถานบัน ดักยณะ การฝึกปฏิบัติงาน	มหาวิทยาลัยของรัฐ		มหาวิทยาลัยในกำกับ ของรัฐ	มหาวิทยาลัยเอกชน
	มหาวิทยาลัยปิด	มหาวิทยาลัยเปิด		
การฝึกปฏิบัติงาน ระหว่างปีคภาคเรียน (ต่อ)				มหาวิทยาลัยภาคตะวัน ออกเฉียงเหนือ ^{วิทยาลัยนานาชาติชลเลอร์ -แสคอมฟอร์ด วิทยาลัยโภนก วิทยาลัยทองสุข วิทยาลัยรัตนบัณฑิต}
การฝึกปฏิบัติงาน ในภาคการศึกษา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	-	-	-
การฝึกปฏิบัติงานใน ระบบสหกิจศึกษา	-	-	มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัย วไลลักษณ์	-

ตารางที่ 17 (ต่อ) แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามลักษณะ
การฝึกปฏิบัติงาน

จากตารางที่ 17 แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำแนกตามลักษณะ
การฝึกปฏิบัติงาน สามารถจำแนกลักษณะการฝึกปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตร
นิเทศศาสตร์ ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- การฝึกปฏิบัติงานระหว่างปีคภาคเรียน เป็นการฝึกปฏิบัติงานที่นักศึกษาต้องใช้เวลา
ระหว่างการปีคภาคเรียนต่อร้อนคือเดือนเมษายน-พฤษภาคม สำหรับการฝึกงานในฐานะ
“นักศึกษาฝึกงาน” โดยทั่วไปจะใช้เวลาในการฝึกปฏิบัติงานประมาณ 200 ชั่วโมง เมื่อกลับจากการ
ฝึกงาน นักศึกษาต้องจัดทำรายงานที่เกี่ยวข้องกับงานที่ผ่านการฝึกฝนนั้น ๆ โดยการประเมินผลทำได้
2 แนวทาง คือ การพิจารณาจากรายงานและการสอบปากเปล่า หรือใช้ทั้ง 2 วิธีประกอบกัน การตีค่า
ระดับคะแนน จำแนกเป็น 2 แนวทาง คือ การให้ระดับเป็น A B C D เนื่องเดียวกับรายวิชาทั่วไป
และการให้ระดับเป็น 2 ระดับ คือ S (Satisfied) คือ ผ่าน และ U (Unsatisfied) คือ ไม่ผ่าน

2. การฝึกปฏิบัติงานในภาคการศึกษา เป็นการฝึกปฏิบัติงานที่สถาบันการศึกษากำหนดให้นักศึกษาไปฝึกงานในช่วงการเปิดภาคเรียนปกติตลอดทั้งภาค โดยไม่มีรายวิชาใดต้องมาเรียนที่มหาวิทยาลัยในภาคเรียนนั้น มหาวิทยาลัยที่ใช้ระบบการฝึกปฏิบัติงานดังกล่าว คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยส่งนักศึกษาไปฝึกปฏิบัติงานระยะเวลาหนึ่งภาคเรียน และกลับมาศึกษาต่ออีกภาคเรียน

3. การฝึกปฏิบัติงานระบบ “สหกิจศึกษา” (co-operative) เป็นการฝึกปฏิบัติงานในฐานะพนักงานคนหนึ่งของบริษัท ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 4 เดือน หรือ 16 สัปดาห์ มหาวิทยาลัยที่ใช้ระบบฝึกปฏิบัติงานดังกล่าว คือ มหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาระบบทั่วภาค ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยวัฒลักษณ์

มหาวิทยาลัยที่ใช้ระบบการฝึกปฏิบัติงานในระบบสหกิจศึกษา ภายหลังล้วนสุดการฝึกปฏิบัติงาน นักศึกษาต้องกลับมาศึกษาที่มหาวิทยาลัยอีกอย่างน้อย 1 ภาคการศึกษา และต้องจัดทำรายงานที่เกี่ยวข้องกับงานที่ผ่านการฝึกฝนนั้น ๆ โดยการประเมินผลทำได้ 2 แนวทาง คือ การพิจารณาจากรายงาน และการสอบปากเปล่า หรือใช้ทั้ง 2 วิธีประกอบกัน การกำหนดค่าระดับคะแนน มี 2 แนวทาง คือ การให้เป็นระดับ A B C D และการให้เกรด S (Satisfied) คือ ผ่าน และ U (Unsatisfied) คือ ไม่ผ่าน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นมหาวิทยาลัยที่สอนด้านนิเทศศาสตร์แห่งเดียวที่นักศึกษาไม่ต้องออกฝึกปฏิบัติงาน แต่ต้องเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มหาวิทยาลัยก่อนสำเร็จการศึกษาเป็นเวลาประมาณ 1 สัปดาห์ จึงจะถือว่าสำเร็จการศึกษา

ปริญญาที่ได้รับจากการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์

ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดชื่อปริญญาให้มีความเป็นสากล เป็นระบบ และให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศไทย โดยได้กำหนดให้หมวดวิชาการสื่อสารมวลชนและสารนิเทศ อยู่ในกลุ่มสาขาวิชาที่ใช้ชื่อปริญญานี้เป็นศิลปศาสตรบัณฑิต (Bachelor of Arts) สาขาวิชาที่ใช้ชื่อปริญญานี้ มีลักษณะเป็นศาสตร์บริสุทธิ์ทางด้านศิลปศาสตร์ โดยมุ่งศึกษาสาระและวิธีการของศาสตร์สาขาวิชานั้น ๆ เป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม จากลักษณะสถานภาพที่มีความแตกต่างกัน ทำให้มหาวิทยาลัยที่สอนด้านนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยมีการกำหนดชื่อปริญญาที่แตกต่างกันออกไป ดังแสดงได้ด้านตารางต่อไปนี้

สถานบัน ชีอปปิลูญ่า	มหาวิทยาลัยของรัฐ		มหาวิทยาลัยในกำกับ ของรัฐ	มหาวิทยาลัยเอกชน
	มหาวิทยาลัยปิด	มหาวิทยาลัยเปิด		
นิเทศศาสตร์ บัณฑิต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยขุเราะพ	-	-	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเกริก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยเช่นดงหัน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มหาวิทยาลัยพาบี้พ มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยวงศ์ชวลิตกุล มหาวิทยาลัยศรีปทุม มหาวิทยาลัยสหানุ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ [*] มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย มหาวิทยาลัยคริสเดียน มหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยาลัยไยนก วิทยาลัยทองสุข วิทยาลัยรัตนบัณฑิต
ศิลปศาสตร์ บัณฑิต	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง	มหาวิทยาลัย รามคำแหง	-	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี มหานคร
บริหารธุรกิจ บัณฑิต	-	มหาวิทยาลัย รามคำแหง	-	วิทยาลัยนานาชาติ ชิลเกอร์ - แปซิฟิค
วิทยาการ สารสนเทศ บัณฑิต	-	-	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ศรีนครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลักษณ์	-

ตารางที่ 18 แสดงรายชื่อมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จำนวน 18 แห่งตามปีลูญ่าที่ได้รับ

จากตารางที่ 18 แสดงรายชื่อนามบัตรนักศึกษาที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ จำแนกตามปริญญาที่ได้รับ พบว่า สามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

1. ปริญษานิเทศศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ใช้ชื่อปริญษานี้ สะท้อนถึงปรัชญาที่เห็นว่า นิเทศศาสตร์เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีได้ขึ้นตรงต่อศาสตร์แขนงอื่นๆ ได้
2. ปริญษารัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยที่มอบปริญษารัฐศาสตรบัณฑิต มักเป็นสถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในภายหลังโดยสังกัดคณะอื่นที่มิใช่คณะนิเทศศาสตร์
3. ปริญษารัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยที่มอบปริญษารัฐศาสตรบัณฑิต มักให้ความสำคัญต่อการผลิตบัณฑิตนิเทศศาสตร์เพื่อตอบสนองต่อแวดวงธุรกิจ เช่น การทำงานด้านการตลาด
4. ปริญษารัฐศาสตรบัณฑิต เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่สอนด้านนิเทศศาสตร์ที่เน้นเทคโนโลยีเป็นสำคัญ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยลักษณ์

รายชื่อปริญญาที่ได้รับ สะท้อนถึงการให้ความสำคัญต่อการศึกษา พบว่า การศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ยังคงให้ความสำคัญต่อการศึกษาตามแนวทางเดิมที่จำแนกออกเป็นสื่อแขนงต่าง ๆ ในขณะที่การศึกษานิเทศศาสตร์แนวทางใหม่ เริ่มให้ความสำคัญต่อการศึกษาที่ผนวกนิเทศศาสตร์เข้ากับศาสตร์อื่น ๆ ด้วย เช่น บริหารธุรกิจ และเทคโนโลยี เป็นต้น

เปรียบเทียบสถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยประเภทต่าง ๆ

จากการศึกษาสถานภาพปัจจุบันของมหาวิทยาลัยที่จัดการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ พบว่า มีทั้งความคล้ายคลึง และความแตกต่าง ซึ่งอาจสามารถจำแนกประเด็นได้โดยสรุป ดังนี้

1. ความคล้ายคลึง
2. ความแตกต่าง

1. ความคล้ายคลึงของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

- 1) ปรัชญาของหลักสูตรนิเทศศาสตร์

ในหลักสูตรนิเทศศาสตร์แต่ละหลักสูตร แม้ว่าการบริหารจัดการหรือสถานภาพของหลักสูตรจะมีความแตกต่างกัน หากแต่ปรัชญาของหลักสูตร ยังคงเน้นการผลิตนักนิเทศศาสตร์ที่มีความชำนาญในการใช้สื่อในด้านทุกด้านอยู่แล้วสารเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งอาจมีจุดเด่นที่แตกต่างกันบ้าง

ตามแต่ปัจจัยของมหาวิทยาลัย แต่ความแตกต่างดังกล่าวก็ยังไม่ปรากฏเด่นชัดเนื่องจากรายวิชาในแต่ละหลักสูตรของมหาวิทยาลัยยังคงไม่มีความแตกต่างกัน

2) กระบวนการคัดเลือกนักศึกษา

มหาวิทยาลัยทุกแห่ง ยกเว้นมหาวิทยาลัยไม่จำกัดจำนวนรับของรัฐ ใช้กระบวนการคัดเลือกโดยการสอบข้อเขียน และสอบสัมภาษณ์ และการคัดเลือกเข้าสาขา คำนึงถึงความสนใจเฉพาะด้านของนักศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งอาจเกิดปัญหาการเลือกสาขาวิชาไม่ตรงกับความต้องการหรือความถนัดของตนเอง ทั้งนี้ เนื่องจากนักศึกษาไม่ทราบความสนใจที่แท้จริงของตนเองและมีข้อมูลเกี่ยวกับสาขาวิชาที่ตนเองสนใจไม่มากพอ หรือเกิดจากค่านิยมในการเลือกศึกษาในบางสาขาวิชา ว่าเป็นที่ต้องการของตลาด เช่น สาขาวิชาการโภชนา สาขาวิชาวิทยุและโทรทัศน์ เป็นต้น

3) โครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยทุกแห่งมีการจัดโครงสร้างหลักสูตรเหมือนกัน ตามข้อกำหนดของทบทวนมหาวิทยาลัย อาจแตกต่างกันบ้างในจำนวนรายวิชาและหน่วยกิตรวม อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างดังกล่าวบังคับต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของทบทวนมหาวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัยเอกชน ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมจากคณะกรรมการกำกับมาตรฐานประจำหลักสูตร ในขณะที่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีอิสระในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรได้รวดเร็ว และคล่องตัวกว่ามหาวิทยาลัยกสิณ อีก ๑ เนื่องจากทบทวนมหาวิทยาลัยให้อิสระค่าสอนมหาวิทยาลัยในการกำกับดูแลมาตรฐานการศึกษา ซึ่งอาจทำให้หลักสูตรนิเทศศาสตร์สามารถปรับปรุงรายวิชาให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม และเทคโนโลยีได้ง่าย

4) รายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยทุกแห่งมีการจัดวางรายวิชาไม่แตกต่างกัน คือ นักศึกษาต้องศึกษาวิชาพื้นฐานด้านสื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ แล้วจึงศึกษาลึกซึ้งไปในสื่อแต่ละประเภทอย่างเฉพาะเจาะจงตามความสนใจ เนื้อหารายวิชามักศึกษานิบททางสังคมโดยรวม ไม่เฉพาะเจาะจงไปที่ด้านใดด้านหนึ่ง โดยพบว่า มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทยรวมถึงชุมชนที่มหาวิทยาลัยนั้นตั้งอยู่น้อยมาก ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นสำหรับนักศึกษานิเทศศาสตร์ส่วนใหญ่ คือ นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับสังคมโลกอย่างกว้างขวาง แต่กลับไม่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนเอง รวมทั้งไม่สามารถประยุกต์ความรู้ด้านนิเทศศาสตร์ที่ตนศึกษามาให้เข้ากับสังคมที่ตนอยู่ได้

5) การฝึกงานในหลักสูตรนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยแต่ละกันโดยส่วนใหญ่กำหนดให้นักศึกษาฝึกงานระหว่างภาคการศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้มีเวลาในการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานอย่างเต็มที่ และไม่กระทบต่อการศึกษาในชั้นเรียน แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านระยะเวลา ทำให้นักศึกษามีความสามารถใช้ความรู้ความสามารถ และได้รับประสบการณ์อย่างเต็มที่ มหาวิทยาลัยบางแห่ง เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงพยายามบริหารจัดการปัญหาดังกล่าว โดยเพิ่มระยะเวลาในการฝึกงาน เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้จาก การปฏิบัติงานจริงมากขึ้น

“..เรอധากให้เด็กมาฝึกงานใช้เวลาหลายวันหน่อย เพราะบางทีอยู่แค่เดือนเดียวอาจยังไม่เห็นอะไรเลย ถ้าเข้ามาตั้งแต่เริ่มต้นจะดีกว่า เพราะได้รู้ตั้งแต่ต้นว่า เขาเตรียมงานกันอย่างไร ถ้าอยู่ 6 เดือน จะยิ่งดีขึ้น แต่จริง ๆ แล้วในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ถ้าฝึกที่วิศวศึกษาเดือนเดียว ตอนหลังรำนาญายให้ฝึกประมาณเกือบ 3 เดือน ก็օนาปรับวิธีการเรียนการสอนใหม่...”

(ปันคดา ธนาสิติย์, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2545)

6) ลักษณะการจำแนกสาขา

มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ในประเทศไทย ยังคงใช้การศึกษาตามหลักสูตรนิเทศศาสตร์โดยจำแนกสาขาวิชาตามประเภทของสื่อ ซึ่งเป็นการจำแนกตามลักษณะของการศึกษาในหลักสูตรนี้ตั้งแต่แรกเริ่ม ได้แก่ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และนิตยสาร ภาพยนตร์ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ ซึ่งทำให้นักศึกษามีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านในสื่อแต่ละประเภท แต่อาจไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งมีสื่อทางประเพณีการผนวกรวมกัน เช่น สื่อหนังสือพิมพ์ พนวกรวมกันอินเทอร์เน็ต เป็นหนังสือพิมพ์ออนไลน์ อย่างไรก็ตาม แต่ละสถาบันก็พยายามพัฒนาเนื้หารายวิชาและเปิดเพิ่มรายวิชาใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสื่อ เพื่อให้นักศึกษาได้นำความรู้ไปใช้งานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การเปิดสอนรายวิชาสารศาสตร์ อิเล็กทรอนิกส์ ในสาขาวิชาสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มัลติมีเดียเพื่องานนิเทศศาสตร์ ในสาขาวิชาที่มีกระบวนการสื่อสาร เช่น มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เป็นต้น

2. ความแตกต่างของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

1) สถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์

ลักษณะสถานภาพของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในแต่ละมหาวิทยาลัยมีลักษณะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ทำให้หลักสูตรนิเทศศาสตร์แต่ละแห่งมีสถานภาพแตกต่างกันออกไป สถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ จำแนกได้เป็น สถานภาพเป็นคณะ มีสถานภาพเป็นสาขาวิชา หรือ ภาควิชา ที่สังกัดคณะอื่น มีสถานภาพเป็นหลักสูตรย่อย หรือวิชาเอกของสาขาวิชาหรือ ภาควิชาที่สังกัดคณะอื่น ทั้งนี้ ลักษณะสถานภาพปัจจุบันที่แตกต่างกันไป มีปัจจัยมากำหนดคือ สถานภาพเมื่อแรกดึง ประชญา วัดถุประสงค์และการให้ความสำคัญต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ส่งผลต่อเอกลักษณ์ของหลักสูตรที่มีความแตกต่างกันออกไป เช่น มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนให้ความสำคัญต่อการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความชำนาญด้านการบริหารธุรกิจและการตลาด เพื่อรับรองต่อหน่วยงานภาคเอกชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ เน้นการผลิตบัณฑิตที่มีทักษะในการเชิงธุรกิจควบคู่ไปกับความชำนาญในการใช้ภาษาอังกฤษ ในขณะที่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ซึ่งเปิดสาขาวิชาภาษาพยนตร์ในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ เน้นให้นักศึกษามีความชำนาญในเชิงศิลปะควบคู่ไปกับความรู้ในด้านสื่อด้วย

2) ปริญญาที่ได้รับ

นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ได้รับปริญญาแตกต่างกัน ขึ้นอยู่ กับลักษณะการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยว่า เน้นความสำคัญของศาสตร์แขนงใด

มหาวิทยาลัยที่สอนด้านนิเทศศาสตร์จำแนกปริญญาแตกต่างกันออกไป ได้แก่ ปริญญานิเทศศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ใช้ชื่อปริญญานี้ สะท้อนถึงการให้ความสำคัญต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ว่า นิเทศศาสตร์เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีได้เข้มงวดต่อศาสตร์แขนงอื่น ไม่ใช่ปริญญาศิลปศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยที่มอบปริญญาศิลปศาสตร์บัณฑิต มากเป็นสถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์สังกัดคณะอื่น และยกฐานะเป็นคณะนิเทศศาสตร์ในภายหลัง หรือยังคงสังกัดคณะอื่นอยู่จนถึงปัจจุบัน หลักสูตรนิเทศศาสตร์ อยู่ในกลุ่มสาขาวิชาที่ใช้ชื่อปริญญานี้ เป็นศิลปศาสตร์บัณฑิต (Bachelor of Arts) สาขาวิชาที่ใช้ชื่อปริญญานี้ มีลักษณะเป็นศาสตร์บริสุทธิ์ทางด้านศิลปศาสตร์ โดยมุ่งศึกษาสาระและวิธีการของศาสตร์สาขาวิชานั้น ๆ เป็นหลัก ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยที่มอบปริญญารหารธุรกิจบัณฑิต มากให้ความสำคัญต่อการผลิตบัณฑิตนิเทศศาสตร์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม เช่น การทำงานด้านการตลาด และชื่อปริญญาอื่น ๆ เช่น วิทยาการสารสนเทศบัณฑิต เป็นต้น

สรุป

สถานภาพปัจจุบันของการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย มีทั้งความคล้ายคลึง และความแตกต่าง แต่พบว่า โดยภาพรวม การศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในแต่ละมหาวิทยาลัยยังคงคล้ายคลึงกันและไม่มีความเปลี่ยนแปลงจากในอดีตมากนัก แสดงว่า ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการสื่อสารมวลชนส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ไม่มากนัก ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรนิเทศศาสตร์ยังคงมีลักษณะการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างไปจากในอดีตมากนัก แม้ว่าจะเกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารมวลชนเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ก็ตาม

บทที่ 5

ความพึงพอใจและความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

การศึกษาเรื่อง “แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย เพื่อสำรวจให้เข้าใจถึงสภาพที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน โดยการศึกษาเปรียบเทียบในด้านองค์ประกอบหลักสูตร โครงสร้าง เนื้อหา และรูปแบบการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาแต่ละประเภท อันได้แก่ มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และเพื่อศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ซึ่งลักษณะแนวโน้มดังกล่าว จำแนกได้เป็น แนวโน้มที่จะเป็น ตามความต้องการของตลาดแรงงานและแนวโน้มที่พึงประสงค์ตามปัจจัยการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้เทคนิควิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) และการแจกแบบสอบถาม ควบคู่ไปกับการวิจัยเอกสาร (documentary research)

ในการศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงสถานภาพที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ศึกษาทัศนคติ ความพึงพอใจ และความต้องการของทรัพยากรบุคคลในแวดวงวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ โดยนำเสนอดังนี้

- ความพึงพอใจและความคาดหวังของอาจารย์ผู้สอนด้านนิเทศศาสตร์ที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์
- ความพึงพอใจและความคาดหวังของนักศึกษานิเทศศาสตร์ที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์
- ความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ประกอบการสื่อที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ความพึงพอใจและความคาดหวังของอาจารย์ผู้สอนด้านนิเทศศาสตร์ที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

จากการแจกแบบสอบถามคณาจารย์สาขาวิชานิเทศศาสตร์ สื่อสารมวลชนจำนวน 300 คน จากมหาวิทยาลัยประเภทต่าง ๆ ได้รับการตอบกลับมาจำนวนทั้งสิ้น 225 คน คิดเป็น 75 % เพื่อให้เข้าใจถึงความพึงพอใจและความคาดหวังของอาจารย์ผู้สอนด้านนิเทศศาสตร์ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของอาจารย์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

ส่วนที่ 4 เสนอผลการวิเคราะห์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของอาจารย์

จากการศึกษาคณาจารย์กลุ่มตัวอย่าง สามารถจำแนกตามเพศได้ดังต่อไปนี้

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	81	36.0
หญิง	144	64.0
รวม	225	100

ตารางที่ 19 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

จากตารางที่ 19 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ พบร่วมว่า เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 64.0 และเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 36.0

เมื่อศึกษาคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างตามวุฒิการศึกษาสูงสุด สามารถจำแนกได้ดังนี้

วุฒิการศึกษาสูงสุด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ปริญญาตรี	18	8.0
ปริญญาโท	180	80.0
ปริญญาเอก	24	10.7
อื่นๆ	3	1.3
รวม	225	100

ตารางที่ 20 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด

จากตารางที่ 20 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด พบร่วมว่า คณาจารย์กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80

รองลงมา มีวุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 10.7 และวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 8.0 วุฒิอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 1.3

เมื่อศึกษาคณานักเรียนกู้มตัวอย่างตามอายุ สามารถจำแนกได้ ดังนี้

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 35 ปี	132	58.7
35 ปีขึ้นไป	93	41.3
รวม	225	100

ตารางที่ 21 แสดงจำนวนคณานักเรียนกู้มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

จากตารางที่ 21 แสดงจำนวนคณานักเรียนกู้มตัวอย่างจำแนกตามอายุ พบร้า คณานักเรียนส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 58.7 มากกว่าผู้ที่อายุ 35 ปีขึ้นไปซึ่งคิดเป็นร้อยละ 41.3

เมื่อศึกษาคณานักเรียนกู้มตัวอย่างตามคณะที่สังกัด สามารถจำแนกได้ ดังนี้

คณะที่สังกัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นิเทศศาสตร์	105	46.7
วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน	15	6.7
สื่อสารมวลชน	9	4.0
บริหารธุรกิจ	15	6.7
มนุษยศาสตร์	39	17.3
สังคมศาสตร์	18	8.0
สารสนเทศศาสตร์	12	5.3
วิทยาการสารสนเทศ	12	5.3
รวม	225	100

ตารางที่ 22 แสดงจำนวนคณานักเรียนกู้มตัวอย่างจำแนกตามคณะที่สังกัด

จากตารางที่ 22 แสดงจำนวนคณานักเรียนกู้มตัวอย่างจำแนกตามคณะที่สังกัด พบร้า คณานักเรียนส่วนใหญ่สังกัดคณะนิเทศศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมาสังกัดคณะมนุษยศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 17.3 สังคมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 8.0 วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน บริหารธุรกิจ

คิดเป็นร้อยละ 6.7 วิทยาการสารสนเทศและสารสนเทศศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 5.3 สื่อสารมวลชน
คิดเป็นร้อยละ 4.0

เมื่อศึกษาคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างตามสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญ สามารถจำแนกได้ดังนี้

สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โภชนา	42	18.7
ภาษาสัมพันธ์	54	24.0
ภาษาพยนต์และการถ่ายภาพ	24	10.7
ภาษาไทย	6	2.7
หนังสือพิมพ์ วารสารสนเทศ	21	9.3
การสื่อสารมวลชน	30	13.3
วิทยุโทรทัศน์	39	17.3
การแสดงและการถ่ายทอด	3	1.3
อื่น ๆ	6	2.7
รวม	225	100

ตารางที่ 23 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ

จากตารางที่ 23 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ พบว่า คณาจารย์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาภาษาสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 24.0 รองลงมาเป็นความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาโภชนา คิดเป็นร้อยละ 18.7 สาขาวิชาโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 17.3 สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คิดเป็นร้อยละ 13.3 สาขาวิชาภาษาพยนต์และการถ่ายภาพ คิดเป็นร้อยละ 10.7 สาขาวิชาหนังสือพิมพ์ วารสารสนเทศ คิดเป็นร้อยละ 9.3 สาขาวิชาภาษาไทย และสาขาวิชาอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 2.7 สาขาวิชาการแสดงและการถ่ายทอด คิดเป็นร้อยละ 1.3 ตามลำดับ

เมื่อศึกษาคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างตามประสบการณ์ในการสอน สามารถจำแนกได้ ดังนี้

ประสบการณ์ในการสอน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1 ปี	27	12.0
1 – ต่ำกว่า 5 ปี	81	36.0
5 – ต่ำกว่า 10 ปี	72	32.0
ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป	45	20.0
รวม	225	100

ตารางที่ 24 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์ในการสอน

จากตารางที่ 24 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์ในการสอน พบร่วมกันว่าคณาจารย์ส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอน 1–ต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมาคือผู้ที่ประสบการณ์ในการสอน 5–ต่ำกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.0 รองจากนั้น มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.0 และคณาจารย์ที่มีประสบการณ์ ในการสอนต่ำกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.0

เมื่อศึกษาคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างตามลักษณะการมีตำแหน่งบริหาร สามารถจำแนกได้ ดังนี้

การมีตำแหน่งบริหาร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีตำแหน่งบริหาร	174	77.3
มีตำแหน่งบริหาร	51	22.7
รวม	225	100

ตารางที่ 25 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตำแหน่งงานบริหาร

จากตารางที่ 25 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีตำแหน่งงานบริหาร เช่น ตำแหน่งคณบดี ผู้ช่วยคณบดี หัวหน้าภาควิชา เป็นต้น ปรากฏว่า คณาจารย์ส่วนใหญ่ไม่มี ตำแหน่งงานบริหาร คิดเป็นร้อยละ 77.3 โดยคณาจารย์ที่มีตำแหน่งบริหาร คิดเป็นร้อยละ 22.7

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรปัจจุบัน

เมื่อศึกษารูปแบบการสอนที่คณาจารย์กลุ่มตัวอย่างใช้ในการสอนในปัจจุบัน สามารถจำแนกได้ดังนี้

รูปแบบการเรียนการสอนในปัจจุบัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก	78	34.7
ใช้รูปแบบการเรียนที่ให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางคืนค่าว่าตามความสนใจ	21	9.3
เรียนจากประสบการณ์ตรง	15	6.7
ศึกษาโดยใช้กรณิจจากเหตุการณ์จริงหรือจากสถานประกอบการ สื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ	18	8.0
อาจารย์ตั้งประเด็นปัญหาและให้นักศึกษาค้นคว้ามานำเสนอ	18	8.0
อาจารย์สอนและให้นักศึกษานำเสนอรายงานในประเด็นนั้นเพิ่มเติม	66	29.3
อื่น ๆ	9	4.0
รวม	225	100

ตารางที่ 26 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรูปแบบการเรียนการสอนที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน

จากการที่ 26 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรูปแบบการเรียนการสอนที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน พบร่วมกันว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่คณาจารย์ดำเนินการสอนอยู่ในปัจจุบันมากที่สุดคือ อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 34.7 รองลงมาได้แก่ อาจารย์สอนและให้นักศึกษานำเสนอรายงานในประเด็นนั้นเพิ่มเติม คิดเป็นร้อยละ 29.3 ใช้รูปแบบการเรียนที่ให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง คืนค่าว่าตามความสนใจ คิดเป็นร้อยละ 9.3 ศึกษาโดยใช้กรณิจจากเหตุการณ์จริงหรือจากสถานประกอบการ สื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ และอาจารย์ตั้งประเด็นปัญหาและให้นักศึกษาค้นคว้ามานำเสนอ คิดเป็นร้อยละ 8.0 เรียนจากประสบการณ์ตรง คิดเป็นร้อยละ 6.7 และวิธีการอื่น ๆ ได้แก่ วิธีผสมผสาน และการกระตุ้นให้คิดและเกิดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 4.0

เมื่อศึกษาความพึงพอใจของคณาจารย์ก่อนตัวอย่างที่มีต่อการโครงการสร้างหลักสูตรและรายวิชาที่สอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบันสามารถจำแนกได้ดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับความเห็น
จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรเหมาะสมแล้ว	3.76	เห็นด้วยมาก
จำนวนรายวิชาในแต่ละภาคการศึกษาเหมาะสมแล้ว	3.53	เห็นด้วยมาก
การเรียนที่จำแนกสาขาวิชาตามประเภทของสื่อ เหมาะสมแล้ว	3.15	เห็นด้วยมาก
จำนวนวิชาบังคับที่เรียนอยู่น้อยเกินไป	2.81	เห็นด้วย
จำนวนวิชาเลือกของหลักสูตรมากเกินไป	2.55	เห็นด้วย
จำนวนรายวิชาภาคปฏิบัติเหมาะสมแล้ว	3.05	เห็นด้วยมาก
จำนวนรายวิชาภาคทฤษฎีมากเกินไป	2.97	เห็นด้วย
เนื้อหารายวิชาภาคทฤษฎีไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน	2.77	เห็นด้วย
ไม่ควรมีการศึกษาในรายวิชาศึกษาทั่วไป หรือหมวดวิชาพื้นฐาน เพราะไม่จำเป็นต่อการเรียนนิเทศศาสตร์	1.96	ไม่เห็นด้วย
หน่วยกิตสำหรับวิชาภาษาต่างประเทศมีน้อยเกินไป	3.36	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 27 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อการจัดโครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์

ของคณาจารย์ก่อนตัวอย่าง

จากตารางที่ 27 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อการจัดโครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของคณาจารย์ก่อนตัวอย่างจำแนก พบว่า คณาจารย์ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยมากในประเด็น จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรเหมาะสมแล้ว คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.76 จำนวนรายวิชาในแต่ละภาคการศึกษาเหมาะสมแล้ว คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.53 หน่วยกิตสำหรับวิชาภาษาต่างประเทศมีน้อยเกินไป คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.36 การเรียนที่จำแนกสาขาวิชาตามประเภทของสื่อเหมาะสมแล้ว คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.15 จำนวนรายวิชาภาคปฏิบัติเหมาะสมแล้ว คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.08 คณาจารย์ก่อนตัวอย่างเห็นด้วยในประเด็น จำนวนวิชาบังคับที่เรียนอยู่น้อยเกินไป คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.81 จำนวนวิชาเลือกของหลักสูตรมากเกินไป คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.55 จำนวนรายวิชาภาคปฏิบัติไม่ทันสมัย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.97 จำนวนรายวิชาภาคทฤษฎีมากเกินไป คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.77 เนื้อหารายวิชาภาคทฤษฎีไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.87 และไม่เห็นด้วยในประเด็น ไม่ควรมีการศึกษาในรายวิชาศึกษาทั่วไป หรือหมวดวิชาพื้นฐาน เพราะไม่จำเป็นต่อการเรียนนิเทศศาสตร์ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 1.96

เมื่อศึกษาความคิดเห็นของคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างที่นิ่มต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน สามารถจำแนกได้ ดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
ความเพียงพอของอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติ	2.61	เหมาะสม
ความทันสมัยของอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติ	2.65	เหมาะสม
ความพอใจของอาจารย์ผู้สอน	2.59	เหมาะสม
ความเหมาะสมของคุณวุฒิของอาจารย์ผู้สอน	3.35	เหมาะสมมาก
ความเพียงพอของบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน เช่น เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ	2.60	เหมาะสม
ความเหมาะสมของจำนวนตำแหน่งทางงานวิชาชีวค้านนิเทศศาสตร์	2.40	เหมาะสม
ความเหมาะสมของการใช้สื่อประกอบการสอนของอาจารย์	2.71	เหมาะสม
รูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน	2.88	เหมาะสม

ตารางที่ 28 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของคณาจารย์กลุ่มตัวอย่าง

จากตารางที่ 28 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของคณาจารย์กลุ่มตัวอย่าง แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน พนว่า ปัจจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่คณาจารย์เห็นว่าเหมาะสมมาก คือ ความเหมาะสมของคุณวุฒิของอาจารย์ผู้สอน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.35 ปัจจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่คณาจารย์เห็นว่าเหมาะสม คือ รูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.88 ความเหมาะสมของการใช้สื่อประกอบการสอนของอาจารย์ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.71 ความทันสมัยของอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.65 ความเพียงพอของอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.61 ความเพียงพอของบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน เช่น เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.60 ความพอใจของอาจารย์ผู้สอน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.59 และความเหมาะสมของจำนวนตำแหน่งทางงานวิชาชีวค้านนิเทศศาสตร์ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.40

เมื่อศึกษาความคิดเห็นของคณาจารย์ก่อนตัวอย่างตามการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร
นิเทศศาสตร์ในปัจจุบันสามารถจำแนกได้ดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
การคัดเลือกเข้าสาขาวิชานมีความสมัครใจของนักศึกษาเป็นวิธีที่ดีที่สุด	4.27	เห็นด้วยยิ่ง
อาจารย์ผู้สอนมีภาระงานอื่นมาก จนมีเวลาให้การเตรียมการสอนทำได้ไม่เต็มที่	3.49	เห็นด้วยมาก
เนื้อหารายวิชาไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน	2.73	เห็นด้วย
เนื้อหารายวิชาที่สอนไม่สามารถเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมได้	2.39	เห็นด้วย
จำนวนนักศึกษาในแต่ละรายวิชานากเกินไป จนแยกเปลี่ยนความรู้ได้ไม่เต็มที่	3.08	เห็นด้วยมาก
ระยะเวลาเรียนสั้นเกินไป จนไม่สามารถให้เนื้อหาได้ครบถ้วน	2.76	เห็นด้วย
อาจารย์ในสาขាពุกழ்ทำนุบำรุงศิลป์ เช่น ภาษาอังกฤษ ให้ความสำคัญมาก	2.43	เห็นด้วย
นักศึกษามีมีโอกาสได้ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ฝึกปฏิบัติอย่างเต็มที่	3.28	เห็นด้วยมาก
คณะ/สาขาวิชานับสนุนให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถในกิจกรรมที่เกี่ยวกับ วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น ส่งผลงานเข้าประกวดต่าง ๆ	3.55	เห็นด้วยมาก
คณะ/สาขาวิชานมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับคณะ/สาขาวิชาให้บุคคลภายนอกได้รับ ทราบน้อยมาก	3.21	เห็นด้วยมาก
คณะ/สาขาวิชานมีการจัดกิจกรรมบริการวิชาการแก่ชุมชน / สังคม	2.73	เห็นด้วย
นักศึกษาทำกิจกรรมมากเกินไป จนขาดความสนใจในการเรียน	2.48	เห็นด้วย

ตารางที่ 29 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบันของคณาจารย์
กลุ่มตัวอย่าง

จากตารางที่ 29 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน
ของคณาจารย์ก่อนตัวอย่าง พนวจ ว่า ประเด็นที่มีคณาจารย์ก่อนตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย
อย่างยิ่ง คือ การคัดเลือกเข้าสาขาวิชานมีความสมัครใจของนักศึกษาเป็นวิธีที่ดีที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.07
ประเด็นที่มีคณาจารย์ก่อนตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก คือ คณะ/สาขาวิชานับสนุนให้
นักศึกษาได้แสดงความสามารถในกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น ส่งผลงานเข้าประกวด
ต่าง ๆ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.55 อาจารย์ผู้สอนมีภาระงานอื่นมาก จนมีเวลาให้การเตรียมการสอนทำได้
ไม่เต็มที่คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.49 นักศึกษามีมีโอกาสได้ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ฝึกปฏิบัติอย่างเต็มที่
คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.28 คณะ/สาขาวิชานมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับคณะ/สาขาวิชาให้บุคคลภายนอกได้
รับทราบน้อยมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.21 จำนวนนักศึกษาในแต่ละรายวิชานากเกินไปจนแยกเปลี่ยน
ความรู้ได้ไม่เต็มที่ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.08 ระยะเวลาเรียนสั้นเกินไปจนไม่สามารถให้เนื้อหาได้ครบถ้วน
คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.76 คณะ/สาขาวิชานมีการจัดกิจกรรมบริการวิชาการแก่ชุมชน/สังคม และเนื้อหา
รายวิชาไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.73 นักศึกษาทำกิจกรรม

มากเกินไป จันหาดความใส่ใจในการเรียนคิดเป็นค่านิยม 2.48 และเนื้อหารายวิชาที่สอนไม่สามารถเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมได้ คิดเป็นค่านิยม 2.39

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

เมื่อศึกษาความคิดเห็นของคณาจารย์กู้นั่งตัวอย่างที่มีรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ สามารถจำแนกได้ ดังนี้

รูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก	6	2.7
ใช้รูปแบบการเรียนที่ให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางค้นคว้าความสนใจ	30	13.5
เรียนจากประสบการณ์ตรง	18	8.1
ศึกษาโดยใช้กรอบจากการสอนจริง หรือจากสถานประกอบการสื่อомнวลดชนแบบต่าง ๆ	54	24.3
อาจารย์ตั้งประเด็นปัญหาและให้นักศึกษาค้นคว้านำเสนอ	15	6.8
อาจารย์สอนและให้นักศึกษานำเสนอรายงานในประเด็นนั้นเพิ่มเติม	81	36.5
อื่น ๆ	18	8.1
รวม	225	100

ตารางที่ 30 แสดงจำนวนคณาจารย์กู้นั่งตัวอย่างจำนวนครุภูมิแบบการเรียนการสอนที่เห็นว่าเหมาะสมต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

จากตารางที่ 30 แสดงจำนวนคณาจารย์กู้นั่งตัวอย่างจำนวนครุภูมิแบบการเรียนการสอนที่เห็นว่าเหมาะสมต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ พบร้า รูปแบบการเรียนการสอนที่คณาจารย์เห็นว่าเหมาะสมต่อการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์มากที่สุดคือ อาจารย์สอนและให้นักศึกษานำเสนอรายงานในประเด็นนั้นเพิ่มเติม คิดเป็นร้อยละ 36.5 รองลงมาได้แก่ ศึกษาโดยใช้กรอบจากการสอนจริง หรือจากสถานประกอบการสื่อомнวลดชนแบบต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 24.3 ใช้รูปแบบการเรียนที่ให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง ค้นคว้าความสนใจ คิดเป็นร้อยละ 13.5 เรียนจากประสบการณ์ตรง และวิธีการอื่น ๆ คือ ใช้หลาบรูปแบบผสมกัน ใช้วิธีคิด ให้นิสิตเรียนรู้ด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 8.1 อาจารย์ตั้งประเด็นปัญหาและให้นักศึกษาค้นคว้านำเสนอ คิดเป็นร้อยละ 6.8 และรูปแบบการเรียนการสอนที่คณาจารย์เห็นว่าเหมาะสมต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์น้อยที่สุดคือ อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 2.7

เมื่อศึกษาความคิดเห็นของคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างที่มีรายวิชาที่สอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ในปัจจุบัน สามารถจำแนกได้ดังนี้

รายวิชา	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
คอมพิวเตอร์	3.08	ควรเพิ่ม
ภาษาอังกฤษ	3.32	ควรเพิ่ม
ภาษาต่างประเทศอื่น ๆ	2.39	ควรคงไว้
เศรษฐศาสตร์	2.55	ควรคงไว้
บัญชี	2.13	ควรคงไว้
รัฐศาสตร์ / การเมืองการปกครอง	2.83	ควรคงไว้
จิตวิทยา	2.87	ควรคงไว้
กฎหมาย	2.76	ควรคงไว้
สังคมสงเคราะห์	2.45	ควรคงไว้
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	2.53	ควรคงไว้
การตลาด บริหารธุรกิจ	2.75	ควรคงไว้
รายวิชาเกี่ยวกับชุมชน / ท้องถิ่น	3.01	ควรเพิ่ม
การออกแบบ	2.76	ควรคงไว้
การถ่ายภาพนิ่ง	2.75	ควรคงไว้
การถ่ายภาพสไลด์	2.49	ควรคงไว้
การถ่ายภาพบนตัว	2.61	ควรคงไว้
การเขียนบทวิทญและໂທຮ້າສັນ	2.69	ควรคงไว้
การผลิตรายการวิทยุໂທຮ້າສັນ	2.73	ควรคงไว้
การวิเคราะห์ผู้รับสาร	2.87	ควรคงไว้
การวิจัย	2.81	ควรคงไว้
ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน	2.49	ควรคงไว้
สื่อสารมวลชนระหว่างประเทศ	2.67	ควรคงไว้
การสื่อสารการตลาด	2.71	ควรคงไว้
หลักการเขียนข่าว	2.49	ควรคงไว้
หลักการสื่อสารมวลชน	2.44	ควรคงไว้
หลักการโฆษณา	2.39	ควรคงไว้

ตารางที่ 31 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ของคณาจารย์กลุ่มตัวอย่าง

รายวิชา	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
หลักการประชาสัมพันธ์	2.39	ควรคงไว้
หลักการหนังสือพิมพ์	2.32	ควรคงไว้
การสื่อข่าวและรายงานข่าว	2.55	ควรคงไว้

ตารางที่ 31 (ต่อ) แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์

ของคณาจารย์กลุ่มตัวอย่าง

จากตารางที่ 31 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของคณาจารย์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า รายวิชาที่คณาจารย์กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าควรเพิ่ม ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ระดับค่าเฉลี่ย 3.32 คอมพิวเตอร์ ระดับค่าเฉลี่ย 3.08 รายวิชาเกี่ยวกับชุมชนและท้องถิ่น ระดับค่าเฉลี่ย 3.01 รายวิชาที่คณาจารย์กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ควรคงไว้ ได้แก่ จิตวิทยา และการวิเคราะห์ผู้รับสาร ระดับค่าเฉลี่ย 2.87 รัฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง ระดับค่าเฉลี่ย 2.83 กฎหมาย และการออกแบบ ระดับค่าเฉลี่ย 2.76 การตลาด บริหารธุรกิจและการถ่ายภาพนิ่ง ระดับค่าเฉลี่ย 2.75 การผลิตรายการ วิทยุโทรทัศน์ ระดับค่าเฉลี่ย 2.73 การสื่อสารการตลาด ระดับค่าเฉลี่ย 2.71 การเขียนบทวิทยุและ โทรทัศน์ ระดับค่าเฉลี่ย 2.69 สื่อสารมวลชนระหว่างประเทศ ระดับค่าเฉลี่ย 2.67 การถ่ายภาพยนตร์ ระดับค่าเฉลี่ย 2.61 การสื่อข่าวและรายงานข่าว และเศรษฐศาสตร์ ระดับค่าเฉลี่ย 2.55 วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ระดับค่าเฉลี่ย 2.53 การวิจัย ระดับค่าเฉลี่ย 2.51 ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน หลักการเขียนข่าวและการถ่ายภาพสไลด์ ระดับค่าเฉลี่ย 2.49 สังคมสงเคราะห์ ระดับค่าเฉลี่ย 2.45 หลักการสื่อสารมวลชน ระดับค่าเฉลี่ย 2.44 หลักการโฆษณา หลักการประชาสัมพันธ์ และภาษาต่างประเทศ ระดับค่าเฉลี่ย 2.39 หลักการหนังสือพิมพ์ ระดับค่าเฉลี่ย 2.32 และบัญชี ระดับค่าเฉลี่ย 2.13 โดยไม่มีรายวิชาที่จัดการสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบันที่คณาจารย์กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ควรลด หรือยกเลิก

เมื่อศึกษาความคาดหวังของคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์สามารถจำแนกได้ดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
การพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรอยู่บนพื้นฐานความต้องการของตลาดแรงงานมากกว่าความคาดหวังของสังคม	2.85	เห็นด้วย
หลักสูตรนิเทศศาสตร์ของประเทศไทยได้มาตรฐานทัดเทียมด้วยประเทศ	2.82	เห็นด้วย
หลักสูตรนิเทศศาสตร์ของสถาบันที่สอนอยู่ยังไม่ให้ความสำคัญต่อชุมชน หรือท้องถิ่นมากนัก	3.19	เห็นด้วยมาก
หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรมีการเตรียมการเพื่อเชิญชวนความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต	4.09	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรมีการจัดสัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการ หรือประชุมเชิงวิชาการในประเด็นสถานการณ์ปัจจุบันให้มากขึ้น	4.19	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
หนทางที่ดีที่สุดในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คือ การอบรมหรือเพิ่มพูนความรู้อาจารย์	3.77	เห็นด้วยมาก
อาจารย์ควรมีบทบาทในการร่วมกำหนดนโยบายและพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ด้วย	4.22	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
นักศึกษานิเทศศาสตร์ปัจจุบันขาดความสนใจในสถานการณ์รอบด้าน	3.88	เห็นด้วยมาก
แวดวงวิชาการและวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชนควรมีการทำความร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสาขาวิชาการสื่อสารมวลชน	4.16	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรเน้นการสอนเทคโนโลยีให้มากขึ้น	3.52	เห็นด้วยมาก
หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่สอนอยู่ในปัจจุบันให้ความสำคัญต่อธุรกิจน้อยเกินไป	2.95	เห็นด้วย
มหาวิทยาลัย / คณะควรเปิดโอกาสให้อาชารย์ได้เพิ่มพูนความรู้โดยการสัมมนา หรือรับฟังบรรยายภายนอกให้มากขึ้น	4.16	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตารางที่ 32 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของคณาจารย์

กลุ่มตัวอย่าง

จากตารางที่ 32 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของคณาจารย์ กลุ่มตัวอย่าง พนักงานอาจารย์ส่วนใหญ่มีความเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็น อาจารย์ควรมีบทบาทในการร่วมกำหนดนโยบายและพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ด้วย ระดับค่าเฉลี่ย 4.22 หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรมีการจัดสัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการหรือประชุมเชิงวิชาการ ในประเด็น สถานการณ์ปัจจุบันให้มากขึ้น ระดับค่าเฉลี่ย 4.19 มหาวิทยาลัย/คณะควรเปิดโอกาสให้อาชารย์ได้เพิ่มพูนความรู้โดยการสัมมนาหรือรับฟังบรรยายภายนอกให้มากขึ้น และแวดวงวิชาการและวิชาชีพ ด้านสื่อสารมวลชนควรมีการทำความร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ระดับค่าเฉลี่ย 4.16 หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรมีการเตรียมการเพื่อเชื่อมกับความเปลี่ยนแปลงทาง สังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ระดับค่าเฉลี่ย 4.09

ประเด็นที่คณาจารย์มีความเห็นในระดับเห็นด้วยมาก คือ นักศึกษานิเทศศาสตร์ปัจจุบันขาด ความสนใจในสถานการณ์รอบตัว ระดับค่าเฉลี่ย 3.88 หนทางที่ดีที่สุดในการพัฒนาหลักสูตร นิเทศศาสตร์ คือการอบรมหรือเพิ่มพูนความรู้อาจารย์ ระดับค่าเฉลี่ย 3.77 หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควร เน้นการสอนด้านเทคโนโลยีให้มากขึ้น ระดับค่าเฉลี่ย 3.51 หลักสูตรนิเทศศาสตร์ของสถาบันที่ สอนอยู่ยังไม่ให้ความสำคัญต่อชุมชนหรือห้องถิ่นมากนัก ระดับค่าเฉลี่ย 3.19 ส่วนประเด็นที่ คณาจารย์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย คือหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่สอนอยู่ในปัจจุบัน ให้ความสำคัญต่อธุรกิจน้อยเกินไป ระดับค่าเฉลี่ย 2.95 การพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรอยู่บน พื้นฐานความต้องการของตลาดแรงงานมากกว่าความคาดหวังของสังคม 2.85 และหลักสูตร นิเทศศาสตร์ของประเทศไทยได้มានครรภ์ทัดเทียมต่างประเทศ ระดับค่าเฉลี่ย 2.82

เนื้อสืบความคิดเห็นของคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างที่มีต่อคุณสมบัติที่ดีของนักศึกษา นิเทศศาสตร์ สามารถจำแนกได้ดังนี้

คุณสมบัติที่พึงประสงค์	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
มีความรู้เฉพาะด้านนิเทศศาสตร์ หรือความรู้เฉพาะสาขาอย่างลึกซึ้ง	2.96	เห็นด้วย
มีความรู้ในศาสตร์แขนงต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง	2.89	เห็นด้วย
มีทักษะในการปฏิบัติงาน	2.71	เห็นด้วย
มีจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมวลชน	2.47	เห็นด้วย

ตารางที่ 33 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของคณาจารย์เกี่ยวกับคุณสมบัติที่ดีของ

นักศึกษานิเทศศาสตร์

จากตารางที่ 33 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของคณาจารย์เกี่ยวกับคุณสมบัติที่ดีของนักศึกษานิเทศศาสตร์ พนว่า คณาจารย์แสดงความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย เรียงตามลำดับ ดังนี้ มีความรู้เฉพาะด้านนิเทศศาสตร์ หรือความรู้เฉพาะสาขาว่าอย่างลึกซึ้ง ระดับค่าเฉลี่ย 2.96 มีความรู้ในศาสตร์แขนงต่าง ๆ อิ่มกับวิชาชีพสื่อมวลชน ระดับค่าเฉลี่ย 2.89 มีทักษะในการปฏิบัติงาน ระดับค่าเฉลี่ย 2.71 มีจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมวลชน ระดับค่าเฉลี่ย 2.47

เมื่อศึกษาความคาดหวังของคณาจารย์กู้มตัวอย่างที่มีต่อคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ สามารถจำแนกได้ ดังนี้

คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของนักศึกษานิเทศศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สติปัญญาดี	108	48.0
ละเอียด รอบคอบ	138	61.3
มีความสามารถในการเขียน	120	53.3
มีความสามารถในการพูด	108	48.0
เขียน	141	62.6
อคติ	168	74.6
กระตือรือร้น	156	69.3
อหการรู้อยากเห็น ช่างสงสัย	126	56.0
กล้าแสดงออก	141	62.6
มีความรู้รอบตัว	171	76.0
มีความรับผิดชอบ	201	89.3
มีสัมนาควระ	147	65.3
มีความคิดสร้างสรรค์	186	82.6
อื่น ๆ	30	13.3

ตารางที่ 34 แสดงจำนวนคณาจารย์กู้มตัวอย่างจำแนกความคาดหวังเกี่ยวกับคุณสมบัติของนักศึกษานิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์

จากตารางที่ 34 แสดงจำนวนคณาจารย์กู้มตัวอย่างจำแนกความคาดหวังเกี่ยวกับคุณสมบัติของนักศึกษานิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์ พนว่า คณาจารย์มีความคาดหวังในคุณสมบัติของนักศึกษานิเทศศาสตร์ในเรื่องการมีความรับผิดชอบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.3 มีความคิดสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 82.3 มีความรู้รอบตัว 76.0 อคติ คิดเป็นร้อยละ 74.6 กระตือรือร้น คิดเป็นร้อยละ

69.3 มีสัมมาควระ คิดเป็นร้อยละ 65.3 ขยัน กล้าแสดงออก คิดเป็นร้อยละ 62.6 ละเอียด รอบคอบ คิดเป็นร้อยละ 61.3 อياกรู้อยากเห็น ช่างสงสัย คิดเป็นร้อยละ 56.0 มีความสามารถในการเขียน คิดเป็นร้อยละ 53.3 สดใปญูญาดี มีความสามารถในการพูด คิดเป็นร้อยละ 48.0 และอื่น ๆ ได้แก่ มีความซัคเจนในเป้าหมาย และมีความมุ่นมา้นะ คิดเป็นร้อยละ 13.3

เมื่อศึกษาความคาดหวังของคณอาจารย์ก่อนตัวอย่างที่มีต่อการปรับปรุงหลักสูตรนิเทศศาสตร์ สามารถจำแนกได้ดังนี้

การปรับปรุงหลักสูตรนิเทศศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลดจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรลง	6	2.6
เพิ่มสาขาวิชาใหม่ ๆ	36	16.0
เพิ่มจำนวนอาจารย์ประจำสาขาวิชา	102	45.3
เชิญผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพสื่อสารมวลชนนานาชาติพิเศษ	171	76.0
จัดการบรรยายพิเศษ สัมมนาทางวิชาการ	147	65.3
เลือกสาขาวิชาดังเดิมร่วมแรกที่เลือกคณะ	42	18.6
เพิ่มจำนวนครั้งในการศึกษาดูงานนอกสถานที่ต่อหนึ่งภาคการศึกษา	108	48.0
เพิ่มการจัดสัมมนา	87	38.6
จัดปฐมนิเทศเมื่อแรกเข้าสาขา	81	36.0
จัดปัจจินิเทศหลังสำเร็จการศึกษา	75	33.3
เพิ่มเวลาในการฝึกงานของนักศึกษา	57	25.3
ลดรายวิชาทบทวนถึง	30	13.3
เพิ่มรายวิชาปฏิบัติ	90	40.0
จัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น ๆ ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชน	105	46.6
เพิ่มเอกสาร ตำรา งานวิจัยด้านนิเทศศาสตร์	138	61.3
เพิ่มวารสาร นิตยสารค้านการสื่อสารมวลชน	126	56.0
อื่น ๆ	6	2.6

ตารางที่ 35 แสดงจำนวนคณอาจารย์ก่อนตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นของคณอาจารย์ต่อแนวทาง การปรับปรุงหลักสูตรนิเทศศาสตร์

จากตารางที่ 35 แสดงจำนวนคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างจำนวนความคิดเห็นของคณาจารย์ ต่อแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรนิเทศศาสตร์ พบว่า คณาจารย์มีความความคิดเห็นว่าสิ่งที่ควรปรับปรุงในหลักสูตรนิเทศศาสตร์มากที่สุด คือ การเชิญผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพสื่อสารมวลชนบรรยายพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 76.0 จัดการบรรยายพิเศษ สัมมนาทางวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 65.3 เพิ่มเอกสาร ตำรา งานวิจัยด้านนิเทศศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 61.3 เพิ่มวารสาร นิตยสารด้านการสื่อสารมวลชน คิดเป็นร้อยละ 56.0 เพิ่มจำนวนครั้งในการศึกษาดูงานนอกสถานที่ต่อหนึ่งภาคการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 48.0 จัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น ๆ ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชน คิดเป็นร้อยละ 46.6 เพิ่มจำนวนอาจารย์ประจำสาขาวิชา คิดเป็นร้อยละ 45.3 เพิ่มรายวิชาปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 40.0 เพิ่มการจัดสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 38.6 จัดปฐมนิเทศเมื่อแรกเข้าสาขา คิดเป็นร้อยละ 36.0 จัดปัจจินนิเทศหลังสำเร็จการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 33.3 เพิ่มเวลาในการฝึกงานของนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 25.3 เลือกสาขาวัสดุเครื่องแปรรูปที่เลือกคณะ คิดเป็นร้อยละ 18.6 เปิดสาขาใหม่ ๆ คิดเป็นร้อยละ 16.0 ลดรายวิชาทฤษฎีลง คิดเป็นร้อยละ 13.3 คิดเป็นร้อยละ ลดจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรลง และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 2.6

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ในคำาณป้ายเปิดซึ่งเปิดให้คณาจารย์กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นโดยอิสระ ได้มีผู้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ไว้ดังนี้

1. ในการจัดหลักสูตร ควรจัดให้มีรายวิชาที่ผสมผสาน (integrate) ทุกวิชาเข้าด้วยกัน และจัดให้มีการสอนคล้ายการประมวลรายวิชา (comprehensive)
2. นโยบายของมหาวิทยาลัยควรมีความสอดคล้องกันในแต่ละส่วนเพื่อประโยชน์ที่จะเกิดกับการศึกษา
3. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรมีการสอนในรายวิชาเฉพาะเพื่อให้นักศึกษามีความชำนาญ และลดการถูกเยี่ยงงานจากสาขาวิชาอื่น
4. ควรมีการแนะนำแนวการเรียนให้กับนักศึกษา รวมทั้งการเลือกรายวิชาที่จะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาให้ชัดเจน
5. ควรปลูกฝังให้นักศึกษาเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานในแวดวงวิชาชีพสื่อสารมวลชน เพื่อการเรียนความรู้ และทักษะให้พร้อมก่อนออกไปปฏิบัติงานจริง
6. ควรมีการรวมตัวของอาจารย์ผู้สอนนิเทศศาสตร์ในสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งควรมีการจัดสัมมนาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชน

ส่วนที่ 4 เสนอผลการวิเคราะห์

จากการศึกษาอาจารย์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า คณาจารย์กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ภูมิการศึกษาสูงสุด คือ ระดับปริญญาโท อายุส่วนใหญ่ตั้งแต่กว่า 35 ปี คณาจารย์ส่วนใหญ่สังกัดคณะนิเทศศาสตร์ คณาจารย์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่กว่า 5 ปี ซึ่งนับว่ายังมีประสบการณ์ไม่มากนักและพบว่าส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งงานบริหาร

รูปแบบการเรียนการสอนที่คณาจารย์ดำเนินการสอนอยู่ในปัจจุบันมากที่สุด ยังมีลักษณะ เช่นเดียวกับการสอนในอดีต คือ อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก รองลงมาได้แก่ อาจารย์สอน และให้นักศึกษานำเสนอรายงานในประเด็นนั้นเพิ่มเติม สำหรับความคิดเห็นด้านการจัดโครงสร้าง หลักสูตร คณาจารย์ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดโครงสร้างหลักสูตร โดยรวมของหลักสูตร นิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน โดยเห็นว่า จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร จำนวนรายวิชาในแต่ละภาค การศึกษาและจำนวนรายวิชาภาคปฏิบัติเหมาะสมแล้ว วิชาภาษาต่างประเทศมีน้อยเกินไป และการ เรียนที่จำแนกสาขาตามประเภทของสื่อขั้นคงหมายรวมกับสังคมไทย ในขณะเดียวกัน การสนับสนุน ให้นักศึกษามีความรู้กว้าง ๆ ยังคงมีความจำเป็น โดยไม่เห็นด้วยกับการตัดรายวิชาศึกษาทั่วไป หรือ หมวดวิชาพื้นฐานออกไปจากการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ เนื่องจากคณาจารย์มีความเห็นว่า นักศึกษานิเทศศาสตร์ไม่ควรมีความรู้เฉพาะด้านในสาขาวิชาของตนเองเท่านั้น แต่ควรมีความรู้ กีฬากับบริบททางสังคมเพื่อสามารถนำมายกระดับให้กับการประกอบวิชาชีพของตนเองได้

คณาจารย์กสุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบันแล้ว โดยปัจจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่คณาจารย์เห็นว่าเหมาะสมมาก คือ ความเหมาะสมด้านคุณภาพของอาจารย์ผู้สอน ปัจจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่คณาจารย์เห็นว่าเหมาะสม คือ รูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ความเหมาะสมของ การใช้สื่อประกอบการสอนของอาจารย์ ความทันสมัยของอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติ ความเพียงพอของอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติ ความเพียงพอของบุคลากรสนับสนุนการเรียน การสอน ความพอเพียงของอาจารย์ผู้สอนและความเหมาะสมของจำนวนตำราเอกสารงานวิจัยด้าน นิเทศศาสตร์

เมื่อศึกษาความพึงพอใจที่คณาจารย์มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ปัจจุบัน พนว่า ประเด็นที่มีคณาจารย์กล่าวถึงตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ การคัดเลือกเข้าสาขาวิชานามความ

สมัครใจของนักศึกษาเป็นวิธีที่ดีที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากจะทำให้ได้นักศึกษาที่มีความสนใจในวิชาชีพ นิเทศศาสตร์อย่างแท้จริง ส่วนประเด็นที่มีคณาจารย์กลุ่มนี้ตัวอย่างเห็นด้วยมาก คือ การที่คณะ/สาขาวิชานับสนูนให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถในกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง อาจารย์ผู้สอนมีภาระงานอื่นมาก จนมีเวลาเตรียมการสอนไม่เต็มที่ นักศึกษาไม่มีโอกาสได้ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ในการฝึกปฏิบัติอย่างเต็มที่ คณะ/สาขาวิชามีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับคณะ/สาขาวิชากลับ บุคลากรยกย่องได้รับทราบน้อยมาก จำนวนนักศึกษาในแต่ละรายวิชามากเกินไปจนແຄบเปลี่ยนความรู้ได้ไม่เต็มที่ ระยะเวลาเรียนสั้นเกินไปจนไม่สามารถให้เนื้อหาได้ครบถ้วน คณะ / สาขาวิชามีการจัดกิจกรรมบริการวิชาการแก่ชุมชน/สังคม และเนื้อหา รายวิชาไม่ทันสมัยไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน นักศึกษาทำกิจกรรมมากเกินไป จนขาดความสนใจในการเรียน และเนื้อหารายวิชาที่สอนไม่สามารถเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมได้ โดยเมื่อประมวลความพึงพอใจของคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า ในการเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ ควรสนับสนุนให้นักศึกษาได้ฝึกฝนประสบการณ์เพิ่มเติมนอกเหนือจากศึกษาเพียงจัดทำ เอกสาร และการศึกษาในชั้นเรียนเท่านั้น

คณาจารย์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การเรียนการสอนในปัจจุบันยังไม่ใช้วิธีการที่ดีที่สุด เนื่องจากแม้รูปแบบการเรียนการสอนในปัจจุบัน จะเป็นการบรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก แต่คณาจารย์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมสมต่อการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์มากที่สุดคือ อาจารย์สอนและให้นักศึกษานำเสนอรายงานในประเด็นนั้นเพิ่มเติม รองลงมาได้แก่ ศึกษาโดยใช้กรณีจากเหตุการณ์จริง หรือจากสถานประกอบการสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่คณาจารย์เห็นว่าเหมาะสมสมต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์น้อยที่สุดคือ อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น ผู้บริหารหลักสูตรและคณาจารย์ผู้สอนด้านนิเทศศาสตร์จึงควรได้พิจารณาทบทวนปัจจัยต่าง ๆ ที่น่าจะมีผลต่อการจัดรูปแบบการเรียนการสอน และปรับรูปแบบการสอนให้เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหารายวิชาใหมากขึ้น

จากการศึกษา พนวจ ว่า รายวิชาที่คณาจารย์เห็นว่าควรเพิ่ม ได้แก่รายวิชาที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพที่มีลักษณะเป็นสาขลควบคุ้นไปกับการให้ความสำคัญต่อห้องถั่น ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ และรายวิชาเกี่ยวกับชุมชนและท้องถิ่น ทั้งนี้ รายวิชาที่คณาจารย์กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ควรคงไว้ คือ รายวิชาพื้นฐานด้านสื่อมวลชน และศาสตร์แขนงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยวิชาบัญชี แม้ว่าคณาจารย์จะเห็นว่ามีความสำคัญน้อยที่สุด แต่ยังเห็นว่า ควรยังคงต้องจัดให้อยู่ในการศึกษา

หลักสูตรนิเทศศาสตร์ด้วย เนื้อจากอาจเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาในการประกอบวิชาชีพในอนาคต

ในการกำหนดนโยบายหรือการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณาจารย์ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางมากขึ้น โดยมีความเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ว่าอาจารย์ควรมีบทบาทในการร่วมกำหนดนโยบายและพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ แม้ว่าคณาจารย์ส่วนใหญ่พึงพอใจต่อโครงสร้างหลักสูตรในปัจจุบันแล้ว แต่มีความเห็นว่า หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรปรับทิศทางให้เข้ากับสังคมภายนอก และสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้น ดังมีข้อเสนอแนะให้หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรมีการขัดล้มนา อบรมเชิงปฏิบัติการหรือประชุมเชิงวิชาการในประเด็นสถานการณ์ปัจจุบันให้มากขึ้น มหาวิทยาลัย/คณะควรเปิดโอกาสให้อาจารย์ได้เพิ่มพูนความรู้โดยการสัมมนาหรือรับฟังบรรยายภายนอกให้มากขึ้น และแวดวงวิชาการและวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชนควรมีการทำความร่วมมือกันเพื่อพัฒนาสาขาวิชาการสื่อสารมวลชน รวมทั้งหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรมีการเตรียมการเพื่อเชิญก้าวความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

ความคิดเห็นของคณาจารย์เกี่ยวกับคุณสมบัติที่ดีของนักศึกษานิเทศศาสตร์ พบว่า อาจารย์เห็นว่านักศึกษาควรมีความรู้เฉพาะด้านนิเทศศาสตร์ หรือความรู้เฉพาะสาขาอย่างลึกซึ้งมากที่สุด ความคาดหวังในลำดับต่อไป คือ ความรู้ในศาสตร์แขนงต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นต่อการคงไว้ซึ่งรายวิชาพื้นฐานทั่วไป นักศึกษาควรมีทักษะในการปฏิบัติงาน รวมทั้งมีจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมวลชน

กลุ่มคณาจารย์มีความคาดหวังในด้านคุณสมบัติของนักศึกษานิเทศศาสตร์ในด้านการมีความรับผิดชอบต่อการกิจหน้าที่มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อวิพากษ์เกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชน ปัจจุบันที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนมักได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ด้านการขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งคณาจารย์เห็นว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญมากกว่าความสามารถในการปฏิบัติงาน คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้รอบด้าน ทั้งนี้ ความสามารถในการเขียน สติปัญญาดี และความสามารถในการพูด คณาจารย์มีความเห็นว่า มีความสำคัญต่อนักศึกษานิเทศศาสตร์ในลำดับน้อยที่สุด

คณาจารย์มีความความคิดเห็นว่า ประเด็นที่ควรปรับปรุงของหลักสูตรนิเทศศาสตร์มากที่สุด คือ การเปิดกว้างของหลักสูตรออกสู่สังคมภายนอก ได้แก่ การเชิญผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพสื่อสารมวลชนมาบรรยายพิเศษ จัดการบรรยายพิเศษ สัมมนาทางวิชาการ และเพิ่มเอกสาร ตำรา งานวิจัยด้านนิเทศศาสตร์ เพิ่มวารสาร นิตยสารด้านการสื่อสารมวลชน เพิ่มจำนวนครั้งในการศึกษาดูงานนอกสถานที่ต่อหนึ่งภาคการศึกษา จัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชน

โดยการพัฒนาภายในหลักสูตรมีความสำคัญในลำดับรองลงไป ได้แก่ การเพิ่มจำนวนอาจารย์ประจำสาขาวิชา เพิ่มรายวิชาปฎิบัติ เพิ่มการจัดสัมมนา จัดปฐมนิเทศเมื่อแรกเข้าสาขา จัดปัจจินิเทศหลังสำเร็จการศึกษา เพิ่มเวลาในการฝึกงานของนักศึกษา การเปิดโอกาสให้นักศึกษาเลือกสาขาพร้อมกับการเลือกคณะ เปิดสาขาวิชาใหม่ ๆ ลดรายวิชาทฤษฎี และลดจำนวนหน่วยกิตลง

ความพึงพอใจและความคาดหวังของนักศึกษานิเทศศาสตร์ที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

จากการแจกแบบสอบถามนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,000 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 684 คน คิดเป็น 68.4 % เพื่อให้เข้าใจถึงความพึงพอใจและความคาดหวังของนักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

ส่วนที่ 4 เสนอผลการวิเคราะห์

โดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

จำนวนนักศึกษาหลักสูตรวิชานิเทศศาสตร์กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 684 คน คิดเป็น 68.4 % จำแนกตามลักษณะต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

เมื่อศึกษานักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ สามารถจำแนกได้ดังนี้

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	228	33.3
หญิง	456	66.7
รวม	684	100.0

ตารางที่ 36 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

จากตารางที่ 36 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ พบร่วมกับเพศชาย คือเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 66.7 และเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 33.3

เมื่อศึกษานักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถาบันการศึกษา สามารถจำแนกได้ดังนี้

สถาบันการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มหาวิทยาลัยจำกัดจำนวนรับของรัฐ (มหาวิทยาลัยปีด)	331	48.4
มหาวิทยาลัยไม่จำกัดจำนวนรับของรัฐ (มหาวิทยาลัยปีด)	47	6.9
มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ	38	5.6
มหาวิทยาลัยเอกชน	268	39.2
รวม	684	100.0

ตารางที่ 37 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถาบันการศึกษา

จากตารางที่ 37 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถาบันการศึกษา พบร่วมกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยจำกัดจำนวนรับของรัฐ มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.4 รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยเอกชน คิดเป็นร้อยละ 39.2 มหาวิทยาลัยไม่จำกัดจำนวนรับของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 6.9 และมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 5.6

เมื่อศึกษานักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคณะที่สังกัด สามารถจำแนกได้ดังนี้

คณะที่สังกัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นิเทศศาสตร์	263	38.5
วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน	48	7.0
บริหารธุรกิจ	24	3.5
ศิลปศาสตร์	2	0.3
มนุษยศาสตร์	149	21.8
สังคมศาสตร์	55	8.0
สารสนเทศศาสตร์	37	5.4
วิทยาการสารสนเทศ	46	6.7
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	60	8.8
รวม	684	100.0

ตารางที่ 38 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคณะที่สังกัด

จากตารางที่ 38 แสดงจำนวนนักศึกษา각ลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคณะที่สังกัด พนว่า นักศึกษาส่วนใหญ่สังกัดคณะนิเทศศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 38.5 รองลงมาคือ สังกัดคณะมนุษยศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 21.8 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 8.8 สังคมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 8.0 วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน คิดเป็นร้อยละ 7.0 วิทยาการสารสนเทศ คิดเป็นร้อยละ 6.7 สารสนเทศศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 5.4 บริหารธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 3.5 และศิลปศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 0.3

เมื่อศึกษานักศึกษา각ลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาขาวิชา สามารถจำแนกได้ดังนี้

สาขาวิชาที่สังกัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
บัณฑิตไม่สังกัดสาขาวิชา	42	6.1
การโภชนาและการประชาสัมพันธ์	66	9.6
โภชนา	89	13.0
การประชาสัมพันธ์	196	28.7
ภาพนิตรและการถ่ายภาพ / ภาพนิตรและภาพนิ่ง	11	1.6
ภาษาไทย / ภาษาไทยและสื่อสารการแสดง	3	0.4
หนังสือพิมพ์ / วารสารสนเทศ	14	2.0
การสื่อสารมวลชน / นิเทศศาสตร์	221	32.3
วิทยุโทรทัศน์ / วิทยุและโทรทัศน์	28	4.1
นิเทศศาสตร์ธุรกิจ	5	0.7
อื่นๆ	9	1.3
รวม	684	100.0

ตารางที่ 39 แสดงจำนวนนักศึกษา각ลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาขาวิชาที่สังกัด

จากตารางที่ 39 พนว่า แสดงจำนวนนักศึกษา각ลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาขาวิชาที่สังกัดส่วนใหญ่สังกัดสาขาวิชาการสื่อสารมวลชน/นิเทศศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 32.3 รองลงมาสังกัดสาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 28.7 สาขาวิชาโภชนา คิดเป็นร้อยละ 13.0 สาขาวิชาการโภชนาและการประชาสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 9.6 บัณฑิตไม่สังกัดสาขาวิชา คิดเป็นร้อยละ 6.1 สาขาวิชาภาษาไทย/โทรทัศน์ / วิทยุและโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 4.1 สาขานั้งสือพิมพ์/วารสารสนเทศ คิดเป็นร้อยละ 2.0 สาขาวิชาภาพนิตรและการถ่ายภาพ/ภาพนิตรและภาพนิ่ง ฯลฯ คิดเป็นร้อยละ 1.6 สาขาวิชาอื่นๆ ได้แก่ การสื่อสารการตลาด และนิเทศศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 1.3 สาขาวิชา

นิเทศศาสตร์ธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 0.7 สาขาวิชาภาษาไทย / วิทยาและสื่อสารการ宣傳 คิดเป็นร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

เมื่อศึกษานักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชั้นปี สามารถจำแนกได้ดังนี้

ชั้นปี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชั้นปีที่ 1	71	10.4
ชั้นปีที่ 2	181	26.5
ชั้นปีที่ 3	299	43.7
ชั้นปีที่ 4	124	18.1
อื่น ๆ	9	1.3
รวม	684	100.0

ตารางที่ 40 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชั้นปี

จากตารางที่ 40 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชั้นปี พบร่วม นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 43.7 รองลงมาเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 26.5 นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 18.1 นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 10.4 และชั้นปีอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 1.3

เมื่อศึกษานักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเกรดเฉลี่ยสะสม สามารถจำแนกได้ดังนี้

เกรดเฉลี่ยสะสม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.00 – 1.49	4	0.6
1.50 – 1.99	40	5.8
2.00 – 2.49	166	24.3
2.50 – 2.99	246	36.0
3.00 – 3.49	204	29.8
3.50 – 4.00	24	3.5
รวม	684	100.0

ตารางที่ 41 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเกรดเฉลี่ยสะสม

จากตารางที่ 41 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวนตามเกรดเฉลี่ยสะสม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสม 2.50–2.99 คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมาเป็นนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสม 3.00–3.49 คิดเป็นร้อยละ 29.8 นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสม 2.00–2.49 คิดเป็นร้อยละ 24.3 นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสม 1.50–1.99 คิดเป็นร้อยละ 5.8 เป็นนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสม 3.50–4.00 คิดเป็นร้อยละ 3.5 และนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสม 1.00–1.49 คิดเป็นร้อยละ 0.6

เมื่อศึกษานักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวนตามวิธีการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย สามารถจำแนกได้ดังนี้

วิธีเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ได้รับโควตาโรงเรียน	38	5.6
ได้รับโควตาจังหวัด	15	2.2
สอบคัดเลือกโดยทบวงมหาวิทยาลัย	226	33.0
สมัครสอบตามประกาศของมหาวิทยาลัย	381	55.7
อื่น ๆ	24	3.5
รวม	684	100.0

ตารางที่ 42 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวนตามวิธีการเข้าศึกษา

จากตารางที่ 42 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวนตามวิธีการเข้าศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ เป็นผู้เข้าศึกษาโดยการสมัครสอบตามประกาศของมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 55.7 รองลงมาคือผู้ที่เข้าศึกษาโดยวิธีการสอบคัดเลือกโดยทบวงมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 33.0 รองลงมา เป็นนักศึกษาที่เข้าศึกษาโดยได้รับโควตาโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 5.6 ได้รับโควตาจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 2.2 เป็นนักศึกษาผู้ที่เข้าศึกษาโดยวิธีการอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 3.5

เมื่อศึกษานักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสาเหตุในการเลือกเข้าศึกษาคณะนิเทศศาสตร์สามารถจำแนกได้ดังนี้

มูลเหตุจูงใจที่ทำให้เลือกเรียนนิเทศศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีความชอบ สนใจเป็นการส่วนตัว	502	73.4
ทราบชื่อเสียงของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยนั้น	38	5.6
คำแนะนำจากครอบครัว/ญาติ	32	4.7
คำแนะนำจากอาจารย์ผู้สอน/อาจารย์แนะแนว	23	3.4
เรียนตามเพื่อน	9	1.3
เรียนตามความนิยม	12	1.8
สอบเข้าคณะอื่นไม่ได้	25	3.7
คะแนนไม่ถึงเกณฑ์ที่จะเลือกสาขาอื่นได้	12	1.8
คิดว่าจะเป็นสาขาน่าจะทางนั้นง่ายที่สุด	21	3.1
อื่นๆ	10	1.5
รวม	684	100.0

ตารางที่ 43 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามมูลเหตุจูงใจที่เลือกเรียนนิเทศศาสตร์

จากตารางที่ 43 แสดงจำนวนนักศึกษาจำแนกกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาจำแนกตามมูลเหตุจูงใจที่ทำให้เลือกเรียนนิเทศศาสตร์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกเรียนนิเทศศาสตร์ เพราะมีความชอบ สนใจเป็นการส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 73.4 รองลงมาคือเพราะทราบชื่อเสียงของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยนั้น คิดเป็นร้อยละ 5.6 ได้รับคำแนะนำจากครอบครัว/ญาติ คิดเป็นร้อยละ 4.7 เพราะสอบเข้าคณะอื่นไม่ได้ คิดเป็นร้อยละ 3.7 ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ผู้สอน/อาจารย์แนะแนว คิดเป็นร้อยละ 3.4 เพราะคิดว่าจะเป็นสาขาน่าจะทางนั้นง่ายที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.1 เรียนตามความนิยม และเพราะคะแนนไม่ถึงเกณฑ์ที่จะเลือกสาขาอื่นได้ คิดเป็นร้อยละ 1.8 ด้วยมูลเหตุจูงใจอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 1.5 โดยนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เลือกหลักสูตรนิเทศศาสตร์ตามเพื่อน มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.3

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรปัจจุบัน

เมื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนดำเนินอยู่ในปัจจุบัน สามารถจำแนกได้ดังนี้

รูปแบบการเรียนการสอน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก	384	56.1
ให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง ค้นคว้าตามความสนใจ	74	10.8
เรียนจากประสบการณ์ตรง	39	5.7
ศึกษาโดยใช้กรณ์จากเหตุการณ์จริง หรือจากสถานประกอบการ สื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ	38	5.5
อาจารย์ตั้งประเด็นปัญหาและให้นักศึกษา	41	6.0
ค้นคว้านำเสนอ		
อาจารย์สอนและให้นักศึกษานำเสนอรายงานในประเด็นนั้นเพิ่มเติม	97	14.2
อื่น ๆ	11	1.6
รวม	684	100

ตารางที่ 44 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรูปแบบการเรียนการสอนที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน

จากตารางที่ 44 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรูปแบบการเรียนการสอนที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่นักศึกษาเห็นว่าอาจารย์สอนอยู่ในปัจจุบันมากที่สุดคือ อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 56.1 รองลงมาได้แก่ อาจารย์สอนและให้นักศึกษานำเสนอรายงานในประเด็นนั้นเพิ่มเติม คิดเป็นร้อยละ 14.2 ใช้รูปแบบการเรียนที่ให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง ค้นคว้าตามความสนใจ คิดเป็นร้อยละ 10.8 อื่น ๆ ทั้งสามลำดับนี้ ตรงกับความคิดเห็นของคณาจารย์เกี่ยวกับรูปแบบการสอนที่อาจารย์ดำเนินอยู่ ส่วนรูปแบบการเรียนการสอนที่นักศึกษากลุ่มตัวอย่างเห็นว่า อาจารย์ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ การตั้งประเด็นปัญหาและให้นักศึกษาค้นคว้านำเสนอ คิดเป็นร้อยละ 6.0 เรียนจากประสบการณ์ตรง คิดเป็นร้อยละ 5.7 ศึกษาโดยใช้กรณ์จากเหตุการณ์จริง หรือจากสถานประกอบการ สื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 5.5 และวิธีการอื่น ๆ เช่น ขึ้นอยู่กับแต่ละรายวิชา เรียนในชั้นสลับกับการปฏิบัติจริง อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนในบางหัวข้อและให้ไปศึกษาองบางหัวข้อ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 1.6

เมื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีต่อโครงสร้างหลักสูตรและรายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน สามารถจำแนกได้ดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรหมายเหตุไม่รวมแล้ว	3.43	เห็นด้วยมาก
จำนวนรายวิชาในแต่ละภาคการศึกษาหมายเหตุไม่รวมแล้ว	3.31	เห็นด้วยมาก
การเรียนที่จำแนกสาขาวิชาตามประเภทของสื่อหมายเหตุไม่รวมแล้ว	3.13	เห็นด้วยมาก
จำนวนวิชาบังคับที่เรียนอยู่น้อยเกินไป	2.82	เห็นด้วย
จำนวนวิชาเลือกของหลักสูตรมากเกินไป	2.72	เห็นด้วย
จำนวนรายวิชาภาคปฏิบัติหมายเหตุไม่รวมแล้ว	3.01	เห็นด้วยมาก
จำนวนรายวิชาภาคปฏิบัติไม่ทันสมัย	3.02	เห็นด้วยมาก
จำนวนรายวิชาภาคทฤษฎีมากเกินไป	3.26	เห็นด้วยมาก
เนื้อหารายวิชาภาคทฤษฎีไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน	2.90	เห็นด้วย
ไม่ควรมีการศึกษาในรายวิชาทั่วไป หรือหมวดวิชาพื้นฐาน เพราะไม่จำเป็นต่อการเรียนนิเทศศาสตร์	2.82	เห็นด้วย
หน่วยกิตสำหรับวิชาภาษาต่างประเทศมีน้อยเกินไป	2.92	เห็นด้วย

ตารางที่ 45 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจต่อการจัดโครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง

จากตารางที่ 45 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจต่อการจัดโครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาส่วนใหญ่พึงพอใจมากในประเด็นต่อไปนี้ จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรหมายเหตุไม่รวมแล้ว ระดับค่าเฉลี่ย 3.43 จำนวนรายวิชาในแต่ละภาคการศึกษาหมายเหตุไม่รวมแล้ว ระดับค่าเฉลี่ย 3.31 จำนวนรายวิชาภาคทฤษฎีมากเกินไป ระดับค่าเฉลี่ย 3.26 การเรียนที่จำแนกสาขาวิชาตามประเภทของสื่อหมายเหตุไม่รวมแล้ว ระดับค่าเฉลี่ย 3.13 เนื้อหารายวิชาภาคปฏิบัติไม่ทันสมัย ระดับค่าเฉลี่ย 3.02 จำนวนรายวิชาภาคปฏิบัติหมายเหตุไม่รวมแล้ว ระดับค่าเฉลี่ย 3.01 ประเด็นความคิดเห็นที่นักศึกษากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย คือ หน่วยกิตสำหรับวิชาภาษาต่างประเทศมีน้อยเกินไป ระดับค่าเฉลี่ย 2.92 เนื้อหารายวิชาภาคทฤษฎีไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ระดับค่าเฉลี่ย 2.90 จำนวนวิชาบังคับที่เรียนอยู่น้อยเกินไป และไม่ควรมีการศึกษาในรายวิชาศึกษาทั่วไปหรือหมวดวิชาพื้นฐาน เพราะไม่จำเป็นต่อการเรียนนิเทศศาสตร์ ระดับค่าเฉลี่ย 2.82

เมื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน สามารถจำแนกได้ดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
การคัดเลือกเข้าสาขาวิชานามวัสดุในของนักศึกษาเป็นวิธีที่ดีที่สุด	4.38	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
อาจารย์ผู้สอนมีภาระงานอื่นมาก จนสอนได้ไม่เต็มที่	2.98	เห็นด้วย
อาจารย์ผู้สอนไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วม	2.59	เห็นด้วย
จำนวนนักศึกษาในแต่ละรายวิชามากเกินไป จนแลกเปลี่ยนความรู้ได้ไม่เต็มที่	3.01	เห็นด้วยมาก
งาน/การบ้านมากเกินไปจนไม่มีเวลาค้นคว้าหรือทำกิจกรรมอื่น	2.92	เห็นด้วย
อาจารย์ในสาขาวิชาและ เอาใจใส่นักศึกษาอย่างใกล้ชิด	3.17	เห็นด้วยมาก
นักศึกษาไม่มีโอกาสได้ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ฝึกปฏิบัติได้เต็มที่	3.33	เห็นด้วยมาก
คณะ/สาขางานนับสนูนให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถในกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น ส่งผลงานเข้าประกวดต่าง ๆ	3.23	เห็นด้วยมาก
คณะ/สาขามีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับคณะ/สาขาวิชาให้บุคคลภายนอกได้รับทราบน้อยมาก	3.28	เห็นด้วยมาก
คณะ/สาขามีการจัดกิจกรรมบริการวิชาการแก่ชุมชน / สังคม	3.10	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 47 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรปัจจุบัน

ของนักศึกษาถ้วนตัวอย่าง

จากตารางที่ 47 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรปัจจุบันของนักศึกษาถ้วนตัวอย่าง พนวณ ประเด็นที่นักศึกษาถ้วนตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ การคัดเลือกเข้าสาขาวิชานามวัสดุในของนักศึกษาเป็นวิธีที่ดีที่สุด ระดับค่าเฉลี่ย 4.38 ส่วนประเด็นที่นักศึกษาถ้วนตัวอย่างเห็นด้วยมาก คือ นักศึกษาไม่มีโอกาสได้ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ฝึกปฏิบัติได้เต็มที่ ระดับค่าเฉลี่ย 3.33 คณะ/สาขามีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับคณะ/สาขาวิชาให้บุคคลภายนอกได้รับทราบน้อยมาก ระดับค่าเฉลี่ย 3.28 คณะ/สาขางานนับสนูนให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถในกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น ส่งผลงานเข้าประกวดต่าง ๆ ระดับค่าเฉลี่ย 3.23 อาจารย์ในสาขาวิชาและ เอาใจใส่นักศึกษาอย่างใกล้ชิด ระดับค่าเฉลี่ย 3.17 คณะ/สาขามีการจัดกิจกรรมบริการวิชาการแก่ชุมชน/สังคม ระดับค่าเฉลี่ย 3.10 จำนวนนักศึกษาในแต่ละรายวิชามากเกินไปจนการแลกเปลี่ยนความรู้ทำได้ไม่เต็มที่ ระดับค่าเฉลี่ย 3.01

ส่วนประเด็นที่นักศึกษาถ้วนตัวอย่างเห็นด้วย คือ อาจารย์ผู้สอนมีภาระงานอื่นมาก จนสอนได้ไม่เต็มที่ ระดับค่าเฉลี่ย 2.98 งาน/การบ้านมากเกินไปจนไม่มีเวลาค้นคว้าหรือทำกิจกรรมอื่น ระดับค่าเฉลี่ย 2.92 และอาจารย์ผู้สอนไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วม ระดับค่าเฉลี่ย 2.59

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

เมื่อศึกษาความคาดหวังของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ สามารถจำแนกได้ดังนี้

ความคาดหวัง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีงานทำ รายได้ดี	129	18.9
มีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ	253	37.0
ได้ทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนเพื่อรับใช้สังคม	197	28.2
ได้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป	67	9.2
อื่นๆ	37	5.4
รวม	684	100

ตารางที่ 48 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคาดหวัง
ต่อการเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตร์

จากตารางที่ 48 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคาดหวังต่อการเรียนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ พ布ว่า นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์มีความคาดหวัง ดังนี้ มีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ จำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 ได้ทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนเพื่อรับใช้สังคม จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 มีงานทำ รายได้ดี จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 18.9 และอื่นๆ เช่น ได้ประกอบอาชีพที่ชอบ ต้องการเปลี่ยนสายงานไปทำงานอื่นที่มีใช้ด้านนิเทศศาสตร์ นำไปประยุกต์กับการทำงาน สร้างสรรค์สิ่งใหม่ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และไม่มีความคาดหวังใดๆ เป็นต้น จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 5.4

เมื่อศึกษาความต้องการของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีรูปแบบการเรียนการสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ สามารถจำแนกได้ดังนี้

รูปแบบการเรียนการสอนที่ต้องการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก	75	11
ใช้รูปแบบการเรียนที่นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง ค้นคว้าตามความสนใจ	96	14
เรียนจากประสบการณ์ตรง	177	25.9
ศึกษาโดยใช้กรณีศึกษาจากเหตุการณ์จริง หรือจากสถานประกอบการค้านสื่อมวลชน	306	44
อาจารย์ตั้งประเด็นปัญหาและให้นักศึกษาค้นคว้านำเสนอ	6	1
อาจารย์สอนและให้นักศึกษานำเสนอในประเด็นนั้น ๆ เพิ่มเติม	23	3
อื่น ๆ	1	1
รวม	684	100

ตารางที่ 49 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกรูปแบบการสอนด้านนิเทศศาสตร์ที่ต้องการ

จากตารางที่ 49 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรูปแบบการสอนด้านนิเทศศาสตร์ที่ต้องการ พนว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นที่ต้องการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ การศึกษาโดยใช้กรณีศึกษาจากเหตุการณ์จริง หรือจากสถานประกอบการค้านสื่อมวลชน จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 44 ใช้รูปแบบการเรียนที่ให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง ค้นคว้าตามความสนใจ จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 14 อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก 75 คน คิดเป็นร้อยละ 11 อาจารย์สอนและให้นักศึกษานำเสนอในประเด็นนั้น ๆ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 3 อาจารย์ตั้งประเด็นปัญหาและให้นักศึกษาค้นคว้านำเสนอ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1 และอื่น ๆ ได้แก่ รูปแบบผสมผสาน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1

เมื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีค่ารายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน สามารถจำแนกได้ดังนี้

รายวิชา	ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
คอมพิวเตอร์	3.01	ควรเพิ่ม
ภาษาอังกฤษ	2.96	ควรคงไว้
ภาษาต่างประเทศอื่น ๆ	3.53	ควรเพิ่ม
เศรษฐศาสตร์	2.75	ควรคงไว้
บัญชี	2.41	ควรคงไว้
จิตวิทยา	2.98	ควรคงไว้
สังคมสงเคราะห์	2.87	ควรคงไว้
การตลาด บริหารธุรกิจ	2.35	ควรคงไว้
รายวิชาเกี่ยวกับชุมชน / ท้องถิ่น	2.52	ควรคงไว้
การถ่ายภาพนิ่ง	3.36	ควรเพิ่ม
การถ่ายภาพสไลด์	2.34	ควรคงไว้
การถ่ายภาพบนตัวร์	2.70	ควรคงไว้
การเขียนบทวิทญและໂගรทัศน์	3.15	ควรเพิ่ม
หลักการประชาสัมพันธ์	2.68	ควรคงไว้
หลักการหนังสือพิมพ์	2.73	ควรคงไว้
การสื่อข่าวและการรายงานข่าว	2.77	ควรคงไว้
กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน	2.80	ควรคงไว้
สัมมนาในเทศศาสตร์	2.20	ควรคงไว้

ตารางที่ 50 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงรายวิชาในหลักสูตร

นิเทศศาสตร์ของนักศึกษาสูงตัวอย่าง

จากตารางที่ 50 แสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงรายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของนักศึกษาสูงตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงรายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ พบว่า นักศึกษามีความเห็นว่ารายวิชาที่ควรเพิ่ม ได้แก่ การถ่ายภาพ ระดับค่าเฉลี่ย 3.36 การเขียนบทวิทญและໂගรทัศน์ ระดับค่าเฉลี่ย 3.15 ภาษาต่างประเทศ ระดับค่าเฉลี่ย 3.13 คอมพิวเตอร์ ระดับค่าเฉลี่ย 3.01 รายวิชาที่ควรคงไว้ดังเดิม คือ จิตวิทยา ระดับค่าเฉลี่ย 2.98 ภาษาอังกฤษ ระดับค่าเฉลี่ย 2.96 กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน ระดับค่าเฉลี่ย 2.80 การสื่อข่าวและการรายงานข่าว ระดับค่าเฉลี่ย 2.77 เศรษฐศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ ระดับค่าเฉลี่ย 2.75 หลักการหนังสือพิมพ์ ระดับค่าเฉลี่ย 2.73 หลักการประชาสัมพันธ์ ระดับค่าเฉลี่ย 2.68 รายวิชา

เกี่ยวกับชุมชน/ท้องถิ่น ระดับค่าเฉลี่ย 2.52 บัญชี ระดับค่าเฉลี่ย 2.45 การตลาด บริหารธุรกิจ ระดับค่าเฉลี่ย 2.35 และวิชาสัมมนานิเทศศาสตร์ ระดับค่าเฉลี่ย 2.20

เมื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีต่อคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ สามารถจำแนกได้ดังนี้

คุณสมบัติ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีความรู้เชิงพาณิชนาณนิเทศศาสตร์หรือความรู้เชิงพาณิชนาณสาขาอุปกรณ์ซึ่ง	271	39.6
มีความรู้ในศาสตร์แขนงต่าง ๆ อุปกรณ์ที่ใช้ในงาน	98	14.3
มีทักษะในการปฏิบัติงาน	130	19
มีจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมวลชน	167	24.5
อื่น ๆ	18	2.6
รวม	684	100

ตารางที่ 51 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นของนักศึกษา
เกี่ยวกับคุณสมบัติที่ต้องการให้เป็นไปตามความต้องการ

จากตารางที่ 51 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นของนักศึกษา
เกี่ยวกับคุณสมบัติที่ต้องการให้เป็นไปตามความต้องการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักศึกษามีความเห็นว่า
คุณสมบัติที่ต้องการให้เป็นไปตามความต้องการมีมากที่สุด คือ มีความรู้เชิงพาณิชนาณนิเทศศาสตร์หรือความรู้
เชิงพาณิชนาณสาขาอุปกรณ์ซึ่ง คิดเป็นร้อยละ 39.6 รองลงมาคือ มีจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ
สื่อมวลชน คิดเป็นร้อยละ 24.5 มีทักษะในการปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 19 คือมีความรู้ในศาสตร์
แขนงต่าง ๆ อุปกรณ์ที่ใช้ในงาน คิดเป็นร้อยละ 14.3

เมื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการปรับปรุงหลักสูตรนิเทศศาสตร์ใน
ปัจจุบัน สามารถจำแนกได้ดังนี้

การปรับปรุงหลักสูตรนิเทศศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลดจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรลง	134	19.6
เปิดสาขาวิชาใหม่ ๆ	184	26.9
เพิ่มจำนวนอาจารย์ประจำสาขาวิชา	304	44.4
เชิญผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพสื่อสารมวลชนมาบรรยายพิเศษ	390	57.0
จัดการบรรยายพิเศษ สัมมนาทางวิชาการ	274	40.1
เลือกสาขาวิชาตั้งแต่ครั้งแรกที่เลือกคณะ	187	27.3
เพิ่มจำนวนครั้งในการศึกษาดูงานนอกสถานที่ต่อหนึ่งภาคการศึกษา	365	53.4
จัดปฐมนิเทศเมื่อแรกเข้าสาขา	213	31.1
จัดปัจฉินิเทศหลังสำเร็จการศึกษา	174	25.4
เพิ่มเวลาในการฝึกงานของนักศึกษา	250	36.5
ลดรายวิชาทบทวน	274	40.1
เพิ่มรายวิชาปฏิบัติ	378	55.3
จัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น ๆ ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชน	242	35.4
เพิ่มเอกสาร ตำรา งานวิจัยด้านนิเทศศาสตร์	201	29.4
เพิ่มวารสาร นิตยสารด้านการสื่อสารมวลชน	216	31.6
อื่น ๆ	21	3.1

ตารางที่ 52 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุง

หลักสูตรนิเทศศาสตร์

จากตารางที่ 52 แสดงจำนวนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงหลักสูตรนิเทศศาสตร์ พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าสิ่งที่ควรปรับปรุงในหลักสูตรนิเทศศาสตร์มากที่สุด คือ ควรเชิญผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพสื่อสารมวลชนมาบรรยายพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 57.0 รองลงมาคือ เพิ่มรายวิชาปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 55.3 เพิ่มจำนวนครั้งในการศึกษาดูงานนอกสถานที่ต่อหนึ่งภาคการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 53.4 เพิ่มจำนวนอาจารย์ประจำสาขาวิชา คิดเป็นร้อยละ 44.4 จัดการบรรยายพิเศษ สัมมนาทางวิชาการ ลดรายวิชาทบทวน คิดเป็นร้อยละ 40.1 เพิ่มเวลาในการฝึกงานของนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36.5 จัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น ๆ ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชน คิดเป็นร้อยละ 35.4 เพิ่มวารสาร นิตยสารด้านการสื่อสารมวลชน คิดเป็นร้อยละ 31.6 จัดปฐมนิเทศเมื่อแรกเข้าสาขา คิดเป็นร้อยละ 31.1 เพิ่มเอกสาร ตำรา งานวิจัยด้านนิเทศศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 29.4 เลือกสาขาวิชาตั้งแต่ครั้งแรกที่เลือกคณะ คิดเป็นร้อยละ 27.3 เปิดสาขาวิชาใหม่ ๆ คิดเป็นร้อยละ 26.9 จัดปัจฉินิเทศหลังสำเร็จการศึกษา คิดเป็นร้อยละ

25.4 ลดจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรลง คิดเป็นร้อยละ 19.6 และอื่น ๆ ได้แก่ เพิ่มการส่งเสริม การแสดงออกของนักศึกษาเพิ่มกิจกรรมของคณะ/สาขาวิชา เพิ่มจำนวนอาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 3.1

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ในการเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นอื่นเพิ่มเติม ได้มีนักศึกษากลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ไว้ดังนี้

1. ควรพิจารณาจัดตารางสอนให้เหมาะสมกับวัน-เวลา
2. เพิ่มงบประมาณให้กับสาขาวิชาสื่อสารมวลชนให้มากขึ้น
3. มีอาจารย์พิเศษที่มีประสบการณ์ในการทำงานวิชาชีพสื่อสารมวลชนโดยตรงมาสอน
4. อาจารย์และนักศึกษาควรมีความใกล้ชิดกันมากกว่านี้
5. คุณสมบัติของอาจารย์ควรเป็นคนมองการณ์ไกล ทันสมัย และมีประสบการณ์มาก พอสมควร
6. ควรใช้ตัวரากภาษาอังกฤษในการเรียน

ส่วนที่ 4 เสนอผลการวิเคราะห์

จากการศึกษานักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ พบร่วม เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยจำกัดจำนวนรับของรัฐ (มหาวิทยาลัยปีด) สังกัดคณะนิเทศศาสตร์ โดยสังกัดสาขาวิชาการสื่อสารมวลชน/นิเทศศาสตร์ นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 เกรดเฉลี่ยสะสม 2.50–2.99 ส่วนใหญ่เข้าศึกษาโดยการสมัครสอนตามประกาศของมหาวิทยาลัย เดือกรีียนนิเทศศาสตร์ เพราะมีความชอบ สนใจเป็นการส่วนตัว

รูปแบบการเรียนการสอนที่นักศึกษาเห็นว่าดำเนินอยู่ในปัจจุบันเป็นหลัก คือ อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก โดยนักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกับคณาจารย์ว่า การจัดโครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้ว ได้แก่ จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร จำนวนรายวิชาในแต่ละภาคการศึกษา และการเรียนที่จำแนกสาขาวิชาตามประเภทของสื่อ นอกจากนี้ นักศึกษาต้องการให้เพิ่มรายวิชาปฏิบัติให้มากขึ้น โดยแสดงความเห็นว่า จำนวนรายวิชาภาคทฤษฎีมากเกินไป และเนื้อหารายวิชาภาคปฏิบัติไม่ทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่า นักศึกษาควรได้รับการฝึกฝนทักษะภาคปฏิบัติและฝึกฝนจากประสบการณ์จริงมากกว่าการศึกษาในชั้นเรียนเพียงเท่านั้น

นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อคณาจารย์ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียน การสอน โดยเห็นว่า คุณภาพของอาจารย์ผู้สอน ความเหมาะสมของการใช้สื่อประกอบการสอนของอาจารย์ รูปแบบการเรียนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ความพอดีเพียงของบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน ความพอดีเพียงของอาจารย์ผู้สอน ความพอดีเพียงและความทันสมัยของอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติ โดยมีระดับความพึงพอใจอยู่ที่สุดต่อความเหมาะสมของจำนวนตำแหน่งอาจารย์ จำนวนวิชาชีวะ จำนวนวิชาคณิตศาสตร์

นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยสอดคล้องกับคณาจารย์ คือ การคัดเลือกเข้าสาขาวิชาตาม ความสมควรใจของนักศึกษาเป็นวิธีที่ดีที่สุด ส่วนในประเด็นที่นักศึกษาเห็นด้วยในระดับรองลงไป คือ การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกทักษะ แสดงความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณะชน โดยเห็นว่า นักศึกษาไม่มีโอกาสได้ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ฝึกปฏิบัติได้เต็มที่ คณะ/สาขาวิชานิเทศศาสตร์ ประชานิเทศศาสตร์ มีความคาดหวังว่า มีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ และได้ทำหน้าที่ ในฐานะสื่อมวลชนเพื่อรับใช้สังคม โดยเห็นว่า การมีงานทำและมีรายได้มีความสำคัญรองลงไป

นักศึกษานิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน มีความต้องการศึกษาในภาคปฏิบัติและการศึกษาค้นคว้า ด้วยตัวเอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับการเรียนการสอนในปัจจุบัน ดังจะพบว่า รูปแบบการเรียนการสอน ที่นักศึกษาต้องการมากที่สุด คือ การศึกษาโดยใช้กรณีศึกษาจากเหตุการณ์จริง หรือจากสถานประกอบการค้านสื่อมวลชน และให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง ค้นคว้าความความสนใจ ในขณะที่การเรียนการสอนค้านนิเทศศาสตร์ในปัจจุบันเป็นการบรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก

ความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการปรับปรุงรายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ นักศึกษาเห็นว่า รายวิชาที่ควรเพิ่มเป็นรายวิชาเกี่ยวกับการฝึกทักษะ และวิชาที่ต้องนำไปใช้มากในสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การถ่ายภาพนิ่ง การเดินทางท่องเที่ยวและโทรศัพท์ ภาษาต่างประเทศ คอมพิวเตอร์ ส่วนรายวิชาที่ควรคงไว้ดังเดิม คือ รายวิชาที่มีการจัดการสอนในปัจจุบันตามหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คือ จิตวิทยา ภาษาอังกฤษ กฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน การสื่อสารและการรายงานข่าว เศรษฐศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ หลักการหนังสือพิมพ์ หลักการประชาสัมพันธ์ รายวิชาเกี่ยวกับ ชุมชน/ท้องถิ่น บัญชี การตลาด บริหารธุรกิจ และวิชาสัมมนาในนิเทศศาสตร์ โดยเห็นว่าไม่ควรตัดรายวิชาใด ๆ ที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ทั้งไป

คุณสมบัติที่ดีที่นักศึกษานิเทศศาสตร์ในความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่า ความมีมากที่สุด สอดคล้องกับความคิดเห็นของคณาจารย์ คือ มีความรู้เฉพาะด้านนิเทศศาสตร์ หรือ ความรู้เฉพาะสาขางานลึกซึ้ง รองลงมาคือ มีจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพสื่อสารมวลชน มีทักษะในการปฏิบัติงาน โดยเห็นว่าการมีความรู้ในศาสตร์แขนงต่าง ๆ อย่างกว้างขวางมีความสำคัญน้อยที่สุด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า นักศึกษานิเทศศาสตร์ยังขาดความสนใจต่อการศึกษาในรายวิชาอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง กับวิชาเฉพาะด้านนิเทศศาสตร์

ในการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การเปิดโลกทัศน์ของนักศึกษา เพื่อรับความรู้จากแวดวงวิชาชีพสื่อสารมวลชนโดยตรงเป็นสิ่งจำเป็น ดังที่พบว่า สิ่งที่นักศึกษาเห็นว่าควรปรับปรุงในหลักสูตรนิเทศศาสตร์มากที่สุด คือ ควรเชิญผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพสื่อสารมวลชนมาบรรยายพิเศษ รองลงมาคือ เพิ่มรายวิชาปฏิบัติ เพิ่มจำนวนครั้งในการศึกษาดูงานนอกสถานที่ต่อหนึ่งภาคการศึกษา เพิ่มจำนวนอาจารย์ประจำสาขาวิชา และจัดการบรรยายพิเศษ ต้มน้ำทางวิชาการ

ความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ประกอบการสื่อที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ประกอบการสื่อ ระดับผู้บริหารในงานสื่อสารมวลชน แขนงต่าง ๆ สามารถจำแนกการศึกษาความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ประกอบการสื่อ ได้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ความพึงพอใจของผู้ประกอบการสื่อที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์
2. ความพึงพอใจของผู้ประกอบการสื่อที่มีต่อบัณฑิตด้านนิเทศศาสตร์
3. ความคาดหวังของผู้ประกอบการสื่อที่มีต่อบัณฑิตด้านนิเทศศาสตร์

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ความพึงพอใจของผู้ประกอบการสื่อที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

ในแวดวงอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน ผู้ประกอบสื่อยังคงมีความต้องการบุคลากรด้านนิเทศศาสตร์รุ่นใหม่อีกจำนวนมาก เนื่องด้วยการขยายตัวของสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ และบทบาทภูมิประเทศ พระราชบัญญัติจัดสรรคลื่นความถี่ ซึ่งเปิดเสรีต่อการประกอบกิจการสื่อสารมวลชนมากขึ้น อย่างไร

ก็ตาม ผู้ประกอบการสื่อชั้นมีความเห็นว่า ปัญหาที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันคือปัญหาในด้านคุณภาพของบัณฑิต มิใช่ปัญหาในเชิงปริมาณ กล่าวคือ มิใช่นักนิเทศศาสตร์มีจำนวนไม่เพียงพอ แต่เป็นปัญหาการขาดแคลนนักนิเทศศาสตร์ที่มีคุณภาพ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ได้มาซึ่งนักศึกษาที่มีคุณภาพ คือหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ดังนั้น การศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ควรได้รับการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและอุดสาหกรรมสื่อให้มากกว่าที่เป็นอยู่

...อย่าลืมว่า ยุคหนึ่งคณานิเทศศาสตร์ คณาวารสารนี้เป็นคณะที่ *popular*มาก มีความอยากรเข้าเป็นอันดับหนึ่ง แต่ขาดรู้ไม่ว่า พอกนอบออกนาแล้ว จะไรบ้างที่จะสร้างความมั่นใจให้กับคุณ แล้วลึกๆ ก็คือ มันเป็นสังคมที่ต้อง *present* ตัวเองเก่งด้วย ซึ่งมันก็จะท่อนให้เห็นว่า ที่เราขาดแคลนอยู่นี่ มันมาจาก การผลิตบุคลากรให้ได้ตรงกับความต้องการกับอุดสาหกรรมที่มันเป็นอยู่จริง.....

(ธนิตย์ จิตต์นุภูล, สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2545)

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการสื่อส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดอยู่ในปัจจุบันในระดับปานกลาง เนื่องจากเห็นว่า รายวิชาที่เปิดสอนมีเนื้อหาที่ทันสมัย มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาไปจากหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในสมัยก่อนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและอุดสาหกรรมสื่อมากขึ้น

ข้อวิพากษ์เกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตรที่ผู้ประกอบการสื่อมีความเห็นตรงกัน คือ หลักสูตรที่จัดการสอนอยู่ไม่ได้ให้ความรู้และทักษะมากพอที่จะสามารถนำไปปฏิบัติได้เลย ดังนั้น สถานประกอบการบางแห่งจึงไม่รับนักศึกษาที่เพิ่งสำเร็จการศึกษา เนื่องจากเห็นว่า หน่วยงานต้องเสียเวลาในการฝึกฝนและอบรมบัณฑิตเหล่านักศึกษาที่ก่อนจะสามารถปฏิบัติงานได้จริง นอกจากนั้น สำหรับองค์กรสื่อที่เพิ่งตั้งใหม่ มักต้องการผู้มีประสบการณ์มาก่อน เพื่อเข้ามาริบงานได้ทันทีโดยไม่เสียเวลา กับการฝึกฝนและสอนงาน

.....เราเป็นสถานีใหม่(สถานีโทรทัศน์สีไอทีวี-ผู้วิจัย) เราต้องสร้างองค์กรใหม่ เราอาจผู้เชี่ยวชาญที่เราคุ้ว่า เขาอยู่ในสานานแล้ว ที่เราสามารถพัฒนา สามารถรับ *concept* รับแนวความคิดของ ไอทีวีได้ ก็เลือกมา พอดีกับนี่ เราเริ่มรับคนใหม่ไม่ยอะนะ.....

(อัชญา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2545)

จากข้อวิพากษ์ดังกล่าว หลักสูตรนิเทศศาสตร์จึงควรได้รับบททวนการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ในเชิงปฏิบัติได้จริง โดยการฝึกฝนทักษะด้านการปฏิบัติงานให้เกิดพื้นฐานความชำนาญก่อนออกไปปฏิบัติงานจริง

2. ความพึงพอใจของผู้ประกอบการสื่อที่มีต่อบัณฑิตด้านนิเทศศาสตร์

ผู้ประกอบการสื่อส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อคุณสมบัติของบัณฑิตนิเทศศาสตร์ที่มีลักษณะกล้าแสดงออกและมีความคิดสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา ผู้ประกอบการสื่อมีความเห็นว่า จากการจัดเนื้อหาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญต่อการสอนภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติส่งผลให้นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบันมีข้อด้อยในคุณสมบัติบางประการ จำแนกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) ด้านความรู้

1.1) นักศึกษาขาดความสามารถในการประยุกต์ ผู้ประกอบการสื่อส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า บัณฑิตนิเทศศาสตร์มีความรู้ในเชิงทฤษฎี แต่ไม่สามารถประยุกต์ได้ ความรู้ที่ได้รับหลากหลายและกว้างจนขาดความชำนาญด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ รวมทั้งความรู้ที่ได้รับในเชิงนิเทศศาสตร์ยังไม่มากเพียงพอที่จะทำงานได้ใน แวดวงวิชาชีพสื่อสารมวลชน ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการขาดความต้องทบทวนมหาวิทยาลัยกำหนดให้นักศึกษาพื้นฐานทั่วไปก่อนแล้วจึงค่อยศึกษารายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ทำให้นักศึกษาได้รับความรู้เฉพาะด้านอย่างจริงจังเพียงในช่วง 2 ปี สุดท้ายก่อนสำเร็จการศึกษา ซึ่งอาจกล่าวเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของการศึกษาให้เกิดความชำนาญอย่างลุ่มลึกของนักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์

..จริง ๆ แล้ว วิชาที่เรียนก็ไม่ได้มานั้นหลักอะไรในนิเทศอยู่แล้ว ตามหลักสูตรของเรา เพราะทบทวนก็จะมีข้อบังคับว่าจะต้องเรียนวิชาให้เป็นปุ๊กุชันนะ ก 1 ปี ที่เด็กเรียน ป 1 ป 2 อาจจะไม่ได้อะไรเกี่ยวกับนิเทศนัก....

(ปันดดา ธนสติตย์, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2545)

จากจุดด้อยในด้านความรู้ดังกล่าว ทำให้บัณฑิตนิเทศศาสตร์ไม่สามารถแบ่งขันได้ในตลาดแรงงาน ซึ่งนอกจากไม่สามารถแบ่งขันกับผู้ที่ผ่านประสบการณ์การทำงานในแวดวงสื่อสารมวลชนมาก่อนแล้ว ยังไม่สามารถแบ่งขันกับผู้มีความชำนาญเฉพาะด้านในสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น การเขียนบทรายการ โทรทัศน์ บุคลากรโทรทัศน์ บัณฑิตนิเทศศาสตร์มักประสบปัญหาการแบ่งขันกับบัณฑิตที่

สำเร็จการศึกษาด้านศิลปศาสตร์หรืออักษรศาสตร์ที่มีความชำนาญด้านการใช้ภาษามากกว่า ในขณะเดียวกัน ในสายงานด้านการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ บัณฑิตนิเทศศาสตร์ต้องแบ่งขั้นกับผู้สำเร็จด้านศิลปกรรมศาสตร์ จิตกรรม ออกแบบนิเทศศิลป์ ในสายงานช่างประเเกทต่าง ๆ บัณฑิตนิเทศศาสตร์ยังประสบปัญหาการแบ่งขั้นกับผู้สำเร็จด้านรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ หรือภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

1.2) บัณฑิตนิเทศศาสตร์ส่วนใหญ่มีข้อจำกัดในด้านการใช้ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร แม้หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จะกำหนดให้นักศึกษาเรียนวิชาภาษาอังกฤษจำนวนไม่น้อย หากแต่วิชาที่กำหนดมักมีเนื้อหาที่เน้นด้านไวยกรณ์ การอ่านมากกว่าจะสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

.....เรนเคย test เด็ก ว่าอยู่ในยุคขนาดนี้ ภาษาอังกฤษกุญแจใช้ได้บ้างไหม
 pragmatism ศัพท์พื้นฐานก็ไม่ได้ เคยเอาหนังสือพิมพ์มาคร headline อ่านว่ายังไง
 ...ไม่ได้แล้ว.....

(วิรัตน์ นาคชาติ, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2545)

1.3) บัณฑิตนิเทศศาสตร์ขาดความรู้ในด้านธุรกิจหรือการตลาด โดยเฉพาะบัณฑิตที่ต้องไปประกอบวิชาชีพในแวดวงธุรกิจ เช่น งานโฆษณา หรือ ประชาสัมพันธ์ ที่ต้องมีการคิดค່ອງประสานงานและพบปะผู้คนจำนวนมาก ทักษะในการสื่อสารในเชิงธุรกิจหรือมุมมองทางการตลาดของบัณฑิตนิเทศศาสตร์มักด้อยกว่าผู้สำเร็จการศึกษาด้านบริหารธุรกิจ ดังนั้น ในองค์กรสื่อด้านโฆษณาจำนวนไม่น้อยจึงรับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาด้านบริหารธุรกิจในทำงานในสายงานโฆษณามากกว่าผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการโฆษณาโดยตรง

1.4) บัณฑิตนิเทศศาสตร์ด้อยความรู้ด้านสถานการณ์ปัจจุบัน ไม่สนใจคิดตามข่าวสาร ความสนใจคิดตามสื่อมวลชนมีน้อย ทำให้มีความรู้รอบตัวและมีแหล่งข้อมูลน้อย ไม่ชอบอ่านหนังสือและมักให้ความสนใจต่อข่าวบันเทิงมากกว่าสถานการณ์ทางการเมือง หรือเศรษฐกิจ และเนื่องจากข้อด้อยดังกล่าว ทำให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในบริบททางสังคมน้อยลง ไม่สามารถแบ่งขั้นกับผู้ที่สำเร็จการศึกษาทางด้านรัฐศาสตร์ หรือเศรษฐศาสตร์ที่เข้ามาทำงานด้านงานสื่อสารมวลชนได้

.....กระแสสังคมปัจจุบัน พลังนักศึกษาหมดไปแล้ว ทุกอย่างเรียน
มันก็ເອົາແກ້ໄຂຈົນ ແລ້ວກີ່ເປັນວ່າ ເຮັດແພະໃນຕໍ່າມຍອະ ຄວາມສັນໃຈ
ປັບປຸງຫາສັງຄນນີ້ອຍ ປັບປຸງຫາຂອງນ້ຳມືອງນີ້ອຍ ກະແສຂອງໂຄກໄປຄິ່ງໃຫນ
ຕົວເອງໄຟສັນໃຈ ອູ່ແຕ່ໃນຕໍ່າມ

(อัชญา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2545)

2) ด้านพฤติกรรมของนักศึกษา

2.1) นักศึกษานางคนมีความเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไปจนไม่ยอมรับฟังความคิดของผู้อื่น และคิดว่า ความคิดของตนเองถูกต้องและเหมาะสมแล้ว จนไม่รับฟังคำวิจารณ์ของผู้อื่น และไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยง่าย ขาดความอดทน ความพยาຍາมน้อย จนทำให้ผู้ประกอบการสื่อจำนวนไม่น้อยมองว่า นักศึกษานิเทศศาสตร์ส่วนใหญ่ขาดวุฒิภาวะ

.....เด็กพวknี้ค่อนข้างจะมั่นใจในตัวเองสูงมาก ความมั่นใจในตัวเองสูงนี้ การเปลี่ยนแปลงยอมรับอะไรใหม่ ๆ ยาก และคิดว่า นิดหน่อยจะต้องได้ค่าตอบแทนสูง ๆ ความทุ่มเทมีน้อย.....

(ชนินทร์ ธรรมชาติ, สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2545)

2.2) บัณฑิตนิเทศศาสตร์จำนวนไม่น้อยยังไม่เข้าใจหลักการที่แท้จริงของการทำงานด้านสื่อสารมวลชน ยังคงเชิดชูค่านิยมว่า การเรียนนิเทศศาสตร์เป็นการเรียนเพื่อไปเป็นนักแสดง หรือผู้อยู่เบื้องหน้า หรือเป็นอาชีพที่สามารถสร้างชื่อเสียงและทำรายได้ง่าย

2.3) บัณฑิตนิเทศศาสตร์มีความคิดแบบแยกส่วน คือ เปิดรับข้อมูลเฉพาะส่วนข้อมูลที่ต้องการรับทราบ แต่ไม่สามารถวิเคราะห์ และสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงเข้ากับส่วนอื่น ๆ ในสังคมให้เป็นองค์รวม

“...เรื่องที่น่าเบื่อห่วง คือ ระบบความคิดที่แยกส่วน ไม่มองภาพที่เป็นองค์รวม อย่างนักข่าวสายการเมือง สายเศรษฐกิจ สายอะไรก็แล้วแต่ มองเป็นจุด ๆ ไม่สามารถที่จะอธิบายภาพหรือตัดต่อภาพเป็นองค์รวม แล้วก็วิเคราะห์ อย่างลึกซึ้งได้ นี่ก็เป็นปัญหาสำหรับเด็กรุ่นใหม่...”

(สมหมาย ประจันต์, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2545)

3) ด้านทักษะ

3.1) บัณฑิตนิเทศศาสตร์ขาดทักษะ ความชำนาญด้านการเขียนข่าว ซึ่งนับได้ว่า เป็นพื้นฐานของงานสื่อสารมวลชนทุกประเภท

...เด็กนิเทศศาสตร์หลายแห่งที่ผมไปดูมีผู้สอน แยกไม่ออกร่วมกันทั้งทั่ว
บทความ สารคดี รายงาน บทสัมภาษณ์ มองไม่ออกร่วมกัน นี้เป็นปัญหา
เกือบทุกแห่ง ให้เขียนข่าวไม่เขียนมา แต่เขียนบทความมา....

(สมหมาย ปราจินต์, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2545)

ปัญหาอันเกิดจากการขาดทักษะการเขียนข่าว ทำให้นักศึกษาจับประเด็นไม่ได้ การเขียนข่าวใช้ภาษาฟุ่มเฟือย ส่งผลต่อการทำงานในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะงานเขียนในด้านสื่อสารมวลชน เนื่องจากข่าวถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของการเขียนเพื่องานสื่อสารมวลชนทุกแขนง ในมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จึงกำหนดวิชาการเขียนข่าวเป็นวิชาบังคับให้นักศึกษาต้องเรียนก่อนการศึกษาวิชาเฉพาะด้านต่อไป

3.2) บัณฑิตนิเทศศาสตร์ขาดทักษะในรายวิชาปฏิบัติ เช่น การถ่ายภาพนิ่ง การถ่ายทำรายการโทรทัศน์ การตัดต่อ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านจำนวนบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน ความพอใจและความทันสมัยด้านเครื่องมืออุปกรณ์สำหรับฝึกปฏิบัติของนักศึกษา

.....ในการปฏิบัติ หลักเนื้อหาอะไร ก็คงจะໂອເຄແລ້ວທີ່ຈະໄຫ້ແນວດີ
ແລະສອນໃຫ້ຄົນຮູ້ຈັກຄືມາກົ່ນ ຮູ້ຈັກປຸງຫາ ມອງປຸງຫາຂອງສັງຄນມາກົ່ນ
ພົມນອງຈິງ ຈະແນ້ວຍພາບນີ້ມີພົມນອງຈິງ ຈະແນ້ວຍພາບນີ້ມີພົມນອງຈິງ
ການປົງປົງບັດຂອງນັກສຶກສາ ຜິກງານໄຟພອຫະກຳ ຜິກງານເປັນເພີ່ມການຮູ້ຮະບນ
ເພົ່າເວັບໄວ້ໂປດໂອກາສໃຫ້ລັງໄປກຳຈິງ ຈະ ຜິກງານຈິງ ເອນແກ່ເປັນ
ຜູ້ດູມາກວ່າ ລັງໄປກຳຈິງ ຈະ ອາຈະມີບ້າງ ແຕ່ກີ່ໄຟ່ນັກ.....

(อัชมา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2545)

3.3) นักศึกษาจำนวนไม่น้อยขาดทักษะในการสื่อความหมายที่ชัดเจน ทั้งทักษะในการเขียนการพูด การนำเสนอ โดยเฉพาะการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ทั้งนี้ สาเหตุประการหนึ่งของปัญหาเนื่องมาจากการไม่สนใจอ่านหนังสือ ความสนใจลดลงสื่อต่าง ๆ มีน้อย จึงทำให้ประสบปัญหาใน

1.2) บัณฑิตนิเทศศาสตร์ควรเข้าใจในปรัชญาที่แท้จริงของการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ว่า เป็นสาขาวิชาที่ให้ความสำคัญด่อการรวม และถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ความบันเทิงสู่สาธารณะ ด้วยความรับผิดชอบ มีจรรยาบรรณของสื่อมวลชน และคำนึงถึงผลประโยชน์ของสาธารณะมาก กว่าผลประโยชน์ส่วนตัว

.....นิเทศศาสตร์ควรมี concept ของการทำงาน มองความรู้สึก
จิตสำนึกนักศึกษาของผู้ที่จบไปว่า เราต้องเป็นสื่อกลางของสังคมให้ได้
ว่าจะทำอะไรเพื่อสังคม ด้านบันเทิงก็เหมือนกัน คุณจะเป็นสื่อด้าน
บันเทิง สื่อด้านข่าว สื่อด้านอะไรก็แล้วแต่ เราจะทำอย่างไร
ที่ให้รู้สึกว่า เราต้องมีจริยธรรม.....

(อัชรา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2545)

....ต้องเป็นผู้ที่รักที่จะแสวงหาข้อเท็จจริง กล้าที่จะต่อสู้ ที่จะนำอาช้อเท็จจริง
ออกมายังความสนใจในเรื่องราวที่ซิงลิก เรื่องราวเฉพาะด้าน ไม่ใช่ฉบับรวม
... ถ้ามีเรื่องใหญ่ๆ ขึ้นมาสักเรื่องหนึ่ง สามารถจะขับมาเล่นอย่างต่อเนื่อง
ตามข่าวอย่างต่อเนื่องของอย่างเป็นระบบ เมื่อเจอโจทย์อย่างนี้ขึ้นมา เด็กจะ
ชายแวงทันทีว่าจะไปได้ไหม.....

(สมหมาย ปาริจันดต์, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2545)

1.3) บัณฑิตนิเทศศาสตร์ควรมีความคิดที่เป็นระบบ สามารถลำดับความคิดได้ชัดเจน และมีเหตุผลเชิงความคิดที่ชัดเจน สามารถนำเสนอความคิดของตนเองต่อผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง

1.4) บัณฑิตนิเทศศาสตร์ควรมีความรู้อยู่เสมอ รักการอ่าน การค้นคว้า คิดตามข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จนสามารถถูกเท่าทันสื่อมวลชน ในขณะเดียวกัน ควรเรียนรู้การวิเคราะห์ และวิพากษ์วิจารณ์สถานการณ์ทางสังคม และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศได้อย่างลุ่มลึกและมีเหตุผลประกอบคำอธิบายความคิดเห็นของตนเอง

.....มันต้องแข่งขัน ต้องวัดความสามารถของตัวเอง ต้องไม่หยุดนิ่ง ต้องคิด ต้องทำงาน คนทำงาน ช่วงนี้เครียด กิดกันทั้งวัน แข่งกันวันนี้ จะเอาอะไร เพื่อจะให้แตกต่าง เพราะสังคมเรามันต้องการการพัฒนา ผู้ชุมทางต้องการบริโภคสิ่งที่แตกต่าง รสชาติที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะฉะนั้นต้องคิดไปเรื่อย.....

(อัชญา สุวรรณปากแพรก, สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2545)

1.5) บัณฑิตนิเทศศาสตร์ควรมีความอดทน เนื่องจากงานด้านนิเทศศาสตร์หลายประเภทเป็นงานที่ไม่หยุดนิ่ง การทำงานไม่เป็นเวลาที่แน่นอน เช่น นักข่าว งานผลิตรายการโทรทัศน์ หรือ ภาพนิทรรศ เป็นต้น

.....คุณสมบัติของเด็กนิเทศ อันดับแรกเลย คือ รักการอ่าน คุณต้องไปค้นคว้าหนังสือ ถ้าชั่นนี้ไม่มีทางทำงานทางด้านนี้ได้เลย ต้องอ่านมาก เรียนรู้มาก และอิกอย่างต้องเป็นคนกระตือรือร้น ไม่หยุดนิ่ง ต้องเป็นคนที่ทุ่มเทให้กับการงาน สายงานทางด้านนี้ มันไม่ใช่ทำงานแค่หน้าที่ แต่ต้องใจรักจริง ๆ ด้วย ต้องทุ่มเท จึงจะออกงานสำเร็จได้.....

(ชนินทร์ ชนะโชค, สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2545)

2) ด้านความรู้

2.1) บัณฑิตนิเทศศาสตร์ควรมีความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง เพราะเมื่อว่า ในสายงานวิชาชีพนิเทศศาสตร์จะมีบัณฑิตจากสาขาวิชาอื่นแข่งขันด้วย แต่ผู้ประกอบการด้านสื่อสารมวลชนยังคงต้องการบัณฑิตด้านนิเทศศาสตร์ เนื่องจากมีพื้นฐานความรู้และเข้าใจธรรมชาติงานด้านการสื่อสารมวลชนมากกว่า ดังนั้น นอกจากนักศึกษาจะมีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านแล้ว จึงควรมีความรู้พื้นฐานด้านสื่อสารมวลชนเบื้องต้นที่มากเพียงพอด้วย

2.2) บัณฑิตนิเทศศาสตร์ควรมีความรู้ภาษาต่างประเทศ และสามารถสื่อสารโดยใช้ภาษาต่างประเทศได้ดี โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ซึ่งเข้ามายืนหนาทมากต่อการสื่อสารมวลชนทุกแขนง ทั้งในด้านตัวองค์กรเอง ซึ่งหลายหน่วยงานมีผู้บริหารเป็นชาวต่างชาติ เป็นบริษัทร่วมทุนกับต่างประเทศ หรือต้องติดต่อทำธุรกรรมกับชาวต่างประเทศ ดังนั้น จึงมีความต้องการนักนิเทศศาสตร์ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ทั้งในด้านการพูดและการเขียน

.....เตี่ยวนี้เราต้องทำงาน co- กับต่างประเทศแล้ว เราได้ดึง producer มาจากสิงคโปร์ ญี่ปุ่น มาเลย์ เราต้องทำงานร่วมกับเขา เราเคยถูกไทยเป็นคนพูดไม่เป็น จะแบกขาตั้งกล้องอยู่เฉย ๆ ได้ยังไง เราต้องออกไปอยู่ข้างหน้าเขา.....

(ชนินทร์ ธรรมชาติ, สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2545)

2.3) บัณฑิตนิเทศศาสตร์ควรมีความรู้ และเข้าใจสังคม โดยเฉพาะสังคมรอบตัวของนักศึกษา แล้วจึงขยายวงกว้างไปในระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และระดับโลก ทั้งนี้ การเข้าใจสังคมแวดล้อมจะทำให้นักศึกษามีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในการพัฒนาสังคมได้ตามปรัชญาการศึกษาในสาขาวิชาของตนได้

3) ด้านทักษะ

3.1) บัณฑิตนิเทศศาสตร์ควรมีทักษะด้านการใช้คอมพิวเตอร์ในระดับดี เนื่องจากในงานสื่อสารมวลชนแบบทุกแขนงจำเป็นต้องใช้คอมพิวเตอร์ในการทำงานทั้งสิ้น เช่น การออกแบบสื่อ การตัดต่องาน การส่งข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

3.2) บัณฑิตนิเทศศาสตร์สามารถใช้เครื่องมือ อุปกรณ์เทคโนโลยีที่เกี่ยวกับงานสื่อสารมวลชนได้ในระดับดีพอใช้ เช่น เครื่องตัดต่อ ลำดับภาพ โดยสามารถใช้อุปกรณ์มีคุณภาพ และสามารถสื่อความหมายโดยใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นได้

.....เราไม่ต้องการคนตัดต่อ แต่เราต้องการคนลำดับภาพ เพราะมันจะต่างกัน คนตัดต่อ คือ คนที่ใช้เครื่องมือในการตัดต่อความคิดสั่งแต่คนลำดับภาพ คือ คนที่นำภาพทั้งหมดมาคิดแล้วให้มันได้คุณภาพ คือ ต้องใช้ทักษะสูง ๆ ซึ่งเราขาดตรงนี้ยังจะ เราถึงอยากให้ทางมหาวิทยาลัยมีการสอนการลำดับภาพให้เป็นเรื่องเป็นราว.....

(ชนินทร์ ธรรมชาติ, สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2545)

3.3) บัณฑิตนิเทศศาสตร์ควรมีทักษะในการสื่อความหมายได้ดี โดยเฉพาะการใช้ภาษาไทยซึ่งความมีถูกต้อง หมายความถูกต้อง หมายความถูกต้อง ไม่ว่าจะศึกษาในสาขาวิชาใดในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ก็ตาม นักศึกษาสามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสารสู่สาธารณะได้อย่างดี ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้รับสารโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนได้ยึดถือเป็นแบบอย่างที่ถูกต้อง

สรุป

ในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ องค์ประกอบสำคัญที่ควรดำเนินธุรกิจ คือ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ อาจารย์ผู้สอนนิเทศศาสตร์ และนักศึกษานิเทศศาสตร์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ควรได้รับความสนใจ แม้ว่า จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบัน คุณภาพหลักสูตรนิเทศศาสตร์ อาจารย์ผู้สอนนิเทศศาสตร์ และนักศึกษานิเทศศาสตร์อยู่ในระดับที่เหมาะสมเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่งแล้ว แต่ยังควรได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะสังคมไทย ซึ่งต้องการสื่อมวลชนที่มีคุณภาพอีกจำนวนมากเข้ามาร่วมเป็นกลไกพัฒนาประเทศด้วย

นอกจากนี้ ผู้ประกอบด้านสื่อสารมวลชน ในฐานะผู้ใช้ประโยชน์จากบัณฑิตนิเทศศาสตร์ อันเป็นผลผลิตจากการกระบวนการหล่อหลอมของหลักสูตร ยังมีความต้องการให่องค์ประกอบต่าง ๆ ของ การศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ขึ้น ได้แก่ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ อาจารย์ผู้สอนนิเทศศาสตร์ และนักศึกษานิเทศศาสตร์ ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบัน และสามารถตอบสนองต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงของยุค โลกกว้างนี้ โดยความต้องการในด้านความรู้ ความสามารถและทักษะของนักศึกษา เป็นความจำเป็นที่สถาบันอุดมศึกษาควรให้ความสำคัญและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การพัฒนาดังกล่าวควรให้ความสำคัญและควรอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาของการศึกษาในหลักสูตรของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งด้วย

บทที่ 6

แนวโน้มหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย

การศึกษาเรื่อง “แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย เพื่อสำรวจให้เข้าใจถึงสภาพที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน โดยการศึกษาเปรียบเทียบในด้านองค์ประกอบของหลักสูตร โครงสร้าง เนื้อหา และรูปแบบการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาแต่ละประเภท อันได้แก่ มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และเพื่อศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ซึ่งลักษณะแนวโน้มดังกล่าว จำแนกได้เป็น แนวโน้มที่จะเป็นตามความต้องการของตลาดแรงงานและแนวโน้มที่พึงประสงค์ตามปรัชญาการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้เทคนิควิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) และการแจกแบบสอบถาม ควบคู่ไปกับการวิจัยเอกสาร (documentary research)

งานวิจัยนี้ ให้ความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการศึกษาที่พึงประสงค์ในอนาคตของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศตามการขยายตัวของข้อมูลข่าวสาร และความสำคัญของสื่อมวลชนแต่ละประเภทที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้บริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ สามารถอภิเคราะห์แนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ในประเทศไทยได้ตามประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวโน้มของการจัดการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์
2. แนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์
3. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์
4. แนวทางการบริหารหลักสูตรที่พึงประสงค์

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แนวโน้มของการจัดการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์

หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ยังคงมีแนวโน้มเป็นไปในรูปแบบที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน โดยยังไม่ปรากฏความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในลักษณะปรับรือหลักสูตร ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย พนวจ ยังคงไม่มีความเปลี่ยนแปลงปรากฏชัดเจน นอกจากการเปิดสาขาใหม่ ๆ เพิ่มเติม ปรับเปลี่ยนเนื้อหา หรือเพิ่มรายวิชาท่านี้

อย่างไรก็ตาม อาจสามารถจำแนกแนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ได้เป็น 2 ส่วน คือ ลักษณะคงที่ และลักษณะความเปลี่ยนแปลง

1) ลักษณะคงที่ของหลักสูตรนิเทศศาสตร์

1.1) การให้ความสำคัญต่อการจำแนกสาขาตามประเภทของสื่อมวลชน มหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ส่วนใหญ่ยังคงจำแนกประเภทตามสื่อ รวมทั้งหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดการสอนในมหาวิทยาลัยที่สอนด้านนิเทศศาสตร์ที่มีการจำแนกตามสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ยังมีคงความสำคัญ และยังคงมีผู้เลือกเข้าศึกษาเป็นจำนวนมากเช่นเดิม ทั้งนี้ จากการศึกษา พนวจ มหาวิทยาลัยที่เปิดสอนด้านนิเทศศาสตร์ในระยะหลัง ส่วนใหญ่ยังจำแนกเป็นสาขาวิชาตามสื่อเช่นเดิวกันในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในระยะแรก

1.2) มหาวิทยาลัยของรัฐฯ ไม่มีการเปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์เพิ่มเติม ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐบาลหันไปให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนให้เปิดสอนเพิ่มในสาขาวิชาอื่น ๆ ที่รัฐเห็นว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนต่อการพัฒนาสังคมมากกว่า เช่น ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

2) ลักษณะความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรนิเทศศาสตร์

2.1) การเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่ไม่จำแนกประเภทตามสื่อ มีแนวโน้มแยกเป็นสาขา หรือหลักสูตรที่มีสถานภาพเป็นสาขา หรือภาควิชาสังกัดคณะมีแนวโน้มจะยกวิทยานะเขียนเป็นคณะ เช่น สาขาวิชาสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สาขาวิชาสารมวลชน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากการไม่จำแนกสาขาวิชาตามประเภทของสื่อมีผลต่อในการสมัครงานของผู้สำเร็จการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการเห็นว่า บัณฑิตอาจไม่มีความชำนาญด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษ และอาจถูกมองเป็นข้อด้อยเมื่อต้องแข่งขันกับผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาดงานด้านสื่อสารมวลชน โดยตรง เนื่องจากเป็นความต้องการ

ของผู้ประกอบการสื่อในปัจจุบันที่ต้องการผู้มีความรู้ความชำนาญด้านใดด้านหนึ่งที่มีความโดดเด่นเพียงพอที่จะรับเข้าทำงานได้

...อันนี้ (การไม่จำแนกสาขา - ผู้วิจัย) ก็เป็นจุดอ่อนด้วยซ้ำไป เด็กอาจขาดความมั่นใจ พอบอกไปทุกแห่งจะตาม คุณจบ major อะไร เด็กก็จะอึดอัด ตาม คุณไม่มี major หรือ ในสังคมไทยมันไม่มีนิยมรับ ขาดคุ้นกับ major หมวดเลย ก็อาจทำให้เด็กรู้สึกขาดความมั่นใจลงไปบ้าง..

(ศรีธาร์ ใจจนสุพจน์, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2545)

2.2) การปรับปรุงหลักสูตร มหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จะมีการทบทวนเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร ในลักษณะของการลด - เพิ่มรายวิชา ปรับเปลี่ยนเนื้อหารายวิชาให้เข้ากับสภาพการณ์ปัจจุบันในสังคม และความต้องการของตลาด โดยรายวิชาที่ได้รับการพิจารณาปรับเพิ่มเติม ได้แก่ รายวิชาภาคปฏิบัติ ภาษาต่างประเทศ และคอมพิวเตอร์

2.3) การเปิดสอนสาขาวิชาใหม่ ๆ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะปรากฏในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนด้านนิเทศศาสตร์ไม่นานนัก ซึ่งมหาวิทยาลัยดังกล่าวมักเปิดสอนสาขาวิชาใหม่ ๆ ที่มิได้จำแนกประเภทตามสื่อ โดยสาขาวิชาที่เปิดสอนคือ นิเทศศาสตร์ที่เน้นความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งเปิดสอนในสาขาวิชาสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร และสาขาวิชาสื่อสารมวลชน รวมทั้งมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เปิดสอนในโครงการขั้นต้นของสารสนเทศ สาขาวิชาสื่อสารมวลชน โดยได้กำหนดปรัชญาชัดเจนที่จะนำสู่ความเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ลักษณะอันคงที่และลักษณะความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สะท้อนว่า หลักสูตรนิเทศศาสตร์ของประเทศไทย ยังไม่มีความเปลี่ยนแปลงมากนักในมหาวิทยาลัยที่จัดการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์มาตั้งแต่แรกเริ่ม แต่ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวปรากฏชัดเจนมากกว่าในมหาวิทยาลัยเอกชน โดยมีเป้าหมายความเปลี่ยนแปลงเพื่อรับต่อกระแสการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นสำคัญ

แนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์

ลักษณะแนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต มีทิศทางการดำเนินไป 3 แนวทางเพื่อตอบสนองต่อปัจจัยแวดล้อมทางสังคม ดังนี้

1. หลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวดังเดิม เพื่อตอบสนองต่อแวดวงวิชาชีพสื่อสารมวลชน
2. หลักสูตรนิเทศศาสตร์เพื่อธุรกิจ เพื่อตอบสนองตลาด และภาคธุรกิจ
3. หลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวเทคโนโลยี ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ

โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวดังเดิม

มหาวิทยาลัยของรัฐที่สอนด้านนิเทศศาสตร์ที่จำแนกสาขาตามประเภทของสื่อ ยังคงสอนในแนวทางการจำแนกสาขาตามสื่อดั้งเดิม ทั้งนี้ โดยไม่มีการเปิดเพิ่มในสาขาวิชาใหม่ ๆ โดยลักษณะการบริหารจัดการหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่ใช้หลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวดังเดิม เป็นไปตามกระบวนการต่อไปนี้

1) การรับสมัคร มหาวิทยาลัยที่บริหารจัดการหลักสูตรตามแนวทางดังเดิมยังคงใช้เกณฑ์ของทบทวนมหาวิทยาลัยเช่นเดิม จำนวนผู้ที่แข่งขันเข้าสถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียงมีน้อยลงแต่คะแนนสอบจะสูงขึ้น ในขณะที่อัตราการแข่งขันเข้าสถาบันอุดมศึกษาที่มีคะแนนรองลงไปมากขึ้น เนื่องจากผู้ที่มีผลการเรียนในเกณฑ์ปานกลางให้ความสนใจเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ตนมองคิดว่าระดับคะแนนที่ได้รับสามารถเข้าศึกษาได้

....ที่คล่อง ไม่ได้คล่อง เพราะว่าไม่ใช่พยายามอุดนิยมอิกต่อไป
แต่เดี๋ยวนี้ผลการสอนอีนทรานซ์เด็กสามารถถู๊กคะแนน รู้ว่า
จากผลการสอบ คะแนนครั้งที่หนึ่ง ครั้งที่สอง ตัวเองประเมิน
ตัวเองจะเลือกนิเทศศาสตร์อีกต่อไปไหม ถ้าเขายากเข้า
มหาวิทยาลัยเขาก็ควรจะตอบยกกว่า เพราะคะแนนเขาต่ำ...

(จุนพล รอดคำดี, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2545)

2) การจำแนกสาขา หลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวดังเดิมยังคงจำแนกเป็นสาขางานหลักตามประเภทของสื่อดังเดิม ได้แก่ วิทยุและโทรทัศน์ โฆษณาและประชาสัมพันธ์ การสื่อสารมวลชน หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ ภาระนนตร์ โดยยังคงเห็นว่าการจำแนกสาขาดังกล่าวมีความจำเป็นต่อการอุปโภคกับประเทศในวิชาชีพในอนาคต ซึ่งการขยายตัวของอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนยังคงดำเนินต่อไปอย่างรวดเร็ว

3) โครงสร้างหลักสูตร ด้วยข้อกำหนดจากทบทวนมหาวิทยาลัย ยังคงเป็นกฎที่กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องปฏิบัติตาม ดังนั้น หมวดวิชาต่าง ๆ ในโครงสร้างหลักสูตร ยังคงประกอบด้วย วิชาพื้นฐาน วิชาบังคับ และวิชาเลือก อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในโครงสร้างหลักสูตร ได้แก่

3.1) การปรับลด หรือเพิ่มรายวิชาต่าง ๆ ให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการพัฒนาในวงการวิชาชีพสื่อสารมวลชนมากขึ้น หรือเพิ่มรายวิชาที่มีความจำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพ เช่น รายวิชาที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีด้านสื่อสารมวลชน ภาษาอังกฤษเพื่องานสื่อสารมวลชน เป็นต้น

3.2) การปรับปรุงเนื้อหารายวิชาให้ทันสมัยขึ้น รายวิชาที่ยังคงมีความสำคัญและจำเป็นต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ เช่น การสื่อสารมวลชน หลักการเขียนข่าว การผลิตรายการวิทยุและโทรทัศน์ ความรู้เกี่ยวกับสื่อดิจิทัล พิมพ์ เป็นต้น จะได้รับการทบทวนปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัย ลดความลังเลกังวลสังคม และเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาไปในปัจจุบัน

4) การฝึกปฏิบัติ หลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวคั้งเดิน ให้ความสำคัญต่อการเปิดโอกาสให้นักศึกษามีกิจกรรมสำหรับฝึกปฏิบัติมากขึ้น แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านจำนวนและคุณภาพของอุปกรณ์เทคโนโลยี บุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน งบประมาณ และเวลาในการศึกษาในชั้นเรียนที่มีจำกัดในแต่ละภาคการศึกษา อาจทำให้นักศึกษายังคงไม่สามารถฝึกฝน เพิ่มพูนทักษะได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับเนื้อหาภาคทฤษฎีไม่ลึกซึ้งพอที่จะนำความรู้ไปใช้ฝึกฝนภาคปฏิบัติได้

กล่าวโดยสรุป แม้ว่าหลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวคั้งเดินที่สอนจำแนกตามประเภทของสื่อของยังคงเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสม หลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวคั้งเดิน จึงควรได้รับการพิจารณาทบทวน โดยเฉพาะการศึกษารายวิชาต่าง ๆ ของนักศึกษา ควรกำหนดเนื้อหาแต่ละวิชาให้มีความลุ่มลึกเพียงพอสำหรับการศึกษาด้านกว้าง หรือนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้จริง รวมทั้งพัฒนารายวิชาให้เหมาะสมกับสื่อแต่ละประเภท เป็นต้น โดยเฉพาะรายวิชาพื้นฐานควรมีเนื้อหามากเพียงพอที่จะให้นักศึกษาได้รู้โดยกว้าง และควรให้นักศึกษาได้เรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับหลักนิเทศศาสตร์ตั้งแต่ในระดับชั้นปีที่ 1 พร้อมกับการศึกษาวิชาพื้นฐานทั่วไปซึ่งยังคงมีความจำเป็น แล้วจึงแยกออกเป็นสาขาวิชาต่าง ๆ หรือศึกษาเฉพาะด้าน โดยมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งควรพัฒนาเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองให้ชัดเจนเพื่อสร้างจุดเด่นให้กับบัณฑิตนิเทศศาสตร์ด้วย

ความต้องการเฉพาะรายสาขาวิชา

การปรับปรุงการเรียนการสอนแต่ละสาขา ควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาแนวโน้มของธุรกิจของแต่ละสาขา เพื่อสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของธุรกิจสื่อสารมวลชนในแต่ละภาคได้ ทั้งนี้ โครงสร้างธุรกิจสื่อมวลชนในอนาคต มีแนวโน้มความเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. มีการเติบโตโดยการผนวกรวมหรือการเข้าซื้อกิจการ ทำให้สื่อเติบโตขึ้นกว่าสามปีก่อน
2. มีการรวมตัวกันในแนวnoon คือ ผนวกธุรกิจหลายสื่อเข้าไว้ในบริษัทเดียว และการรวมตัวกันในแนวtuss คือ ดำเนินการผลิตสื่อแบบครบวงจร ตั้งแต่ขั้นเตรียมการก่อการผลิต ผลิต และตัดต่อ
3. ธุรกิจจะขยายสู่ความเป็นสากลมากขึ้น
4. การรวมศูนย์อำนาจจะยังคงอยู่ที่เจ้าของธุรกิจเป็นสำคัญ

จากทิศทางความเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างธุรกิจสื่อสารมวลชนในอนาคตคือกล่าว นักศึกษานิเทศศาสตร์จึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการตลาด การบริหารธุรกิจ การบริหารองค์การ รวมทั้งควรมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจระหว่างประเทศและภาษาต่างประเทศด้วย

ความต้องการคุณสมบัติของบัณฑิตสาขาวิชาหนังสือพิมพ์ / สิ่งพิมพ์

เนื่องจากสื่อนิเทศสารมีแนวโน้มขยายตัวในลักษณะการเจาะกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ซึ่งเริ่มนีการแข่งขันกันมากขึ้นและการเสนอเนื้อหา Nicelyสารผ่านคอมพิวเตอร์ในระบบ “แมกกาเซ็นคอมพิวเตอร์” ดังนั้น นักศึกษาควรมีความเข้าใจในหลักการตลาด การวิเคราะห์ผู้รับสาร นอกจากนั้น นักศึกษาควรมีความรู้เกี่ยวกับการเขียนข่าวและทักษะในการเขียนโดยเฉพาะการเขียนข่าว และประเด็นที่สำคัญ คือ นักศึกษาในสาขาวิชาสิ่งพิมพ์ควรมีความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารโดยผ่านคอมพิวเตอร์ด้วย โดยสามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้ในระดับคี

ความต้องการคุณสมบัติของบัณฑิตสาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

สื่อวิทยุมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในแข่งขันการเป็นสื่อโฆษณาและทำกิจกรรมด้านการตลาด เพราะสามารถโฆษณาและทำกิจกรรมแบบเจาะพื้นที่ได้ดีกว่าสื่ออื่น การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อ่ายชั้นเจนทำให้เกิดการสูญเสียค่าใช้สื่อในอัตราจำนวนมาก และจากการที่สื่อวิทยุมีราคาถูกเมื่อเทียบกับสื่อมวลชนแขนงอื่น ทำให้การขยายตัวของตลาดวิทยุขึ้นคงคำนวณต่อไป โดยบริษัทใหญ่มีแนวโน้มเข้ามาลงทุนมากขึ้น

ทิศทางความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการดำเนินการอีกประการหนึ่งของสื่อวิทยุกระจายเสียง ในประเทศไทย คือ การบริหารงานสื่อกระจายเสียงโดยภาคประชาชน เช่น วิทยุชุมชน หรือเครือข่าย วิทยุประชาสัมคม โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อให้เป็นช่องทางการสื่อสารและสร้างความมีส่วนร่วมของ ประชาชน โดยให้ภาคประชาชนมีบทบาทในการเข้าถึง การมีส่วนร่วม และการจัดการด้วยตนเอง

สำหรับสื่อโทรทัศน์ ยังคงเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมสูงที่สุดของผู้บริโภค ดังนั้น จึงนำไปสู่ การแย่งชิงกลุ่มเป้าหมายโดยการยกระดับคุณภาพรายการ การแย่งชิงความเป็นหนึ่งในด้านเทคโนโลยีดิจิตัล แนวโน้มเข้าสู่ลักษณะการสื่อสารสองทางผ่านทางโทรทัศน์ หรือ Interactive TV. ซึ่งผู้ชม สามารถสื่อสาร ได้ด้วยกับรายการที่รับชมได้ โดยใช้ดันแบบจากโทรศัพท์ ระบบที่สมบูรณ์ต้องอาศัย อุปกรณ์ต่อพ่วงประเภทฮาร์ดดิสก์ หรือ set-top หรืออาจมีการต่อพ่วงกับคอมพิวเตอร์ในการใช้งาน

สำหรับด้านเนื้อหาของรายการ โทรทัศน์ การกำหนดผังรายการจะมีความซับเจกต์ เป็นระบบ มากขึ้น นอกเหนือจากนั้น สถานีโทรทัศน์แต่ละแห่งพยายามกำหนดผังรายการที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ของตนเองเพื่อกลุ่มเป้าหมายที่ซับเจกต์

ดังนั้น จากทิศทางความเปลี่ยนแปลงของสื่อกระจายเสียงดังกล่าว นักศึกษาที่ศึกษาในสาขา วิชาชีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์จึงควรมีการปรับตัว ดังนี้

- 1) ควรมีความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิตอลของสื่อกระจายเสียงทั้งในด้าน ทฤษฎีและปฏิบัติ
- 2) ควรมีความรู้และเข้าใจสาระสำคัญของพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และการ กำกับดูแลกิจการวิทยุและโทรทัศน์ เพื่อการเรียนรู้ความพร้อมและกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน ของตนเองให้เหมาะสม
- 3) มีความรู้และความเข้าใจในบริบททางสังคมและชุมชน ทั้งนี้ เพื่อสามารถนำเสนอสารผ่าน สื่อวิทยุและโทรทัศน์ไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถนำเสนอปัญหาสภาพ แวดล้อม และข้อมูลต่าง ๆ ที่ควรได้รับการถ่ายทอดสู่สาธารณะไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน ในสายงานที่เกี่ยวข้องได้

ความต้องการคุณสมบัติของบัณฑิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น

นับแต่ พ.ศ.2542 เป็นต้นมา ธุรกิจภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยมีอัตราเติบโตเรื่อง เนื่องจากการ เพิ่มของจำนวนภาษาญี่ปุ่น ผนวกกับการเพิ่มของจำนวนโรงพยาบาลในประเทศไทย เนื่องจาก การเติบโตด้าน รายได้ของภาษาญี่ปุ่น ทำให้ผู้ประกอบการมีความมั่นใจที่จะลงทุนขยายโรงพยาบาลเพิ่มขึ้นด้วย

นอกจากนั้น บริษัทผู้ผลิตภาพยนตร์มีแนวโน้มขยายการลงทุน และสร้างภาพยนตร์ไทยมากขึ้น ภาพยนตร์หลายเรื่อง ได้รับการยอมรับในต่างประเทศ รวมทั้งผู้ผลิตภาพยนตร์ไทยพยายามนำภาพยนตร์ไปเสนอขายในต่างประเทศ เป็นการแสดงถึงโอกาสที่เปิดกว้างมากขึ้นในการสร้างสรรค์ผลงาน แต่กระนั้น ภาพยนตร์ไทยยังคงได้รับการวิจารณ์ว่า เดิบโอดเฉพาะในด้านกระบวนการผลิต แต่มีข้อบกพร่องในด้านบทภาพยนตร์

แม้จะยังคงมีคำวิจารณ์ในด้านบทภาพยนตร์ แต่การขยายตัวของภาพยนตร์ไทยยังสะท้อนให้ทราบว่า ภาพยนตร์ไทยได้สร้างกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ ให้เข้ามายังภาพยนตร์ไทยมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใหญ่ ต่างจากเดิมที่เป้าหมายของลูกค้าเน้นเฉพาะกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานอายุไม่เกิน 40 ปี

จากทิศทางความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ในอุดสาหกรรมสื่อภาพยนตร์ยังคงมีความต้องการผู้เขียนบทและช่างกล้องที่มีความสามารถ ดังนั้น ในการศึกษาสาขาวิชาภาพยนตร์ ควรให้ความสำคัญต่อการเพิ่มรายวิชาด้านการเขียนบท และการฝึกทักษะการถ่ายทำภาพยนตร์แก่นักศึกษาด้วย รวมทั้งรายวิชาสำคัญที่นักศึกษาควรรู้ คือ ความรู้ด้านการตลาดและความรู้เกี่ยวกับอุดสาหกรรมภาพยนตร์ เพื่อสามารถวางแผนการตลาดภาพยนตร์ได้อย่างเหมาะสม

ความต้องการคุณสมบัติของบัณฑิตสาขาวิชาโฆษณาและประชาสัมพันธ์

จากการแข่งขันของสินค้าและบริการในธุรกิจปัจจุบัน ทำให้การโฆษณาขึ้นนับนาทีและเดิบโอดย่างต่อเนื่อง และเนื่องจากแนวโน้มเศรษฐกิจของประเทศไทยดีขึ้น การแข่งขันจึงมีมากขึ้น นอกจากนี้ ความซับซ้อนของลูกค้าที่มีมากขึ้น บทบาทของผู้สร้างสรรค์งานโฆษณา (creative) จึงทิวความสำคัญขึ้นด้วย

ข้อสังเกตจากการเดินโอดของธุรกิจโฆษณาในประเทศไทย คือ ธุรกิจโฆษณาที่เดินโอดมักเป็นธุรกิจโฆษณาของบริษัทต่างชาติ ในขณะที่บริษัทธุรกิจโฆษณาของไทยมีแนวโน้มตัดราคาภายนอกอย่างไรก็ตาม ขณะเดียวกันยังคงมีบริษัทโฆษณาของไทยที่มีการรวมตัวกันเพื่อสร้างฐานอำนาจ ต่อรองให้เข้มแข็ง และรักษาฐานลูกค้ารายใหญ่ไว้

แนวโน้มการประกอบธุรกิจด้านสื่อโฆษณา จะมีการแยกส่วนอย่างชัดเจนระหว่างธุรกิจการวางแผนสื่อ (media planning) กับบริษัทสร้างสรรค์งานโฆษณา (creative planning) การใช้งานประมาณในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์จะเป็นไปด้วยความระมัดระวังมากขึ้น

ในขณะเดียวกัน เนื้อหาทางอินเทอร์เน็ตบังคับเป็นประเด็นที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้น เช่นกัน โดยเฉพาะการให้บริการที่ผิดกฎหมายและผิดศีลธรรมทางอินเทอร์เน็ต การพนัน เนื้อหาที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน อาชญากรรมทางเพศ ซึ่งยังไม่มีมาตรการหรือกฎหมายที่ชัดเจน ออกมารองรับ

ดังนั้น ในการศึกษาทุกสาขาวิชาของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ควรบรรจุรายวิชาเกี่ยวกับ อินเทอร์เน็ตและจรรยาบรรณในการใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อให้นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ทุกสาขา วิชามีความรู้เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ไม่เพียงเฉพาะใช้เพื่อประโยชน์ต่อการหาข้อมูล ส่งข่าวสาร หรือติดต่อสื่อสารเท่านั้น แต่ต้องสามารถใช้งานได้อย่างรู้เท่าทันด้วยความรับผิดชอบ เพราะในปัจจุบันไม่ว่าสื่อมวลชนแขนงใดก็ตาม ล้วนต้องใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตทั้งสิ้น เช่น การใช้เป็นแหล่งข้อมูล หรือใช้เป็นสื่อคิดค่องงานระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับองค์กร และใช้เป็นสื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความบันเทิงสู่สาธารณะ เป็นต้น นอกจากนั้น กลุ่มเป้าหมายที่เปิดรับ อินเทอร์เน็ตยังประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่ม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งได้สามารถซึมซับเนื้อหา ในอินเทอร์เน็ตได้ง่ายกว่าบุคคลกลุ่มนี้ ซึ่งสื่อมวลชนควรมีความรับผิดชอบในการใช้อินเทอร์เน็ต เป็นสื่อส่งข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มดังกล่าวด้วย

2. หลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวธุรกิจ

สถาบันอุดมศึกษาที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวธุรกิจ มักเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เพื่อผลิตบัณฑิตไปตอบสนองต่อตลาด และภาคธุรกิจ มหาวิทยาลัยที่จัดการสอนเน้นในแนวทาง ดังกล่าว เช่น มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากการขยายตัว ของเศรษฐกิจในปัจจุบัน และการแข่งขันในเชิงการค้าที่ทวีความซับซ้อนขึ้น กลไกการตลาดจึงเข้ามา มีบทบาทต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษามากขึ้น

.....การสื่อสารต้องเกี่ยวกับธุรกิจ สังคมพัฒนาไปในเชิงธุรกิจ
ที่เรียกว่าเป็นสังคมทุนนิยม มีการพัฒนาทางด้านธุรกิจขึ้นมา ถลายเป็น
สังคมธุรกิจ เพราะฉะนั้น การสื่อสารก็ต้องมาช่วยสนับสนุนด้านธุรกิจขึ้นมา
ซึ่งต้องมีนิเทศศาสตร์ธุรกิจ ที่เรียกว่า *Business Communication* ไม่ว่าจะ
เป็นการโฆษณาประชาสัมพันธ์เชิงธุรกิจ การสื่อสารการตลาดกีฬาทาง
ด้านธุรกิจ.....

(สมควร กวีขะ, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2545)

แม่การจัดการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จะเป็นทิศทางที่นำสันໃใจของตลาดในปัจจุบัน แนวทางนี้ก็ยังไม่จัดว่าเป็นทิศทางหลักของการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในอนาคต เนื่องจาก อาจารย์ผู้สอนยังมีจำนวนน้อยจนเป็นข้อจำกัดต่อการขยายตัวของหลักสูตร เพราะผู้ที่สำเร็จการศึกษา ด้านสื่อสารการตลาดโดยตรงมักสนใจไปทำงานเอกชนมากกว่า อันเป็นผลมาจากการปัจจัยด้านค่าตอบแทน เหตุผลอีกประการหนึ่งที่แนวทางดังกล่าวยังมิใช่ทิศทางหลักของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คือ ปัจจุบันยังมีคณะและสาขาวิชาที่สอนในด้านการตลาดและธุรกิจโดยตรงซึ่งเป็นที่สนใจของนักศึกษามากกว่า เช่น คณะบริหารธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี เป็นต้น

.....นิเทศศาสตร์เป็น marketing มาก เพราะว่าทบทวนเขายังไม่ approve ถ้าคุณจบสายธุรกิจมาทำนิเทศศาสตร์ไม่ได้ สอนเขาก็ไม่ให้คุณ เขา เอาวุฒิที่เป็นนิเทศศาสตร์ สมมติจบตรินิเทศศาสตร์ แล้วจบโทธุรกิจ เขายังรับรองแค่ตรินิเทศศาสตร์ คุณก็ไม่รุ่ง เพราะฉะนั้น นิเทศ เป็นธุรกิจมาก อาจารย์จบน้อย ไม่ค่อยมีคนมาทำ.....

(มาริสา จันทมาศ, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2545)

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างมหาวิทยาลัย 3 ประเภท ได้แก่ มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน ยังนับว่า มหาวิทยาลัยเอกชนโดยเฉลี่ยในมหาวิทยาลัยเอกชนที่เปิดใหม่ มีแนวทางการสอนที่เน้นความสำคัญของธุรกิจมากกว่ามหาวิทยาลัยของรัฐ แม้ว่ามหาวิทยาลัยเอกชนบางแห่งจะจำแนกสาขาวิชาตามประเภทของสื่อ แต่อาจมีเนื้อหารายวิชาเกี่ยวกับธุรกิจ การตลาดจำนวนมาก เช่น สาขาวิชาการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ที่มุ่งผลิตบัณฑิตไปรองรับต่อธุรกิจเอกชนเป็นสำคัญ

3. หลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวเทคโนโลยี

หลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวเทคโนโลยี จัดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันอุดมศึกษาที่สอนในแนวทางนี้ มักเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนด้านนิเทศศาสตร์ได้ไม่นานนัก เพื่อผลิตบัณฑิตตอบสนองต่อการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเห็นว่า เทคโนโลยีด้านการสื่อสารมวลชนผนวกประสานเข้าหากันจนไม่สามารถจำแนกศึกษารายสาขาเฉพาะแต่ละประเภทของสื่อได้

หลักสูตรที่สอนนิเทศศาสตร์ในแนวทางนี้มักมีได้แยกหลักสูตรนิเทศศาสตร์ออกเป็นคณะหรือสาขาวิชา แต่มักพนวกอยู่ในสาขาวิชาอื่น เช่น สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ยังคงมีโครงสร้างหลักสูตรเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ทั้งนี้ ด้วยข้อกำหนดจากทบทวนมหาวิทยาลัย ยังคงเป็นกฎที่กำหนดให้มหาวิทยาลัยทุกแห่งต้องปฏิบัติตาม ดังนั้น หมวดต่าง ๆ ในโครงสร้างหลักสูตรจะประกอบด้วย วิชาพื้นฐาน วิชาบังคับ ซึ่งเป็นรายวิชาที่ว่าด้วยเทคโนโลยีเป็นหลัก และวิชาเลือก

การฝึกปฏิบัติในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยที่จัดการสอนด้านนิเทศศาสตร์ แนวเทคโนโลยี ให้ความสำคัญต่อการเปิดโอกาสให้นักศึกษามีกิจกรรมสำหรับฝึกปฏิบัติโดยเฉลี่ยวางแผนการใช้เทคโนโลยีในงานสื่อสารมวลชนมากขึ้น แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี งบประมาณ และเวลาในการศึกษาในชั้นเรียนที่มีจำกัด และไม่ได้เพิ่มระยะเวลาการฝึกปฏิบัติจึงทำให้นักศึกษามีมีโอกาสฝึกฝนเกิดความชำนาญ โดยได้รับความรู้ในภาคทฤษฎีและฝึกทดลองปฏิบัติตามระยะเวลาที่กำหนดซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด อย่างไรก็ตาม นักศึกษาที่สนใจสามารถนำไปฝึกฝนต่อเพื่อสร้างความชำนาญให้กับตนเองได้

ตัวอย่างมหาวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์แนวเทคโนโลยี

1) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โครงการจัดตั้งคณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้พัฒนาหลักสูตรโดยกำหนดเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีความรอบรู้ในการจัดการสารสนเทศในรูปแบบหลากหลาย เพื่อตอบสนอง ความต้องการของชุมชน ปลูกฝังคุณธรรม และความรับผิดชอบให้แก่นิสิตเพื่อเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของประเทศไทย

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการระบบสารสนเทศ
2. เพื่อผลิตนักสารสนเทศ และนักสื่อสารมวลชน
3. เพื่อส่งเสริมการใช้และการวิจัยระบบสารสนเทศ

มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้ระบุเหตุผลในการจัดตั้งคณะวิทยาการสารสนเทศ ว่า จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน ทำให้วิชาชีพการสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาเกี่ยวพันกับวิธีชีวิตรวมเป็นอยู่ของผู้คนในสังคม ทิศทางของการพัฒนาประเทศหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ และทักษะของบุคลากรในด้านการสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น มหาวิทยาลัยมหาสารคามเล็งเห็นถึงความจำเป็นดังกล่าว จึงได้ก่อตั้งคณะวิทยาการสารสนเทศ

(Faculty of Informatics) ขึ้น ภายใต้ปรัชญาที่มุ่งขยายโอกาสทางการศึกษาด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศสู่ภูมิภาค โดยจัดการเรียนการสอนใน 5 สาขาวิชาคือ

1. สาขาวิชาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ
2. สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์
3. สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน
4. สาขาวิชาสื่อนิยม
5. วิทยาการคอมพิวเตอร์

สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มุ่งให้ผู้ศึกษามีความรู้และทักษะการสื่อสารทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการกระบวนการสื่อสารในท้องถิ่น ชนบท องค์กรธุรกิจทั้งขนาดกลางและขนาดใหญ่ เป็นนักการสื่อสารที่มีคุณภาพและก่อให้เกิดระบบสื่อสารมวลชนขึ้นในชุมชน เพื่อรับรองรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามแนวทางรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

จากปรัชญาและแนวคิดดังกล่าว พนวจ นอกเหนือจากการให้ความสำคัญต่อเทคโนโลยีสารสนเทศแล้ว สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ยังให้ความสำคัญต่อการสื่อสารในระดับชุมชนด้วย ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ของการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์ที่สอดคล้องกับมาตรฐาน 40 ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

เป้าหมายการศึกษา

1. ด้านโฆษณา ได้แก่ การผลิตสื่อโฆษณาในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต ป้ายโฆษณา
2. ด้านประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ด้านข่าวสารในองค์กรสู่สาธารณะ
3. ด้านวารสารศาสตร์ ได้แก่ การผลิตข่าวสารในวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เครือข่าย ด้านวิทยุและโทรทัศน์ ได้แก่ การผลิตงานวิทยุและโทรทัศน์ เช่น ข่าว บันเทิง
4. ด้านศิลปะการแสดง ได้แก่ การกำกับ เขียนบท ตัดต่อ เทคนิคพิเศษเพื่อผลิตภาพยนตร์และธุรกิจโฆษณา

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากเป้าหมายการศึกษาของสาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ยังพบว่า แม้จะให้ความสำคัญต่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารชุมชน แต่การจัดการศึกษาก็ยังคงเป็นไปโดยตอบสนองต่อธุรกิจสื่อ

ประเภทต่าง ๆ โดยยังคงจำแนกการศึกษาตามประเภทของสื่อ เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยที่สอนด้านนิเทศศาสตร์ส่วนใหญ่ในประเทศไทย

2) มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปรัชญาของหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยนเรศวร กำหนดปรัชญาในการผลิตบัณฑิตหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขา สื่อสารมวลชน ไว้ว่า เพื่อให้เป็นนักสื่อสารมวลชนที่มีความรอบรู้ เป็นผู้นำของสังคม ภายใต้สำนึกร่วมและจริยธรรมและความรับผิดชอบ

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อผลิตบัณฑิตที่สามารถนำวิชาความรู้มาใช้ในวิชาชีพสื่อสารมวลชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อทำให้บัณฑิตสามารถประกอบอาชีพได้กว้างขวาง
3. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีวิธีคิดใหม่ ๆ เสริมสร้างวิสัยทัศน์และก้าวทันโลก
4. เพื่อผลิตบัณฑิตที่สามารถดิบินิจฉัยและตัดสินปัญหาในสังคม มีความเป็นผู้นำสังคม
5. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อวิชาชีพสื่อสารมวลชนและสังคม

โครงสร้างหลักสูตร

เมื่อศึกษาลักษณะโครงสร้างหลักสูตรของสาขาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยนเรศวร พบร่วมโครงสร้างหลักสูตรซึ่งคงอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของทบทวนมหาวิทยาลัย คือ มีจำนวนหน่วยกิตรวม 136 หน่วยกิต โดยจำแนกเป็นหมวดวิชา และกลุ่มวิชาต่าง ๆ ดังนี้

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	36	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	9	หน่วยกิต
กลุ่มวิชานุยศาสตร์	9	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาไทยศาสตร์และภัตศาสตร์	6	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพาณิชย์	1	หน่วยกิต
หมวดวิชาเฉพาะ	99	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาแกน	12	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ	12	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาเอกสารบังคับพื้นฐาน	48	หน่วยกิต

กลุ่มวิชาเอกบังคับเฉพาะด้าน	12	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาเอกเลือก	15	หน่วยกิต
หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า	6	หน่วยกิต

จากการศึกษาด้วยร่างสาระสำคัญของหลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวเทคโนโลยีจากมหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่งดังกล่าว แสดงถึงเป้าหมายที่จะผลิตนักนิเทศศาสตร์ที่มีความรู้ความสามารถในการค้นคว้าเทคโนโลยี เพื่อออกໄไปตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ซึ่งเป็นการลดข้ออ่อนด้อยของนักนิเทศศาสตร์ตามทัศนะของผู้ประกอบการสื่อส่วนใหญ่ที่ให้ความเห็นตรงกันว่า ขาดความชำนาญด้านการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีต่างๆในการปฏิบัติงาน

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ควรคำนึงถึง คือ การจัดเตรียมอุปกรณ์และเทคโนโลยีให้มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ กับความต้องการฝึกปฏิบัติงาน รวมทั้งการจัดหานักศึกษาสนับสนุนการปฏิบัติงาน ดังกล่าว นอกจากนี้ หลักสูตรที่จัดการสอนในแนวเทคโนโลยียังควรให้ความสำคัญต่อการให้ความรู้ด้านหลักการสื่อสารมวลชนแก่นักศึกษามากเพียงพอ เพื่อนักศึกษาจะได้นำหลักการไปประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมด้วย

หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์

แนวโน้มหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยอาจจำแนกได้เป็น 3 แนวทาง ซึ่งเป็นแนวทางที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันและมีทิศทางดำเนินอยู่ต่อไปในอนาคต ส่วนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์ในงานวิจัยนี้ หมายถึง หลักสูตรที่ตอบสนองต่อปัจจัยของนิเทศศาสตร์และเป็นหลักสูตรที่นำไปสู่การพัฒนาของสังคม ซึ่งยังไม่มีมหาวิทยาลัยใดในประเทศไทยที่จัดการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในแนวทางดังกล่าว โดยอาจมีมหาวิทยาลัยบางแห่งยังอยู่ในระหว่างการเริ่มนักศึกษาในแนวทางดังกล่าว

จากการศึกษา หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทย สามารถจำแนกได้เป็น 2 ทิศทาง ดังนี้

1. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่ตอบสนองท้องถิ่น
2. หลักสูตรนิเทศศาสตร์พัฒนาการ

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่ตอบสนองห้องถิน

เป็นหลักสูตรที่ตอบสนองต่อห้องถินหรือชุมชนที่สถานศึกษานั้น ๆ ตั้งอยู่ เพื่อให้สามารถผลิตบุคลากรในแวดวงสื่อสารมวลชนที่เข้าไปปฏิบัติงานในห้องถินได้ โดยสถาบันอุดมศึกษาที่ตอบสนองแนวคิดดังกล่าว คือ สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนด้านนิเทศศาสตร์ใหม่ในส่วนภูมิภาค ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ซึ่งเปิดสอนในโครงการจัดตั้งคณะวิทยาการสื่อสาร

การจัดการเรียนการสอนในคณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ดังกล่าว ตอบสนองต่อการจัดสรรคลื่นความถี่ตามมาตรา 40 ในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 ซึ่งให้ความสำคัญต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชนบทได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของคลื่นความถี่มากขึ้น สื่อที่ลงสู่ชุมชนจะช่วยลดปัญหาการผลิตบัณฑิตแล้วต้องเข้าไปทำงานในส่วนกลาง หรือกรุงเทพฯ เนื่องจากไม่มีงานรองรับลงได้ นอกจากนั้น ยังเป็นการปรับตัวเพื่อแข่งขันกับสถาบันราชภัฏซึ่งกำลังยกยุโรปเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยสถาบันราชภัฏแทบทุกแห่งในปัจจุบัน เปิดสอนในสาขาวิชาเดียวกัน นอกจากนั้น ยังเป็นการรองรับต่อความพ่ายแพ้สร้างความเข้มแข็งแก่ ชุมชน อันส่งผลให้บัณฑิตนิเทศศาสตร์ได้มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยสร้างความเข้มแข็งแก่ ห้องถินของคนอีกด้วย

ในรายวิชาที่จัดการสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่ตอบสนองห้องถิน จะให้ความสำคัญต่อเนื้อหา (content) โดยเน้นเนื้อหาที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับห้องถิน และชุมชนมากขึ้น การให้ความสำคัญต่อรูปแบบ (form) และวิธีการนำเสนอจะมากขึ้น

ตัวอย่างหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่ตอบสนองห้องถิน : โครงการจัดตั้งคณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

โครงการจัดตั้งคณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จัดการสอนในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มีกำหนดเปิดสอนในปีการศึกษา 2546 โดยมีสาระสำคัญของปัจจุบันและวัตถุประสงค์การจัดการสอน ดังนี้

หลักการและเหตุผล

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ระบุหลักการและเหตุผลในการขอจัดตั้งคณะวิทยาการสื่อสารไว้ว่า ปัจจุบันข้อมูลข่าวสารในยุคโลกไร้พรมแดน ได้แพร่หลายเข้าสู่สังคมต่าง ๆ อย่างไม่หยุดยั้ง โดยผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารหลากหลายรูปแบบ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ตลอดจนอินเทอร์เน็ต สังคมชนบทซึ่งอ่อนด้อยกว่า ถูกโภคทันด้วยข้อมูลข่าวสารที่ส่งผ่านมา ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลที่เผยแพร่ค่านิยมและวัฒนธรรมของ สังคมเมืองเสียเป็นส่วนใหญ่จึงอาจไม่เป็นประยุกต์สักเท่าไนก็ ทว่าสังคมชนบทก็ต้องรับข่าวสาร เหล่านี้มาโดยไม่มีทางเลือก และขาดโอกาสที่จะสื่อข่าวสารของตนเองไปยังสังคมต่างขั้วและสังคม ขั้วเดียวกัน

สังคมชนบทไม่อาจใช้ช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อสื่อให้สังคมเมืองได้รับรู้ วัฒนธรรมและค่านิยม ตลอดจนปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของตนเอง ยิ่งไปกว่านั้น อำนวย ธุรกิจอุตสาหกรรมได้ส่งผลให้วัฒนธรรมดั้งเดิม บริโภคนิยมแพร่กระจายเข้าสู่ชนบทที่อยู่ในสภาพ เป็นแหล่งรองรับข้อมูลข่าวสารและวัฒนธรรมจากสังคมอื่นโดยไม่มีทางเลี่ยง

สังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสังคมชนบทและเป็นสังคมเกย์ตระรรรที่มีประชากร หลากหลายเชื้อชาติพันธุ์ซึ่งมีลักษณะเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะ มีขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ความต้องการ และปัญหาแตกต่างจากท้องถิ่นอื่น ๆ ของ ประเทศไทย แต่ก็เช่นเดียวกับสังคมชนบทอื่น ๆ ที่เป็นสังคมข้าวล่างซึ่งคือโอกาส ไม่เพียงแต่จะ เหลือมล้ากับสังคมขั้วนในมิติของรายได้และความเป็นอยู่ที่ดี ยังขาดโอกาสที่จะสื่อให้สังคมอื่น ได้รับทราบถึงภูมิปัญญา ชีวิต วิถีวัฒนธรรม ความต้องการ และปัญหานานัปการอย่างถูกต้องแม่นยำ ตรง ในขณะที่ต้องยอมรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสังคมขั้วนมาโดยตลอด

นอกจากนี้ จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีพื้นที่ติดต่อและมีความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมกับ หลากหลายประเทศที่อยู่ในภูมิภาคนี้ และในยุคโลกไร้พรมแดน เช่น การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงเป็นสิ่งจำเป็น

ในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่น นี้โอกาสได้ศึกษาวิถี วัฒนธรรม ความต้องการ และปัญหาของท้องถิ่น โครงการจัดตั้งคณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จึงควรหนักถึงความจำเป็นในการผลิตทรัพยากรุ่นคลาสที่จะทำ หน้าที่ค้านการสื่อสารมวลชนบนพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในความต้องการของสังคมชา้ายแดน

ภาคใต้ เพื่อปรับความเหลื่อมล้ำของสังคมค่างข้าว ประสานความเข้าใจ และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกัน ทั้งภายในสังคมชายแดนภาคใต้ รวมไปถึงระหว่างสังคมชายแดนภาคใต้กับสังคมอื่น ทั้งในประเทศไทย และระหว่างประเทศไทย จึงเห็นสมควรจัดการเรียนการสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา นิเทศศาสตร์

ปรัชญาของหลักสูตร

บัณฑิตสาขานิเทศศาสตร์เป็นผู้ที่มีความสามารถประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในวิชาชีพ ตลอดจนมีความตระหนักรถึงมิติทางสังคม วัฒนธรรม และจริยธรรม เพื่อรังสรรค์ความเข้าใจอันดี และ ความเท่าเทียมทางการสื่อสารของกลุ่มค่าง ๆ ในสังคม

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อผลิตบัณฑิตสาขานิเทศศาสตร์ที่มีความรู้และทักษะทางการสื่อสารและเทคโนโลยีการ สื่อสาร
2. เพื่อให้บัณฑิตสามารถประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะด้านนิเทศศาสตร์ในฐานะนักวิชาชีพ และนักวิชาการที่ตระหนักรถึงมิติทางสังคม วัฒนธรรม และจริยธรรม เพื่อสรรค์สร้างความเข้าใจอันดี และความเท่าเทียมทางการสื่อสารของกลุ่มค่าง ๆ ในสังคม
3. เพื่อให้บัณฑิตสามารถทำหน้าที่ด้านการสื่อสาร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางสังคม บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ด้วยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการสื่อสาร ในสังคมยุคใหม่ที่เรียกว่า "สังคมสารสนเทศ" โดยการสื่อสาร ได้เข้ามายึดทบทวนสำคัญค่อนบุคคลและสังคม ทั้งเพื่อวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้าง ความเข้าใจอันดี การลดความขัดแย้ง และลดช่องว่างระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่าง โดยใช้เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้สารที่สื่อนั้นบรรลุถึงเป้าประสงค์ โครงการจัดตั้งคณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จึงเริ่มนั่นเป็นเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2532 เมื่อ มหาวิทยาลัยฯ มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการดำเนินการเพื่อพิจารณาความ เป็นไปได้ในการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ในชื่อว่า "โครงการจัดตั้งคณะเทคโนโลยีและวิทยาการสื่อสาร และสารสนเทศ" และได้เปลี่ยนเป็น "โครงการจัดตั้งคณะวิทยาการสื่อสาร" ในเวลาต่อมา โดยได้รับ อนุมัติให้ดำเนินการจัดตั้งได้ใน พ.ศ.2538

วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า คณะวิทยาการสื่อสารจะเป็นคณะวิชาที่มีความเชี่ยวชาญ มุ่งบูรณาการและประยุกต์ความรู้สู่ชุมชน ด้วยความตระหนักรถึงมิติทางสังคมและวัฒนธรรม

พันธกิจ

1. พัฒนาบัณฑิตสาขานิเทศศาสตร์ สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีความเชี่ยวชาญในทักษะวิชาชีพ โดยมีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจในสังคมต่างวัฒนธรรม
2. สร้างสรรค์และแสวงหาองค์ความรู้ใหม่โดยการศึกษา วิจัย และวิเคราะห์ปัญหาของท้องถิ่นเพื่อประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและนำไปสู่การแก้ปัญหาทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
3. สร้างเสริมศักยภาพการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถาบัน การศึกษาและชุมชน

จากการศึกษาปรัชญาของการศึกษาในหลักสูตรดังกล่าว พบว่า หลักสูตรนิเทศศาสตร์ของโครงการจัดตั้งคณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สะท้อนให้ทราบถึง ความพยายามกระจายบทบาทในการสื่อสารไปสู่ชุมชน เพื่อให้ประชาชนในระดับชุมชนได้มีโอกาสใช้สื่อมวลชนในฐานะผู้ใช้และผู้รับ แก้ปัญหาของการสื่อสารมวลชนแบบดั้งเดิมที่ประชาชนในส่วนภูมิภาคแทบไม่มีโอกาสได้เป็นเจ้าของสื่อ และสะท้อนความคิดเห็นของคนเองไปสู่ภูมิภาคอื่น ในสังคม ซึ่งเป็นแนวทางที่พึงประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะกับสังคมไทย ซึ่งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาจากฐานราก คือ จากสังคมชนบท โดยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาทุกดูปแบบ เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่แท้จริง

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่ตอบสนองท้องถิ่น สิ่งที่ควรดำเนินการ คือ ภาครัฐองควรให้ความสำคัญและสนับสนุนต่อการจัดสรรสื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์สำหรับเป็นเครื่องมือทั้งในการศึกษาและการปฏิบัติงานจริง รวมทั้งควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในส่วนภูมิภาคได้มีความรู้เกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของการใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่น และรัฐควรปลูกฝังให้ประชาชนมีความเข้าใจค่อนข้างมากของคนเองในฐานะเจ้าของสื่อด้วย การพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่ตอบสนองท้องถิ่นจึงจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้

2. หลักสูตรนิเทศศาสตร์พัฒนาการ

หลักสูตรนิเทศศาสตร์พัฒนาการ หรือ การสื่อสารพัฒนาการ (Development Communication) หมายถึง การสื่อสารเพื่อสนับสนุนการพัฒนาสังคมทั้งในระดับมหภาค และชุมชน อันหมายรวมถึง การพัฒนาประเทศในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และระบบนิเวศ (สมควร กวียะ, 2537 : 38-39)

จากนิยามดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักสูตรนิเทศศาสตร์พัฒนาการเป็นการศึกษาในหลักสูตรที่เน้นการประยุกต์ใช้นิเทศศาสตร์ในการพัฒนาวิชาชีพแขนงต่าง ๆ ซึ่งในประเทศไทยยังคงไม่มีสถาบันอุดมศึกษาใดที่จัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีในหลักสูตรดังกล่าว ในขณะที่การสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในต่างประเทศมีหลักสูตรที่สอนในแนวทางดังกล่าวแล้วจำนวนมาก ซึ่งเนื้อหารายวิชา เป็นการสอนในลักษณะบูรณาการ และผนวกความรู้ด้านนิเทศศาสตร์เข้ากับสังคมในแขนงต่าง ๆ เช่น การสื่อสารสาธารณสุข การสื่อสารการเมือง การสื่อสารการเกษตร การสื่อสารเพื่อการกีฬา และการสื่อสารเพื่อการศึกษา เป็นต้น ซึ่งมีเป้าหมายสูงสุด คือ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสังคม อันตอบสนองต่อความต้องการของประเทศชาติในปัจจุบันซึ่งต้องอาศัยศาสตร์หลายแขนงในการร่วมกันแก้ไขปัญหาสังคม

..... ในปัจจุบัน ผู้เชื่อว่า เราต้องใช้นิเทศศาสตร์ในการส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาทางด้านการเมือง ประชาสัมพันธ์ การพัฒนาสิ่งแวดล้อม รวมถึงการ พัฒนาองค์กรเองด้วย เพราะว่า ก่อนที่เราจะออกไปพัฒนาอะไรต่าง ๆ เราต้อง พัฒนาตัวองค์กรของเราวง การสื่อสารภายในองค์การ สามารถช่วยพัฒนา องค์กร ได้ พูดง่าย ๆ ว่า เป็นการขยายบทบาทหน้าที่ของนิเทศศาสตร์ออกไป.....

(สมควร กวียะ, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2545)

สาเหตุที่นิเทศศาสตร์ต่าง ๆ ยังไม่มีการสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์พัฒนาการ อาจเนื่องจาก หลักสูตรนิเทศศาสตร์ของประเทศไทยยังคงขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญที่ผลักดันที่ให้เกิดการสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คือ กระแสความเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ และความต้องการของอุดมศึกษาระดับนานาชาติ ส่วนปัจจัยด้านความต้องการของสังคมกลับมิใช่ปัจจัยหลักของความเปลี่ยนแปลงในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปรัชญาของการศึกษา หลักสูตรนิเทศศาสตร์ คือ การรับใช้สังคมคุ้มครองความรับผิดชอบ ดังนั้น การจัดการศึกษาที่เน้นการนำนักนิเทศศาสตร์ไปเป็นกลไกพัฒนาสังคมจึงเป็นทิศทางที่พึงประสงค์ที่ทางหนี้สำหรับการศึกษา

หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่ผู้บริหารการศึกษาควรให้ความสำคัญ เพื่อให้การศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ของประเทศไทยอยู่ในฐานะผู้นำสังคม มิใช่เพียงผู้ตอบสนองต่อการพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรมสื่อ ดังที่ปรากฏอยู่ท่านนี้

แนวทางการบริหารหลักสูตรที่พึงประสงค์

จากการศึกษาพบว่า นับแต่การก่อตัวของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดการสอนในมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีการบททวนและปรับปรุงน้อยมาก ซึ่งทำให้ไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม ในขณะที่ความคาดหวังต่อบัณฑิตนิเทศศาสตร์เปลี่ยนแปลงไป หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์จึงควรได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยขึ้น

...หลักสูตรของเรานี้ค่อนข้างเทอะทะในบางครั้ง มันไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงอะไร ได้ร่วมเร็ว จึงควรจะมีหลักสูตรที่สามารถปรับได้ง่าย ๆ แล้วก็ทันต่อเหตุการณ์ เปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ น่าจะเป็นอย่างนั้นมากกว่าที่จะไปพูดหรือแสดงอะไรที่เป็นประชญาเดิน ๆ

(จุมพล รอดคำดี, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2545)

ไม่ว่าการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จะถูกยุบเช่นใด หรือมีจุดเน้นในด้านใดก็ตาม การจัดการบริหารหลักสูตรให้เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ดังนั้น หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์ ควรมีแนวทางซึ่งสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์
2. สถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์
3. ปรัชญาของหลักสูตรนิเทศศาสตร์
4. กระบวนการคัดเลือกนักศึกษา
5. ถ้อยคำของการจำแนกสาขา
6. โครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์
7. รายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์
8. การฝึกปฏิบัติงานในหลักสูตรนิเทศศาสตร์
9. ปริญญาที่ได้รับ

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์

สถานบันการศึกษาที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรกระจายไปทั่วทุกภูมิภาค ไม่ควรรวมตัวอยู่เฉพาะส่วนกลาง หรือกรุงเทพมหานครเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้บัณฑิตได้มีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถที่ศึกษามาในการทำประโยชน์ให้กับชุมชนในท้องถิ่น ไม่ทำงานเฉพาะในย่านธุรกิจ หรือรองรับต่ออุดสาಹกรรมสื่อในส่วนกลางดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น ซึ่งปัจจุบัน การกระจายตัวของสื่อมวลชนไทยมีแนวโน้มกระจายตัวไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ที่ขยายตัวขึ้นหลังจากผ่านภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ หรือการเกิดขึ้นของวิทยุชุมชน เป็นต้น

2. สถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์

ในมหาวิทยาลัยที่จัดการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ยังมีหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในหลายแห่งที่มีสถานภาพเป็นสาขา ภาควิชา ซึ่งในลักษณะการสังกัดสถานภาพดังกล่าว ทำให้ประสบปัญหาข้อข้อจำกัดต่าง ๆ ได้แก่

2.1 การบริหารงานที่ไม่ค่อยดี ไม่สามารถตัดสินใจได้ในการบริหารจัดการหลักสูตร ต้องขึ้นตรงต่อผู้บริหารระดับคณะ ซึ่งในบางครั้ง อาจยังไม่เข้าใจในปัจจัยการสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์เท่าที่ควร โดยเฉพาะหากเป็นผู้บริหารคณะที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาเดียวกัน หรือสาขาใกล้เคียง

2.2 การจัดสรรงบประมาณ ซึ่งได้รับจำนวนไม่เพียงพอต่อการจัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับฝึกปฏิบัติงานซึ่งมีราคาแพง ทำให้ในมหาวิทยาลัยจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่สอนด้านนิเทศศาสตร์ซึ่งมีอุปกรณ์ฝึกปฏิบัติ เช่น กล้องถ่ายทำรายการ โทรทัศน์ อุปกรณ์ตัดต่อที่ล้าสมัย ซึ่งในปัจจุบันไม่เป็นที่นิยมใช้งานแล้ว ทำให้นักศึกษาต้องประสบปัญหาเมื่อออกฝึกปฏิบัติงาน หรือเมื่อต้องออกไปประกอบวิชาชีพ

2.3 หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในหลายสถาบันไม่เป็นที่รู้จักมากนัก เนื่องจากสังกัดอยู่ในคณะอื่น นักศึกษาจะทราบว่า มีหลักสูตรนิเทศศาสตร์อยู่ในมหาวิทยาลัยนั้นก็ต่อมีเมื่อเข้าไปศึกษาในคณะนั้นแล้ว เช่น หลักสูตรนิเทศศาสตร์ ที่เป็นหลักสูตรย่อยในสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยลักษณ์อุดมฯ เป็นต้น

ดังนั้น หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่มีสถานภาพเป็นสาขา หรือภาควิชา ควรได้รับการพิจารณา ยกสถานภาพเป็นคณะ เพื่อความคล่องตัวในการบริหารงาน การกำหนดเดอกลักษณ์ที่ชัดเจนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อประโยชน์ต่อตัวนักศึกษา รวมทั้งความเหมาะสมในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ

3. ปรัชญาของหลักสูตรนิเทศศาสตร์

แม้ว่า กลไกความต้องการของตลาดแรงงานเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตบัณฑิตในทุกสาขา วิชา แต่ปรัชญาในการผลิตบัณฑิตของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ไม่ควรตามความต้องการของตลาดแต่ เพียงอย่างเดียว แต่ควรเพิ่มบทบาทในฐานะผู้นำสังคมในฐานะสื่อมวลชนที่พึงประสงค์ด้วย

.....ในภาพรวม ผู้คนควรเราทำลังผลิตนื้อต ไปไส่เครื่องยนต์

ผลิตตัวขักรพันเพื่อเข้าไปให้กับอุตสาหกรรมสื่อ....

.....สถาบันอุดมศึกษานี้ไม่ใช่ตอบสนองสังคมตลาดอย่างเดียว

สถาบันอุดมศึกษานี้เราต้องนำสังคม ส่วนที่นำสังคมยังมีน้อย

หลักสูตรเราเป็นอย่างนั้น.....

(ครีรัตน์ ใจนุสพจน์, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2545)

หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรกำหนดปรัชญาที่ชัดเจนในการบริหารหลักสูตร ที่มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองต่อสังคม สอดคล้องกับกรอบที่ศึกษาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ที่มุ่งให้เกิดสังคมไทยที่พึงประสงค์เข้มแข็งและมีคุณภาพ 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ควรให้ความสำคัญต่อการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีความเป็นผู้นำ มีจิตสำนึกในการสร้างงานของตนเอง มีความคิดและวิจารณญาณ มีความริเริ่มสร้างสรรค์ มีวินัย มีความรับผิดชอบ นำไปสู่การพัฒนาประเทศ

นอกจากการกำหนดปรัชญาที่ชัดเจนสำหรับหลักสูตรเองแล้ว อาจารย์ผู้สอนควรปลูกฝังให้ นักศึกษาเข้าใจปรัชญาที่แท้จริงของการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์คือว่า เป็นสาขาวิชาที่ให้ความสำคัญต่อการนำเสนอข่าวสารสู่สาธารณะด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมโดยส่วนรวม มิใช่งานด้านการนำเสนอความบันเทิงสู่ผู้รับสารตามที่นักศึกษาจำนวนไม่น้อยเข้าใจเท่านั้น

.....ส่วนใหญ่การสัมภาษณ์เข้ามานี้ ตามนิเทศศาสตร์ก็จะอะไร
ไม่มีใครตอบได้ รู้แต่ว่าได้ออกที่วี เบื้องแฟชั่น ได้โฆษณา ได้เป็นดีเจ
แล้ว ก็คือ เด็กจะมองอย่างนี้ ซึ่งเราไม่ได้ทำหนินเข้า อุยที่ว่าถ้าหลักสูตร
เราดี อาจารย์เราเข้าใจ เราไม่เป็นหมายหัวเงินว่า ผลิตบัณฑิตยังไง
แล้วเราอธิบาย เราปลูกฝังเขานี่ ผ่านว่าจะ โอเค.....

(ศรีธรัตน์ โรจนสุพจน์, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2545)

4. กระบวนการคัดเลือกนักศึกษา

เนื่องจากหลักสูตรนิเทศศาสตร์ เป็นหลักสูตรที่ต้องการความรู้ ความสามารถ และศักยภาพ
ของผู้เรียน จึงควรมีกระบวนการคัดเลือกที่ครอบคลุมความรู้ ความสามารถ ทักษะ และความพร้อม
ของนักศึกษาให้ได้มาตรฐาน มีคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับสาขาวิชา เพรานักศึกษา
นับเป็นปัจจัยนำเข้าสำคัญ ที่จะได้รับการหล่อหลอมจากการศึกษาในหลักสูตร หากปัจจัยนำเข้าด้อย
คุณภาพ อาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการขัดเกลา ทำให้ได้ผลผลิตที่ด้อยคุณภาพได้

.....บางครั้ง เราคิดว่า บัญหาคือ ตัวเด็กเอง ตั้งแต่เริ่มเข้ามา
 เพราะว่าเป็นคนเคยอดชิ特 เพื่อนจะนั่ง เรียนจนออกไปมันดูโก้
 กับวีกันหนึ่ง ที่เข้ามาพราะอยากศึกษารึ่องนี่ เด็กที่เข้ามาแล้ว
 อยากรู้อยากศึกษา เพราะชอบนี่จะได้ผลดี แต่เด็กที่เข้ามาเพราะ
 โภค ก็จะเรียนไปอย่างนั้นเอง จะออกไปก็จะเกิดบัญหาทำอะไร
 ไม่เป็น นักเรียนบางทีไม่ได้ใส่ใจ แค่ขอให้ผ่านแล้วก็สอบแข่ง
 เพื่อให้ได้เกรดดี ๆ แล้วก็จบไป.....

(จุนพล รอดคำดี, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2545)

5. ลักษณะการจำแนกสาขา

การจำแนกสาขาวิชาตามสื่อความแนวทางมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จำแนกมาแต่ดั้งเดิมเป็นแนวทางที่
 เหมาะสมสำหรับผู้ที่สนใจและมีความต้องการปฏิบัติงานในแขนงใดแขนงหนึ่งโดยตรงแล้ว และเป็น
 ความต้องการของผู้ประกอบการค้านสื่อสารมวลชนเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารหลักสูตร
 นิเทศศาสตร์จำนวนไม่น้อยยังคงเห็นว่า การจำแนกสาขาไม่ควรแยกจากกันโดยเด็ดขาด เนื่องจาก
 กลยุทธ์เป็นข้อจำกัดของนักศึกษาซึ่งขาดความสามารถในการใช้สื่อประเภทอื่น เพราะสื่อในปัจจุบันนี้

ลักษณะพนวกรุ่มเรือนหักกันมากขึ้น จาก ลักษณะบูรณาการดังกล่าว ควรให้นักศึกษามีความรู้ในสาขา วิชาอื่น ๆ ด้วย เช่น กัน อย่างไรก็ตาม การจำแนกด้วยวิธีการอื่นก็เป็นแนวทางใหม่ที่มีความสำคัญ เช่น นิเทศศิลป์ นิเทศศาสตร์ธุรกิจ เป็นต้น

6. โครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์

โครงสร้างหลักสูตรของนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์ ยังคงเป็นไปตามข้อกำหนดตามเกณฑ์ ของทบทวนมหาวิทยาลัย คือ ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี ดังนี้

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรจัดวิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะบูรณาการ ก็ได้ โดยผสมผสานเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมสาระของกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาและกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาศึกษาทั่วไปและเป็นพื้นฐานสำหรับนักศึกษานำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในงานสื่อสารมวลชน โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิชาชีพในปีที่ 3 และ 4

2. หมวดวิชาเฉพาะ โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 84 หน่วยกิต จำแนกเป็นวิชาแกน หรือวิชาบังคับ วิชาเอก และวิชาเลือกหรือวิชาโท

วิชาแกน หรือวิชาบังคับ เป็นกลุ่มวิชาที่นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ทุกคนต้องเรียนเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาในเชิงลึก นักเป็นหลักการเกี่ยวกับสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ เมื่อต้น โดยควรกริ่งขวางและครอบคลุมเพียงพอที่นักศึกษาจะสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปศึกษาต่อให้มีความชำนาญได้

วิชาเอก เป็นวิชาเฉพาะด้านเพื่อเพิ่มพูนทักษะในเชิงลึกสำหรับสื่อแขนงต่าง ๆ ซึ่งควรเน้นการฝึกทักษะในด้านการปฏิบัติงานของนักศึกษาก่อนหน้าไปจากการให้ความรู้ในภาคทฤษฎีด้วย

วิชาเลือก หรือวิชาโท เป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาเลือกเรียนตามความสนใจ นักเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อชั้นสูง ที่ควรให้นักศึกษาได้ฝึกการปฏิบัติสม่ือนการผลิตงานสำหรับนำเสนอเผยแพร่หรือปฏิบัติงานสำหรับใช้งานจริง

3. หมวดวิชาเลือกเสรี เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนรายวิชาใด ๆ ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีตามที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต ควรเป็นวิชาที่นักศึกษาจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสอดคล้องกับวิชาชีพของตน นิใช้เลือกเพียงพระเป็นวิชาที่เรียนง่ายหรือสนุกเท่านั้น

แนวโน้มการจัดโครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์ ยังคงประกอบด้วย 3 หมวด วิชาหลัก เป็นพื้นฐานดังเดิม แต่ควรศึกษาให้มีความรู้มากขึ้นและทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์ จริงในปัจจุบัน โดยเฉพาะควรสอดคล้องกับบริบททางสังคมไทย จากนั้น เมื่อศึกษาในระดับสูง ขึ้นไป จึงแยกศึกษาในศาสตร์เฉพาะตามแต่เอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจะกำหนด ทั้งนี้ นักศึกษาควรผ่านการศึกษาพื้นฐานที่เพียงพอเสียก่อน

ในการเรียนในระดับปี 1 และปี 2 นอกจากการให้ความรู้เบื้องต้นด้านสื่อสารมวลชน ในการจัดการเรียนการสอนควรเริ่มปลูกฝังให้นักศึกษาง醴ดกระบวนการคิด การค้นคว้า แสวงหาความต้องการและความสนใจของตนเอง เพื่อสามารถศึกษาในปี 3 และปี 4 ได้ตามทิศทางที่ตนต้องการ

นอกจากนี้ ข้อควรคำนึงถึงอีกประการหนึ่ง คือ มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งควรมีเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่จำเป็นต้องลอกเลียนแนวคิดของมหาวิทยาลัยเก่าแก่ที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์อยู่แล้ว แต่ควรแสวงหาเอกลักษณ์และนำเสนอเป็นจุดเด่นของแต่ละสถาบันให้ได้

.....หลักสูตรนิเทศศาสตร์จริง ๆ แล้วกว้าง สามารถ serve จุดนั้นจุดนี้อะไรได้เช่นเดียวกัน แต่มีปัญหาว่า ตัวคุณเอง คุณคิดว่า อะไรที่เป็นจุดที่คิดว่าเด่นกว่าคนอื่น อย่างราชภัฏ เช่นเรื่องชุมชน เน้นเรื่องชุมชน เน้นเรื่องวิทยาลัยชุมชน เน้นในเรื่องของความรู้เรื่องราวของท้องถิ่น เน้นการเข้าถึงคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะพัฒนาชุมชน พัฒนาท้องถิ่น ให้มาก ก็หมายความเช่นน้ำเสียงภาษา เช่นภาษาไทย ภาษาอังกฤษฯลฯ ผนจัง บอกว่า ทำไม่หลักสูตรไม่เรียนเข้าไปหาจุดนั้น.....

(จุนพล รองค้าตี, สมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2545)

7. รายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์

การเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรสอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัย มีทิศทาง และเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นนิเทศศาสตร์ในกลุ่มใดก็ตาม ควรแสวงหาเอกลักษณ์ของตนที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม รายวิชาที่ต้องปรากฏในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ทุกสถาบัน ได้แก่

- 1) การสื่อสารเบื้องต้น
- 2) หลักการสื่อสารมวลชน
- 3) การเขียนบทความและໂගรทัศน์

- 4) หลักการเขียนข่าว
- 5) เศรษฐศาสตร์
- 6) รัฐศาสตร์
- 7) หลักการตลาด
- 8) ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
- 9) ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร
- 10) กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน

นักงานนี้ เนื้อหารายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรได้รับการบททวนและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ท่าทันต่อโลก และสามารถออกไปปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

.....จริง ๆ มันควรจะมีการปรับเปลี่ยน มันควรที่จะ replace ความเปลี่ยนแปลงในตลาด ตลาดโภชนาญาคปี 80 ยุคปี 90 จนมาถึงปัจจุบันนี้ไม่เหมือนกันเลย แล้วเรากลับไม่ได้เปลี่ยนอะไร เราปรับรายวิชา แต่เราไม่ได้ปรับหลักสูตร คือมองว่า ควรจะมี dynamic กว่านี้ ความมีความยืดหยุ่นกว่านี้ เพราะวงการนิเทศศาสตร์เป็นวงการที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา.....

(มาริสา จันทมาศ, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2545)

ในการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ รายวิชาที่ควรเพิ่ม ได้แก่ รายวิชาที่เน้นให้นักศึกษาเข้าใจสังคมและเข้าใจความสำคัญของการสื่อสารกับบริบททางสังคมต่าง ๆ มากกว่าที่เป็นอยู่ เนื่องด้วยจาก การศึกษาปัญหาของศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน พบว่า นักศึกษาอาจมีความชำนาญในการใช้เทคโนโลยี แต่มีความเข้าใจสังคมน้อยมาก และการจัดหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน แทนไม่ปรากฏรายวิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างนิเทศศาสตร์กับสังคม

..... วิชาที่ควรจะเพิ่มให้เด็ก ๆ ไม่ควรเน้นในเรื่องของเทคโนโลยีหรือ การผลิตอย่างเดียว เช่น TV Production 1 2 3 เด็กอยู่ในแต่ studio ถ่ายทำจริงนั้นมันเป็นพื้นฐานที่มีอยู่แล้ว อย่างจะเห็น วิชาโทรทัศน์ กับสิ่งแวดล้อม การสื่อสารกับการเมือง การสื่อสารกับชุมชน การสื่อสารเกี่ยวกับเครழกิจและวัฒนธรรมอย่างไร

..... เทคโนโลยีกับเรื่องสำนักคติชุมชน มันต้องไปด้วยกัน ผมไม่ คิดว่าจะแยกว่าอะไรสำคัญกว่าอะไร จริง ๆ เราเก็บปฏิเสธเทคโนโลยี ไม่ได้ แต่ ผู้น้อยากให้ความสำคัญกับสิ่งที่เราละเอียไป

(ครีธรัณ โรจนสุพจน์, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2545)

ทั้งนี้ ในการศึกษารายวิชาด้านนิเทศศาสตร์ ควรกำหนดให้นักศึกษาได้เรียนโดยกว้างและ ครอบคลุมในรายวิชาที่หลากหลาย และต้องให้นักศึกษาได้ศึกษาเฉพาะด้านตามความสนใจเฉพาะ ด้านของตนของด้วย

..... การเรียนที่หลากหลายนี้ ค่อนข้างจะพอใจนะ ที่เข้า (นักศึกษา – ผู้วิจัย) จะได้ค่อนข้างยอด เพียงแต่ว่า อาจารย์ต้องเสริมอะไรมาก่อนมากขึ้นกว่านี้ คือ ถ้าเกิดเราให้ไปหัวเรื่อง ๆ นี้ มันค่อนข้างจะกลวง คือ ได้แบบเบ็ดเตล็ด ๆ

(ราธิพี รอดสน, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2545)

นอกจากนั้น ประเด็นเรื่องจริยธรรมและอุปนิสัยของนักศึกษานิเทศศาสตร์ที่ควรได้รับการ ปลูกฝังและเน้นให้เห็นความสำคัญ ได้แก่

1. ความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ
2. การฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้รักการอ่าน การค้นคว้า
3. ความตรงต่อเวลา
4. การมองปัญหาและสังคมอย่างเป็นระบบ และมองเป็นองค์รวม
5. ความสามารถในการปรับตัวไว้
6. ความกระฉับกระเฉง เป็นผู้ที่คืนดัวอยู่เสมอ

8. การฝึกปฏิบัติงานในหลักสูตรนิเทศศาสตร์

รายวิชาฝึกปฏิบัติงานในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรเป็นรายวิชาที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติงานอย่างเต็มที่โดยใช้ความรู้ที่ได้ศึกษาปฏิบัติงานในฐานะเพื่อพัฒนาคุณภาพของบริษัท แนวทางที่พึงประสงค์คือ ระบบสหกิจศึกษา (co-operative) ซึ่งกำหนดให้นักศึกษาไปปฏิบัติงานกับหน่วยงานภายนอกเป็นเวลา 1 ภาคการศึกษาโดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียน การประเมินผลให้ระดับคะแนนเป็นผ่าน (S-Satisfied) และไม่ผ่าน (U-Unsatisfied) โดยผู้ประเมิน คือ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งมีบทบาทเป็นอาจารย์นิเทศงาน และผู้บริหารหน่วยงานที่นักศึกษาไปฝึกปฏิบัติงาน

อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยอาจกำหนดให้นักศึกษามีการฝึกปฏิบัติงานได้มากกว่า 1 ครั้ง เช่น ฝึกปฏิบัติงานเพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ หรือหาจุดบกพร่องของตนเองก่อนไปปฏิบัติงานภายนอก โดยหลักสูตรควรมีการจัดอบรมหรือสัมมนาเพื่อเตรียมความพร้อมแก่นักศึกษาก่อนออกไปปฏิบัติงานภายนอกด้วย ดังเช่น การฝึกงานของภาควิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งแบ่งการฝึกฝนออกเป็น 2 ครั้ง ในครั้งแรกเพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์ในการทำประโยชน์ให้แก่ สาธารณะ จากนั้น การฝึกงานในครั้งที่ 2 จึงเป็นการปฏิบัติงานจริงซึ่งต้องมีการประเมินผลการทำางานด้วย

.....เรามีฝึกงาน 2 ครั้ง ครั้งแรกจะประมาณปี 3 และช่วง Summer
 อีกสักประมาณ 2 สัปดาห์ นี้จะบังคับให้เข้าฝึกงานประเภท GO หรือ NGO
 ก็ได้ คือ อย่างให้เข้ามองว่า พ่อแม่นเรียนทางด้านสื่อสารมวลชน
 เรา มี concept ในการคืนสู่สังคม ได้อย่างไรบ้าง แต่เราไม่จำกัดสถานที่
แต่พอมากถึงคัวสุดท้าย ปล่อยเลย ส่วนใหญ่จะไปฝึกทางภาค
 เอกราชเสียเป็นส่วนใหญ่ จะใช้วันของแทน 2 ปีที่ 4 ทั้งภาคการศึกษา.....
 (ธีรวัตร วรรณฤทธิ์, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2545)

9. ปริญญาที่ได้รับจากการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์

ตามที่ทบทวนมหาวิทยาลัยได้กำหนดชื่อปริญญาให้มีความเป็นสากล เป็นระบบ และให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศไทย โดยได้กำหนดให้หมวดวิชาการสื่อสารมวลชนและสารนิเทศ อยู่ในกลุ่มสาขาวิชาที่ใช้ชื่อปริญญาเป็นศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาที่ใช้ชื่อ

ปริญญา妮 มีลักษณะเป็นศาสตร์บริสุทธิ์ทางด้านศิลปศาสตร์ โดยมุ่งศึกษาสาระและวิธีการของศาสตร์สาขาวิชาเป็นหลัก

มหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ส่วนใหญ่ยังคงใช้ชื่อปริญญา妮นิเทศศาสตรบัณฑิต ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต ปริญญานิหารธรรกิจบัณฑิต และ ปริญญาวิทยาการสารสนเทศบัณฑิต อย่างไรก็ตาม ไม่ว่ามหาวิทยาลัยจะกำหนดชื่อบริญญาอย่างไรก็ตาม ควรระบุสาขาวิชานิเทศศาสตร์ให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของหน่วยงานในการรับบัณฑิตเข้าทำงาน

สรุป

จากการศึกษา พบร่วมกันว่า บัณฑิตนิเทศศาสตร์ยังคงเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานด้านสื่อสารมวลชนอีกมาก เมื่อพิจารณาปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเป็นกลไกผลักดัน อันได้แก่ เทคโนโลยี การจัดสรรคลื่นความถี่ รวมทั้งสภาพเศรษฐกิจที่ฟื้นตัวขึ้น ย่อมส่งผลต่ออุตสาหกรรมสื่อที่จะเจริญก้าวหน้าขึ้น หลังจากอยู่ในภาวะชะลอตัวเป็นเวลานาน แม้ว่า จะมีปัจจัยบางอย่างเป็นข้อจำกัดอยู่บ้าง เช่น การเมือง วัฒนธรรมของคนไทยที่ไม่ชอบการอ่านหนังสือ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้หลักสูตรนิเทศศาสตร์ มีความเปลี่ยนแปลง คือ ความเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน ความเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจ และการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศไทย.

นอกจากนี้ แนวโน้มอันเป็นทิศทางที่ดีของการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย คือ การรวมตัวของสถาบันวิชาการและสถาบันวิชาชีพมีลักษณะเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น คณะกรรมการความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพสื่อสารมวลชน (กวส.) ซึ่งเกิดจากการรวมตัวระหว่างนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสามารถ และประสบการณ์ในวิชาชีพสื่อสารมวลชนแข่งต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ให้สอดคล้องกับสังคมไทยปัจจุบัน และตอบสนองต่อตลาดงานด้านสื่อสารมวลชน หากได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายวิชาชีพ การพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์จึงน่าจะมีทิศทางที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่อาจเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คือ ระเบียบของทบทวนมหาวิทยาลัย ซึ่งไม่เอื้อต่อการเปิดให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์จากสังคมภายนอกมากนัก เช่น ห้ามผู้มีคุณวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีสอนนักศึกษาปริญญาตรี ทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่มีความชำนาญด้านสื่อบางประเภทแต่สำเร็จการศึกษามายังสูง ไม่สามารถมาเป็นวิทยากรสอนในชั้นเรียนได้ รวมทั้งข้อกำหนดในการเรียนวิชาบังคับ วิชาเลือก วิชา

ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ทำให้นักศึกษาต้องเรียนวิชาในภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ ทำให้ขาดความชำนาญในทักษะบางประการ เช่น การถ่ายภาพ การถ่ายทำภาพยนตร์ การจัดหน้าสิ่งพิมพ์ ซึ่งถูกมองว่าเป็นจุดด้อยสำหรับนักศึกษาเมื่อต้องไปฝึกปฏิบัติงานหรือเมื่อสำเร็จการศึกษา ทำให้ต้องใช้เวลานานในการเรียนรู้ใหม่ในขณะเข้าไปปฏิบัติงาน และเป็นข้อเสียเปรียบเมื่อเทียบกับผู้มีประสบการณ์ในสายงานดังกล่าวมาแล้ว

ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คือ งบประมาณ เนื่องจากเครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ทางด้านสื่อสารมวลชนมีราคาสูง เช่น กล้องถ่ายทำภาพยนตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับตัดต่อภาพแบบ non-linear เป็นต้น ในขณะที่มหาวิทยาลัยมีงบประมาณจำกัด ทำให้อาจไม่สามารถจัดเตรียมเครื่องมือได้ตามความต้องการของนักศึกษาที่มีจำนวนมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อปัญหาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ทำให้นักศึกษาขาดทักษะในการปฏิบัติงาน และเป็นข้อจำกัดสำหรับการพัฒนารายวิชาที่ต้องให้ความสำคัญต่อการฝึกปฏิบัติ ดังนั้น มหาวิทยาลัยที่สอนด้านนิเทศศาสตร์จึงควรเร่งทบทวนและแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยให้ความสำคัญต่อการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษามากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาเอง

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย เพื่อสำรวจให้เข้าใจถึงสภาพที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน โดยการศึกษาเปรียบเทียบในด้านองค์ประกอบหลักสูตร โครงสร้าง เนื้อหา และรูปแบบการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาแต่ละประเภท อันได้แก่ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชน และ เพื่อศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ซึ่งลักษณะแนวโน้มดังกล่าว จำแนกได้เป็น แนวโน้มที่จะเป็นตามความต้องการของตลาดแรงงาน และแนวโน้มที่พึงประสงค์ตามปัจจัยการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) และการแจกแบบสอบถามควบคู่ไปกับการวิจัยเอกสาร (documentary research) ผลการศึกษา ได้ทั้งสรุป ดังนี้

สรุป

มหาวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์มีจำนวนทั้งสิ้น 34 แห่ง คิดเป็น 45.33% ของมหาวิทยาลัยทั้งหมดในประเทศไทย มหาวิทยาลัยประเภทที่เปิดสอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ มหาวิทยาลัยเอกชนและพบว่ามีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ รวมทั้งวิทยาลัยที่มีแนวโน้มจะเปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์เพิ่มขึ้นด้วย มหาวิทยาลัยเอกชนมีการขยายตัวเร็วกว่ามหาวิทยาลัยของรัฐ รวมทั้งมหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ส่วนใหญ่ยังคงรวมอยู่เฉพาะในกรุงเทพ โดยส่วนใหญ่เป็นมหาวิทยาลัยเอกชน

สถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ จำแนกได้เป็น ลักษณะสถานภาพเป็นคณะลักษณะสถานภาพเป็นสาขา หรือ ภาควิชา ที่สังกัดคณะอื่น และลักษณะสถานภาพเป็นหลักสูตรย่อย หรือวิชาเอกแขนงหนึ่งของสาขาวิชาหรือภาควิชา ที่สังกัดคณะอื่น

หลักสูตรนิเทศศาสตร์มีลักษณะการบริหารจัดการแตกต่างไปจากการศึกษาในศาสตร์อื่นที่มีลักษณะการสังกัดที่ชัดเจน แต่หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งก็มีสถานภาพที่แตกต่างกันออกไป แสดงถึงการจัดลำดับความสำคัญที่แตกต่างกัน ลักษณะการจัดสถานภาพของ

หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย สะท้อนให้ทราบถึงปรัชญาของcombe และปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ให้ความสำคัญของการศึกษาในหลักสูตรดังกล่าว

เมื่อพิจารณาการจำแนกสาขา หลักสูตรนิเทศศาสตร์ สามารถจัดได้เป็น 2 กลุ่ม คือ การจำแนกเป็นสาขาวตามสื่อ โดยมหาวิทยาลัยที่มีการจำแนกเป็นสาขาวมักเป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในคณะนิเทศศาสตร์ และการไม่จำแนกตามสื่อ มักเป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่สังกัดคณะอื่นที่มิใช่คณะนิเทศศาสตร์ โดยหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ไม่ได้ระบุการเรียนการสอนที่เป็นสื่ออย่างชัดเจน และประยุณ์ที่ได้รับไม่ระบุสาขาวิชาที่สำเร็จ

หลักสูตรนิเทศศาสตร์ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาให้ชำนาญเฉพาะด้านตามประเภทของสื่อ โดยกลุ่มที่ไม่ได้จำแนกสาขาวตามประเภทของสื่อนั้นว่ามีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่มนมหาวิทยาลัยที่มีการจำแนกสาขา และพบว่า สาขาวิชาที่เปิดสอนมากที่สุดในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ คือ สาขาวรษชาสัมพันธ์ โดยเปิดสอนในมหาวิทยาลัยเอกชนแทนทุกแห่งที่สอนด้านนิเทศศาสตร์ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจำนวนสาขาวิชาที่เปิดสอน พบว่า มหาวิทยาลัยเอกชนเปิดสอนสาขาวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรนิเทศศาสตร์มากที่สุดในบรรดามหาวิทยาลัยทั้ง 3 กลุ่มด้วย

ปัจจุบัน กระบวนการคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย สามารถจำแนกได้เป็น 2 วิธีการ คือ การสอบคัดเลือกโดยผ่านทบทวนมหาวิทยาลัย และการสอบคัดเลือกโดยมหาวิทยาลัยคัดเลือก (การรับตรง) ซึ่งกระบวนการคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน เป็นการคัดเลือกโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และความสามารถด้านอื่น ซึ่งทำให้ได้นักศึกษาที่มีคุณสมบัติอย่างน้อยด้านใดด้านหนึ่งคือ ไปนี้ คือ เรียนดี มีความสามารถด้านใดด้านหนึ่ง หรือมีทุนทรัพย์เพียงพอ ตามแต่เงื่อนไขการคัดเลือกของมหาวิทยาลัยแต่ละประเภท แต่ไม่ได้คัดเลือกตามความสนใจ หรือความถนัดในวิชาชีพ และยังคงไม่มีกระบวนการคัดเลือกให้ได้ผู้สนใจในหลักสูตรนิเทศศาสตร์อย่างแท้จริง

มหาวิทยาลัยที่สอนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มีการจัดโครงสร้างหลักสูตรเหมือนกันโดยเป็นไปตามเกณฑ์ของทบทวนมหาวิทยาลัย และเมื่อศึกษารายวิชาในหมวดวิชาเอกหรือวิชาแกนของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ พบร่วม รายวิชาที่จัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีความคล้ายคลึงกัน คือ เป็นรายวิชาที่ว่าด้วยสื่อแต่ละประเภทโดยกว้าง เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ครอบคลุมสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปศึกษาให้ลึกซึ้งเพิ่มเติมตามความสนใจได้

มหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์มีลักษณะการจัดการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในปี 1 นักศึกษามักเรียนวิชาพื้นฐานร่วมกัน และแยกสาขาในปี 2 โดยพิจารณาตามความสมัครใจ และการสัมภาษณ์ ไม่มีการสอบข้อเขียน เมื่อเข้าสาขาแล้วนักศึกษาจะเรียนวิชาเอก หรือ วิชาบังคับก่อน แล้วจึงเรียนวิชาเฉพาะด้าน และวิชาเลือกเสริม และฝึกงานในช่วงฤดูร้อน โดยหลังจากกลับจากฝึกงานต้องจัดทำรายงานหรือนำเสนอตัวยาวาจารย์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลักษณะการสอนของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยทุกประเภท ยังคงไม่แตกต่างกัน และยังคงมีวิธีการสอนเหมือนในอดีต คือเป็นการบรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก โดยมีงาน หรือการบ้านให้นักศึกษาได้ฝึกฝน

การฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษานิเทศศาสตร์ปัจจุบัน จำแนกตามเกณฑ์ระยะเวลาได้เป็น 3 ลักษณะ คือ การฝึกปฏิบัติงานระหว่างปีภาคเรียน การฝึกปฏิบัติงานในภาคการศึกษา และการฝึกปฏิบัติงานในระบบสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช เป็นมหาวิทยาลัยที่สอนด้านนิเทศศาสตร์แห่งเดียวที่นักศึกษามิ่งต้องออกฝึกปฏิบัติงาน แต่ต้องเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มหาวิทยาลัยก่อนสำเร็จการศึกษาเป็นเวลาประมาณ 1 สัปดาห์ จึงจะถือว่าสำเร็จการศึกษา

เมื่อจำแนกตามปริญญาที่ได้จากการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ พบว่า สามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม คือปริญนานิเทศศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ใช้ชื่อปริญญานี้ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยที่มีปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต มักเป็นสถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์สังกัดคณะอื่นที่มีใช้คณานิเทศศาสตร์ ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต ซึ่งให้ความสำคัญต่อการผลิตบัณฑิตนิเทศศาสตร์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของธุรกิจ มหาวิทยาลัยที่มีปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต มักเป็นสถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์สังกัดคณะบริหารธุรกิจ และปริญญาวิทยาการสารสนเทศบัณฑิต เป็นการศึกษาในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่สอนด้านนิเทศศาสตร์ที่เน้นเทคโนโลยีเป็นสำคัญ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

สถานภาพปัจจุบันของการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย มีทั้งความคล้ายคลึง และความแตกต่าง แต่พบว่า โดยภาพรวม การศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในแต่ละมหาวิทยาลัยยังคงคล้ายคลึงกันและไม่มีความเปลี่ยนแปลงจากในอดีตมากนัก

จากการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ พนว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่คณาจารย์ดำเนินการสอนอยู่ในปัจจุบัน คือ อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก รองลงมาได้แก่ อาจารย์สอนและให้นักศึกษานำเสนอรายงานในประเด็นนั้นเพิ่มเติม สำหรับความคิดเห็นด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตร คณาจารย์ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดโครงสร้างหลักสูตรโดยรวมของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน โดยเห็นว่า จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร จำนวนรายวิชาในแต่ละภาคการศึกษาและจำนวนรายวิชาภาคปฏิบัติเหมาะสมแล้ว วิชาภาษาต่างประเทศมีน้อยเกินไป และการเรียนที่จำแนกสาขาวตามประเภทของสื่อขั้นคงหมายความว่าสมกับสังคมไทย ในขณะเดียวกัน การสนับสนุนให้นักศึกษามีความรู้โดยกว้างยังคงมีความจำเป็น โดยไม่เห็นด้วยกับการตัดรายวิชาศึกษาทั่วไป หรือหมวดวิชาเพื่อร้านออกไปจาก การศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์

ปัจจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่คณาจารย์เห็นว่าเหมาะสมมาก คือ ความเหมาะสมของคุณภาพของอาจารย์ผู้สอน ปัจจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่คณาจารย์เห็นว่าเหมาะสม คือ รูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ความเหมาะสมของการใช้สื่อประกอบการสอนของอาจารย์ ความทันสมัยของอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติ ความเพียงพอของอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติ ความเพียงพอของบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน ความพอใจของอาจารย์ผู้สอนและความเหมาะสมของจำนวนตำราเอกสารงานวิจัยด้านนิเทศศาสตร์

เมื่อศึกษาความพึงพอใจที่คณาจารย์มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ปัจจุบัน พนว่า ประเด็นที่มีคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ การคัดเลือกเข้าสาขาวตามความสมควรใจของนักศึกษาเป็นวิธีที่คิดที่สุด ส่วนประเด็นที่มีคณาจารย์กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมาก คือ การที่คณ./สาขาวนับสนุนให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถในการทำงานที่เกี่ยวกับวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง อาจารย์ผู้สอนมีภาระงานอื่นมาก จนมีเวลาให้การเตรียมการสอนทำได้ไม่เต็มที่ นักศึกษามีโอกาสได้ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ในการฝึกปฏิบัติอย่างเต็มที่ คณ./สาขาวิชการประชาสัมพันธ์ช่วยสนับสนุนการสอน จำนวนนักศึกษาในแต่ละรายวิชามากเกินไปจนแตกเปลี่ยนความรู้ได้ไม่เต็มที่ ระยะเวลาเรียนสั้นเกินไปจนไม่สามารถให้เนื้อหาได้ครบถ้วน คณ./สาขาวิชไม่มีการจัดกิจกรรมบริการวิชาการแก่ชุมชน/สังคม และเนื้อหารายวิชาไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน นักศึกษาทำกิจกรรมมากเกินไป จนขาดความใส่ใจในการเรียน และเนื้อหารายวิชาที่สอนไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมได้

แม้รูปแบบการเรียนการสอนในปัจจุบัน จะเป็นการบรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก แต่คณาจารย์ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์มาก ที่สุดคือ อาจารย์สอนและให้นักศึกษานำเสนอรายงานในประเด็นนั้นเพิ่มเติม

จากการศึกษา พบร่วมกับ รายวิชาที่คณาจารย์เห็นว่าควรเพิ่มในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ได้แก่ รายวิชาที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพที่มีลักษณะเป็นสาขลูกควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญต่อห้องถิน ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ และรายวิชาเกี่ยวกับชุมชนและห้องถิน ทั้งนี้ รายวิชาที่คณาจารย์ยกสูงด้วยเห็นว่า ควรคงไว้ คือ รายวิชาพื้นฐานด้านสื่อมวลชน และศาสตร์แขนงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในการกำหนดนโยบายหรือการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณาจารย์ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางมากขึ้น โดยมีความเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็นที่ว่าอาจารย์ควรมีบทบาทในการร่วมกำหนดนโยบายและพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ด้วย แม้ว่าคณาจารย์ส่วนใหญ่จะพึงพอใจต่อโครงสร้างหลักสูตรในปัจจุบัน แต่ก็เห็นว่าหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรปรับทิศทางของตนเองให้เข้ากับสังคมภายนอก และสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้น ดังนี้ข้อเสนอแนะให้หลักสูตรนิเทศศาสตร์มีการจัดสัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการหรือประชุมเชิงวิชาการในประเด็นสถานการณ์ปัจจุบันให้มากขึ้น มหาวิทยาลัย/คณะ ควรเปิดโอกาสให้อาจารย์ได้เพิ่มพูนความรู้โดยการสัมมนา หรือรับฟังบรรยายภายนอกให้มากขึ้น และแสวงวิชาการและวิชาชีพด้านสื่อมวลชนควรมีการทำความร่วมมือกันเพื่อพัฒนาสาขาวิชาการสื่อมวลชน รวมทั้งหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรมีการเตรียมการเพื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

ความคิดเห็นของคณาจารย์เกี่ยวกับคุณสมบัติที่คือของนักศึกษานิเทศศาสตร์ พบร่วมกับ อาจารย์เห็นว่านักศึกษาควรมีความรู้เฉพาะด้านนิเทศศาสตร์ หรือความรู้เฉพาะสาขาอย่างลึกซึ้งมากที่สุด ความคาดหวังในลำดับต่อไป คือ ควรมีความรู้ในศาสตร์แขนงต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง มีทักษะในการปฏิบัติงาน รวมทั้งมีจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมวลชน

ด้านคุณสมบัติของนักศึกษานิเทศศาสตร์ คณาจารย์มีความคาดหวังในเรื่อง ความรับผิดชอบ ต่อการกิจหน้าที่มากที่สุด รองลงมา คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้รอบด้าน ความสามารถในการเขียน และสติปัญญา

คณาจารย์มีความความคิดเห็นว่า สิ่งที่ควรปรับปรุงของหลักสูตรนิเทศศาสตร์มากที่สุด การเปิดกว้างของหลักสูตรออกสู่สังคมภายนอก รองลงไป ได้แก่ เพิ่มจำนวนอาจารย์ประจำสาขาวิชาเพิ่มรายวิชาปฎิบัติ เพิ่มการจัดสัมมนา จัดปฐมนิเทศเมื่อแรกเข้าสาขา จัดปัจจุบันนิเทศหลังสำเร็จการศึกษา เพิ่มเวลาในการฝึกงานของนักศึกษา เลือกสาขางดแต่ครั้งแรกที่เลือกคณะ เปิดสาขาวิชาใหม่ ๆ ลดรายวิชาทฤษฎี และ ลดจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร

จากการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบร่วมกับรูปแบบการเรียนการสอนที่นักศึกษาเห็นว่าดำเนินอยู่ในปัจจุบันเป็นหลัก คือ อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก โดยนักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกับคณาจารย์ว่า การจัดโครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้ว นอกจากนั้น นักศึกษาต้องการให้เพิ่มรายวิชาปฎิบัติให้มากขึ้น โดยแสดงความเห็นว่า จำนวนรายวิชาภาคทฤษฎีมากเกินไป และเนื้อหารายวิชาภาคปฏิบัติไม่ทันสมัย

นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อคณาจารย์ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียน การสอน โดยมีความพึงพอใจต่อคุณภาพของอาจารย์ผู้สอน ความเหมาะสมของการใช้สื่อประกอบการสอนของอาจารย์ รูปแบบการเรียนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ความพอดีของบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน ความพอดีของอาจารย์ผู้สอน ความพอดีและความทันสมัยของอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติ โดยมีความพึงพอใจน้อยที่สุดต่อความเหมาะสมของจำนวนคำราเอกสารงานวิจัยค้านนิเทศศาสตร์

นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยสอดคล้องกับคณาจารย์ ว่าการคัดเลือกเข้าสาขาวิชาตามความสมัครใจของนักศึกษาเป็นวิธีที่ดีที่สุด ส่วนในประเด็นที่นักศึกษาเห็นด้วยในระดับรองลงมา คือ การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกทักษะ แสดงความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณะ โดยเห็นว่า นักศึกษาไม่มีโอกาสได้ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ฝึกปฏิบัติได้เต็มที่ คณะ/สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์เข้าใจว่าสารเกี่ยวกับคณะ/สาขาวิชาให้บุคคลภายนอกได้รับทราบน้อยมาก ทั้งนี้ ความคาดหวังต่อนักศึกษา นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์มีความคาดหวังว่า ต้องการความมั่นคงและเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ และได้ทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนเพื่อรับใช้สังคม

นักศึกษานิเทศศาสตร์ในปัจจุบันต้องการศึกษาในภาคปฏิบัติให้มากขึ้นและต้องการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับการเรียนการสอนในปัจจุบัน ดังจะพบว่า รูปแบบการเรียน

การสอนที่นักศึกษาต้องการมากที่สุด คือ การศึกษาโดยใช้กรณีศึกษาจากเหตุการณ์จริง หรือจากสถานประกอบการด้านสื่อมวลชน และให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง ค้นคว้าตามความสนใจ

ความคิดเห็นของนักศึกษาลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการปรับปรุงรายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ นักศึกษาเห็นว่า รายวิชาที่ควรเพิ่มเป็นรายวิชาเกี่ยวกับการฝึกทักษะ และวิชาที่ต้องนำไปใช้ในมาก ในสังคมปัจจุบัน ส่วนรายวิชาที่ควรคงไว้ดังเดิม คือรายวิชาที่มีการจัดการสอนในปัจจุบันตาม หลักสูตรนิเทศศาสตร์ โดยเห็นว่าไม่ควรตัดรายวิชาใด ๆ ทิ้งไป

นักศึกษาลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อคุณสมบัติที่ดีที่นักศึกษานิเทศศาสตร์ควรมีมากที่สุด สองคลส่องกับความคิดเห็นของคณาจารย์ คือ มีความรู้เฉพาะด้านนิเทศศาสตร์ หรือความรู้เฉพาะสาขา อายุร่วงสื้ง ในการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ นักศึกษาเห็นว่า การเปิดโลกทัศน์ของนักศึกษา เพื่อรับความรู้จากแวดวงวิชาชีพสื่อสารมวลชน โดยตรง เป็นสิ่งจำเป็น สิ่งที่นักศึกษาเห็นว่าควรปรับปรุง ในหลักสูตรนิเทศศาสตร์มากที่สุด คือ ควรเชิญผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพสื่อสารมวลชนมาบรรยายพิเศษ

เมื่อพิจารณาความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ประกอบการสื่อ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดอยู่ในปัจจุบันในระดับปานกลาง เนื่องจากเห็นว่า รายวิชาที่เปิดสอนมีเนื้อหาที่ทันสมัย มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาไปจากหลักสูตรนิเทศศาสตร์ใน สมัยก่อนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและอุตสาหกรรมสื่อมากขึ้น รวมทั้งพึงพอใจ ในคุณสมบัติของบัณฑิตนิเทศศาสตร์ที่มีลักษณะกล้าแสดงออกและมีความคิดสร้างสรรค์

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการสื่อมีความเห็นว่า หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดการสอนอยู่ยัง ไม่ได้ให้ความรู้และทักษะมากพอที่จะสามารถนำไปปฏิบัติได้ รวมทั้งบัณฑิตนิเทศศาสตร์มีความรู้ ในเชิงทฤษฎีแต่ไม่สามารถประยุกต์ได้ ความรู้ที่ได้รับหลากหลายและกว้างขันขาดความชำนาญ ด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ บัณฑิตนิเทศศาสตร์มีข้อจำกัดในด้านการใช้ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ขาดความรู้ในด้านธุรกิจหรือการตลาด ด้วยความรู้สถานการณ์ปัจจุบัน ไม่สนใจศึกษาข่าวสาร ความสนใจศึกษาสื่อมวลชนมีน้อย

ด้านพฤติกรรมของบัณฑิตนิเทศศาสตร์ ผู้ประกอบการสื่อเห็นว่า บัณฑิตนิเทศศาสตร์ บางคนมีความเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไปจนไม่ยอมรับฟังความคิดของผู้อื่น บัณฑิตนิเทศศาสตร์ จำนวนหนึ่งยังไม่เข้าใจหลักการที่แท้จริงของการทำงานด้านสื่อสารมวลชน มีความคิดแบบแยกส่วน

ด้านทักษะ ผู้ประกอบการสื่อเห็นว่า บัณฑิตนิเทศศาสตร์ขาดทักษะ ความชำนาญด้านการเขียนข่าว ทำให้นักศึกษาจับประเด็นไม่ได้ การเขียนข่าวใช้ภาษาฟูมเฟือย ส่งผลต่อการทำงานในด้านอื่น ๆ และขาดทักษะในรายวิชาปฏิบัติ นักศึกษาจำนวนไม่น้อยขาดทักษะในการสื่อความหมายที่ชัดเจน ทั้งทักษะในการเขียน การพูด การนำเสนอ โดยเฉพาะการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการอ่านหนังสือมีน้อย การติดตามสื่อต่าง ๆ น้อย จึงทำให้ประสบปัญหาในการเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสม และจากการมีความคิดที่ไม่เป็นระบบ ทำให้บัณฑิตนิเทศศาสตร์ไม่สามารถจัดลำดับความคิดในการสื่อสารได้

ผู้ประกอบการสื่อ มีความคาดหวังต่อคุณสมบัติของบัณฑิตนิเทศศาสตร์ ในด้านพฤติกรรมของบัณฑิต คือ บัณฑิตควรรู้และเข้าใจความต้องการและความสามารถในการนำเสนอข้อมูลเช่น ของคนเองต่อหน่วยงานภายนอกได้ เข้าใจในประชญาที่แท้จริงของการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มีความคิดที่เป็นระบบ สามารถลำดับความคิดได้ชัดเจน หมั่นแสร้งหาความรู้อยู่เสมอ รักการอ่าน การค้นคว้า ติดตามข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มีความอดทน ด้านความรู้ มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง มีความรู้ภาษาต่างประเทศ และสามารถสื่อสารโดยใช้ภาษาต่างประเทศได้ มีความรู้ และเข้าใจสังคม โดยเฉพาะสังคมรอบตัว

ความคาดหวังในด้านทักษะ ผู้ประกอบการสื่อคาดหวังให้บัณฑิตนิเทศศาสตร์มีทักษะด้านการใช้คอมพิวเตอร์ สามารถใช้เครื่องมือ อุปกรณ์เทคโนโลยีที่เกี่ยวกับงานสื่อสารมวลชนได้ในระดับดี และสามารถสื่อความหมายโดยใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นได้ มีทักษะในการสื่อความหมายได้ดี โดยเฉพาะการใช้ภาษาไทย

เมื่อศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย พบว่า ยังคงมีแนวโน้มเป็นไปในรูปแบบที่ปราศจากอยู่ในปัจจุบัน ไม่ปรากฏความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในลักษณะปรับรือหลักสูตรโดยสามารถจำแนกแนวโน้มของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ได้เป็น 2 ส่วน คือ ลักษณะคงที่ และลักษณะความเปลี่ยนแปลง

ลักษณะคงที่ของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย คือ การให้ความสำคัญต่อการจำแนกสาขาวิชาประเภทของสื่อมวลชน มหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ส่วนใหญ่ยังคงจำแนกประเภทตามสื่อ มหาวิทยาลัยของรัฐจะไม่มีการเปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์เพิ่มเติม

ลักษณะความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คือ การเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่ไม่จำแนกประเภทตามสื่อจะมีแนวโน้มแยกเป็นสาขา หรือหลักสูตรที่มีสถานภาพเป็นสาขา หรือภาควิชาสังกัดคณะมีแนวโน้มจะยกวิทยฐานะขึ้นเป็นคณะ การปรับปรุงหลักสูตร มหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จะมีการทบทวนเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร ในลักษณะของการลด - เพิ่มรายวิชา ปรับเปลี่ยนเนื้อหารายวิชาให้เข้ากับสภาพการณ์ในสังคม และความต้องการของตลาด การเปิดสอนสาขาวิชาใหม่ ๆ โดยสาขาวิชาที่เปิดสอนคือ นิเทศศาสตร์ที่เน้นความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ

ลักษณะการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต มีทิศทางการดำเนินไป 3 แนวทางเพื่อตอบสนองค่อไปนี้ยังแผลล้มทางสังคม คือ หลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวดึงเดินเพื่อตอบสนองต่อแวดวงวิชาชีพล่อสารมวลชน หลักสูตรนิเทศศาสตร์เพื่อธุรกิจ เพื่อตอบสนองตลาด และภาคธุรกิจ และหลักสูตรนิเทศศาสตร์แนวเทคโนโลยี ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทย สามารถจำแนกได้เป็น 2 ทิศทาง คือ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่ตอบสนองห้องถัน และหลักสูตรนิเทศศาสตร์พัฒนาการ

เมื่อพิจารณาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่เปิดในระยะหลัง พบว่า หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งพยายามสร้างเอกลักษณ์เพื่อเป็นจุดเด่นของหลักสูตร แม้ว่า โครงสร้างหลักสูตรยังคงอยู่ภายใต้กรอบแนวทางเดิม กล่าวคือ มหาวิทยาลัยบางแห่งยังคงจำแนกสาขาวิชาตามประเภทของสื่อ มีการจัดรายวิชาเป็น 3 หมวดวิชาหลักเช่นเดิม แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบความเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยการเพิ่มรายวิชาที่จำเป็น และปรับเนื้อหาให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับเทคโนโลยีและความต้องการในเชิงธุรกิจมากขึ้น เช่น มีการเปิดสอนในรายวิชาสารนิเทศกับการตลาด คอมพิวเตอร์ประยุกต์เพื่องานวิเคราะห์ศาสตร์ คอมพิวเตอร์กราฟิกเพื่องานโฆษณา และการพิมพ์ desktop เป็นต้น

การปรับเปลี่ยนในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปดังกล่าว มีข้อดีคือ ทำให้นักศึกษามีความรู้ความชำนาญในเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนมากขึ้นเพียงพอที่จะไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการได้อย่างไร้กังวล จากข้อจำกัดด้านระยะเวลา ทำให้นักศึกษาซึ่งไม่สามารถฝึกฝนให้เกิดความชำนาญได้มากนัก และอาจกล่าวเป็นข้อจำกัดให้นักศึกษามีความรู้เฉพาะภาคปฏิบัติงานกล้ายเป็นเพียง “ผู้ปฏิบัติการ” เนื่องจากขาดความรู้ที่เป็นศาสตร์พื้นฐานสำหรับงานด้านนิเทศศาสตร์ได้

ไม่ว่าการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์จะลักษณะเช่นใด หรือมีจุดเน้นในด้านใดก็ตาม การจัดการบริหารหลักสูตรให้เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ดังนั้น หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์ ควรมีลักษณะดังนี้ สถาบันการศึกษาที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรกระจายไปทั่วทุกภูมิภาค ไม่ควรรวมตัวอยู่เฉพาะส่วนกลาง หรือกรุงเทพมหานครเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสใช้ความรู้ความสามารถที่ศึกษามาในการทำประโยชน์ให้กับชุมชนในท้องถิ่น ไม่ทำงานเฉพาะในย่านธุรกิจ หรือรองรับต่ออุตสาหกรรมสื่อในส่วนกลางเท่านั้น ซึ่งการกระจายตัวของสื่อมวลชนไทย มีแนวโน้มจะกระจายตัวไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น อย่างไรก็ตาม รัฐควรให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนการผลิตบุคลากรด้านนิเทศศาสตร์สำหรับภาคประชาชนด้วย

ในมหาวิทยาลัยที่จัดการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ยังมีหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในหลายแห่งที่มีสถานภาพเป็นสาขา ภาควิชา ซึ่งทำให้ประสบปัญหาอันเป็นข้อจำกัดต่าง ๆ ดังนั้น จึงควรได้รับการยกสถานภาพเป็นคณะ เพื่อความคล่องตัวในการบริหารงาน และการกำหนดเอกสารลักษณ์ที่ชัดเจน รวมทั้งความเหมาะสมในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ

ด้านปรัชญาของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งควรกำหนดปรัชญาที่ชัดเจนในการบริหารหลักสูตร ที่มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองต่อสังคม สรรคคุลลังก์กับกรอบบทบาททางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรมีบทบาทในฐานะผู้นำสังคมน้ำหนึ่ง รวมทั้งอาจารย์ผู้สอนควรปลูกฝังให้นักศึกษาเข้าใจปรัชญาที่แท้จริงของการศึกษา หลักสูตรนิเทศศาสตร์ด้วย

กระบวนการคัดเลือกนักศึกษา ควรมีกระบวนการคัดเลือกที่ครอบคลุมความรู้ ความสามารถ ทักษะ และความพร้อมของนักศึกษาให้ได้มาตรฐานซึ่งผู้มีคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับสาขาวิชา

การจำแนกสาขาวิชาตามสื่อความหมายทางมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จำแนกมาแต่ด้วยเดิมเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่สนใจและมีความต้องการปฏิบัติงานในแขนงใดแขนงหนึ่งโดยตรงแล้ว และเป็นความต้องการของผู้ประกอบการด้านสื่อสารมวลชนเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ควรให้นักศึกษามีความรู้ในสาขาวิชาอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

แนวโน้มการจัดโครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ยังคงประกอบด้วย 3 หมวดวิชาหลัก เป็นพื้นฐานด้วยเดิม หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยควรผสมผสาน

เนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมสาระของกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาและกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ กับคณิตศาสตร์ในสัดส่วนที่เหมาะสม แต่เนื้อหารายวิชาทั้งหมดควรศึกษาให้มากเพียงพอ จากนั้น เมื่อเรียนระดับสูง จะจึงแยกศึกษาในศาสตร์เฉพาะตามแต่เอกลักษณ์ของแต่ละสถาบันจะกำหนด นอกจากการให้ความรู้เบื้องต้นด้านสื่อสารมวลชน ควรเริ่มปลูกฝังให้นักศึกษามีคิดกระบวนการคิด การค้นคว้า แสวงหาความต้องการและความสนใจของตนเอง เพื่อสามารถเรียนในปี 3 และปี 4 ได้ตาม ทิศทางที่ตนต้องการ มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งควรมีเอกลักษณ์ของตนเอง

รายวิชาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรได้รับการบททวนและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความ เปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ท่าทันต่อโลก และสามารถออกไปปฏิบัติงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมิได้เป็นการตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจเท่านั้น

รายวิชาที่ควรเพิ่ม ในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ได้แก่ รายวิชาที่เน้นให้นักศึกษาเข้าใจสังคมและ เข้าใจความสำคัญของการสื่อสารกับบริบททางสังคมต่าง ๆ ภารกิจหน้าที่ของนักศึกษา ได้เรียนโดยกว้าง ในรายวิชาที่หลากหลาย แต่ต้องให้นักศึกษาได้ศึกษาเฉพาะด้านความสนใจเฉพาะด้านของตนเอง

รายวิชาฝึกงานควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ โดยใช้ความรู้ที่ได้ ศึกษาปฏิบัติงานในฐานะเทียนเท่าพนักงานคนหนึ่งของบริษัท แนวทางที่พึงประสงค์คือ ระบบสหกิจ ศึกษา(co-operative) ซึ่งกำหนดให้นักศึกษาไปปฏิบัติงานกับหน่วยงานภาครัฐเป็นเวลา 1 ภาคการ ศึกษา โดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียน มหาวิทยาลัยอาจกำหนดให้นักศึกษามีการฝึกงานได้มากกว่า 1 ครั้ง

มหาวิทยาลัยที่สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ส่วนใหญ่ยังคงใช้ชื่อปริญญาในเทศศาสตรบัณฑิต ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต และ ปริญญาวิทยาการสารสนเทศบัณฑิต อย่างไรก็ตาม ไม่ว่ามหาวิทยาลัยจะกำหนดชื่อปริญญาอย่างไรก็ตาม ควรระบุสาขาวิชานิเทศศาสตร์ให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของหน่วยงานในการรับบัณฑิตเข้าทำงาน

นอกจากนี้ แนวโน้มอันเป็นทิศทางที่ต้องการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย คือ การรวมตัวของสถาบันวิชาการและสถาบันวิชาชีพมีลักษณะเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น คณะกรรมการความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพสื่อสารมวลชน (กวส.) ซึ่งเกิดจากการรวมตัวระหว่าง นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสามารถ และประสบการณ์ในวิชาชีพสื่อสาร มวลชนแขนงต่าง ๆ เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ให้สอดคล้องกับสังคม

ไทยปัจจุบัน และตอบสนองต่อต่อสาธารณะด้านสื่อสารมวลชน หากได้รับความร่วมมือจากนักการทั่งสองฝ่าย คือ ฝ่ายวิชาการและฝ่ายวิชาชีพ การพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในอนาคตจะมีทิศทางที่ดีขึ้น

อภิปรายผล

ปัจจุบันและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบันสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ และสอดคล้องกับปัจจุบันของสถาบันอุดมศึกษาและมาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพของสาขาวิชา การจัดการศึกษาในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ลักษณะจำนวนหน่วยกิตและการจัดการบริหารหลักสูตร สอดคล้องข้อกำหนดของทบทวนมหาวิทยาลัย คือ ประกอบด้วยหมวดวิชา 3 หมวดหลัก หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาชีพ หรือวิชานิเทศศาสตร์ หมวดวิชาเลือกอื่น ๆ หรือวิชาเลือกเสรี

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร ได้แก่ ธรรมชาติของสังคม ผลกระทบของสังคม ความต้องการ ประสบการณ์ในอดีต และปัญหาของผู้เรียน การประเมินค่า ปัจจัยทางจิตวิทยา ที่เข็นอยู่กับการค้นพบศาสตร์และการทดลองใหม่ ๆ แต่พบว่า หลักสูตรนิเทศศาสตร์ยังไม่ได้ปรับเปลี่ยนทิศทางให้เข้ากับปัจจัยดังกล่าวมากนัก แม้ว่าทบทวนมหาวิทยาลัยได้กำหนดเป็นนโยบายให้มีการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาให้เป็นระบบ ส่งเสริม สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีระบบการติดตามและประเมินผลหลักสูตร โดยหลักสูตรเดิมให้มีการติดตามประเมินผลหลักสูตรทุก 5 ปี ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวเอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ แต่การติดตามประเมินผลดังกล่าวก็มีได้นำไปสู่การพิจารณาบททวนหลักสูตรอย่างจริงจัง จะมีเพียงการปรับแก้ในรายวิชาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

แม้ว่าหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยจะได้รับอิทธิพลมาจากการต่างประเทศ และได้นำแนวคิดแบบตะวันตกเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนด้วย แต่พบว่า เมื่อเปรียบเทียบการเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดอยู่ในปัจจุบันของหลักสูตรของตะวันตก และหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของประเทศไทยในทวีปเอเชีย กับหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดการสอนอยู่ในประเทศไทย ปัจจุบัน พบว่า หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดขึ้นมาหัววิทยาลัยในภูมิภาคต่าง ๆ มีความเปลี่ยนแปลงและแตกต่างไปจากการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย แม้ว่า การศึกษารายวิชาพื้นฐาน ไม่แตกต่างกัน แต่เนื้อหารายวิชาจะปรับประยุกต์ให้เข้ากับสังคมและเทคโนโลยีของประเทศไทยกันขึ้น ขณะเดียวกันก็เน้นการพนักสื่อเข้ากับบริบททางสังคมนั้น ๆ ด้วย รวมทั้งการเปิดสอนในสาขาวิชาใหม่ ๆ ในขณะที่หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยไม่มีการปรับเปลี่ยนไปมากนักนับจากในอดีต

ในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงให้สอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 เน้นให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และการพัฒนาอย่างมี “คุณภาพ” ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนในสังคมมีความสุขล้วนหน้า สามารถพึ่งตนเองและก้าวทันโลก โดยยังคงเอกลักษณ์ความเป็นไทย ค่านิยมที่บรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 สร้างจิตสำนึกให้คนไทย ตระหนักรถึงความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด ทัศนคติและกระบวนการทำงาน ให้อธิบายต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทคโนโลยีสู่ประสิทธิภาพ คุณภาพ รู้เท่าทัน และก้าวทันโลก โดยมีความสามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม และมีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงควบคู่ไปกับความมีคุณธรรมและชื่อเสียงสูงสุด

เมื่อพิจารณาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย นับว่า ยังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาอุดมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 ที่เป็นการปรับฐานความคิดหรือกระบวนการทัศน์โดยให้คน ชุมชน และสังคม เป็นแกนหลักของการพัฒนา แล้วปรับระบบอุดมศึกษาให้มีการพัฒนาเป็นหลักเพื่อสนองตอบต่อความต้องการดังกล่าว ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมในสังคมอย่างเป็นสุข สร้างองค์ความรู้ให้เป็นที่พึงพาได้รวมทั้งสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน ดังนั้น หลักสูตรนิเทศศาสตร์จึงควรให้ความสำคัญการปรับทิศทางเข้าหาสังคมด้วย

แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ นับได้ว่า สอดคล้องกับแผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของสื่อให้มีความสมดุลระหว่างภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชน และภาคธุรกิจเอกชน รวมทั้งมีการกระจายครอบคลุมพื้นที่ทั่วในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท พัฒนาผู้ผลิตสื่อให้มีจิตสำนึก มีจรรยาบรรณ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถผลิตสื่อที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาคนและสังคม และ เพื่อพัฒนาผู้รับและผู้ใช้สื่อให้มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะการสร้างนิสัยรักการอ่าน และพัฒนาทักษะการสื่อสาร สามารถเลือกสรร กลั่นกรอง และใช้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม เพื่อปรับระบบบริหารจัดการสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม ให้เปิดโอกาสแก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระบบสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคนและสังคมมากขึ้น

ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยปัจจุบันตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจอย่างชัดเจน โดยพบว่า มีการเปิดสาขาใหม่ตามความต้องการของตลาด การปรับเปลี่ยนเนื้อหารายวิชา และการเพิ่มรายวิชาตามความต้องการของอุตสาหกรรมสื่อ ประเภทต่าง ๆ ซึ่งแตกต่างจากความเปลี่ยนแปลงในอดีตที่ตอบสนองต่อภาคราชการ โดยมุ่งผลิตบุคลากรเพื่อเข้ารับราชการ สำหรับทิศทางในอนาคตที่มหาวิทยาลัยที่สอนด้านนิเทศศาสตร์บางแห่งเริ่มให้ความสำคัญต่อการผลิตบุคลากรสำหรับภาคประชาชนหรือภาคประชาสังคมเพื่อเป็นนักนิเทศศาสตร์ในองค์กรสังคมที่ดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไร ซึ่งตอบสนองต่อนบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 แม้ทิศทางดังกล่าวไม่ใช่กระแสหลักของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในอนาคต แต่น่าจะเป็นทิศทางที่เป็นตอบสนองต่อสังคมอย่างแท้จริง และควรมีการขัดการเรียนการสอนลักษณะเช่นนี้ในมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคเพื่อให้บัณฑิตสามารถรับใช้ภูมิลำเนาได้อย่างแท้จริง ต่ออย่างไรก็ตาม รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดงบประมาณสนับสนุน และควรมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อรับรองรับด้านการผลิตบัณฑิตด้วย เช่นสนับสนุนการดำเนินการให้เกิดวิทยุชุมชน โทรทัศน์ชุมชน และสนับสนุนการขยายตัวทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของสื่อมวลชนในท้องถิ่นทุกประเภทด้วย

ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับแนวคิดของอุบลรัตน์ ศิริขุวักกิล ที่สรุปว่า หลักสูตรนิเทศศาสตร์หรือสื่อสารมวลชนของทุกมหาวิทยาลัยมีแนวทางเดียวกันในการผลิตนักสื่อสารมวลชนหรือนักนิเทศศาสตร์ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุกัญญา บูรณเดชาชัย ซึ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ พบว่า มาตรฐานการเรียนการสอนด้านหลักสูตร ความรู้ในเนื้อหา สื่อการสอน การประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง และสิ่งที่อาจารย์ผู้สอนต้องการให้มีการพัฒนามากที่สุด คือ ด้านหลักสูตร ความรู้ในเนื้อหาวิชาการ สื่อการสอน การวัดและการประเมินผล ส่วนปัญหาด้านการเรียนการสอนที่พัฒนาไปที่สุด คือ ขาดงบประมาณอุปกรณ์การศึกษาไม่เพียงพอ ขาดตำรา และอาจารย์ผู้สอน

ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับสุรชัย พิษสุนณทา ที่พบว่า นโยบายและทิศทางการเรียนการสอนสาขาวิชาการสื่อสารมวลชนที่เป็นไปได้มากที่สุดในอีก 10 ปีข้างหน้า คือ การศึกษาต้องปรับให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคม การเปลี่ยนแปลงนั้นส่วนหนึ่งเข้ามาเสริมทักษะด้านอาชีพ และอีกส่วนหนึ่งสนับสนุนการศึกษาในระเบียงวิธีใหม่ สถาบันต้องเข้มข้นทางด้านวิชาการโดยผ่านอัชญาณอย่างสอดคล้องกับการฝึกทักษะ เน้นในเรื่องจริยธรรมคุณธรรม วัฒนธรรม การพัฒนาหลักสูตรในอนาคตต้องปรับการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ทักษะด้านภาษาดีเพื่อการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีการสื่อสารคอมมูนิเคชัน ผู้ศึกษาควรมีทักษะด้านภาษาดีเพื่อการ

ติดต่อสื่อสารและการทำงานในลักษณะสากล สถาบันการศึกษาต้องให้ความรู้ความเข้าใจอย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ปัจจุบัน

ผลการวิจัยที่ได้รับ สอดคล้องกับอิชยา สุภาครี ที่พบว่า ปัญหาที่อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์พบ คือ การจัดสรรงบประมาณ ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัย สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของหนึ่งหทัย ขอผลลัพธ์ ซึ่งพบว่า ลักษณะการศึกษาตามหลักสูตรนิเทศศาสตร์ตั้งแต่แรกก่อตั้งมาจนถึงปัจจุบัน ยังคงจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนในลักษณะปรับหลักสูตร แนวทางการสอนด้านนิเทศศาสตร์แนวใหม่ซึ่งเกิดขึ้นในภายหลัง คือ การศึกษาในแนวเทคโนโลยีสารสนเทศ

ในการศึกษาความพึงพอใจของคณาจารย์และนักศึกษา ผลการวิจัยสอดคล้องกับนิภาพรรณ์ แก้วสุวรรณ์ ที่พบว่า นิสิตนักศึกษาเลือกเข้าศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ด้วยตนเองมากที่สุด เหตุผล ในการตัดสินใจเพราจะชอบวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอน ผลการวิจัยสอดคล้องกับปิติพร ถาวรสุข ที่พบว่า อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์มีความต้องการพัฒนาตนเองด้านเนื้อหาความรู้ และการจัดการเรียนการสอนวิธีการที่อาจารย์ต้องการใช้พัฒนาสมรรถภาพของตนเองมากที่สุด คือ การอบรมทางด้านนิเทศศาสตร์เฉพาะแต่ละแขนงวิชา และการอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดให้มีช่างเทคนิคควบคุมห้องปฏิบัติการ

การศึกษาความคาดหวังต่อคุณสมบัตินักศึกษานิเทศศาสตร์ ผลการวิจัยสอดคล้องกับพรพรรณพิพา สินไชย ที่พบว่า ผู้บริหาร และอาจารย์เห็นว่า นักสื่อสารพัฒนาการในระดับท้องถิ่นควร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นที่คนปฏิบัติงานอยู่เป็นอย่างดี ส่วนคุณสมบัติเฉพาะตัวที่สำคัญ คือ มีความกระตือรือร้น และตั้งใจในการทำงาน วิชาที่ควรเน้น คือ วิชาที่เน้นความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ ส่วนวิธีสอนควรให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติจริงมากที่สุด ใช้การสอนแบบบรรยายน้อยที่สุด ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับ ศันสนี ชุมนุนวนิช ที่พบว่า คุณลักษณะที่นักข่าวควรมี คือ การขับประเด็นใจความเก่ง และมีข้อมูลข่าว ทางด้านอาจารย์เห็นว่า ความมีคุณธรรม และมีข้อมูลข่าวเป็นคุณลักษณะที่ควรมีมากที่สุดของนักข่าว สอดคล้องกับ ดวงรัตน์ ภูเจริญ และรัตนารดี ศิริทองถาวร ที่พบว่า หน่วยงานประชาสัมพันธ์องค์กรรัฐและเอกชน ส่วนใหญ่มีแนวโน้มรับบัณฑิตเข้าทำงานเพิ่มขึ้น โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ สำเร็จปริญญาตรีทางนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ การสื่อสารมวลชน ประสบการณ์ในการทำงาน บุคลิกภาพและความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ส่วนบริษัทตัวแทนโฆษณา ส่วนใหญ่ มีแนวโน้มรับบัณฑิตเข้าทำงานเพิ่มขึ้น โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาเรียงตามลำดับความ

สำคัญ คือ ผลการเรียนตลอดหลักสูตร ประสบการณ์ในการทำงาน บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน หัวหน้าหน่วยงานประชาสัมพันธ์และบริษัทตัวแทนโฆษณา ต้องการให้บัณฑิตมีคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ความรู้ความสามารถพิเศษที่ช่วยในการปฏิบัติงานและบุคลิกภาพในการปฏิบัติงานสูงกว่าคุณลักษณะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

เมื่อศึกษาความต้องการและความคาดหวังในการประกอบวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชน ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับ สุนีย์ ปียวรพงศ์ ที่พบว่า สถาบันการศึกษาที่สอนด้านนิเทศศาสตร์ ไม่ใช่ตัวเปิดโอกาสในการก้าวสู่อาชีพของบุคคลหลังจากผลกระทบ โทรทัศน์ เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่ มิได้จบการศึกษามาโดยตรง ผลการวิจัยที่ได้ยังสอดคล้องกับ ปัทมน สินานุเคราะห์ ที่พบว่า คุณลักษณะที่เป็นจริงของนักข่าวเศรษฐกิจด้านบุคลิกลักษณะทั่วไป ด้านความรู้ ความสามารถ และ ด้านความสำนึกร่วมกับวิชาชีพที่มีอยู่มากที่สุดในทศวรรษของบรรณาธิการข่าว เรียงตามลำดับคือ เป็นโซด จบการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นอย่างน้อย และให้โอกาสผู้ตัดกเป็นข่าวได้ซึ่งแจ้ง ส่วนคุณลักษณะที่คาดหวังของนักข่าวเศรษฐกิจที่มีอยู่มากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ ตรงต่อเวลา มีความสามารถในการตั้งประเด็นข่าว และไม่รับสินบน ส่วนคุณลักษณะที่คาดหวังของนักข่าวเศรษฐกิจที่มีอยู่มากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ ตรงต่อเวลา มีความสามารถในการตั้งประเด็นข่าว และเสนอข่าวที่เป็นจริง

ในการศึกษาโครงสร้างหลักสูตรของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สุนันท์ เกรือคถาย พนวฯ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่ใช้ในวิทยาลัยครุ โครงสร้างและองค์ประกอบหลักสูตร ครบถ้วนตามเกณฑ์ทบทวนมหาวิทยาลัย หน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนในท้องถิ่นต้องการ คุณลักษณะบัณฑิตนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์สอดคล้องกันในระดับมาก ทั้งด้านคุณลักษณะใน เชิงธุรกิจ และการจัดการทั่วไป และงานอาชีพนิเทศศาสตร์ และความต้องการนักประชาสัมพันธ์มีมากเป็นยั่นดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่นักโฆษณา นักหนังสือพิมพ์ และนักวิทยุฯ-โทรทัศน์

ผลการศึกษาความคาดหวังของผู้ประกอบการสื่อที่มีนักศึกษานิเทศศาสตร์ สอดคล้องกับ สุเทพ เดชะชีพ พนวฯ หัวหน้าหน่วยงานประชาสัมพันธ์มีความคาดหวังให้บัณฑิตมีความสามารถในการประสานงานและทักษะการสื่อสารด้านต่าง ๆ มากที่สุด ส่วนคุณสมบัติที่ช่วยในการปฏิบัติงาน หัวหน้าหน่วยงานประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่คาดหวังให้บัณฑิตมีความรู้ความสามารถพิเศษทางด้าน คอมพิวเตอร์ รวมทั้งบุคลิกภาพในการปฏิบัติงาน รวมทั้งมีความภูมิใจในวิชาชีพประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งที่เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสังคม นอกเหนือไปจากการตอบสนองภาคธุรกิจ เนื่องด้วยปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาและวิชาชีพนิเทศศาสตร์มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารมวลชน ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หลักสูตรนิเทศศาสตร์จึงควรได้รับการนำมาพัฒนาบทวนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถตอบสนองและสามารถรับใช้สังคมได้อย่างแท้จริง

2. อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาตนเอง นอกเหนือไปจากการงานสอนในเวลาทำการปกติแล้ว ทั้งด้านวิชาการ และการเพิ่มพูนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับแวดวงวิชาชีพอื่นมวลชน เพื่อสามารถตามทันความเปลี่ยนแปลงและวิชาการใหม่ ๆ จนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ดังกล่าวถ่ายทอดให้กับนักศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. สถาบันอุดมศึกษาที่สอนด้านนิเทศศาสตร์ควรให้ความสำคัญต่อกระบวนการคัดเลือกนักศึกษาเข้าสาขา โดยพิจารณาที่ความตั้งใจ ความสนใจของนักศึกษาที่จะเลือกเข้าศึกษามากกว่าการพิจารณาที่คะแนนหรือผลการเรียนที่ผ่านมา เนื่องจากแม้ว่าระบบการคัดเลือกที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันทำให้ได้นักศึกษาที่มีผลการเรียนดี แต่อาจได้ผู้ที่ขาดความรักในวิชาชีพ โดยสถาบันอุดมศึกษาควรมีกระบวนการคัดเลือกที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงทัศนคติต่อวิชาชีพ และแสดงความรู้ความสามารถว่า มีความสนใจที่จะเข้าศึกษาอย่างแท้จริง

4. สถาบันการศึกษา และสถาบันวิชาชีพควรทำความร่วมมือกันให้มากขึ้นในลักษณะที่เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น เช่น การจัดประชุมสัมมนาปัญหาในการสื่อสารมวลชน รวมทั้งการทำความตกลงในการส่งนักศึกษาฝึกปฏิบัติงาน หรือศึกษาดูงานตามสถานประกอบการด้านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้นักศึกษาได้ประโยชน์จากการศึกษาประสบการณ์ตรง ในขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการสื่อเองจะสามารถชี้แจงให้ทราบและแสดงถึงความต้องการคุณสมบัติของบุณฑิตเพื่อมีมาตรฐานคุณภาพที่ดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรนิเทศศาสตร์ในสถาบันการศึกษาระดับอื่น เช่น การศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่จัดโดยสถาบันราชภัฏ การศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก เพื่อให้ทราบถึงสถานภาพโดยองค์รวมของหลักสูตรดังกล่าวที่ชัดเจน อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์และวางแผนการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของประเทศไทย ได้อย่างชัดเจนขึ้น

2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มเครื่องมือการวิจัยแบบ delphi Technique คือ เทคนิควิธีการประเมินความรู้ความคิดเห็นโดยนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานิเทศศาสตร์ เพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มและทิศทางที่ชัดเจนและมากจากมุมมองร่วมกันของผู้มีความรู้ความชำนาญในหลักสูตรดังกล่าว
3. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เพื่อให้ทราบว่า ปัจจัยใดมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรอย่างไร และมากน้อยแค่ไหนอย่างไร และทำให้สามารถพยากรณ์ทิศทางความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
4. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทย กับต่างประเทศ คือสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นต้นแบบการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของไทย และควรเปรียบเทียบกับหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของประเทศไทยในแอบนทวีปเอเชีย เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่าง ข้อดีและข้อเสียเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสังคมไทย
5. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาองค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ ได้แก่ เอกสาร ตำรา การฝึกปฏิบัติ วิธีการศึกษาของนักศึกษา และกระบวนการสอนของอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้ทราบถึงปัญหา และแนวทางการพัฒนาการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ให้เกิดประสิทธิผล ต่อไป
6. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาให้ทราบถึงปัญหาอันเกิดขึ้นในการปฏิบัติงานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ เพื่อได้นำข้อมูลที่ได้ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมและสามารถแก้ไขปัญหาสำหรับผู้ที่กำลังสำเร็จการศึกษาได้ต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

✓ Croteau , David and Hoyne William.(2000). **The Business of Media .Corporate media and the Public Interest** . California : Pine Forge Press.

<http://www.warwick.ac.uk/fac/arts/>

<http://www.wisc.edu/commarts/>

<http://www.uiowa.edu>

ภาษาไทย

✓ กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.(2542). รายการการวิจัย เรื่อง ภูมิปัญญา ท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน . นปท.

กรุงเทพธุรกิจ “วิทยุชุมชน ..คลื่นที่รู้สู้ไม่ต้องการ” : 7 เมษายน 2545 ปีที่ 15 ฉบับที่ 4945

กรุงเทพธุรกิจ “ทบทวนแนะนำคุณภาพทั้งวิชาการ-กิจกรรม” : 2 เมษายน 2544

กรุงเทพธุรกิจ , “จีรัสแก้วกม.ห้ามโฆษณา ‘เหล้า’ ทางทีวี” 26 ธันวาคม 2544

กรุงเทพธุรกิจ “ผู้ผลิตยุทธ์ ‘มีเดีย อินเตลลิเจ้นท์’ 29 ธันวาคม 2544

กรุงเทพธุรกิจ “ภัยอินเทอร์เน็ต” ปีที่ 15 ฉบับที่ 4846 , 29 ธันวาคม 2544 : 2

กรุงเทพธุรกิจ “ดีเจ.-โฆษณากรุกทุ่งส่วนเกินของรายการวิทยุ?” 8 พฤษภาคม 2545 ปีที่ 15
ฉบับที่ 4976

กาญจนากี้วเทพ . ความหมายและนัยยะสำคัญของสังคมสารสนเทศ ตามทัศนะของนัก

อนาคตศาสตร์ . เอกสารประกอบโครงการอาชีวศึกษาเรื่อง “เทคโนโลยีสารสนเทศ
กับสื่อมวลชน” . 3 กรกฎาคม 2537 คณานิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใจ อึ้งภากรณ์ (2544) “อนาคตของมหาวิทยาลัยควรเป็นอย่างไร” . นิติชนรายวัน . 21 เมษายน 2544

ฐานเศรษฐกิจ “เชียน โฆษณา แย้มเจาะกลุ่มเจนีส่วนยังปี” ปีที่ 21 ฉบับที่ 1654 13-15 สิงหาคม 2545
หน้า 28

ฐานเศรษฐกิจ “สมาคมโฆษณาเมืองคิดด้วย ก.ก. ตรวจสอบโฆษณา” ปีที่ 21 ฉบับที่ 1649 2-5
ธันวาคม 2544 หน้า 20

ฐานเศรษฐกิจ ปีที่ 21 ฉบับที่ 654 20-22 ธันวาคม 2544 : 17

ฐานเศรษฐกิจ “โอลิวีถูกหวย ได้芬ต้า/สไปร์ท” ปีที่ 21 ฉบับที่ 1653 16-19 ธันวาคม 2544 :

17-18

ดรุณี หริัญรักษ์ และกันทิมา ธนาสกุล, “การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ รายได้ และการศึกษาต่อของบัณฑิตนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน” วารสารนิเทศศาสตร์ ปีที่ 6 สิงหาคม 2528 : 59

ดวงรัตน์ คุหเจริญและรัตนนาวดี ศิริทองถาวร. (2534). รายงานการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาประชาธิรัฐและการประเมินตามความคิดเห็นและความต้องการของหัวหน้าหน่วยงาน กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ณัฐา ศรีบุญรอด, “สื่อมวลชนไทย ในสังคมเศรษฐกิจความรู้” วารสารนักบริหาร ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2545 : 65.

ถิรนันท์ อนวัชศิริวงศ์.(2533) . การอุดมศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย . วารสารนิเทศศาสตร์ ปีที่ 11 ฉบับภาคการศึกษา 2533 .18-19.

ไทยแลนด์ แอคเวย์ร์ไทยชิ่ง แอนด์ มาร์เก็ตติ้ง “แมกกาเซ่นคอมพิวเตอร์ สื่อเสริมตัวใหม่ของวงการมีเดีย” ปีที่ 2 ฉบับที่ 17 ประจำเดือนพฤษภาคม 2539 , 3.

ไทยแลนด์ แอคเวย์ร์ไทยชิ่ง แอนด์ มาร์เก็ตติ้ง “สู่ทศวรรษที่ 50 ทีวีไทย เทคโนโลยีล้ำสุดพื้นดินไกลสุดขอบฟ้า” ปีที่ 2 ฉบับที่ 18 ประจำเดือนมิถุนายน 2539 , 5.

นายนกเข่า (นามแฝง) เนชั่นสุดสัปดาห์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 504 28 มกราคม – 3 กุมภาพันธ์ 2545.

นิภาพรณ์ แก้วสุวรรณ.(2532). ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อการศึกษาวิชาชีวนิเทศศาสตร์ .

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นันทขว้าง สิรสุนทร , “น.ช. นักไทยชัย ‘โจทัย’ ที่ตอบไม่ได้”. เนชั่นสุดสัปดาห์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 511 18-24 มีนาคม 2545.

ปิติพง ดาวรุสุข.(2534). การศึกษาความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพอาจารย์นิเทศศาสตร์ใน วิทยาลัยครุ : ศึกษาเฉพาะกรณีสวัสดิภาพรัตนโกสินทร์ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปักมน ตินานุเคราะห์. (2537). คุณลักษณะที่เป็นจริงและคุณลักษณะที่คาดหวังของนักป่าวเศรษฐกิจ ในทศวรรษของนักป่าวเองและบรรณาธิการป่าว วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการ หนังสือพิมพ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประชาชาติธุรกิจ “โปรดักชั่นเอาส์เพลทีกกระแสหนังไทย ตั้งบ.ใหม่ลุยกะวงการรายได้เสริม” ฉบับที่ 3335 27-30 สิงหาคม 2544 : 17.

ประชาชาติธุรกิจ 6-9 ธันวาคม 2544 ฉบับที่ 3329 : 24.

ประชาชาติธุรกิจ “‘คีบ’ ทู ชัคเซส’เจาะลึกคน ดวง ชูผลวิจัยชี้‘สื่อวิทยุ’ ตรงเป้าที่สุด”

29 พฤศจิกายน -2 ธันวาคม 2544 ฉบับที่ 3327 : 1

ประชาชาติธุรกิจ 17 - 19 ธันวาคม 2544 ฉบับที่ 3332 : 1

ประชาชาติธุรกิจ “แคทชา.คอมคืนหลัง บ.แมมย์คแพนระดมทุน ชูโฆษณาออนไลน์-อุกเมกาซีน เลี้ยงตัว” ฉบับที่ 3328 หน้า 30 3-5 ธันวาคม 2544

ผู้จัดการรายวัน “แนวโน้มหนังไทยปี 2545 1 มกราคม 2545 ปีที่ 12 ฉบับที่ 3449 : 11

ผู้จัดการรายวัน “ธุรกิจโรงภาพยนตร์กระตือรือร้น : รับกระแสหนังดังทั่วไทย-เทศ” 12 ธันวาคม 2544 หน้า 24 ปีที่ 12 ฉบับที่ 3434

ผู้จัดการรายสัปดาห์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 787 31 ธันวาคม 2544 - 6 มกราคม 2545

พงษ์ศักดิ์ พยัคฆ์วิเชียร. “วิสัยทัศน์ปี 2000 ลดช่องว่างการเรียนวารสารศาสตร์..เพื่อมั่นคงของรุ่นใหม่”
ไทยแลนด์ แอดเวอร์ไทร์ แอนด์ มาร์เก็ตติ้ง ปีที่ 2 ฉบับที่ 20 ประจำเดือนสิงหาคม 2539,26

พรพิไล เลิศวิชา .(2542). แนวทางการพัฒนามัลติมีเดียเพื่อการศึกษา . กรุงเทพฯ :

ศูนย์เทคโนโลยี อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.

พรรณพิพา สินไชย. (2530). ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์สาขาวิชานิเทศศาสตร์ของ วิทยาลัยครุภัณฑ์วิศวกรรมและการผลิตบัณฑิตเพื่อเป็นนักสื่อสารพัฒนาการในระดับท้องถิ่น.

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไฟศาล สินลารัตน์ และ ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2526) . รายงานการวิจัยเรื่อง สภาพและ ปัญหาของวิชาพื้นฐานทั่วไป . กรุงเทพฯ: กองแผนงาน ทบวงมหาวิทยาลัย .

ณัฐพิรา อินคงสาร และดวงกมล ชาติประเสริฐ.(2540) “การอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์และหนังสือ พิมพ์ออนไลน์” โลกของสื่อ ฉบับสื่อมวลชนในปี 2000 . กรุงเทพฯ : อินพินิตี้เพรส.

รัชพรณ รัฐวัฒนานนท์ (2543). “นิเทศศาสตร์ : วิธีคิดที่ต้องทบทวน” วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มีนาคม 2543 : 144.

ศันสนี ชุมนุมณี.(2533). คุณลักษณะของนักข่าวและบทบาทในการพัฒนาสังคม :เปรียบเทียบความ คิดเห็นของบรรณาธิการกับอาจารย์ผู้สอนวิชาการหนังสือพิมพ์ . วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมควร กวียะ. (2537).นิเทศศาสตร์เพื่อชีวิต.กรุงเทพ : บริษัท บีชเนส ออฟเชียร์ จำกัด.

สมควร กวียะ. (2539). การสื่อสารมวลชน บทบาทหน้าที่ เสรีภาพ และความรับผิดชอบ .กรุงเทพฯ : บริษัท สามัคคีสาร(คอกหมู) จำกัด(มหาชน).

สรจกร เกษมสุวรรณ(2545) . ทิศทางสื่อมวลชนกับสังคมไทยยุคดิจิตอล ..ที่ระลึกเนื่องในโอกาส
ครบรอบ 24 ปีของการจัดตั้งองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย 9 เมษายน 2545
กรุงเทพ : Kampai หน้า 58-74 .

ส่วนมาตรฐานการศึกษาและหลักสูตร สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดมหาวิทยาลัย.
(2543) . ประมวลเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของทบทวนมหาวิทยาลัย และหนังสือเวียนที่
เกี่ยวข้อง ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2543. กรุงเทพ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542) . รายงานการสัมมนาทางวิชาการ สู่เส้นทางการ
ปฏิรูปอุดมศึกษาไทย ครั้งที่ 3 เรื่อง การคัดเลือกนักศึกษาระบบที่ใหม่ : GPA , PR สำคัญ
อย่างไร / พรพิมล เมธิรานันท์ กรุงเทพ ฯ:มปท.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(2542) แผนพัฒนาการสื่อสาร
มวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคมเพื่อการพัฒนาคนและสังคม
(พ.ศ.2542-2551) กรุงเทพ : เม็ดรายพรินติ้ง.

สุกัญญา บูรณเดชาชัย.(2532). แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนนิเทศศาสตร์ในวิทยาลัยครุ.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .

สุเทพ เดชาชีพ และคณะ. (2544). รายงานการวิจัย เรื่อง ความคาดหวังของนักวิชาชีพประชาสัมพันธ์
ที่มีต่อนักศึกษาสาขาวิชาการประชาสัมพันธ์. สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา
คอมมิเนทิฟศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุนีย์ ปิยารพงศ์. (2534) . การถ่ายเข้าสู่อาชีพของบุคลากรในการผลิตละครโทรทัศน์ กรณีศึกษา :
ละครโทรทัศน์เรื่อง “ขมิ้นกับปูน” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสาร
มวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนันท์ เครือคล้าย(2541) การศึกษาสถานภาพการผลิตบัณฑิตนักนิเทศศาสตร์ท้องถิ่นในพื้นที่
รับผิดชอบสาขาวิทยาลัยศรีอยุธยา . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรชัย ทิพย์สุนณหา.(2539). การศึกษานโยบายและทิศทางการเรียนการสอนสาขาวิชาการสื่อสาร
มวลชนในทศวรรษหน้า : ตามความคิดเห็นของนักวิชาการสาขาวิชาการสื่อสารมวลชน
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

/อรรถพ เทียรดา. (2542) ประมวลบทความวิชาการ สื่อมวลชนและสารสนเทศ . กรุงเทพ :
เอส พิการพิมพ์.

อิชยา สุภาคร.(2541). การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในภาคเหนือตอนบน . เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยพะอัง .

อุทิศ ขาวເນື້ອຣ . ສາරະສຳຄັນ ແພນພັດນາເຄຣຍຮູກຈິງແລະສັງຄມແຫ່ງໜາຕີ ລັບທີ 8 . ມ.ປ.ທ.ນ.ປ.ປ

ឧបລຮຕົນ ຄິຣຸຂູສັກດີ.(2527). ຮາຍງານຜົກກາຣວິຈິຍເຮືອງ ກາຮສຶກນາດ້ານນິເກສາສຕ່ຽວ (ຮະດັບອຸດນິສຶກນາ) ໃນປະເທດໄທຢຍ . ກຽມເທັມທານຄຣ : ຄະນະນິເກສາສຕ່ຽວ ຈຸພາລັງກຣ໌ມໍາຫາວິທາລີຍ .

ໜຶ່ງທັນ ຂອພົກລາງ.(2541) . ພັດນາກາຮຂອງກາຮສຶກນາແລະຝຶກອນບົມດ້ານນິເກສາສຕ່ຽວໃນປະເທດໄທ . ວິທານິພນີ້ປະລຸງຄູາມຫານບັນຫຼິດ ກາວວິຊາກາຮສຶກນາສຶກນາ ບັນຫຼິດວິທາລີຍ ຈຸພາລັງກຣ໌ມໍາຫາວິທາລີຍ

.....ເອກສາຣປະກອບກາຮເສວນາ ຄັ້ງທີ 2 / 2544 ຄະກຣມກາຮຄວາມຮ່ວມມືອ ກາວວິຊາກາຮແລະວິຊາເຟື່ອສຶກນາ (ກວສ.) ເຮືອງ “ວິຊາເຟື່ອພື້ນຖານໃນຫຼັກສູດຕ້ານ ນິເກສາສຕ່ຽວ” ພຖ້າສບດີທີ 28 ມິຖຸນາຍນ 2544 ທີ່ອັນປະນຸມ 6-1 ຂັ້ນ 6 ຕີກອົບກາຮບົດ ມໍາຫາວິທາລີຍຮູກຈົບບັນຫຼິດ

ສັນກາຍໝໍ

ກົດຕິມາ ສູຮສນທີ .ຮອງຄມນົດຝ່າຍວິຊາກາຮ ຄະວາງສາຮາສຕ່ຽວແລະສຶກນາສຶກນາ ມໍາຫາວິທາລີຍ ປະຮົມສາສຕ່ຽວ . 19 ກຸມພາພັນ້ນ 2545.

ຈຸນພລ ຮອດຄຳດີ .ຄມນົດຝ່າຍນິເກສາສຕ່ຽວ ຈຸພາລັງກຣ໌ມໍາຫາວິທາລີຍ .27 ກຸມພາພັນ້ນ 2545.

ໜົນທີ່ ດະໂຫຼດ .ຜູ້ຈັດກາຮ ບຣິ່ນທໍາ ພາໂນຮາມາ ດອກຄົມເນທາ່ຽນທໍາກັດ . 1 ເມຍາຍນ 2545

ຮນິຕິຍໍ ຈົດຕິນຸ້າກຸລ .ກຣມກາຮຜູ້ຈັດກາຮ ບຣິ່ນທໍາ ໄກເກອຮກຮູ້ປໍ ຈຳກັດ . 29 ພຖ່ມກາຄມ 2545.

ຮາຣິນີ່ ຮອດສນ. ອ້າວໜ້າສາຂາສຶກນາສຶກນາ ກາວວິຊາສຶກນາປິລປິນເກສ ມໍາຫາວິທາລີຍເກມຕະສາສຕ່ຽວ . 27 ກຸມພາພັນ້ນ 2545.

ທີ່ຮັກທ່ານ ວຣະຄຸມລ . ອ້າວໜ້າກາວວິຊາກາຮສຶກນາສຶກນາ ມໍາຫາວິທາລີຍເຊີ້ງໃໝ່ .

12 ກຸມພາພັນ້ນ 2545.

ນກາກຮ່ານ ຂ້ອງຈະກິບກຸລ . ອາຈານຢ່າງສຳເນົາວິຊາເກສໂນໂລຢີສາຮສນເກສ (ນິເກສາສຕ່ຽວ) ມໍາຫາວິທາລີຍ ວລັບລັກຍໝໍ . 23 ກຸມພາພັນ້ນ 2545.

ນກາພຣ ໄຕຣິວິທ່າວິກຸລ .ຜູ້ຂ່າຍຜູ້ອໍານວຍກາຮຝ່າຍພລິຕ . ບຣິ່ນທໍາ ເອ-ໄກນ໌ມືເຕີຍ ຈຳກັດ .

9 ພຖ່ມກາຄມ 2545.

ປັນດາ ດນສົມຕິຍໍ .ກຣມກາຮຜູ້ຈັດກາຮ ບຣິ່ນທໍາ ກັນຕະວິດີໂອໂປຣດັກຂັ້ນ ຈຳກັດ . 2 ເມຍາຍນ 2545

ນາຣິສາ ຈັນທານາ.ອ້າວໜ້າວິຊາກາຮໂນຍພາ ຄະນະນິເກສາສຕ່ຽວ ມໍາຫາວິທາລີຍອ້ສສັນໜູ້ .

19 ກຸມພາພັນ້ນ 2545.

วิรัตน์ นาคชาติ. หัวหน้าส่วนประชาสัมพันธ์ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย .

2 เมษายน 2545

ศรีธรัณ ใจนุสพจน์. หัวหน้าภาควิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ . 12 กุมภาพันธ์ 2545

สมควร กวียะ คอมบดีคณานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก . 9 พฤษภาคม 2545

สมหมาย ประจิณตต์. บรรณาธิการอำนวยการ หนังสือพิมพ์มติชน . 2 เมษายน 2545

สรรค์ร่วม บุญเกตุ . ผู้อำนวยการ (Managing Director) บริษัท เซนติช มีเดีย จำกัด . 22 เมษายน 2545

อัชมา สุวรรณปากแพรก . ผู้อำนวยการ สถานีโทรทัศน์สี ไอทีวี . 1 เมษายน 2545

ภาคผนวก

(1) แบบสอบถามความพึงพอใจและความคาดหวังของคณาจารย์ ที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

เรื่อง ข้อความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

เนื่องด้วยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย และกำหนดแนวทางที่พึงประสงค์ของการบริหารหลักสูตรนิเทศศาสตร์ให้เหมาะสม และมีคุณภาพยิ่งขึ้นไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้รับความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง งานวิจัยนี้จะสำเร็จได้ด้วยความร่วมมือจากท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

หนึ่งทัพ ขoplaklai

สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

แบบสอบถาม

เรื่องความพึงพอใจและความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

คำชี้แจง

I แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

II โปรดทำเครื่องหมาย √ ในการเลือกคำตอบ หรือเติมข้อความค่อไปนี้ให้สมบูรณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. วุฒิการศึกษาสูงสุด

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

อื่น ๆ ระบุ.....

3. ตำแหน่งทางวิชาการ

อาจารย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

รองศาสตราจารย์

ศาสตราจารย์

4. อายุ

ต่ำกว่า 35 ปี

35 ปีขึ้นไป

5. สถานบันการศึกษา

มหาวิทยาลัยจำกัดจำนวนรับของรัฐ

มหาวิทยาลัยไม่จำกัดจำนวนรับของรัฐ

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

มหาวิทยาลัยเอกชน

วิทยาลัย

สถาบัน

6. คณะที่สังกัด

นิเทศศาสตร์

สารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน

สื่อสารมวลชน

บริหารธุรกิจ

ศิลปศาสตร์

วิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์

มนุษยศาสตร์

สังคมศาสตร์

ศิลปกรรมศาสตร์

สถาปัตยกรรมศาสตร์

อื่น ๆ ระบุ.....

6. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ

☐ โภชนา	☐ ประชาสัมพันธ์
☐ ภาษาบันตรีและการถ่ายภาพ	☐ วิทยาศาสตร์
☐ หนังสือพิมพ์ วารสารสนเทศ	☐ การสื่อสารมวลชน
☐ วิทยุโทรทัศน์	☐ การแสดง การแสดงและกำกับการแสดง
☐ ออกแบบสื่อสาร	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

7. ประสบการณ์ในการสอน

☐ ต่ำกว่า 1 ปี	☐ 1- ต่ำกว่า 5 ปี
☐ 5 - ต่ำกว่า 10 ปี	☐ ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป
☐ อื่น ๆ ระบุ	

8. ปัจจุบัน ท่านมีตำแหน่งงานบริหารด้วยหรือไม่

☐ ไม่มี	☐ มี ระบุตำแหน่ง.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรปัจจุบัน

9. รูปแบบการเรียนการสอนที่ท่านดำเนินการสอนอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างไร (ตอบข้อที่ใกล้เคียงที่สุด เพียงข้อเดียว)

☐ อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก	
☐ ใช้รูปแบบการเรียนที่ให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง ค้นคว้าตามความสนใจ	
☐ เรียนจากประสบการณ์ตรง	
☐ ศึกษาโดยใช้กรณีศึกษาจากเหตุการณ์จริง หรือจากสถานประกอบการสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ	
☐ อาจารย์ตั้งประเด็นปัญหาและให้นักศึกษาค้นคว้านำเสนอ	
☐ พิจารณาจากลักษณะรายวิชาเป็นเกณฑ์กำหนดครุปแบบการเรียน	
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	

10. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการจัดโครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเด็นต่อไปนี้
 ระดับความคิดเห็น 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วย
 2 = ไม่เห็นด้วย 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เรื่อง	5	4	3	2	1
1.จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรเหมาะสมแล้ว					
2.จำนวนรายวิชาในแต่ละภาคการศึกษาเหมาะสมแล้ว					
3.การเรียนที่จำแนกสาขาวตามประเภทของสื่อเหมาะสมแล้ว					
4.จำนวนวิชานังคบพี่เรียนอยู่น้อยเกินไป					
5.จำนวนวิชาเลือกของหลักสูตรมากเกินไป					
6.จำนวนรายวิชาภาคปฎิบัติเหมาะสมแล้ว					
7.เนื้อหารายวิชาภาคปฎิบัติไม่ทันสมัย					
8.จำนวนรายวิชาภาคทฤษฎีมากเกินไป					
9.เนื้อหารายวิชาภาคทฤษฎีไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน					
10.ไม่ควรมีการศึกษาในรายวิชาศึกษาทั่วไป หรือหมวดวิชาพื้นฐาน เพราะไม่จำเป็นต่อการเรียนนิเทศศาสตร์					
11.หน่วยกิตสำหรับวิชาภาษาต่างประเทศมีน้อยเกินไป					

11. ท่านเห็นว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนคือไปนี้มีความเหมาะสมหรือไม่ อาย่างไร
 ระดับความเหมาะสม 5 = เหมาะสมมากที่สุด 4 = เหมาะสมมาก 3 = เหมาะสม
 2 = ไม่เหมาะสม 1 = ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง

เรื่อง	5	4	3	2	1
1.ความพอใจของอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติ					
2.ความทันสมัยของอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติ					
3.ความพอใจของอาจารย์ผู้สอน					
4.คุณภาพของอาจารย์ผู้สอน					
5.ความพอใจของบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน เช่น เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ					
6.ความเหมาะสมของจำนวนตำแหน่งอาจารย์วิจัยด้านนิเทศศาสตร์					
7.ความเหมาะสมของการใช้สื่อประกอบการสอนของอาจารย์					
8.รูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน					

12. ทำนเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้หรือไม่ อ่านไร

ระดับความคิดเห็น 5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง 3 = เห็นด้วย
 2 = ไม่เห็นด้วย 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เรื่อง	5	4	3	2	1
1. การคัดเลือกเข้าสาขาวิชาตามความสมัครใจของนักศึกษาเป็นวิธีที่ดีที่สุด					
2. อาจารย์ผู้สอนมีภาระงานอื่นมาก จนมีเวลาให้การเตรียมการสอนทำได้ไม่เต็มที่					
3. เมื่อหารายวิชาไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน					
4. เมื่อหารายวิชาที่สอนไม่สามารถเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมได้					
5. จำนวนนักศึกษาในแต่ละรายวิชามากเกินไป จนแยกเปลี่ยนความรู้ได้ไม่เต็มที่					
6. ระยะเวลาเรียนสั้นเกินไป จนไม่สามารถให้นักศึกษาได้ครบถ้วน					
7. อาจารย์ในสาขาทุกท่านดูแล เอาใจใส่นักศึกษาอย่างใกล้ชิด					
8. นักศึกษาไม่มีโอกาสได้ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ฝึกปฏิบัติอย่างเต็มที่					
9. คณะ/สาขาวิชานับสนุนให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถในกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น ส่งผลงานเข้าประกวดต่างๆ					
10. คณะ/สาขาวิชามีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับคณะ/สาขาวิชาน้อยมาก					
11. คณะ/สาขาวิชามีการจัดกิจกรรมบริการวิชาการแก่ชุมชน / สังคม					
12. นักศึกษาทำกิจกรรมมากเกินไป จนขาดความสนใจในการเรียน					

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

13. รูปแบบการเรียนการสอนที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรเป็นอย่างไร

(ตอบได้เพียงข้อเดียว)

- อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก
- ใช้รูปแบบการเรียนที่ให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง ค้นคว้าตามความสนใจ
- เรียนจากประสบการณ์ตรง
- ศึกษาโดยใช้กราฟศึกษาจากเหตุการณ์จริง หรือจากสถานประกอบการสื่อมวลชนแขนงต่างๆ
- อาจารย์ดึงประเด็นปัญหาและให้นักศึกษาค้นคว้ามานำเสนอ
- พิจารณาจากลักษณะรายวิชาเป็นเกณฑ์กำหนดครุปแบบการเรียน
- อื่นๆ ระบุ.....

14. ท่านคิดว่า รายวิชาต่อไปนี้ ความมีความเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านเห็นว่า สอดคล้องกับความคิดของท่านที่สุด

รายวิชา	ควรเพิ่ม	ควรตัดทิ้ง	ควรคงไว้ดังเดิม	ไม่มีความเห็น
รายวิชาที่ไว้				
คอมพิวเตอร์				
ภาษาอังกฤษ				
ภาษาต่างประเทศอื่นๆ ระบุ.....				
เศรษฐศาสตร์				
บัญชี				
รัฐศาสตร์ / การเมืองการปกครอง				
จิตวิทยา				
กฎหมาย				
สังคมสังเคราะห์				
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี				
การตลาด บริหารธุรกิจ				
รายวิชาเกี่ยวกับชุมชน / ท้องถิ่น				

รายวิชา	ควรเพิ่ม	ควรตัดทิ้ง	ควรคงไว้ ดังเดิม	ไม่มีความเห็น
รายวิชาด้านนิเทศศาสตร์				
การออกแบบ				
การถ่ายภาพนิ่ง				
การถ่ายภาพสไลด์				
การถ่ายภาพยนตร์				
การเขียนบทวิทยุและโทรทัศน์				
การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์				
การวิเคราะห์ผู้รับสาร				
การวิจัย				
ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน				
สื่อสารมวลชนระหว่างประเทศ				
การสื่อสารการตลาด				
หลักการเขียนข่าว				
หลักการสื่อสารมวลชน ความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน				
หลักการโฆษณา				
หลักการประชาสัมพันธ์				
หลักการหนังสือพิมพ์				
การสื่อข่าวและรายงานข่าว				

15. ท่านเห็นด้วยกับประโยชน์ต่อไปนี้ หรือไม่ อ่าย่างไร

ระดับความคิดเห็น 5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วย
 2 = ไม่เห็นด้วย 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เรื่อง	5	4	3	2	1
1. การพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรอยู่บนพื้นฐานความต้องการของตลาดแรงงานมากกว่าความคาดหวังของสังคม					
2. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ของประเทศไทย ได้มารฐานทัศน์ที่เปลี่ยนต่างประเทศ					
3. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ของสถาบันที่ท่านสอนยังไม่ให้ความสำคัญต่อชุมชน หรือท้องถิ่นมากนัก					
4. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรมีการเตรียมการเพื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต					
5. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรมีการจัดสัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการ หรือประชุมเชิงวิชาการในประเด็นสถานการณ์ปัจจุบันให้มากขึ้น					
6. หนทางที่ดีที่สุดในการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คือ การอบรมหรือเพิ่มพูนความรู้อาจารย์					
7. อาจารย์ควรมีบทบาทในการร่วมกำหนดนโยบาย และพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ด้วย					
8. นักศึกษานิเทศศาสตร์ปัจจุบันขาดความสนใจในสถานการณ์รอบตัว					
9. ควรคงวิชาการและวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชนควรมีการทำความร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสาขาวิชาการสื่อสารมวลชน					
10. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรเน้นการสอนด้านเทคโนโลยีให้มากขึ้น					
11. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ที่สอนอยู่ในปัจจุบันให้ความสำคัญต่อธุรกิจน้องๆ กันไป					
12. มหาวิทยาลัย / คณะควรเปิดโอกาสให้อาจารย์ได้เพิ่มพูนความรู้โดยการสัมมนา หรือรับฟังบรรยายภายนอกให้มากขึ้น					

16. ให้ใส่ตัวเลขเรียงลำดับคุณสมบัติที่ท่านคิดว่า นักศึกษานิเทศศาสตร์ที่ดีควรมี จากคุณสมบัติสำคัญที่สุดไปคุณสมบัติที่สำคัญน้อยที่สุด

- มีความรู้เฉพาะด้านนิเทศศาสตร์ หรือความรู้เฉพาะสาขาอย่างลึกซึ้ง
- มีความรู้ในศาสตร์แขนงต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง
- มีทักษะในการปฏิบัติงาน
- มีจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมวลชน
- อื่น ๆ ระบุ.....

17. ท่านคาดหวังว่า นักศึกษานิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์ควรมีคุณสมบัติอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ สติปัญญาดี	☐ ละเอียด รอบคอบ
☐ มีความสามารถในการเขียน	☐ มีความสามารถในการพูด
☐ ขยัน	☐ อดทน
☐ กระตือรือร้น	☐ อยากรู้อยากเห็น ช่างสงสัย
☐ กล้าแสดงออก	☐ มีความรู้รอบด้าน
☐ มีความรับผิดชอบ	☐ มีสัมมาคาราะ
☐ มีความคิดสร้างสรรค์	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

18. ท่านเห็นว่า เพื่อให้ตอบสนองต่อสังคมปัจจุบัน หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรปรับปรุงในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ลดจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรลง
- เปิดสาขาวิชาใหม่ ระบุ.....
- เพิ่มจำนวนอาจารย์ประจำสาขาวิชา
- เชิญผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพสื่อสารมวลชนมาบรรยายพิเศษ
- จัดการบรรยายพิเศษ สัมมนาทางวิชาการ
- เลือกสาขាតั้งแต่ครั้งแรกที่เลือกคณะ
- เพิ่มจำนวนครั้งในการศึกษาดูงานนอกสถานที่ต่อหนึ่งภาคการศึกษา
- เพิ่มการจัดสัมมนา
- จัดปฐมนิเทศเมื่อแรกเข้าสาขา
- จัดปัจฉินิเทศหลังสำเร็จการศึกษา

- เพิ่มเวลาในการฝึกงานของนักศึกษา
- ลดรายวิชาทฤษฎีลง
- เพิ่มรายวิชาปฏิบัติ
- จัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น ๆ ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารมวลชน
- เพิ่มเอกสาร ตำรา งานวิจัยค้านนิเทศศาสตร์
- เพิ่มวารสาร นิตยสารค้านการสื่อสารมวลชน
- อื่น ๆ

19. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

**(2) แบบสอบถามความพึงพอใจและความคาดหวังของนักศึกษา
ที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์**

เรื่อง ข้อความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

เนื่องด้วยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2544 จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ และแสวงหาแนวทางที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนิเทศศาสตร์ให้เหมาะสมกับสภาพสังคม และมีคุณภาพยิ่งขึ้นไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามความเป็นจริง ข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยจะนำมาใช้เพื่อการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น งานวิจัยนี้จะดำเนินการโดยได้ด้วยความร่วมมือจากท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

หนึ่งท้าย ขอผลลัพธ์
สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

แบบสอบถาม

เรื่อง ความพึงพอใจและความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

2. โปรดทำเครื่องหมาย ในการเลือกคำตอบ หรือเติมข้อความต่อไปนี้ให้สมบูรณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา

1. เพศ

ชาย หญิง

2. สถาบันการศึกษา

- มหาวิทยาลัยจำกัดจำนวนรับของรัฐ (มหาวิทยาลัยปีค)
 - มหาวิทยาลัยไม่จำกัดจำนวนรับของรัฐ (มหาวิทยาลัยเปิด)
 - มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
 - มหาวิทยาลัยเอกชน
 - วิทยาลัย
 - สถาบัน

3. คณะที่ท่านสังกัดอยู่

○ นิเทศศาสตร์	○ สารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
○ บริหารธุรกิจ	○ ศิลปศาสตร์
○ วิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์	○ มนุษยศาสตร์
○ สังคมศาสตร์	○ ศิลปกรรมศาสตร์
○ สถาปัตยกรรมศาสตร์	○ อื่น ๆ ระบุ.....

4. สาขาวิชาที่ท่านสังกัด

- ยังไม่สังกัดสาขาวิชา
 - โภชนา
 - ภาณุนตร์และการถ่ายภาพ/ภาณุนตร์และภาพนิ่ง /การถ่ายภาพ/
ภาณุนตร์และวิธีทัศน์
 - วาร्थวิทยา/วาร्थวิทยาและสื่อสารการแสดง
 - การสื่อสารมวลชน/นิเทศศาสตร์
 - การแสดง การแสดงและกำกับการแสดง
 - นิเทศศาสตร์ธุรกิจ
 - อื่นๆ
 - การโภชนาและประชาสัมพันธ์
 - ประชาสัมพันธ์

5. ឧប្បជ្ជ

Oปี 1 Oปี 2 Oปี 3 Oปี 4 Oอื่นๆ.....

6. เกรดเฉลี่ยสะสม

☐ 1.00 – 1.49	☐ 1.50 - 1.99	☐ 2.00 - 2.49
☐ 2.50 – 2.99	☐ 3.00 - 3.49	☐ 3.50 - 4.00

7. ท่านเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย/วิทยาลัย/สถาบันนี้ ด้วยวิธีใด

☐ ได้รับโควต้าของโรงเรียน	☐ ได้รับโควต้าของจังหวัด
☐ เอ็นทรานซ์	☐ สมัครสอบตามประกาศของมหาวิทยาลัย
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	

8. นุสบาคูจูงใจที่ทำให้ท่านเลือกเรียนนิเทศศาสตร์

☐ มีความชอบ สนใจเป็นการส่วนตัว	
☐ ได้ทราบข้อมูลของหลักสูตรนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยนี้	
☐ คำแนะนำจากครอบครัว/ญาติ	☐ คำแนะนำจากอาจารย์ผู้สอน/อาจารย์แนะแนว
☐ เรียนตามเพื่อน	☐ เรียนตามความนิยม
☐ สอบเข้าคณะอื่นไม่ได้	☐ คะแนนไม่ถึงเกณฑ์ที่จะเลือกสาขาอื่นได้
☐ คิดว่าจะเป็นสาขาที่ทำงานง่ายที่สุด	
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน

9. รูปแบบการเรียนในแต่ละรายวิชาที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นแบบใด (ตอบได้เพียงข้อเดียว)

☐ อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก	
☐ ใช้รูปแบบการเรียนที่ให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง ค้นคว้าตามความสนใจ	
☐ เรียนจากประสบการณ์จริง	
☐ ศึกษาโดยใช้กรณีศึกษาจากเหตุการณ์จริง หรือจากสถานประกอบการด้านสื่อมวลชน	
แขนงค่าง ๆ	
☐ อาจารย์ตั้งประเด็นปัญหาและให้นักศึกษาค้นคว้ามานำเสนอ	
☐ อาจารย์สอน และให้นักศึกษานำเสนอรายงานในประเด็นนั้น ๆ เพิ่มเติม	
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	

10. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อข้อความต่อไปนี้

ระดับความคิดเห็น 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วย
 2 = ไม่เห็นด้วย 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เรื่อง	5	4	3	2	1
1.จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรเหมาะสมแล้ว					
2.จำนวนรายวิชาในแต่ละภาคการศึกษามากพอ					
3.การเรียนที่จำแนกสาขาวตามประเภทของสื่อเหมาะสมแล้ว					
4.จำนวนวิชาบังคับที่เรียนอยู่น้อยเกินไป					
5.จำนวนวิชาเลือกของหลักสูตรมากเกินไป					
6.จำนวนรายวิชาภาคปฏิบัติเหมาะสมแล้ว					
7.เนื้อหารายวิชาภาคปฏิบัติไม่ทันสมัย					
8.จำนวนรายวิชาภาคทฤษฎีมากเกินไป					
9.เนื้อหารายวิชาภาคทฤษฎีไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน					
10.ไม่ควรมีการศึกษาในรายวิชาศึกษาทั่วไป หรือหมวดวิชาพื้นฐาน เพราะไม่จำเป็นต่อการเรียนนิเทศศาสตร์					
11.หน่วยกิตสำหรับวิชาภาษาต่างประเทศมีน้อยเกินไป					

11. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อข้อความต่อไปนี้

ระดับความคิดเห็น 5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง 3 = เห็นด้วย
 2 = ไม่เห็นด้วย 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เรื่อง	5	4	3	2	1
1.การคัดเลือกเข้าสาขาวตามความสมัครใจของนักศึกษาเป็นวิธีที่ดีที่สุด					
2.อาจารย์ผู้สอนมีภาระงานอื่นมาก จนสอนได้ไม่เต็มที่					
3.อาจารย์ผู้สอนไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วม					
4.จำนวนนักศึกษาในแต่ละรายวิชามากเกินไป จนแยกเปลี่ยนความรู้ได้ไม่เต็มที่					
5.งาน/การบ้านมากเกินไปจนไม่มีเวลาค้นคว้าหรือทำกิจกรรมอื่น					
6.อาจารย์ในสาขาคุ้มครอง เอาใจใส่นักศึกษาอย่างใกล้ชิด					
7.นักศึกษาไม่มีโอกาสได้ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ฝึกปฏิบัติ ให้เต็มที่					

เรื่อง	5	4	3	2	1
8. คณะ/สาขาวนักศึกษาได้แสดงความสามารถในการกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น ส่งผลงานเข้าประกวดต่างๆ					
9. คณะ/สาขาวนักศึกษาได้รับทราบข้อมูลภายนอกได้รับทราบข้อมูลภายนอก					
10. คณะ/สาขาวนักศึกษาไม่มีการจัดกิจกรรมบริการวิชาการแก่ชุมชน/สังคม					

11. ท่านเห็นว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนคือไปนี้มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
ระดับความเหมาะสม 5 = เหมาะสมมากที่สุด 4 = เหมาะสมมาก 3 = เหมาะสมปานกลาง
2 = ไม่เหมาะสม 1 = ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง

เรื่อง	5	4	3	2	1
1. ความพอเพียงของอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติ					
2. ความทันสมัยของอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการฝึกปฏิบัติ					
3. ความพอเพียงของอาจารย์ผู้สอน					
4. คุณวุฒิของอาจารย์ผู้สอน					
5. ความพอเพียงของบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน เช่น เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ					
6. ความเหมาะสมของจำนวนตำแหน่งสารงานวิจัยค้านนิเทศศาสตร์					
7. ความทันสมัยของตำแหน่งสารงานวิจัยค้านนิเทศศาสตร์					
8. ความเหมาะสมของการใช้สื่อประกอบการสอนของอาจารย์					
9. รูปแบบการเรียนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน					

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์

12. ท่านมีความคาดหวังกับการเรียนนิเทศศาสตร์อย่างไร (ตอบได้เพียงข้อเดียว)

- มีงานทำรายได้
- มีความมั่นคง และเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ
- ได้ทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนที่ดีเพื่อรับใช้สังคม
- ได้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป
- อื่นๆ.....

13.รูปแบบการเรียนการสอนที่ท่านต้องการควรเป็นแบบใด (ตอบได้เพียงข้อเดียว)

- อาจารย์บรรยายในชั้นเรียนเป็นหลัก
- ใช้รูปแบบการเรียนที่ให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง ค้นคว้าตามความสนใจ
- เรียนจากประสบการณ์ตรง
- ศึกษาโดยใช้กรณีศึกษาจากเหตุการณ์จริง หรือจากสถานประกอบการด้านสื่อมวลชน
แขนงต่างๆ
 - อาจารย์ตั้งประเด็นปัญหาและให้นักศึกษาค้นคว้า自行นำเสนอ
 - อาจารย์สอน และให้นักศึกษานำเสนอรายงานในประเด็นนี้ ๆ เพิ่มเติม
 - อื่น ๆ ระบุ.....

14.ให้ทำเครื่องหมาย ✓ หน้าความคิดเห็นที่ท่านมีต่อรายวิชาต่อไปนี้

รายวิชา	ควรเพิ่ม	ควรตัดทิ้ง	ควรคงไว้ ดังเดิม	ไม่มีความเห็น
รายวิชาทั่วไป				
คอมพิวเตอร์				
ภาษาอังกฤษ				
ภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ระบุ.....				
เศรษฐศาสตร์				
บัญชี				
รัฐศาสตร์ / การเมืองการปกครอง				
จิตวิทยา				
กฎหมาย				
สังคมสังเคราะห์				
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี				
การตลาด บริหารธุรกิจ				
รายวิชาเกี่ยวกับชุมชน / ท้องถิ่น				
รายวิชาด้านนิเทศศาสตร์				
การอออกแบบ				
การดำเนินงาน				

รายวิชา	ควรเพิ่ม	ควรตัดทิ้ง	ควรคงไว้ ดังเดิม	ไม่มีความเห็น
การถ่ายภาพสไลด์				
การถ่ายภาพบนคร์				
การเขียนบทวิทยุและโทรทัศน์				
การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์				
การวิเคราะห์ผู้รับสาร				
การวิจัย				
ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน				
สื่อสารมวลชนระหว่างประเทศ				
การสื่อสารการตลาด				
หลักการเขียนข่าว				
หลักการสื่อสารมวลชน ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน				
หลักการโฆษณา				
หลักการประชาสัมพันธ์				
หลักการหนังสือพิมพ์				
การสื่อข่าวและรายงานข่าว				
กฎหมาย และจริยธรรมสื่อสารมวลชน				
สัมมนานิเทศศาสตร์				

15. ให้ใส่ตัวเลขเรียงลำดับคุณสมบัติที่ทำนันเห็นว่า นักศึกษานิเทศศาสตร์ที่ดี ควรมี โดยเรียงลำดับจากคุณสมบัติสำคัญที่สุดไปสำคัญน้อยที่สุด

- มีความรู้เฉพาะด้านนิเทศศาสตร์ หรือความรู้เฉพาะสาขาอย่างลึกซึ้ง
- มีความรู้ในศาสตร์แขนงอื่น ๆ ให้กวางขวาง
- มีทักษะในการปฏิบัติงาน
- มีจริยธรรม จรรยาบรรณของสื่อมวลชน
- อื่น ๆ

16. ท่านเห็นว่า หลักสูตรนิเทศศาสตร์ควรปรับปรุงในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ลดจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรลง
- เปิดสาขาวิชาใหม่ ๆ ระบุ.....
- เพิ่มจำนวนอาจารย์ประจำสาขาวิชา
- เซี่ยงผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพมานะรรยา พิเศษ ประกอบการศึกษาแต่ละรายวิชา
- จัดการบรรยายพิเศษ จัดสัมมนาทางวิชาการด้านการตีอสารมวลชน
- เลือกเข้าสาขาวิชาตึ้งแต่ครั้งแรกที่เลือกคณะ
- เพิ่มจำนวนครั้งของการศึกษาดูงานนอกสถานที่ในหนึ่งภาคการศึกษา
- จัดปฐมนิเทศก่อนเริ่มเรียนในหลักสูตรนิเทศศาสตร์
- จัดปัจจินิเทศหลังสำเร็จการศึกษา
- เพิ่มเวลาในการฝึกงานของนักศึกษาให้นานขึ้น
- ลดรายวิชาทฤษฎีลง
- เพิ่มรายวิชาปฏิบัติ
- จัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น ๆ ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการตีอสารมวลชน
- เพิ่มเอกสาร ตำรา งานวิจัยด้านนิเทศศาสตร์
- เพิ่มวารสาร นิตยสารด้านการตีอสารมวลชน
- อื่น ๆ ระบุ.....

18. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณ

(3) แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ประเด็นหัวข้อสัมภาษณ์ผู้บริหารหลักสูตร

เรื่อง "แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย"

1. ทักษะคิดที่มีต่อบัณฑิตนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน
2. คุณลักษณะของบัณฑิตนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์สำหรับตลาดแรงงาน ในด้าน
 - คุณสมบัติ อุปนิสัย
 - ความรู้ความสามารถ
 - ทักษะ
3. ทักษะคิด ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยในปัจจุบัน
4. ทักษะคิดที่มีต่อนักศึกษาสาขาในนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน
5. ทักษะคิดที่มีต่อแวดวงวิชาชีพสื่อสารมวลชนไทย
6. ความต้องการบัณฑิตด้านนิเทศศาสตร์ในอนาคต (ทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ)

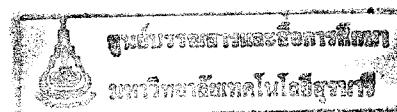
หมายเหตุ ประเด็นที่จะสัมภาษณ์จะเน้นทักษะคิด และข้อเสนอแนะ ทั้งในฐานะนักวิชาการผู้มี
 ประสบการณ์สูงและผู้บริหารงานสื่อสารมวลชนในองค์กรที่เป็นที่ยอมรับของ
 สาธารณะ

(4) แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

**ประเด็นหัวข้อสัมภาษณ์ผู้ประกอบการสื่อ
เรื่อง "แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย"**

1. ทัศนคติที่มีต่อบัณฑิตนิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน
2. คุณลักษณะของบัณฑิตนิเทศศาสตร์ที่พึงประสงค์สำหรับตลาดแรงงาน ในด้าน
 - คุณสมบัติ อุปนิสัย
 - ความรู้ความสามารถ
 - ทักษะ
3. ทัศนคติ ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยในปัจจุบัน
4. ทัศนคติที่มีต่อนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ในปัจจุบัน
5. ทัศนคติที่มีต่อแวดวงวิชาชีพสื่อสารมวลชนไทย
6. ความต้องการบัณฑิตด้านนิเทศศาสตร์ในอนาคต (ทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ)

หมายเหตุ ประเด็นที่จะสัมภาษณ์จะเน้นทัศนคติ และข้อเสนอแนะ ทั้งในฐานะนักวิชาการผู้มีประสบการณ์สูงและผู้บริหารงานสื่อสารมวลชนในองค์กรที่เป็นที่ยอมรับของสาธารณะ

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ นางสาว หนึ่งหาดย ขอผลกลาง

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ(นิเทศศาสตร์)
สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

สถานที่ทำงาน สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
111 ถนนมหาวิทยาลัย ต.สุรนารี
อ.เมือง จ.นครราชสีมา

โทรศัพท์ 0-4422-4339 , 0-4422-4273

โทรสาร 0-4422-4205

ประวัติการศึกษา

ปีที่สำเร็จ การศึกษา	ระดับ ปริญญา	อักษรย่อปริญญาและชื่อเดิม	สาขาวิชา	ชื่อสถาบันการศึกษา
2542	ปริญญาโท	นศ.น (นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต)	สื่อสารมวลชน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2536	ปริญญาตรี	ว.บ.(วางแผนการสื่อสารบัณฑิต)	สื่อสารมวลชน	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผลงานทางวิชาการ

- “พัฒนาการของการศึกษาและฝึกอบรมด้านนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ บัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2542)
- งานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนบทบาทและหน้าที่ของนักจัดรายการวิทยุในจังหวัดนครราชสีมา” ทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (2543) (ผู้ร่วมวิจัย)
- งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของสื่อมวลชนไทยที่มีต่อการสร้างและถ่ายทอดคุณธรรมในสังคม” เทคโนโลยีสารสนเทศ” ทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (2544)
- งานวิจัยเรื่อง “สถานการณ์และกระบวนการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมอุดหนุนกรรมท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง” ทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (2545)